

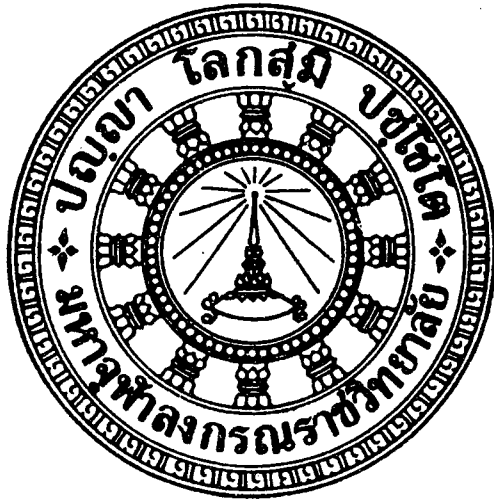
พลตรี นวีร์ - เสริมสุข ปัทมสถาน

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อภิสัมมปิฎก

ธาทุกถา ปุคคลบัญญัติปาติ

ไทย - ธรรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปกาสิตา

อนุสรณ์

พุทธศักราช ๒๕๐๐

นิทานพจน์

คำว่า **เตปิฏก** หรือเรียกในภาษาไทยว่า **พระไตรปิฏก** นั้น หมายถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่า **พระพุทธพจน์**

พระพุทธพจน์นั้น ท่านนับเป็น ๓ ตอน คือ **ปฐมพุทธพจน์ ๑ มัชฌิมพุทธพจน์ ๑ บัณฑิตพุทธพจน์ ๑**

พระอุทานที่พระพุทธเจ้าตรัสเปล่งออกครั้งแรก ขณะที่พระองค์ตรัสรู้ใหม่ๆ มหาโพธิบัลลังก์ว่า “**ยทา หเว ปาตุกวนติ ธมฺมา ฯ เปฯ สุริโยว โสภายมนตฺลิกขิ**” ดังนี้ จัดเป็น **ปฐมพุทธพจน์**

คำสอนที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนครั้งสุดท้าย เมื่อทรงบรรทมอยู่ระหว่างต้นรังทั้งคู่ สมัยจะเสด็จปรินิพพานว่า “**หนฺนททานิ ภิกฺขเว อามนฺตยา มิ โว, วยธมฺมา สงฺขารา อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ**” ดังนี้ จัดเป็น **บัณฑิตพุทธพจน์**

พระสัทธรรมอันประกาศอมตธรรม ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ตลอดเวลา ๔๕ พระวัสสา ซึ่งอยู่ในระหว่างกลางปฐมพุทธพจน์และบัณฑิตพุทธพจน์ทั้ง ๒ นั้น จัดเป็น **มัชฌิมพุทธพจน์**

พระพุทธพจน์ทั้งหมดนี้นั้น เมื่อว่าโดย **ปิฏก** ท่านจัดเป็น ๓ ปิฏก คือ **วินัยปิฏก ๑ สุตตันตปิฏก ๑ อภิธรรมปิฏก ๑** เมื่อว่าโดย **นิกาย** ท่านจัดเป็น ๕ นิกาย คือ **ทีฆนิกาย ๑ มัชฌิมนิกาย ๑ สังยุตตนิกาย ๑ อังคุตตรนิกาย ๑ ขุททกนิกาย ๑** เมื่อว่าโดย **องค์** ท่านจัดเป็น ๙ องค์ คือ **สุตตะ ๑ เถยยะ ๑ เวยยาकरणะ ๑ คาถา ๑ อุทานะ ๑ อิติวุตตกะ ๑ ชาตกะ ๑ อัปภุตรัมมะ ๑ เวทลละ ๑** เมื่อว่าโดย **ธรรมขันธ์** ท่านจัดเป็น ๘๔,๐๐๐ ธรรมขันธ์

พระพุทธพจน์นั้น แม้จะได้บัญญัติให้มีชื่อต่างๆ เช่นนั้น ก็เป็นเพียงสมมติไปตามโลกโวหารเพื่อประโยชน์และสะดวกในการเรียกขานตามความประสงค์ของชาวโลกเท่านั้น

ส่วนอรรถสภาระแห่งพระพุทธพจน์นั้นยังคงความยืนประกาศอมตธรรมอันหนึ่งอันเดียวกันมิได้เปลี่ยนแปลงไปตามสมมติโวหารนั้นๆ ในนามเหล่านั้น ที่นิยมใช้เรียกกันเป็นส่วนมากจนรู้จักกันอย่างแพร่หลายในวงพุทธศาสนิกทั่วไปนั้นในนามว่า **เตปิฎกหรือพระไตรปิฎก** ที่หมายความว่า ปิฎก ๓ คือ วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก อภิธรรมปิฎก

วินัยปิฎก เป็นที่รวบรวมไว้ซึ่งพระพุทธพจน์ที่ทรงบัญญัติแต่งตั้งขึ้นไว้ด้วยให้เป็นพุทธอาณา คือ กฎข้อบังคับสำหรับเป็นเครื่องรักษาพุทธบริษัทให้ประพฤติเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ทำตนและหมู่คณะให้เกิดความวิปริสารเดือดร้อน **สุตตันตปิฎก** เป็นที่รวบรวมไว้ซึ่งพระพุทธพจน์ที่ทรงแสดงไว้โดยโวหารเทศนาเป็นส่วนมาก คือ ทรงแสดงธรรมอนุโลมตามสมมติบัญญัติของโลก **อภิธรรมปิฎก** เป็นที่รวบรวมไว้ซึ่งพระพุทธพจน์ที่ทรงแสดงไว้ โดยปรมัตถเทศนาเป็นส่วนมาก โดยทรงแสดงธรรมมุ่งชี้สภาวะ คือ ความจริงเป็นใหญ่ ใจความก็คือ วินัยปิฎก ได้แก่ พระพุทธพจน์ที่ทรงสอนให้มีศีลสมบัติ สุตตันตปิฎก ได้แก่ พระพุทธพจน์ที่ทรงสอนให้มีสมาธิสมบัติ อภิธรรมปิฎก ได้แก่ พระพุทธพจน์ที่ทรงสอนให้มีปัญญาสมบัติ บุคคลผู้มีศีลสมบัตีย่อมละความชั่วอย่างหยาบทางกายวาจาได้ เป็นตักขกปทาน บุคคลผู้มีสมาธิสมบัตีย่อมละความชั่วอย่างกลาง ที่กลุ่มรวมทำใจให้เศร้าหมองได้ เป็น วิกขัมภนปทาน บุคคลผู้มีปัญญาสมบัติ ย่อมละความชั่วอย่างละเอียด คืออนุสัยกิเลสที่นอนนิ่งอยู่ในสันดานได้ เป็น สมุจเฉทปทาน

การเรียนรู้พระพุทธพจน์ คือ พระไตรปิฎกนั้น เรียกว่า **ปริยัติธรรม** การปฏิบัติตามที่รู้ คือ เจริญสมณภาวนาและวิปัสสนาภาวนา เรียกว่า **ปฏิบัติธรรม** การได้บรรลุถึงผลแห่งการปฏิบัติ คือ มรรค ผล นิพพาน อันเป็นที่พ้นจากทุกข์ทั้งปวงเรียกว่า **ปฏิบัติธรรม**

พระพุทธพจน์ คือ พระไตรปิฎก มีคุณค่ายิ่งกว่าสิ่งอื่นใดด้วยเป็นเหตุปัจจัยให้ได้บรรลุถึงผลอันสุดยอดคือพระนิพพานดังกล่าวนมา ชาวพุทธจึงได้ช่วยกันเกิดทุนและรักษาไว้เป็นอย่างดีด้วยการศึกษาให้รู้ที่เรียกว่า **คันถธุระ** และการปฏิบัติตามให้ได้ผลที่เรียกว่า

วิปัสสนาธุระ เป็นมรดกตกทอดสืบ ๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน อันเป็นเวลานานถึง ๒๕๐๐ ปีแล้ว

มรรค ผล นิพพาน จะปรากฏมีขึ้นได้ก็ด้วยการปฏิบัติถูกปฏิบัติชอบ การปฏิบัติถูกปฏิบัติชอบจะเป็นไปได้ก็ด้วยอาศัยการเรียนรู้พระพุทธพจน์คือ พระไตรปิฎก ด้วยเหตุนี้พระไตรปิฎกจึงเป็นสิ่งจำเป็นโดยแท้ ที่นักศึกษาพระพุทธศาสนาชั้นสูงจะพึงศึกษาเล่าเรียนให้รู้แจ้งจัดเจน เพื่อเป็นมูลฐานแห่งสมาธิปฏิบัติและมรรค ผล นิพพาน

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ได้ปรารภถึงเหตุ ๓ ประการคือ

๑. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อันเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้สถาปนาขึ้นไว้ให้เป็นสถานที่ศึกษาวิชาพุทธศาสนาชั้นสูงของคณะสงฆ์ ฝ่ายมหานิกาย ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ตั้งแต่เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๒ ยังมีรายละเอียดปรากฏอยู่ในพระราชปรารภ เรื่องประกาศสร้างสังฆิกเสนาสน์ราชวิทยาลัย ลงวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๓๔ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ถาวรและพัฒนามาโดยลำดับสมพระราชประสงค์ทั้งปรากฏเห็นเป็นประจักษ์ในปัจจุบัน ก็การศึกษาวิชาพุทธศาสนาชั้นสูงนั้น โดยตรงก็คือศึกษาพระไตรปิฎกภาษาบาลีอันเป็นพุทธวจนะจากพระโอษฐ์เป็นส่วนมาก แต่ขณะนั้นมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไม่มีพระไตรปิฎกภาษาบาลี สำหรับเป็นหลักสูตรของนักศึกษาเป็นส่วนของตนโดยเฉพาะ และถึงเวลาจำเป็นที่จะต้องใช้นั่งสือพระไตรปิฎกภาษาบาลีเป็นหลักสูตรของนักศึกษาชั้นสูงของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว

๒. หนังสือพระไตรปิฎกภาษาบาลีของไทยเรานั้น ครั้งโบราณใช้จารลงในใบลานด้วยอักษรขอมบ้าง ด้วยอักษรไทยพม่าและไทยอีสานบ้าง ต่อมาได้ตีพิมพ์เป็นเล่มสมุดด้วยตัวอักษรไทย ๒ ครั้ง ครั้งแรกพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์ในมณฑลสมัยทรงดำรงสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี เมื่อพุทธศักราช ๒๔๓๑ ครั้งที่ ๒ พุทธศาสนิกชนชาวไทยมีพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นพระประมุขให้พิมพ์อุทิศ

ถวายพระราชกุศลแด่ พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้เริ่มทำตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๖๕ ปัจจุบันพระไตรปิฎกเล่มสมุดอักษรไทยทั้ง ๒ สมัยนั้น สมัยแรกได้หมดสิ้นไปไม่มีจำหน่าย ที่เหลืออยู่กระตาศก็เสื่อมคุณภาพไม่สามารถที่จะนำมาศึกษาเล่าเรียน สมัยที่ ๒ ยังเหลืออยู่ แต่มีจำนวนน้อยไม่พอที่จะจำหน่ายแจก และนำมาศึกษาเล่าเรียนในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้เพียงพอแก่ความประสงค์

๓. ประจวบมหามงคลสมัย ๒๕ แห่งพุทธศตวรรษ ซึ่งมาบรรจบครบปีโดยศาสนจักรนิยมในเดือนพฤษภาคม (วันเพ็ญเดือน ๖) พ.ศ. ๒๕๐๐ พุทธศาสนิกชนชาวไทยทั้งมวล อันมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและคณะรัฐบาลเป็นประมุข ได้ร่วมกุศลฉันทน์ พร้อมใจกันประกอบพิธีการเฉลิมฉลองเป็นการเอิกเกริกมหิพาร ซึ่งยังไม่เคยมีมาในส่วนอดีตกาลภาคไหนหลัง ดังที่ทางราชการประกาศให้ทราบและเชิญชวนให้ร่วมบำเพ็ญมหากุศลอยู่แล้วนั้น เนื่องในงานมหามงคลสมัยอันหาได้ยากยิ่งครั้งนี้ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในฐานะเป็นมหาวิทยาลัยฝ่ายพระพุทธศาสนา มีกุศลเจตนาอันแรงกล้าในอันที่จะสร้างสิ่งอันเป็นมงคลไว้เป็นอนุสรณ์สำหรับอนุชนสักอย่างหนึ่ง และให้เป็นสิ่งที่เหมาะสมกับเหตุการณ์อันสำคัญครั้งนี้ด้วย จึงเห็นว่าสิ่งอันเป็นมงคลและเหมาะสมที่สุดนั้นคือ หนังสือพระไตรปิฎกภาษาบาลี

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงตกลงให้ชำระและตีพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาบาลีขึ้นเป็นอนุสรณ์ในโอกาสครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ โดยให้ชื่อว่า มหาจุฬาเตปิฎก หรือเรียกในภาษาไทยว่า พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน ๒๕๐๐ จบ เท่ากับจำนวนพุทธศักราช ๒๕๐๐ จบหนึ่งจัดเป็นเล่มสมุดจำนวน ๔๕ เล่ม เท่ากับระยะเวลาประกาศพระศาสนาของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ พระวินัยปิฎก ๘ เล่ม พระสุตตันตปิฎก ๒๕ เล่ม พระอภิธรรมปิฎก ๑๒ เล่ม เมื่อพิมพ์ ๒๕๐๐ จบ จึงเป็นหนังสือทั้งสิ้น ๑๑๒,๕๐๐ เล่ม

การชำระและตีพิมพ์พระไตรปิฎกนั้น ได้ตั้งศาสนบัณฑิตทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์เป็นกรรมการตรวจทานชำระอรรถพยานุเคราะห์บริสุทธิบริบูรณ์ถูกต้องที่สุด โดยตรวจสอบ

เทียบเคียงกับฉบับต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ประยุกต์วางรูปแบบลักษณะอักษร
งดงามและดูง่าย โดยพิจารณาเนื้อหาให้มากและยกชื่อวรรค, ชื่อสูตร เป็นต้น ขึ้นตั้ง
ให้ปรากฏชัด ศีลพิมพ์และเย็บเล่มอย่างประณีตสวยงามตามแบบสากลนิยม โดยเลือกใช้
กระดาษดีพิมพ์และกระดาษปกอย่างประณีตและถาวร ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับหนังสือที่มี
คุณค่าและเป็นที่สักการบูชาของมวลพุทธบริษัท

ทุนในการชำระและการพิมพ์ ได้ตั้งคณะกรรมการจัดหาทุนสร้างพระไตรปิฎกขึ้น
ประกอบด้วยบรรพชิตและคฤหัสถ์ตามสมควร ประกาศแจ้งวัตถุประสงค์และเจริญศรัทธา
ไปยังพุทธศาสนิกชน นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์เอกอัครศาสนูปถัมภก
พระบรมวงศานุวงศ์และคณะรัฐบาล ข้าราชการ พ่อค้า คหบดี ตลอดจนประชาชน
เป็นที่สุด ตามแต่จะเจริญศรัทธาบริจาคเงินสมทบทุนเป็นจำนวนเท่าไร

ส่วนการตีพิมพ์จะสำเร็จบริบูรณ์ครบทั้ง ๔๕ เล่มเมื่อไรนั้น ขึ้นอยู่ที่กำลังทุนทรัพย์
ค่าตีพิมพ์เป็นประการสำคัญ ถือหลักค่อยทำค่อยไปตามควรแก่วิสัยสามารถ โดยมีความ
หวังอยู่ว่าจักสำเร็จลงในเวลาอันสมควร

นับว่าเป็นมหากุศลอันประเสริฐยิ่งของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อโครงการ
สร้างพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนี้ ได้ทราบถึงพระบาทสมเด็จพระ-
ปรเมนทรมหาอานันทมหิดลฯ องค์เอกอัครศาสนูปถัมภก สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระ-
บรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทั้ง ๓ พระองค์ได้ทรงเจริญ
พระราชศรัทธา มีพระราชประสงค์จะทรงอุปถัมภ์การสร้างพระไตรปิฎกให้สำเร็จตามความ
มุ่งหมายของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานการอุปถัมภ์
เป็นมูลฐาน โดยทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานทุนสำหรับพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับมหา-
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระองค์ละ ๗๐,๐๐๐ บาท รวมเป็นเงิน ๒๑๐,๐๐๐ บาท มหา-
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณอันประเสริฐทั้งนี้อย่างหาสิ่งเปรียบ
มิได้ พร้อมทั้งเป็นที่หวังได้ว่า พระบรมราชูปถัมภ์ธรรมวิद्याทานทั้งนี้จักสำเร็จเป็น
มหาสิริมงคลตลอดบันดาลให้ประชาชนชาวพุทธเจริญศรัทธา โดยเสด็จตามพระราชจริยาวัตร

ขออำนาจพระศรีรัตนตรัยและมหากุศลส่วนธรรมวิทยาทานทั้งนี้ จงสำเร็จ
เป็นพลปัจจัยอำนวยการวิบากสมบัติ ดลบันดาลให้พระเดชพระคุณท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระ
พุทธมหาราช (อาจ อาสภมหาเถร) ปราศจากสรรพโรคพาธภัยพิบัติ อุบัติวันตราย
มีความประสงค์จำนงหมายสิ่งใดในทางที่ชอบ ขอให้สำเร็จสมโนารถทุกประการ และ
มีความเกษมสำราญขึ้นบานภายใต้ร่มพระสัทธรรมในกาลทุกเมื่อเทอญ.

วัดมหาธาตุ พระนคร

Transliteration of the Thai Alphabet and Signs

as used in the Pali text of

MAHĀCULĀ TEPITAKA

VOWELS

อ a อา ā อิ i อี ī อุ u อู ū เอ e โอ o

CONSONANTS

ก ka	ข kha	ค ga	ฆ gha	ง na
จ ca	ฉ cha	ช ja	ฌ jha	ณ ña
ฎ ta	ฐ tha	ฑ da	ฒ dha	ณ na
ต ta	ถ tha	ด da	ธ dha	น na
ป pa	ฝ pha	พ ba	ภ bha	ม ma
ย ya	ร ra	ล la	ว va	ส sa
			ห ha	ฬ la
				ฌ m

COMBINATIONS

ก ka	กา kā	กิ ki	กี kī	กุ ku	กู kū	เก ke	โก ko
ข kha	ขา khā	ขิ khi	ขี khī	ขุ khu	ขู khū	খে khe	โข kho

CONJUNCT - CONSONANTS

The Pali conjunct-consonants are printed in their full forms but marked by either sign [.] or [√] under them. The sign [.] is used to denote unsounded consonant; [√] is used to join two sounded consonants.

For example :

กตมํ ตสฺมี สมเย โสมนสฺสอินฺทริยํ โหติ?

katamaṁ tasmim̐ samaye somānassindriyaṁ hoti?

FIGURES

๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๐
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

ขุททกปาฐ - ธรรมปท - อุทาน - อิติวุตตก - สุตตนิปาตปาลิยา

สงฺเกตวิญญาปนํ

ก.	=	เกตุจิ สยามไปทุกเทศ	ทิสฺสมานปาโจ
กมฺ.	=	กมฺุโพชไปทุกเทศ	ทิสฺสมานปาโจ
จ.	=	จฏฺฐสงฺกัคฺคินิฏฺฐเทศ	ทิสฺสมานปาโจ
ม.	=	มรฺมมไปทุกเทศ	ทิสฺสมานปาโจ
ส.	=	สัพฺพไปทุกเทศ	ทิสฺสมานปาโจ
อ.	=	อิงฺกฺลิสไปทุกเทศ	ทิสฺสมานปาโจ

ธาคฤถาปาฬิย **กิตฺตนปตฺต**

มาติกา

องเก

อุทฺเทส

.....	๑
๑. นยมาติกา	๑
๒. อพฺภนฺตรมาติกา	๑
๓. นยมฺขมาติกา	๑
๔. ลกฺขณมาติกา	๑
๕. พาหิรมาติกา	๑

๑. ปจฺจนย

๑. สงฺกหาสงฺกหปทนิทฺเทส	๒
๑. ขนฺธ	๒
๒. อายตน	๔
๓. ธาตุ	๖
๔. สจฺจ	๘
๕. อินฺทฺริย	๙
๖. ปฏิจฺจสมุปฺปาทาหิ	๑๑
๗. ติก	๑๓
๘. ทุก	๑๘

๒. ทฺติยนย

๒. สงฺกหิเตนอสฺงกหิตปทนิทฺเทส	๒๘
-------------------------------	----

๓. ตติยนย

๓. อสงฺกหิเตนสงฺกหิตปทนิทฺเทส	๓๐
-------------------------------	----

มาตรา

องเก

๔. จตุตถนย		๓๓
๔. สงคหิเตนสงคหิตปทนิทเทส		๓๓
๕. ปณจมนย		๓๕
๕. อสงคหิเตนอสงคหิตปทนิทเทส		๓๕
๑. ทิก		๓๘
๒. ทุก		๓๘
๖. จฏฐนย		๔๔
๖. สมปโยควิปโยคปทนิทเทส		๔๔
๑. ขนุ		๔๔
๒. อายตน		๔๔
๓. ธาตุ		๔๕
๔. สจจาทิ		๔๕
๕. ทิก		๔๘
๖. ทุก		๕๒
๗. สตตมนย		๕๗
๗. สมปยุตเตนวิปยุตตปทนิทเทส		๕๗
๘. อฏฐมนย		๖๐
๘. วิปยุตเตนสมปยุตตปทนิทเทส		๖๐
๙. นวมนย		๖๑
๙. สมปยุตเตนสมปยุตตปทนิทเทส		๖๑
๑๐. ทศมนย		๖๗
๑๐. วิปยุตเตนวิปยุตตปทนิทเทส		๖๗
๑. ทิก		๗๐
๒. ทุก		๗๓

กิตติชนปตฺตํ

มาตรา

[illegible]

ภาคการ

องศา

๖. จตุรภาค									๑๑๖
๗. สหภาค									๑๑๖
๘. อฏภาค									๑๑๗
๙. นวภาค									๑๑๗
๑๐. ทศภาค									๑๑๗

นิเทศ

๑. เอกภาค									๑๑๘
๒. ทศภาค									๑๒๕
๓. ทศภาค									๑๓๔
๔. จตุรภาค									๑๔๘
๕. ปฏภาค									๑๗๕
๖. จตุรภาค									๑๘๖
๗. สหภาค									๑๘๗
๘. อฏภาค									๑๙๐
๙. นวภาค									๑๙๐
๑๐. ทศภาค									๑๙๒

ปทานุกรม

.... ๑๙๓

รณมปภโต

.... ๒๓๘

อภิธรรมปิฎก ธำมมกปาฐะ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

อุทฺเทส

๑. นยมาติกา

[๑] สงฺกโห อสงฺกโห. สงฺกหิตฺเตน อสงฺกหิตํ. อสงฺกหิตเตน สงฺกหิตํ.
สงฺกหิตเตน สงฺกหิตํ. อสงฺกหิตเตน อสงฺกหิตํ. สมฺปโยโค วิปฺปโยโค. สมฺปยุตฺเตน
วิปฺปยุตํ. วิปฺปยุตเตน สมฺปยุตํ. สมฺปยุตเตน สมฺปยุตํ. วิปฺปยุตเตน วิปฺปยุตํ.
สงฺกหิตเตน สมฺปยุตํ. วิปฺปยุตํ. สมฺปยุตเตน สงฺกหิตํ. อสงฺกหิตํ. อสงฺกหิตเตน
สมฺปยุตํ. วิปฺปยุตํ. วิปฺปยุตเตน สงฺกหิตํ. อสงฺกหิตํ.

๒. อพฺภนฺตรมาติกา

[๒] ปณฺจขุณฺธา. ทฺวาทสยตนา. อฏฺฐารส ธาตุโย. จตฺตาริ สจฺจานิ.
พาวีตฺตินทฺริยานิ. ปฏฺิจสมฺปปาโท. จตฺตาริ สติปฏฺิจานา. จตฺตาริ สมฺมปฺปชานา.
จตฺตาริ อิทฺธิปาทา. จตฺตาริ ฌานานิ. จตฺสโส อปฺปมณฺณาย. ปณฺจินทฺริยานิ. ปณฺจ
พลานิ. สยฺย โขฬณฺณกา. อริโย อฏฺฐจฺกโก มกฺโก. ผสฺโส เวทนา สณฺณ เจตนา
จิตฺตํ อธิโมกฺโข มนสิกาโร.

๓. นยฺมขมาติกา

[๓] ตีหิ สงฺกโห. ตีหิ อสงฺกโห. จตุหิ สมฺปโยโค. จตุหิ วิปฺปโยโค.

๔. ลกฺขณมาติกา

[๔] สภาโก. วิสสภาโก.

๕. พาหิรมาติกา

[๕] สพฺพปาปี ฐมฺมสงฺกณี ธาตุกถาย มาติกาติ.

๑. ปฐมมย

๑. สงคหาสงคหปทนิทุเทศ

๑. ขนฺธ

[๖] รูปกฺขณฺโห กติหิ ขนฺธเหติ กติหยาตเนหิ กติหิ ธาตุหิ สงฺกฺหิโต? รูปกฺขณฺโห เอเกน ขนฺธเเรน เอกาทสหายตเนหิ เอกาทสหิ ธาตุหิ สงฺกฺหิโต. กติหิ อสงฺกฺหิโต? จตฺตฺหิ ขนฺธเหติ เอกณายตเนน สत्ตฺตฺหิ ธาตุหิ อสงฺกฺหิโต. (๑)

[๗] เวทฺณากฺขณฺโห กติหิ ขนฺธเหติ กติหยาตเนหิ กติหิ ธาตุหิ สงฺกฺหิโต? เวทฺณากฺขณฺโห เอเกน ขนฺธเเรน เอกณายตเนน เอกาย ธาตุยา สงฺกฺหิโต. กติหิ อสงฺกฺหิโต? จตฺตฺหิ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สत्ตฺตรสหิ ธาตุหิ อสงฺกฺหิโต. (๒)

[๘] สณฺณวากฺขณฺโห กติหิ ขนฺธเหติ กติหยาตเนหิ กติหิ ธาตุหิ สงฺกฺหิโต? สณฺณวากฺขณฺโห เอเกน ขนฺธเเรน เอกณายตเนน เอกาย ธาตุยา สงฺกฺหิโต. กติหิ อสงฺกฺหิโต? จตฺตฺหิ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สत्ตฺตรสหิ ธาตุหิ อสงฺกฺหิโต. (๓)

[๙] สงฺขารกฺขณฺโห กติหิ ขนฺธเหติ กติหยาตเนหิ กติหิ ธาตุหิ สงฺกฺหิโต? สงฺขารกฺขณฺโห เอเกน ขนฺธเเรน เอกณายตเนน เอกาย ธาตุยา สงฺกฺหิโต. กติหิ อสงฺกฺหิโต? จตฺตฺหิ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สत्ตฺตรสหิ ธาตุหิ อสงฺกฺหิโต. (๔)

[๑๐] วิญฺญาณกฺขณฺโห กติหิ ขนฺธเหติ กติหยาตเนหิ กติหิ ธาตุหิ สงฺกฺหิโต? วิญฺญาณกฺขณฺโห เอเกน ขนฺธเเรน เอกณายตเนน สत्ตฺตฺหิ ธาตุหิ สงฺกฺหิโต. กติหิ อสงฺกฺหิโต? จตฺตฺหิ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ เอกาทสหิ ธาตุหิ อสงฺกฺหิโต. (๕)

(เอกมฺมุลก.)

[๑๑] รูปกฺขณฺโห จ เวทฺณากฺขณฺโห จ กติหิ ขนฺธเหติ กติหยาตเนหิ กติหิ ธาตุหิ สงฺกฺหิตา? รูปกฺขณฺโห จ เวทฺณากฺขณฺโห จ ทฺวิหิ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ

เอภาทสฺหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? ตีหิ ชนฺธเหติ เอภณายตเนน
สตุตฺติหิ ฐาตุหิ อสงฺกหิตา. (๑)

[๑๒] รูปฺกฺชนฺโร จ สมฺมกฺชนฺโร จ ะเปะ ทุวิหิ ชนฺธเหติ เอภาทส-
หายตเนหิ เอภาทสฺหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? ตีหิ ชนฺธเหติ เอภณายตเนน
สตุตฺติหิ ฐาตุหิ อสงฺกหิตา. (๒)

[๑๓] รูปฺกฺชนฺโร จ สงฺขารกฺชนฺโร จ ะเปะ ทุวิหิ ชนฺธเหติ เอภาทสหายตเนหิ
เอภาทสฺหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? ตีหิ ชนฺธเหติ เอภณายตเนน สตุตฺติ
ฐาตุหิ อสงฺกหิตา. (๓)

[๑๔] รูปฺกฺชนฺโร จ วิมฺภกฺชนฺโร จ ะเปะ ทุวิหิ ชนฺธเหติ ทฺวาทส-
หายตเนหิ อฏฺฐารสฺหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? ตีหิ ชนฺธเหติ น เกหิจิ
อายตเนหิ น กาทิจิ ฐาตุหิ อสงฺกหิตา. (๔)

(ทุกมฺลํ.)

[๑๕] รูปฺกฺชนฺโร จ เวทฺณกฺชนฺโร จ สมฺมกฺชนฺโร จ กตฺติหิ ชนฺธเหติ
กตฺติหายตเนหิ กตฺติ ฐาตุหิ สงฺกหิตา? รูปฺกฺชนฺโร จ เวทฺณกฺชนฺโร จ สมฺมกฺชนฺโร
จ ตีหิ ชนฺธเหติ เอภาทสหายตเนหิ เอภาทสฺหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา?
ทุวิหิ ชนฺธเหติ เอภณายตเนน สตุตฺติ ฐาตุหิ อสงฺกหิตา. (๑)

[๑๖] รูปฺกฺชนฺโร จ เวทฺณกฺชนฺโร จ สงฺขารกฺชนฺโร จ ะเปะ ตีหิ
ชนฺธเหติ เอภาทสหายตเนหิ เอภาทสฺหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? ทุวิหิ
ชนฺธเหติ เอภณายตเนน สตุตฺติ ฐาตุหิ อสงฺกหิตา. (๒)

[๑๗] รูปฺกฺชนฺโร จ เวทฺณกฺชนฺโร จ วิมฺภกฺชนฺโร จ ะเปะ ตีหิ
ชนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสฺหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? ทุวิหิ
ชนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ฐาตุหิ อสงฺกหิตา. (๓)

(ติกมฺลํ.)

[๑๘] รูปกฺขนฺโธ จ เวทนากฺขนฺโธ จ สลฺมกฺขนฺโธ จ สงฺขารกฺขนฺโธ จ กติฺติ ขนฺธํ กติฺติ หายตเนติ กติฺติ ธาตุํ สงฺคหิตา? รูปกฺขนฺโธ จ เวทนากฺขนฺโธ จ สลฺมกฺขนฺโธ จ สงฺขารกฺขนฺโธ จ จตุํ ขนฺธํ เอกาทสหายตเนติ เอกาทสํ ธาตุํ สงฺคหิตา. กติฺติ อสงฺคหิตา? เอเกน ขนฺธํ เอเกนํ หายตเนน สत्ตํ ธาตุํ อสงฺคหิตา.

[๑๙] รูปกฺขนฺโธ จ เวทนากฺขนฺโธ จ สลฺมกฺขนฺโธ จ วิญฺญานกฺขนฺโธ จ ๖ เปว จตุํ ขนฺธํ ทฺวาทสหายตเนติ อฏฺฐารสํ ธาตุํ สงฺคหิตา. กติฺติ อสงฺคหิตา? เอเกน ขนฺธํ น เกหิจิ หายตเนติ น กาทิจิ ธาตุํ อสงฺคหิตา.

(จตุกกมฺมลก.)

[๒๐] รูปกฺขนฺโธ จ เวทนากฺขนฺโธ จ สลฺมกฺขนฺโธ จ สงฺขารกฺขนฺโธ จ วิญฺญานกฺขนฺโธ จ กติฺติ ขนฺธํ กติฺติ หายตเนติ กติฺติ ธาตุํ สงฺคหิตา? รูปกฺขนฺโธ จ เวทนากฺขนฺโธ จ สลฺมกฺขนฺโธ จ สงฺขารกฺขนฺโธ จ วิญฺญานกฺขนฺโธ จ ปญฺจํ ขนฺธํ ทฺวาทสหายตเนติ อฏฺฐารสํ ธาตุํ สงฺคหิตา. กติฺติ อสงฺคหิตา? น เกหิจิ ขนฺธํ น เกหิจิ หายตเนติ น กาทิจิ ธาตุํ อสงฺคหิตา.

[๒๑] ปญฺจกฺขนฺธา กติฺติ ขนฺธํ กติฺติ หายตเนติ กติฺติ ธาตุํ สงฺคหิตา? ปญฺจกฺขนฺธา ปญฺจํ ขนฺธํ ทฺวาทสหายตเนติ อฏฺฐารสํ ธาตุํ สงฺคหิตา. กติฺติ อสงฺคหิตา? น เกหิจิ ขนฺธํ น เกหิจิ หายตเนติ น กาทิจิ ธาตุํ อสงฺคหิตา.

(ปญฺจก.)

๒. อายุตณ

[๒๒] จกฺขายตณํ กติฺติ ขนฺธํ กติฺติ หายตเนติ กติฺติ ธาตุํ สงฺคหิตํ? จกฺขายตณํ เอเกน ขนฺธํ เอเกนํ หายตเนน เอกาย ธาตุยา สงฺคหิตํ. กติฺติ อสงฺคหิตํ? จตุํ ขนฺธํ เอกาทสหายตเนติ สत्ตํ ธาตุํ อสงฺคหิตํ.

[๒๓] โสทายตนํ. มนายนฺ. ชิวฺหายตนํ. กายายตนํ. รูปายตนํ. สทฺทายตนํ. กนฺธายตนํ. รสายตนํ. โผฏฺฐพฺพายตนํ ๖ เปฯ เอเกน ขนฺธเณน เอเกนํายตเนน เอกายธายา สงฺกหิตํ. กตฺติ อสงฺกหิตํ? จตฺุหิ ขนฺธเณหิ เอกาทสหายตเนหิ สทฺตฺรสนฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตํ.

[๒๔] มนายนํ เอเกน ขนฺธเณน เอเกนํายตเนน สทฺตฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตํ. กตฺติ อสงฺกหิตํ? จตฺุหิ ขนฺธเณหิ เอกาทสหายตเนหิ เอกาทสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตํ.

[๒๕] ฐมฺมายนํ อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา จตฺุหิ ขนฺธเณหิ เอเกนํายตเนน เอกายธายา สงฺกหิตํ. กตฺติ อสงฺกหิตํ? เอเกน ขนฺธเณน เอกาทสหายตเนหิ สทฺตฺรสนฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตํ.

(เอกมฺลกํ.)

[๒๖] จกฺขายตนญฺจ โสทายตนญฺจ เอเกน ขนฺธเณน ทฺวียํายตเนหิ ทฺวียํ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติ อสงฺกหิตา? จตฺุหิ ขนฺธเณหิ ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๒๗] จกฺขายตนญฺจ มนายนฺญฺจ. จกฺขายตนญฺจ ชิวฺหายตนญฺจ. จกฺขายตนญฺจ กายายตนญฺจ. จกฺขายตนญฺจ รูปายตนญฺจ. จกฺขายตนญฺจ สทฺทายตนญฺจ. จกฺขายตนญฺจ กนฺธายตนญฺจ. จกฺขายตนญฺจ รสายตนญฺจ. จกฺขายตนญฺจ โผฏฺฐพฺพายตนญฺจ เอเกน ขนฺธเณน ทฺวียํายตเนหิ ทฺวียํ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติ อสงฺกหิตา? จตฺุหิ ขนฺธเณหิ ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๒๘] จกฺขายตนญฺจ มนายนฺญฺจ ทฺวียํ ขนฺธเณหิ ทฺวียํายตเนหิ อฏฺฐหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติ อสงฺกหิตา? ตีหิ ขนฺธเณหิ ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๒๙] จกฺขายตนญฺจ ฐมฺมายนฺญฺจ อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา จตฺุหิ ขนฺธเณหิ ทฺวียํายตเนหิ ทฺวียํ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณน ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

(ทุกมฺลกํ.)

[๓๐] ทวาทสายนานิ กติหิ ขนฺธเรหิ กติหายนเนหิ กติหิ ชาติหิ สงฺกhitานิ? ทวาทสายนานิ อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเรหิ ทวาทสายนเนหิ อญฺจารสฺส ชาติหิ สงฺกhitานิ. กติหิ อสงฺกhitานิ? น เกหิจิ ขนฺธเรหิ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ชาติหิ อสงฺกhitานิ.

(ทวาทสกํ.)

๓. ชาติ

[๓๑] จกฺขุชาติ กติหิ ขนฺธเรหิ กติหายนเนหิ กติหิ ชาติหิ สงฺกhitานิ? จกฺขุชาติ เอเกน ขนฺธเรน เอเกนายนเนน เอกาย ชาติยา สงฺกhitานิ. กติหิ อสงฺกhitานิ? จกฺขุหิ ขนฺธเรหิ เอกาทสายนเนหิ สกฺกตรสฺส ชาติหิ อสงฺกhitานิ.

[๓๒] โสถชาติ. ฆานชาติ. ชิวฺหาชาติ. กายชาติ. รูปชาติ. สทฺทชาติ. กนฺธชาติ. รสชาติ. โผฏฺฐจพฺพชาติ. จกฺขุวิญฺญาณชาติ. โสทวิญฺญาณชาติ. ฆานวิญฺญาณชาติ. ชิวฺหาวิญฺญาณชาติ. กายวิญฺญาณชาติ. มโนชาติ. มโนวิญฺญาณชาติ. เอเกน ขนฺธเรน เอเกนายนเนน เอกาย ชาติยา สงฺกhitานิ. กติหิ อสงฺกhitานิ? จกฺขุหิ ขนฺธเรหิ เอกาทสายนเนหิ สกฺกตรสฺส ชาติหิ อสงฺกhitานิ.

[๓๓] ธมฺมชาติ อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา จกฺขุหิ ขนฺธเรหิ เอเกนายนเนน เอกาย ชาติยา สงฺกhitานิ. กติหิ อสงฺกhitานิ? เอเกน ขนฺธเรน เอกาทสายนเนหิ สกฺกตรสฺส ชาติหิ อสงฺกhitานิ.

(เอกมุลกํ.)

[๓๔] จกฺขุชาติ จ โสถชาติ จ เอเกน ขนฺธเรน ทวิหายนเนหิ ทวิหิ ชาติหิ สงฺกhitานิ. กติหิ อสงฺกhitานิ? จกฺขุหิ ขนฺธเรหิ ทสายนเนหิ โสฬสฺส ชาติหิ อสงฺกhitานิ.

๑ ฉ.ม. สงฺกhitานิ. เอวมฺปรีติ

[๓๕] จกขุธาตุ จ ฆานธาตุ จ. จกขุธาตุ จ ชีวหาธาตุ จ. จกขุธาตุ จ ภายธาตุ จ. จกขุธาตุ จ รูปธาตุ จ. จกขุธาตุ จ สททธาตุ จ. จกขุธาตุ จ กนธธาตุ จ. จกขุธาตุ จ รสธาตุ จ. จกขุธาตุ จ โผฏฐัพพธาตุ จ เอเกน ขนฺธเณ ทวีฬายตเนหิ ทวีฬิ ธาตุหิ สงคหิตา. กติหิ อสงคหิตา? จตุหิ ขนฺธเณหิ ทสฬายตเนหิ โสฬสหิ ธาตุหิ อสงคหิตา.

[๓๖] จกขุธาตุ จ จกขุวิมฺภานธาตุ จ ทวีฬิ ขนฺธเณหิ ทวีฬายตเนหิ ทวีฬิ ธาตุหิ สงคหิตา. กติหิ อสงคหิตา? ตีฬิ ขนฺธเณหิ ทสฬายตเนหิ โสฬสหิ ธาตุหิ อสงคหิตา.

[๓๗] จกขุธาตุ จ โสฬวิมฺภานธาตุ จ. จกขุธาตุ จ ฆานวิมฺภานธาตุ จ. จกขุธาตุ จ ชีวหาวิมฺภานธาตุ จ. จกขุธาตุ จ ภายวิมฺภานธาตุ จ. จกขุธาตุ จ มโนธาตุ จ. จกขุธาตุ จ มโนวิมฺภานธาตุ จ ทวีฬิ ขนฺธเณหิ ทวีฬายตเนหิ ทวีฬิ ธาตุหิ สงคหิตา. กติหิ อสงคหิตา? ตีฬิ ขนฺธเณหิ ทสฬายตเนหิ โสฬสหิ ธาตุหิ อสงคหิตา.

[๓๘] จกขุธาตุ จ ฐมฺมธาตุ จ อสงขมฺ ขนฺธโต จเปตฺวา จตุหิ ขนฺธเณหิ ทวีฬายตเนหิ ทวีฬิ ธาตุหิ สงคหิตา. กติหิ อสงคหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสฬายตเนหิ โสฬสหิ ธาตุหิ อสงคหิตา.

(ทุกมฺลก.)

[๓๙] อญฺจารส ธาตุโย กติหิ ขนฺธเณหิ กติฬายตเนหิ กติหิ ธาตุหิ สงคหิตา? อญฺจารส ธาตุโย อสงขมฺ ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเณหิ ทฺวาทสฬายตเนหิ อญฺจารสหิ ธาตุหิ สงคหิตา. กติหิ อสงคหิตา? น เกฬิจิ ขนฺธเณหิ น เกฬิจิ ายตเนหิ น กฬิจิ ธาตุหิ อสงคหิตา.

(อญฺจารสํ.)

๔. สัจจ

[๔๐] ทุกขสัจจํ กตฺติ ขนฺธเหติ กตฺติหยาตเนหิ กตฺติ ธาตุหิ สงฺกตํ?
 ทุกขสัจจํ ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกตํ. กตฺติ
 อสงฺกตํ? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกตํ.

[๔๑] สมุทฺทสัจจํ. มกฺกสัจจํ เอเกน ขนฺธเณน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา
 สงฺกตํ. กตฺติ อสงฺกตํ? จตุหิ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สทฺตฺรสฺหิ ธาตุหิ
 อสงฺกตํ.

[๔๒] นิโรธสัจจํ น เกหิจิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สงฺกตํ.
 กตฺติ อสงฺกตํ? ปณฺจหิ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สทฺตฺรสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกตํ.

(เอกมุลกํ.)

[๔๓] ทุกฺขสัจฺจฉฏฺจ สมุทฺทสัจฺจฉฏฺจ ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ
 อฏฺฐารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกตํ. กตฺติ อสงฺกตํ? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ
 อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกตํ.

[๔๔] ทุกฺขสัจฺจฉฏฺจ มกฺกสัจฺจฉฏฺจ ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสฺหิ
 ธาตุหิ สงฺกตํ. กตฺติ อสงฺกตํ? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น
 กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกตํ.

[๔๕] ทุกฺขสัจฺจฉฏฺจ นิโรธสัจฺจฉฏฺจ อสงฺขํ ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ
 ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกตํ. กตฺติ อสงฺกตํ? น เกหิจิ
 ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกตํ.

(ทุกมุลกํ.)

[๔๖] ทุกฺขสัจฺจฉฏฺจ สมุทฺทสัจฺจฉฏฺจ มกฺกสัจฺจฉฏฺจ ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทส-
 หายตเนหิ อฏฺฐารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกตํ. กตฺติ อสงฺกตํ? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น
 เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกตํ.

[๔๗] ทุกขสัจจฉนฺจ สมุทยสัจจฉนฺจ นิโรธสัจจฉนฺจ อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา
ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา?
น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

(ติกกมฺลํ.)

[๔๘] ทุกขสัจจฉนฺจ สมุทยสัจจฉนฺจ มกฺขสัจจฉนฺจ นิโรธสัจจฉนฺจ อสงฺขตํ
ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา.
กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ
อสงฺกหิตา.

[๔๙] จตฺตาริ สจฺจานิ กตฺติหิ ขนฺธเหติ กตฺติหายตเนหิ กตฺติหิ ธาตุหิ สงฺกหิตานิ?
จตฺตาริ สจฺจานิ อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ
อฏฺฐารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตานิ. กตฺติหิ อสงฺกหิตานิ? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ
อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตานิ.

(จตุกกํ.)

๕. อินทริย

[๕๐] จกฺขณฺทริยํ กตฺติหิ ขนฺธเหติ กตฺติหายตเนหิ กตฺติหิ ธาตุหิ สงฺกหิตํ?
จกฺขณฺทริยํ เอเกน ขนฺธเณน เอเกนอายตเนน เอกาย ธาตุยา สงฺกหิตํ. กตฺติหิ อสงฺกหิตํ?
จกฺขณฺทริยํ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สตฺตารสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตํ.

[๕๑] โสตฺถินฺทริยํ. มานินฺทริยํ. จิวฺหินฺทริยํ. กายินฺทริยํ. อิตฺถินฺทริยํ.
ปฺริสฺสินฺทริยํ เอเกน ขนฺธเณน เอเกนอายตเนน เอกาย ธาตุยา สงฺกหิตํ. กตฺติหิ อสงฺกหิตํ?
จกฺขณฺทริยํ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สตฺตารสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตํ.

[๕๒] มนินทริยํ เอเกน ขนฺธเณ เอเกนายตเนน สत्ตฺถิ ธาตุํ สงฺกฺหิตํ.
กตฺติ อสงฺกฺหิตํ? จตุํ ขนฺธเณ อิกาทสหายตเนน อิกาทสฺส ธาตุํ อสงฺกฺหิตํ.

[๕๓] ชีวิตินทริยํ ทฺวํหิ ขนฺธเณ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สงฺกฺหิตํ.
กตฺติ อสงฺกฺหิตํ? ตีฬิ ขนฺธเณ อิกาทสหายตเนน สत्ตฺตวสฺส ธาตุํ อสงฺกฺหิตํ.

[๕๔] สฺสขินทริยํ. ทฺกขินทริยํ. โสมนสฺสสินทริยํ. โทมนสฺสสินทริยํ. อฺเปกฺขินทริยํ. สทฺธินทริยํ. วัริยินทริยํ. สตินทริยํ. สมารินทริยํ. ปณฺณินทริยํ. อนณฺณวาทณ-
ณสฺสสามิตินทริยํ. อณฺณินทริยํ. อณฺณวาทินทริยํ เอเกน ขนฺธเณ เอเกนายตเนน
เอกาย ธาตุยา สงฺกฺหิตํ. กตฺติ อสงฺกฺหิตํ? จตุํ ขนฺธเณ อิกาทสหายตเนน
สत्ตฺตวสฺส ธาตุํ อสงฺกฺหิตํ.

(เอกมฺลก.)

[๕๕] จกฺขณทริยณฺจ โสถินทริยณฺจ เอเกน ขนฺธเณ ทฺวํหายตเนน ทฺวํหิ
ธาตุํ สงฺกฺหิตา. กตฺติ อสงฺกฺหิตา? จตุํ ขนฺธเณ ทสหายตเนน โสฬสฺส ธาตุํ
อสงฺกฺหิตา.

[๕๖] จกฺขณทริยณฺจ มานินทริยณฺจ. จกฺขณทริยณฺจ ชีวิตินทริยณฺจ.
จกฺขณทริยณฺจ กายินทริยณฺจ. จกฺขณทริยณฺจ อิตฺถินทริยณฺจ. จกฺขณทริยณฺจ ปฺริสฺสิน-
ทริยณฺจ เอเกน ขนฺธเณ ทฺวํหายตเนน ทฺวํหิ ธาตุํ สงฺกฺหิตา. กตฺติ อสงฺกฺหิตา?
จตุํ ขนฺธเณ ทสหายตเนน โสฬสฺส ธาตุํ อสงฺกฺหิตา.

[๕๗] จกฺขณทริยณฺจ มนินทริยณฺจ ทฺวํหิ ขนฺธเณ ทฺวํหายตเนน อญฺฺจหิ
ธาตุํ สงฺกฺหิตา. กตฺติ อสงฺกฺหิตา? ตีฬิ ขนฺธเณ ทสหายตเนน ทสฺส ธาตุํ
อสงฺกฺหิตา.

[๕๘] จกฺขณทริยณฺจ ชีวิตินทริยณฺจ ทฺวํหิ ขนฺธเณ ทฺวํหายตเนน ทฺวํหิ

ธาทูหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? ตีหิ ขนฺธเหติ ทสฺสหายตฺตเนหิ โสฬสฺสหิ ธาทูหิ
อสงฺกหิตา.

[๕๙] จกฺขณฺทฺริยฉ. สฺสขินฺทฺริยฉ. จกฺขณฺทฺริยฉ. ทฺถขินฺทฺริยฉ. จกฺขณฺ-
ทฺริยฉ. โสมนสฺสขินฺทฺริยฉ. จกฺขณฺทฺริยฉ. โทมนสฺสขินฺทฺริยฉ. จกฺขณฺทฺริยฉ. อฺเปกฺ-
ขินฺทฺริยฉ. จกฺขณฺทฺริยฉ. สทฺธินฺทฺริยฉ. จกฺขณฺทฺริยฉ. วีริยินฺทฺริยฉ. จกฺขณฺ-
ทฺริยฉ. สตฺถินฺทฺริยฉ. จกฺขณฺทฺริยฉ. สมารินฺทฺริยฉ. จกฺขณฺทฺริยฉ. ปณฺณินฺทฺริยฉ.
จกฺขณฺทฺริยฉ. อนณฺณาทณฺณสฺสขมิตฺถินฺทฺริยฉ. จกฺขณฺทฺริยฉ. อณฺณินฺทฺริยฉ. จกฺขณฺ-
ทฺริยฉ. อณฺณาทาวินฺทฺริยฉ. ทฺวี่หิ ขนฺธเหติ ทฺวี่หายตฺตเนหิ ทฺวี่หิ ธาทูหิ สงฺกหิตา.
กตฺติหิ อสงฺกหิตา? ตีหิ ขนฺธเหติ ทสฺสหายตฺตเนหิ โสฬสฺสหิ ธาทูหิ อสงฺกหิตา.

(ทุกมฺลํ.)

[๖๐] พาวีสตฺถินฺทฺริยานิ กตฺติหิ ขนฺธเหติ กตฺติหายตฺตเนหิ กตฺติหิ ธาทูหิ สงฺกหิตานิ?
พาวีสตฺถินฺทฺริยานิ จตฺตฺติหิ ขนฺธเหติ สตฺตฺตหายตฺตเนหิ เตรสฺสหิ ธาทูหิ สงฺกหิตานิ. กตฺติหิ
อสงฺกหิตานิ? เอเกน ขนฺธเรน ปณฺจหายตฺตเนหิ ปณฺจหิ ธาทูหิ อสงฺกหิตานิ.

๖. ปฏิจฺจสมุปฺปาตาทิ

[๖๑] อวิชฺชา เอเกน ขนฺธเรน เอเกนํายตฺตเนน เอกาย ธาทูยา สงฺกหิตา.
กตฺติหิ อสงฺกหิตา? จตฺตฺติหิ ขนฺธเหติ เอกาทสฺสหายตฺตเนหิ สตฺตฺตรสฺสหิ ธาทูหิ อสงฺกหิตา.

[๖๒] อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขาราว เอเกน ขนฺธเรน เอเกนํายตฺตเนน เอกาย ธาทูยา
สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? จตฺตฺติหิ ขนฺธเหติ เอกาทสฺสหายตฺตเนหิ สตฺตฺตรสฺสหิ ธาทูหิ
อสงฺกหิตา.

[๖๓] สงฺขารปจฺจยา วิณฺณวณฺณํ เอเกน ขนฺธเรน เอเกนํายตฺตเนน สตฺตฺตหิ ธาทูหิ

สงฺกหิตํ. กติหิ อสงฺกหิตํ? จตุหิ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ เอกาทสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตํ.

[๖๔] วิณฺณณปจฺจยา นามรูปํ จตุหิ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ เอกาทสหิ ธาตุหิ สงฺกหิตํ. กติหิ อสงฺกหิตํ? เอเคน ขนฺธเณ เอเคนายตเนน สत्ตติ ธาตุหิ อสงฺกหิตํ.

[๖๕] นามรูปปจฺจยา สฬายตนํ ทฺวิหิ ขนฺธเหติ จฺหายตเนหิ ทฺว่าทสหิ ธาตุหิ สงฺกหิตํ. กติหิ อสงฺกหิตํ? ตีหิ ขนฺธเหติ จฺหายตเนหิ จหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตํ.

[๖๖] สฬายตนปจฺจยา ผสฺโส. ผสฺสปจฺจยา เวทนา. เวทนาปจฺจยา ทณฺหา. ทณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ. อุปาทานปจฺจยา^๑ กมฺมกโว เอเคน ขนฺธเณ เอเคนายตเนน เอกาย ธาตุยา สงฺกหิตो. กติหิ อสงฺกหิตโต? จตุหิ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สत्ตตรสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตโต.

[๖๗] อุปปตฺติกโว. กามกโว. สมฺมกโว. ปญฺจโวการกโว ปญฺจหิ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สत्ตตรสหิ ธาตุหิ สงฺกหิตโต. กติหิ อสงฺกหิตโต? น เกหิจิ ขนฺธเหติ เอเคนายตเนน เอกาย ธาตุยา อสงฺกหิตโต.

[๖๘] รูปกโว ปญฺจหิ ขนฺธเหติ ปญฺจหายตเนหิ อฏฺฐหิ ธาตุหิ สงฺกหิตโต. กติหิ อสงฺกหิตโต? น เกหิจิ ขนฺธเหติ สत्ตตฺตหายตเนหิ ทสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตโต.

[๖๙] อรูปกโว. เนวสมฺมยานาสมฺมกโว. จตุโวการกโว จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวิหายตเนหิ ทฺวิหิ ธาตุหิ สงฺกหิตโต. กติหิ อสงฺกหิตโต? เอเคน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตโต.

[๗๐] อสมฺมกโว. เอกโวการกโว เอเคน ขนฺธเณ ทฺวิหายตเนหิ ทฺวิหิ ธาตุหิ สงฺกหิตโต. กติหิ อสงฺกหิตโต? จตุหิ ขนฺธเหติ ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตโต.

[๗๑] ขาติ ทฺวิติ ขนฺธเหติ. ขรา ทฺวิติ ขนฺธเหติ. มรณํ ทฺวิติ ขนฺธเหติ
เอเกนายตเนน เอกาย ราชฺยา สงฺกหิตํ. กติหิ อสงฺกหิตํ? ตีหิ ขนฺธเหติ เอกา-
ทสหายตเนหิ สตฺตรสฺหิ ราชฺยหิ อสงฺกหิตํ.

[๗๒] โสโก. ปรีเทโว. ทุกฺขํ. โทมนสฺสํ. อุปายาโส. สติปญฺจํ. สมมุปฺปธานํ
เอเกน ขนฺธเรน เอเกนายตเนน เอกาย ราชฺยา สงฺกหิตํ. กติหิ อสงฺกหิตํ? จตฺตฺหิ
ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สตฺตรสฺหิ ราชฺยหิ อสงฺกหิตํ.

[๗๓] อิทฺธิปาโท ทฺวิติ ขนฺธเหติ ทฺวิทฺทายตเนหิ ทฺวิติ ราชฺยหิ สงฺกหิตํ.
กติกิ อสงฺกหิตํ? ตีหิ ขนฺธเหติ ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ราชฺยหิ อสงฺกหิตํ.

[๗๔] ฌานํ ทฺวิติ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน เอกาย ราชฺยา สงฺกหิตํ. กติกิ
อสงฺกหิตํ? ตีหิ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สตฺตรสฺหิ ราชฺยหิ อสงฺกหิตํ.

[๗๕] จตฺตฺโส อปฺปมณฺณา. ปณฺจจินฺทริยานิ. ปณฺจ พฺลานิ. สตฺต พุชฺฌณฺคา.
อริโย อฏฺฐจฺกโก มกฺโก. ผสฺโส. เวทนา. สมฺมณฺ. เจตนา. อธิโมกฺโข. มนสิกาโร
เอเกน ขนฺธเรน เอเกนายตเนน เอกาย ราชฺยา สงฺกหิตํ. กติกิ อสงฺกหิตํ? จตฺตฺหิ
ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สตฺตรสฺหิ ราชฺยหิ อสงฺกหิตํ.

[๗๖] จิตฺตํ เอเกน ขนฺธเรน เอเกนายตเนน สตฺตฺหิ ราชฺยหิ สงฺกหิตํ. กติกิ
อสงฺกหิตํ? จตฺตฺหิ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ เอกาทสฺหิ ราชฺยหิ อสงฺกหิตํ.

๗. ติก

[๗๗] กุสฺลา ฐมฺมา. อกุสฺลา ฐมฺมา กติกิ ขนฺธเหติ กติทฺทายตเนหิ กติกิ

ธาตุหิ สงฺกหิตา? กุสลา ฐมฺมา. อกุสลา ฐมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวิฬายตเนหิ ทฺวิฬิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณน ทสฬายตเนหิ โสฬสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๗๘] อพฺยากตา ฐมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสฬายตเนหิ อฏฺฐารสหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๗๙] สุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา ฐมฺมา. ทุกฺขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา ฐมฺมา ตีหิ ขนฺธเหติ ทฺวิฬายตเนหิ ตีหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? ทฺวิฬิ ขนฺธเหติ ทสฬายตเนหิ ปณฺณรสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๘๐] อทุกฺขมฺสุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา ฐมฺมา ตีหิ ขนฺธเหติ ทฺวิฬายตเนหิ สทฺตหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? ทฺวิฬิ ขนฺธเหติ ทสฬายตเนหิ เอกาทสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๘๑] วิปากา ฐมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวิฬายตเนหิ อฏฺฐหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณน ทสฬายตเนหิ ทสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๘๒] วิปากธมฺมธมฺมา. สงฺกิลฺลจสงฺกิลฺลิกา ฐมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวิฬายตเนหิ ทฺวิฬิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณน ทสฬายตเนหิ โสฬสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๘๓] เนววิปากนวิปากธมฺมธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสฬายตเนหิ เทรสหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ ปณฺจหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๘๔] อุปาทินฺนุปาทานิยา ฐมฺมา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ เอกาทสฬายตเนหิ สทฺตารสหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ เอเกนอายตเนน เอกาย ธาตุยา อสงฺกหิตา.

[๘๕] อนฺุปาทินฺนฺปาทานิยา ฐมา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ สฺตฺตฺทหายตฺแทนฺหิ อญฺุจฺหิ ฐาตุหิ สงฺคฺหิตา. กติหิ อสงฺคฺหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ ปณฺจหายตฺแทนฺหิ ทสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺคฺหิตา.

[๘๖] อนฺุปาทินฺนฺปาทานิยา ฐมา. อสงฺกิลฺยฺจาสงฺกิลฺยฺสกา ฐมา อสงฺขตฺ ขนฺธโต จเปตฺวา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวิหายตฺแทนฺหิ ทฺวิหิ ฐาตุหิ สงฺคฺหิตา. กติหิ อสงฺคฺหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสฺหายตฺแทนฺหิ โสฬสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺคฺหิตา.

[๘๗] อสงฺกิลฺยฺจาสงฺกิลฺยฺสกา ฐมา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสฺหายตฺแทนฺหิ อญฺุจาสฺหิ ฐาตุหิ สงฺคฺหิตา. กติหิ อสงฺคฺหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตฺแทนฺหิ น กาทิจิ ฐาตุหิ อสงฺคฺหิตา.

[๘๘] สฺวิตกฺกสฺวิจารว ฐมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวิหายตฺแทนฺหิ ตีหิ ฐาตุหิ สงฺคฺหิตา. กติหิ อสงฺคฺหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสฺหายตฺแทนฺหิ ปณฺณรสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺคฺหิตา.

[๘๙] อวิตกฺกวิจารมฺตฺตา ฐมา. ปิตฺสฺหคฺตา ฐมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวิหายตฺแทนฺหิ ทฺวิหิ ฐาตุหิ สงฺคฺหิตา. กติหิ อสงฺคฺหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสฺหายตฺแทนฺหิ โสฬสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺคฺหิตา.

[๙๐] อวิตกฺกอวิจารว ฐมา อสงฺขตฺ ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสฺหายตฺแทนฺหิ สฺตฺตฺตรสฺหิ ฐาตุหิ สงฺคฺหิตา. กติหิ อสงฺคฺหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตฺแทนฺหิ เอกาย ฐาตุยา อสงฺคฺหิตา.

[๙๑] สฺขสฺหคฺตา ฐมา ตีหิ ขนฺธเหติ ทฺวิหายตฺแทนฺหิ ตีหิ ฐาตุหิ สงฺคฺหิตา. กติหิ อสงฺคฺหิตา? ทฺวิหิ ขนฺธเหติ ทสฺหายตฺแทนฺหิ ปณฺณรสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺคฺหิตา.

[๙๒] อฺุเปกฺขาสฺหคฺตา ฐมา ตีหิ ขนฺธเหติ ทฺวิหายตฺแทนฺหิ สฺตฺตฺทหิ ฐาตุหิ สงฺคฺหิตา. กติหิ อสงฺคฺหิตา? ทฺวิหิ ขนฺธเหติ ทสฺหายตฺแทนฺหิ เอกาทสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺคฺหิตา.

[๔๓] ทสฺสเนน ปหาตพฺพา ธมฺมา. ภาวนาย ปหาตพฺพา ธมฺมา. ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา ธมฺมา. ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา ธมฺมา. อาจยคามิโน ธมฺมา. อปจยคามิโน ธมฺมา. เสกฺขา ธมฺมา. อเสกฺขา ธมฺมา. มหคฺคตา ธมฺมา จตฺุหิ ขนฺธเหติ ทฺวึหายตเนหิ ทฺวึหิ ธาตุหิ สงฺกฺหิตา. กติหิ อสงฺกฺหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสฺสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกฺหิตา.

[๔๔] เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพา ธมฺมา. เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา ธมฺมา. เนวอาจยคามินาปจยคามิโน ธมฺมา. เนวเสกฺขานาเสกฺขา ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสฺสหายตเนหิ อฏฺฐารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกฺหิตา. กติหิ อสงฺกฺหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาหิจิ ธาตุหิ อสงฺกฺหิตา.

[๔๕] ปริตฺตา ธมฺมา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสฺสหายตเนหิ อฏฺฐารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกฺหิตา. กติหิ อสงฺกฺหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาหิจิ ธาตุหิ อสงฺกฺหิตา.

[๔๖] อปฺปมาณา ธมฺมา. ปณฺีตา ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา จตฺุหิ ขนฺธเหติ ทฺวึหายตเนหิ ทฺวึหิ ธาตุหิ สงฺกฺหิตา. กติหิ อสงฺกฺหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสฺสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกฺหิตา.

[๔๗] ปริตฺตารมฺมณา ธมฺมา จตฺุหิ ขนฺธเหติ ทฺวึหายตเนหิ อฏฺฐหิ ธาตุหิ สงฺกฺหิตา. กติหิ อสงฺกฺหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสฺสหายตเนหิ ทสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกฺหิตา.

[๔๘] มหคฺคตารมฺมณา ธมฺมา. อปฺปมาณารมฺมณา ธมฺมา. ธีนา ธมฺมา. มิจฺจตุตฺตนิยตา ธมฺมา. สมฺมตฺตนิยตา ธมฺมา. มคฺคการมฺมณา ธมฺมา. มคฺคเหตุกา ธมฺมา. มคฺคาริปฺติโน ธมฺมา จตฺุหิ ขนฺธเหติ ทฺวึหายตเนหิ ทฺวึหิ ธาตุหิ สงฺกฺหิตา. กติหิ อสงฺกฺหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสฺสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกฺหิตา.

[๙๙] มชฺฌิมา ฐมา ปณฺจหิ ชนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ชนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๐๐] อนิยฺทา ฐมา อสงฺขตํ ชนฺธโธ จเปตฺวา ปณฺจหิ ชนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ชนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๐๑] อุปฺปนฺนา ฐมา ปณฺจหิ ชนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ชนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๐๒] อนฺุปฺปนฺนา ฐมา ปณฺจหิ ชนฺธเหติ สฺสทฺทสหายตเนหิ อฏฺฐหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ชนฺธเหติ ปณฺจหายตเนหิ ทสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๐๓] อุปฺปาทิโน ฐมา ปณฺจหิ ชนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สฺสตรสฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ชนฺธเหติ เอกณายตเนน เอกาย ธาตุยา อสงฺกหิตา.

[๑๐๔] อตฺถิตา ฐมา. อนาคตา ฐมา. ปจฺจุปฺปนฺนา ฐมา. อชฺฌตฺตา ฐมา. อชฺฌตฺตพหิทฺธา ฐมา ปณฺจหิ ชนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ชนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๐๕] พหิทฺธา ฐมา อสงฺขตํ ชนฺธโธ จเปตฺวา ปณฺจหิ ชนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ชนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๐๖] อตฺถิการมมณา ธมฺมา. อนากการมมณา ธมฺมา จตฺุหิ ขนฺธเหติ ทฺวี่หายตเนหิ
ทฺวี่หิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ
ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๐๗] ปจฺจุปปนฺนารมมณา ธมฺมา. อชฺฌตฺตการมมณา ธมฺมา. พหิทฺธารมมณา
ธมฺมา. อชฺฌตฺตพหิทฺธารมมณา ธมฺมา จตฺุหิ ขนฺธเหติ ทฺวี่หายตเนหิ อฏฺฐจฺหิ ธาตุหิ
สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๐๘] สนิทฺสสนสฺสปฏิมา ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ เอเกนายตเนน เอกาย
ธาทูยา สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? จตฺุหิ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สตฺตฺรสฺหิ
ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๐๙] อนิทฺสสนสฺสปฏิมา ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ นวหายตเนหิ นวหิ ธาตุหิ
สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? จตฺุหิ ขนฺธเหติ ที่หายตเนหิ นวหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๑๐] อนิทฺสสนาปฏิมา ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจจฺหิ ขนฺธเหติ
ทฺวี่หายตเนหิ อฏฺฐจฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ
ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

๘. ทุก

[๑๑๑] เหตุ ธมฺมา. เหตุ เจว สเหตุกา จ ธมฺมา. เหตุ เจว เหตุสมฺปยุตฺตา
จ ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ เอเกนายตเนน เอกาย ธาทูยา สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา?
จตฺุหิ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สตฺตฺรสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๑๒] น เหตุ ธมฺมา. อเหตุกา ธมฺมา. เหตุวิปฺยุตฺตา ธมฺมา. น เหตุ
อเหตุกา ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจจฺหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ

อฏฺฐารสฺสํ ฐาตุํ สงฺกฺกิตา. กตฺติ อสงฺกฺกิตา? น เกหิจิ ฆนฺเธน น เกหิจิ
อายตเนน น กาทิจิ ฐาตุํ อสงฺกฺกิตา.

[๑๑๓] สเหตุกา ฐมา. เหตุสมฺปยุตฺตา ฐมา. สเหตุกา เจว น จ เหตุ
ฐมา. เหตุสมฺปยุตฺตา เจว น จ เหตุ ฐมา. น เหตุ สเหตุกา ฐมา จตุํ
ฆนฺเธน ทฺวิํหยาตเนน ทฺวิํหิ ฐาตุํ สงฺกฺกิตา. กตฺติ อสงฺกฺกิตา? เอเกน ฆนฺเธน
ทสฺสหายตเนน โสฬสฺสํ ฐาตุํ อสงฺกฺกิตา.

[๑๑๔] สปปจฺจยา ฐมา. สงฺขตา ฐมา ปณฺจหิ ฆนฺเธน ทฺวาทสฺสหายตเนน
อฏฺฐารสฺสํ ฐาตุํ สงฺกฺกิตา. กตฺติ อสงฺกฺกิตา? น เกหิจิ ฆนฺเธน น เกหิจิ
อายตเนน น กาทิจิ ฐาตุํ อสงฺกฺกิตา.

[๑๑๕] อปปจฺจยา ฐมา. อสงฺขตา ฐมา น เกหิจิ ฆนฺเธน เอเกนํายตเนน
เอกาย ฐาตุํ สงฺกฺกิตา. กตฺติ อสงฺกฺกิตา? ปณฺจหิ ฆนฺเธน เอกาทสฺสหายตเนน
สทฺตฺตรสฺสํ ฐาตุํ อสงฺกฺกิตา.

[๑๑๖] สนิทฺสฺสนา ฐมา เอเกน ฆนฺเธน เอเกนํายตเนน เอกาย ฐาตุํ
สงฺกฺกิตา. กตฺติ อสงฺกฺกิตา? จตุํ ฆนฺเธน เอกาทสฺสหายตเนน สทฺตฺตรสฺสํ ฐาตุํ
อสงฺกฺกิตา.

[๑๑๗] อนิทฺสฺสนา ฐมา อสงฺขตํ ฆนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ฆนฺเธน
เอกาทสฺสหายตเนน สทฺตฺตรสฺสํ ฐาตุํ สงฺกฺกิตา. กตฺติ อสงฺกฺกิตา? น เกหิจิ ฆนฺเธน
เอเกนํายตเนน เอกาย ฐาตุํ อสงฺกฺกิตา.

[๑๑๘] สปปฏฺฐิมา ฐมา เอเกน ฆนฺเธน ทสฺสหายตเนน ทสฺสํ ฐาตุํ สงฺกฺกิตา.
กตฺติ อสงฺกฺกิตา? จตุํ ฆนฺเธน ทฺวิํหยาตเนน อฏฺฐหิ ฐาตุํ อสงฺกฺกิตา.

[๑๑๙] อปปฏฺฐิมา ฐมา อสงฺขตํ ฆนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ฆนฺเธน
ทฺวิํหยาตเนน อฏฺฐหิ ฐาตุํ สงฺกฺกิตา. กตฺติ อสงฺกฺกิตา? น เกหิจิ ฆนฺเธน
ทสฺสหายตเนน ทสฺสํ ฐาตุํ อสงฺกฺกิตา.

[๑๒๐] รูปิโน ฐมา เอเกน ขนฺธเณ เอกาทสหายตเนหิ เอกาทสหิ ธาตุหิ
สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? จตุหิ ขนฺธเณหิ เอเกนายตเนน สตุตฺทหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๒๑] อรูปิโน ฐมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา จตุหิ ขนฺธเณหิ ทฺวิฬายตเนหิ
อฏฺฐจฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ ทสหิ
ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๒๒] โลกียา ฐมา ปณฺจหิ ขนฺธเณหิ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐจฺรสฺสหิ ธาตุหิ
สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเณหิ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาหิจิ
ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๒๓] โลกุตฺตฺรา ฐมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา จตุหิ ขนฺธเณหิ
ทฺวิฬายตเนหิ ทฺวิฬิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ
โสฬสฺสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๒๔] เกณจิ วิณฺณฺเยยฺยา ฐมา. เกณจิ น วิณฺณฺเยยฺยา ฐมา อสงฺขตํ ขนฺธโต
จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเณหิ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐจฺรสฺสหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ
อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเณหิ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาหิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๒๕] อาสวา ฐมา. อาสวา เจว สาสฺวา จ ฐมา. อาสวา เจว
อาสวสมฺปยุตฺตา จ ฐมา เอเกน ขนฺธเณ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สงฺกหิตา.
กตฺติหิ อสงฺกหิตา? จตุหิ ขนฺธเณหิ เอกาทสหายตเนหิ สตุตฺรสฺสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๒๖] โน อาสวา ฐมา. อาสววิปฺยุตฺตา ฐมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา
ปณฺจหิ ขนฺธเณหิ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐจฺรสฺสหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา?
น เกหิจิ ขนฺธเณหิ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาหิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๒๗] สาสฺวา ฐมา. สาสฺวา เจว โน จ อาสวา ฐมา. อาสววิปฺยุตฺตา
สาสฺวา ฐมา ปณฺจหิ ขนฺธเณหิ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐจฺรสฺสหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ

อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาหิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๒๘] อนาสวา ธมฺมา. อาสววิปฺปยุตฺตา อนาสวา ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวิฬายตเนหิ ทฺวิฬิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๒๙] อาสวสมฺปยุตฺตา ธมฺมา. อาสวสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อาสวา ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวิฬายตเนหิ ทฺวิฬิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๓๐] สยฺโยชนา ธมฺมา. กนฺธา ธมฺมา. โยมา ธมฺมา. โยคา ธมฺมา. นีวรณา ธมฺมา. ปรามาสา ธมฺมา. ปรามาสา เจว ปรามญฺจา จ ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? จตุหิ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สทฺตฺรสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๓๑] โน ปรามาสา ธมฺมา. ปรามาสวิปฺปยุตฺตา ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาหิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๓๒] ปรามญฺจา ธมฺมา. ปรามญฺจา เจว โน จ ปรามาสา ธมฺมา. ปรามาสวิปฺปยุตฺตา ปรามญฺจา ธมฺมา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาหิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๓๓] อปรามญฺจา ธมฺมา. ปรามาสวิปฺปยุตฺตา อปรามญฺจา ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวิฬายตเนหิ ทฺวิฬิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๓๔] ปรามาสสมปยุตฺตา ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทวีหยาตเนหิ ทวีหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๓๕] สารมมณา ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทวีหยาตเนหิ อฏฺฐจหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๓๖] อนารมมณา ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา เอเกน ขนฺธเณ เอกาทสหายตเนหิ เอกาทสหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? จตุหิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๓๗] จิตฺตา ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? จตุหิ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ เอกาทสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๓๘] โน จิตฺตา ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา จตุหิ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ เอกาทสหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๓๙] เจตสิกกา ธมฺมา. จิตฺตสมปยุตฺตา ธมฺมา. จิตฺตสํสฏฺฐา ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? ทวีหิ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สตฺตรสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๔๐] อเจตสิกกา ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ทวีหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? ตีหิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๔๑] จิตฺตวิปยุตฺตา ธมฺมา. จิตฺตวิสํสฏฺฐา ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา เอเกน ขนฺธเณ เอกาทสหายตเนหิ เอกาทสหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? จตุหิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๔๒] จิตฺตสมภูจानา ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ฉนฺหายตเนหิ ฉหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ฉนฺหายตเนหิ ทฺวาทสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๔๓] โน จิตฺตสมฺภูจํญานา ฐมฺมา. โน จิตฺตสทฺทโน ฐมฺมา. โน จิตฺตานุปฺปวตฺติโน ฐมฺมา. อสงฺขตํ ชนฺธโต จเปตฺวา ทฺวี้ติ ชนฺธเรติ ทฺวาทสหายตเนติ อฏฺฐารสํ ฐาตุํ สงฺกฺกิตา. กตฺติ อสงฺกฺกิตา? ตีติ ชนฺธเรติ น เกหิจิ อายตเนติ น กาทิจิ ฐาตุํ อสงฺกฺกิตา.

[๑๔๔] จิตฺตสทฺทโน ฐมฺมา. จิตฺตานุปฺปวตฺติโน ฐมฺมา. จตุติ ชนฺธเรติ เอเกนํายตเนน เอกาย ฐาตุยา สงฺกฺกิตา. กตฺติ อสงฺกฺกิตา? เอเกน ชนฺธเรน เอกาทสหายตเนติ สทฺทวารสํ ฐาตุํ อสงฺกฺกิตา.

[๑๔๕] จิตฺตสํสฏฺฐสมฺภูจํญานา ฐมฺมา. จิตฺตสํสฏฺฐสมฺภูจํญานสทฺทโน ฐมฺมา. จิตฺตสํสฏฺฐสมฺภูจํญานานุปฺปวตฺติโน ฐมฺมา. ตีติ ชนฺธเรติ เอเกนํายตเนน เอกาย ฐาตุยา สงฺกฺกิตา. กตฺติ อสงฺกฺกิตา? ทฺวี้ติ ชนฺธเรติ เอกาทสหายตเนติ สทฺทวารสํ ฐาตุํ อสงฺกฺกิตา.

[๑๔๖] โน จิตฺตสํสฏฺฐสมฺภูจํญานา ฐมฺมา. โน จิตฺตสํสฏฺฐสมฺภูจํญานสทฺทโน ฐมฺมา. โน จิตฺตสํสฏฺฐสมฺภูจํญานานุปฺปวตฺติโน ฐมฺมา. อสงฺขตํ ชนฺธโต จเปตฺวา ทฺวี้ติ ชนฺธเรติ ทฺวาทสหายตเนติ อฏฺฐารสํ ฐาตุํ สงฺกฺกิตา. กตฺติ อสงฺกฺกิตา? ตีติ ชนฺธเรติ น เกหิจิ อายตเนติ น กาทิจิ ฐาตุํ อสงฺกฺกิตา.

[๑๔๗] อชฺฌตฺตํกิตา ฐมฺมา. ทฺวี้ติ ชนฺธเรติ จหายตเนติ ทฺวาทสํ ฐาตุํ สงฺกฺกิตา. กตฺติ อสงฺกฺกิตา? ตีติ ชนฺธเรติ จหายตเนติ จนฺติ ฐาตุํ อสงฺกฺกิตา.

[๑๔๘] พาหิรา ฐมฺมา. อสงฺขตํ ชนฺธโต จเปตฺวา จตุติ ชนฺธเรติ จหายตเนติ จนฺติ ฐาตุํ สงฺกฺกิตา. กตฺติ อสงฺกฺกิตา? เอเกน ชนฺธเรน จหายตเนติ ทฺวาทสํ ฐาตุํ อสงฺกฺกิตา.

[๑๔๙] อุปาทา ฐมฺมา. เอเกน ชนฺธเรน ทสหายตเนติ ทสํ ฐาตุํ สงฺกฺกิตา. กตฺติ อสงฺกฺกิตา? จตุติ ชนฺธเรติ ทฺวียายตเนติ อฏฺฐจํ ฐาตุํ อสงฺกฺกิตา.

[๑๕๐] โน อุปาทา ฐมา อสงฺขํ ชนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ชนฺธเหติ
 ทิหายตเนหิ นวหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ชนฺธเหติ นวหายตเนหิ
 นวหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๕๑] อุปาทินฺนา ฐมา ปณฺจหิ ชนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สตฺตรสหิ
 ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ชนฺธเหติ เอกณายตเนน เอกาย
 ธาตุยา อสงฺกหิตา.

[๑๕๒] อนุปาทินฺนา ฐมา อสงฺขํ ชนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ชนฺธเหติ
 สตฺตหายตเนหิ อฏฺฐหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ชนฺธเหติ
 ปณฺจหายตเนหิ ทสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๕๓] อุปาทานา ฐมา. กิเลสา ฐมา. กิเลสา เจว สงฺกิเลสิกา จ ฐมา.
 กิเลสา เจว สงฺกิลิฏฺฐา จ ฐมา. กิเลสา เจว กิเลสสมฺปยุตฺตา จ ฐมา เอกณ
 ชนฺธเนน เอกณายตเนน เอกาย ธาตุยา สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? จตุหิ ชนฺธเหติ
 เอกาทสหายตเนหิ สตฺตรสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๕๔] โน กิเลสา ฐมา. อสงฺกิลิฏฺฐา ฐมา. กิเลสวิปยุตฺตา ฐมา
 อสงฺขํ ชนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ชนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสหิ ธาตุหิ
 สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ชนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ
 ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๕๕] สงฺกิเลสิกา ฐมา. สงฺกิเลสิกา เจว โน จ กิเลสา ฐมา.
 กิเลสวิปยุตฺตา สงฺกิเลสิกา ฐมา ปณฺจหิ ชนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสหิ
 ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ชนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น
 กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๕๖] อสงฺกิเลสิกา ฐมา. กิเลสวิปยุตฺตา อสงฺกิเลสิกา ฐมา อสงฺขํ

ชนธโต จเปตฺวา จตุหิ ชนฺเธหิ ทฺวึหายตเนหิ ทฺวึหิ ธาตุหิ สงคหิตา. กติหิ
อสงคหิตา? เอเกน ชนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตุหิ อสงคหิตา.

[๑๕๗] สงกิลิฏฺฐา ฐมา. กิลีสสมฺปยุตฺตา ฐมา. สงกิลิฏฺฐา เจว โน จ
กิลีสตา ฐมา. กิลีสสมฺปยุตฺตา เจว โน จ กิลีสตา ฐมา จตุหิ ชนฺเธหิ ทฺวึหายตเนหิ
ทฺวึหิ ธาตุหิ สงคหิตา. กติหิ อสงคหิตา? เอเกน ชนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ
ธาตุหิ อสงคหิตา.

[๑๕๘] ทสฺสเนน ปหาตพฺพา ฐมา. ภาวนาย ปหาตพฺพา ฐมา. ทสฺสเนน
ปหาตพฺพเหตุกา ฐมา. ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา ฐมา จตุหิ ชนฺเธหิ ทฺวึหายตเนหิ
ทฺวึหิ ธาตุหิ สงคหิตา. กติหิ อสงคหิตา? เอเกน ชนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ
ธาตุหิ อสงคหิตา.

[๑๕๙] น ทสฺสเนน ปหาตพฺพา ฐมา. น ภาวนาย ปหาตพฺพา ฐมา.
น ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา ฐมา. น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา ฐมา อสงฺขตํ
ชนธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ชนฺเธหิ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสหิ ธาตุหิ สงคหิตา.
กติกิ อสงคหิตา? น เกหิจิ ชนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงคหิตา.

[๑๖๐] สฺวิตกฺกา ฐมา. สฺวิจารา ฐมา จตุหิ ชนฺเธหิ ทฺวึหายตเนหิ ตีหิ
ธาตุหิ สงคหิตา. กติกิ อสงคหิตา? เอเกน ชนฺเธน ทสหายตเนหิ ปณฺณรสหิ ธาตุหิ
อสงคหิตา.

[๑๖๑] อวิตกฺกา ฐมา. อวิจารา ฐมา อสงฺขตํ ชนธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ
ชนฺเธหิ ทฺวาทสหายตเนหิ สทฺตารสหิ ธาตุหิ สงคหิตา. กติกิ อสงคหิตา? น เกหิจิ
ชนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ เอกาย ธาตุยา อสงคหิตา.

[๑๖๒] สปปิตฺติกา ฐมา. ปิตฺติสทคฺคา ฐมา จตุหิ ชนฺเธหิ ทฺวึหายตเนหิ

ทวิหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๖๓] อปฺปติกา ธมฺมา. น ปิติสหคตา ธมฺมา. น สุขสหคตา ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเณ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเณ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๖๔] สุขสหคตา ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเณ ทฺวีสหายตเนหิ ตีหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? ทฺวิหิ ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ ปณฺณรสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๖๕] อูปะกัชาสหคตา ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเณ ทฺวีสหายตเนหิ สทฺตหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? ทฺวิหิ ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ เอกาทสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๖๖] น อูปะกัชาสหคตา ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเณ ทฺวาทสหายตเนหิ เทรสหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเณ น เกหิจิ อายตเนหิ ปณฺจหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๖๗] กามาวจรา ธมฺมา. ปรียาปนฺนา ธมฺมา. สอฺตฺตฺตรา ธมฺมา ปณฺจหิ ขนฺธเณ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเณ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๖๘] น กามาวจรา ธมฺมา. อปรียาปนฺนา ธมฺมา. อนฺตฺตฺตรา ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา จตุหิ ขนฺธเณ ทฺวีสหายตเนหิ ทฺวิหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๖๙] รูปาวจรา ธมฺมา. อรูปาวจรา ธมฺมา. นียฺยานิกา ธมฺมา. นียฺยา

ธมฺมา. สรณฺา ธมฺมา จตฺุหิ ขนฺธเหติ ทฺวียายตเนหิ ทฺวียิ ธาตุหิ สงคหิตา. กติหิ
 อสงคหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตุหิ อสงคหิตา.

[๑๗๐] น รูปาวจรา ธมฺมา. น อรูปาวจรา ธมฺมา. อนินฺยยานิกา ธมฺมา.
 อนินฺยตา ธมฺมา. อรณฺา ธมฺมา กติหิ ขนฺธเหติ กติหายตเนหิ กติหิ ธาตุหิ สงคหิตา.
 อรณฺา ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสหิ
 ธาตุหิ สงคหิตา. กติหิ อสงคหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น
 กาทิจิ ธาตุหิ อสงคหิตา.

สงคหาสงคหปทนิทุเทโส ปจฺโม.

๒. ทุตินนย

๒. สงฺกหิตนอสฺกหิตปทนิทฺเทส

[๑๗๑] จกฺขฺวายตเนน เย ธมฺมา ๖ เปฺว โผฏฺฐพฺพายตเนน เย ธมฺมา ๖ เปฺว จกฺขฺราตฺยา เย ธมฺมา ๖ เปฺว โผฏฺฐพฺพราตฺยา เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกहेन สงฺกหิตา อายตนสงฺกहेน อสงฺกหิตา ธาตุสงฺกहेน อสงฺกหิตา. เต ธมฺมา กตฺติ ขนฺธเหิ กตฺติหยาตเนหิ กตฺติ ธาตุหิ อสงฺกหิตา? เต ธมฺมา จตฺตฺติ ขนฺธเหิ ทฺวี่หยาตเนหิ อฏฺฐจฺติ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๗๒] จกฺขฺวิณฺณธาตฺยา เย ธมฺมา. โสทฺวิณฺณธาตฺยา เย ธมฺมา. ฆานวิณฺณธาตฺยา เย ธมฺมา. ชีวฺหาวิณฺณธาตฺยา เย ธมฺมา. กายวิณฺณธาตฺยา เย ธมฺมา. มโนธาตฺยา เย ธมฺมา. มโนวิณฺณธาตฺยา เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกहेน สงฺกหิตา อายตนสงฺกहेน อสงฺกหิตา ธาตุสงฺกहेน อสงฺกหิตา ๖ เปฺว เต ธมฺมา จตฺตฺติ ขนฺธเหิ เอกาทสฺหยาตเนหิ ทฺวาทสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๗๓] จกฺขฺนทฺริเยน เย ธมฺมา. โสถินทฺริเยน เย ธมฺมา. ฆานินทฺริเยน เย ธมฺมา. ชีวฺหิณทฺริเยน เย ธมฺมา. กายินทฺริเยน เย ธมฺมา. อิตฺถินทฺริเยน เย ธมฺมา. ปฺริสฺสินทฺริเยน เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกहेน สงฺกหิตา อายตนสงฺกहेน อสงฺกหิตา ธาตุสงฺกहेน อสงฺกหิตา ๖ เปฺว เต ธมฺมา จตฺตฺติ ขนฺธเหิ ทฺวี่หยาตเนหิ อฏฺฐจฺติ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๗๔] อสฺสณฺณวเณน เย ธมฺมา. เอกโวการวเณน เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกहेน สงฺกหิตา อายตนสงฺกहेน อสงฺกหิตา ธาตุสงฺกहेน อสงฺกหิตา ๖ เปฺว เต ธมฺมา จตฺตฺติ ขนฺธเหิ ตี่หยาตเนหิ นวหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๑๗๕] ปรีเทวเณน เย ธมฺมา. สนิทฺสฺสนสฺสปฺปฏิเมหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา

ชนฺธสงฺกเหณ สงฺกหิตา อายตนสงฺกเหณ อสงฺกหิตา ชาติสงฺกเหณ อสงฺกหิตา ะเปะ
เต ฐมา จตุหิ ชนฺธเหติ ทวีหายตเนหิ อฏฺฐหิ ชาติหิ อสงฺกหิตา.

[๑๗๖] อนิทฺตฺสนสฺสปฏิเมหิ ฐมาเหติ เย ฐมา ชนฺธสงฺกเหณ สงฺกหิตา
อายตนสงฺกเหณ อสงฺกหิตา ชาติสงฺกเหณ อสงฺกหิตา ะเปะ เต ฐมา จตุหิ ชนฺธเหติ
ทหายตเนหิ โสฬสหิ ชาติหิ อสงฺกหิตา.

[๑๗๗] สนิทฺตฺสนเนหิ ฐมาเหติ เย ฐมา ชนฺธสงฺกเหณ สงฺกหิตา อายตน-
สงฺกเหณ อสงฺกหิตา ชาติสงฺกเหณ อสงฺกหิตา ะเปะ เต ฐมา จตุหิ ชนฺธเหติ
ทวายตเนหิ อฏฺฐหิ ชาติหิ อสงฺกหิตา.

[๑๗๘] สปฏิเมหิ ฐมาเหติ เย ฐมา. อุปาทาฐมาเหติ เย ฐมา
ชนฺธสงฺกเหณ สงฺกหิตา อายตนสงฺกเหณ อสงฺกหิตา ชาติสงฺกเหณ อสงฺกหิตา. เต
ฐมา กติหิ ชนฺธเหติ กติหายตเนหิ กติหิ ชาติหิ อสงฺกหิตา? เต ฐมา จตุหิ
ชนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สत्ตฺตฺรสหิ ชาติหิ อสงฺกหิตา.

ทสายตนา สत्ตฺตฺรส ชาติโย
สत्ตฺตฺนทฺริยา อสณฺณวโว เอกโวการวโว
ปริเทโว สนิทฺตฺสนสฺสปฏิมํ
อนิทฺตฺสนํ ปุณเรว^๑ สปฏิมํ อุปาทาติ.

สงฺกหิตน อสงฺกหิตปทนิทเทโส ทฺติโย.

๓. ตติยนย

๓. อสงฺกหิเตนสงฺกหิตปทนิทเทส

[๑๘๙] เวทนาภขณฺเหเน เย ธมฺมา. สณฺณวาทขณฺเหเน เย ธมฺมา. สงฺขารขณฺเหเน
 เย ธมฺมา. สมุทฺยสงฺกฺเขเน เย ธมฺมา. มกฺกสงฺกฺเขเน เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเขเน อสงฺกฺหิตา
 อายตฺนสงฺกฺเขเน สงฺกฺหิตา ธาตุสงฺกฺเขเน สงฺกฺหิตา. เท ธมฺมา กตฺติหิ ขนฺธเหติ
 กตฺติหายตฺนเหติ กตฺติหิ ธาตุเหติ สงฺกฺหิตา? เท ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ตีหิ
 ขนฺธเหติ เอเกนายนฺเนเน เอกาย ธาตุยา สงฺกฺหิตา.

[๑๙๐] นิโรธสงฺกฺเขเน เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเขเน อสงฺกฺหิตา อายตฺนสงฺกฺเขเน
 สงฺกฺหิตา ธาตุสงฺกฺเขเน สงฺกฺหิตา ๖เป๖ เท ธมฺมา จตฺตฺติหิ ขนฺธเหติ เอเกนายนฺเนเน
 เอกาย ธาตุยา สงฺกฺหิตา.

[๑๙๑] ขีวตฺติณฺทฺริเยเน เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเขเน อสงฺกฺหิตา อายตฺนสงฺกฺเขเน
 สงฺกฺหิตา ธาตุสงฺกฺเขเน สงฺกฺหิตา ๖เป๖ เท ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา
 ทฺวิหิ ขนฺธเหติ เอเกนายนฺเนเน เอกาย ธาตุยา สงฺกฺหิตา.

[๑๙๒] อิตฺถินฺทฺริเยเน เย ธมฺมา. ปุริสินฺทฺริเยเน เย ธมฺมา. สฺสอินฺทฺริเยเน
 เย ธมฺมา. ทฺกฺขินฺทฺริเยเน เย ธมฺมา. โสมนสฺสินฺทฺริเยเน เย ธมฺมา. โทมนสฺสินฺทฺริเยเน
 เย ธมฺมา. อุเปกฺขินฺทฺริเยเน เย ธมฺมา. สทฺธินฺทฺริเยเน เย ธมฺมา. วีรียินฺทฺริเยเน เย
 ธมฺมา. สติณฺทฺริเยเน เย ธมฺมา. สมารินฺทฺริเยเน เย ธมฺมา. ปณฺณินฺทฺริเยเน เย ธมฺมา.
 อนณฺณวาทคณฺณสฺสามิตฺติณฺทฺริเยเน เย ธมฺมา. อณฺณินฺทฺริเยเน เย ธมฺมา. อณฺณวาทาวินฺทฺริเยเน
 เย ธมฺมา. อวิชฺชาเย เย ธมฺมา. อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารเณ เย ธมฺมา. สพายตฺนปจฺจยา
 ผสฺสเณ เย ธมฺมา. ผสฺสปจฺจยา เวทนาย เย ธมฺมา. เวทนาปจฺจยา ทณฺหยาเย
 ธมฺมา. ทณฺหาปจฺจยา อุปาทานเณ เย ธมฺมา. อุปาทานปจฺจยา^๑ กมฺมกฺวาเน เย ธมฺมา
 ขนฺธสงฺกฺเขเน อสงฺกฺหิตา อายตฺนสงฺกฺเขเน สงฺกฺหิตา ธาตุสงฺกฺเขเน สงฺกฺหิตา ๖เป๖

เต ฐมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา สงฺกัทธิตา.

[๑๘๓] ชาติยา เย ฐมา. ขวาย เย ฐมา. มรณฺเนน เย ฐมา. ฉานเนน เย ฐมา ขนฺธสงฺกเหเนน อสงฺกัทธิตา อายตนสงฺกเหเนน สงฺกัทธิตา ฐาตุสงฺกเหเนน สงฺกัทธิตา ๖เปว เต ฐมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ทฺวี่หิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา สงฺกัทธิตา.

[๑๘๔] โสเกน เย ฐมา. ทุกฺเคน เย ฐมา. โทมนสฺสเนน เย ฐมา. อุปายาเสเนน เย ฐมา. สติปฏฺฐาเนน เย ฐมา. สมมฺปปฺปชาเนน เย ฐมา. อปฺปมณฺณายาเย ฐมา. ปณฺจหิ อินฺทฺริเยหิ เย ฐมา. ปณฺจหิ พลฺเลหิ เย ฐมา. สกฺกตฺทหิ โพชฺฌณฺเกหิ เย ฐมา. อริเยน อฏฺฐจฺงฺกิกิเกน มกฺกเกน เย ฐมา. ผสฺสเนน เย ฐมา. เวทนายาเย ฐมา. สณฺณายาเย ฐมา. เจตนายาเย ฐมา. อธิโมกฺกเคน เย ฐมา. มนสิกาเรเนน เย ฐมา. เหตฺุทหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมา. เหตฺุทหิ เจว สเหตฺุเกหิ จ ฐมฺเมหิ เย ฐมา. เหตฺุทหิ เจว เหตุสมฺปยุตฺเตหิ จ ฐมฺเมหิ เย ฐมา ขนฺธสงฺกเหเนน อสงฺกัทธิตา อายตนสงฺกเหเนน สงฺกัทธิตา ฐาตุ สงฺกเหเนน สงฺกัทธิตา ๖เปว เต ฐมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา สงฺกัทธิตา.

[๑๘๕] อปฺปจฺเจเยหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมา. อสงฺขเตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมา ขนฺธสงฺกเหเนน อสงฺกัทธิตา อายตนสงฺกเหเนน สงฺกัทธิตา ฐาตุสงฺกเหเนน สงฺกัทธิตา ๖เปว เต ฐมา จตฺตหิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา สงฺกัทธิตา.

[๑๘๖] อาสเวหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมา. อาสเวหิ เจว สาสเวหิ จ ฐมฺเมหิ เย ฐมา. อาสเวหิ เจว อาสวสมฺปยุตฺเตหิ จ ฐมฺเมหิ เย ฐมา ขนฺธสงฺกเหเนน อสงฺกัทธิตา อายตนสงฺกเหเนน สงฺกัทธิตา ฐาตุสงฺกเหเนน สงฺกัทธิตา. เต ฐมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา สงฺกัทธิตา.

[๑๘๗] สณฺโณชเนหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมา. กนฺเถหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมา. โอเมหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมา. โยเคหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมา. นีวรณฺเหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมา. ปรามาเสหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมา. ปรามาเสหิ เจว ปรามญฺเจหิ จ ฐมฺเมหิ

เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกहेเน อสงฺกหิตา อายตนสงฺกहेเน สงฺกหิตา ธาตุสงฺกहेเน สงฺกหิตา.
เต ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายนฺเนเน เอกาย ธาตุยา
สงฺกหิตา.

[๑๘๘] เจตสีเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. จิตฺตสมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
จิตฺตสํสฺส
จิตฺตสํสฺส
จิตฺตสํสฺส
เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกहेเน อสงฺกหิตา อายตนสงฺกहेเน สงฺกหิตา ธาตุสงฺกहेเน สงฺกหิตา
วเปว เต ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา เอเกน ขนฺเธเน เอเกนายนฺเนเน เอกาย
ธาตุยา สงฺกหิตา.

[๑๘๙] จิตฺตสทฺทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. จิตฺตานุปริวตฺตตีหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา
ขนฺธสงฺกहेเน อสงฺกหิตา อายตนสงฺกहेเน สงฺกหิตา ธาตุสงฺกहेเน สงฺกหิตา วเปว
เต ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺเธหิ เอเกนายนฺเนเน เอกาย ธาตุยา สงฺกหิตา.

[๑๙๐] อุปาทาเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. กิเลเสหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
กิเลเสหิ เจว สงฺกิลเลสิเกหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. กิเลเสหิ เจว สงฺกิลฺลฺลฺลฺลฺล
ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. กิเลเสหิ เจว กิเลสสมฺปยุตฺเตหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา
ขนฺธสงฺกहेเน อสงฺกหิตา อายตนสงฺกहेเน สงฺกหิตา ธาตุสงฺกहेเน สงฺกหิตา. เต ธมฺมา
กตฺติหิ ขนฺเธหิ กตฺติหายตเนหิ กตฺติหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา? เต ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต
จเปตฺวา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายนฺเนเน เอกาย ธาตุยา สงฺกหิตา.

ตโย ขนฺธา ตถา สจฺจา	อินฺทฺริยานิ จ โสฬส
ปทานิ ปจฺจยาการ	จฺทฺทสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
สมตฺตีส ปทา โหนฺติ	โคจฺจเกสฺสฺส ทสฺสฺสว
ทฺเว จฺพนฺตฺรทฺกา	อฏฺฐ โหนฺติ มหฺนฺตฺรทฺติ.

อสงฺกหิตเน สงฺกหิตปทนิทฺเทโส คตฺติโย.

๕. จตุตถกถนย

๔. สงกัทธิเตนสงกัทธิตปทนิทเทศ

[๑๙๑] สมุททยสจฺเจน เย ธมฺมา. มกฺกสจฺเจน เย ธมฺมา. ขนฺธสงฺกเหน
 สงฺกัทธิตา อายตฺนสงฺกเหน สงฺกัทธิตา ชาติสงฺกเหน สงฺกัทธิตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา
 ขนฺธสงฺกเหน สงฺกัทธิตา อายตฺนสงฺกเหน สงฺกัทธิตา ชาติสงฺกเหน สงฺกัทธิตา. เต ธมฺมา
 กตฺติ ขนฺธเหติ กตฺติหายตฺเนหิ กตฺติ ชาติหิ สงฺกัทธิตา? เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ
 เอเกนอายตฺเนน เอกาย ชาติยา สงฺกัทธิตา.

[๑๙๒] อิตฺถินฺทริเยน เย ธมฺมา. ปุริสินฺทริเยน เย ธมฺมา. สุนฺธิทริเยน
 เย ธมฺมา. ทุกฺขินฺทริเยน เย ธมฺมา. โสมนสฺสินฺทริเยน เย ธมฺมา. โทมนสฺสินฺทริเยน
 เย ธมฺมา. อุเปกฺขินฺทริเยน เย ธมฺมา. สทฺธิทริเยน เย ธมฺมา. วิริยินฺทริเยน เย
 ธมฺมา. สติทริเยน เย ธมฺมา. สมาริณฺทริเยน เย ธมฺมา. ปญฺณินฺทริเยน เย ธมฺมา.
 อนญฺจาทตฺตญฺสสามิตินฺทริเยน เย ธมฺมา. อญฺณินฺทริเยน เย ธมฺมา. อญฺญาตาวินฺทริเยน
 เย ธมฺมา.

อวิชฺชาเย ธมฺมา. อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารเณน เย ธมฺมา. สฬายตฺนปจฺจยา
 ผสฺสเณน เย ธมฺมา. เวทฺนปจฺจยา ตณฺหาเย ธมฺมา. ตณฺหาปจฺจยา อุปาทาเนน
 เย ธมฺมา. อุปาทานปจฺจยา กมฺมกฺวเณน เย ธมฺมา. โสเกน เย ธมฺมา. ปรีเทเวณ
 เย ธมฺมา. ทุกฺขเณน เย ธมฺมา. โทมนสฺสเณน เย ธมฺมา. อุปายาสเณน เย ธมฺมา.

สติปฏฺฐาเนน เย ธมฺมา. สมมฺปปฺปชานเณน เย ธมฺมา. อปฺปมญฺญาย เย ธมฺมา.
 ปญฺจหิ อินฺทริเยหิ เย ธมฺมา. ปญฺจหิ พลฺเลหิ เย ธมฺมา. สตฺตหิ โพชฺฌณฺเกหิ เย
 ธมฺมา. อริเยน อญฺจกฺกเณน มกฺกเณน เย ธมฺมา. ผสฺสเณน เย ธมฺมา. เจตฺตนาเย
 ธมฺมา. อธิโมกฺขเณน เย ธมฺมา. มนสิกาเรณ เย ธมฺมา.

เหตุนี้ ฐมเมหิ เย ฐมมา. เหตุนี้ เจว สเหตุเกหิ จ ฐมเมหิ เย ฐมมา.
 เหตุนี้ เจว เหตุสมุပ္ปัตเตหิ จ ฐมเมหิ เย ฐมมา. อาสเวหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา.
 สอญโฆชนะหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. กนฺตเอหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. โอฆะหิ ฐมเมหิ เย
 ฐมมา. โยเคหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. นีวรณเอหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. ปรามาเสหิ
 ฐมเมหิ เย ฐมมา. อุปาทาเนหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. กิลเลเสหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา.
 กิลเลเสหิ เจว สงฺกิลเลเสหิ จ ฐมเมหิ เย ฐมมา. กิลเลเสหิ เจว สงฺกิลฺลิจฺเจหิ จ
 ฐมเมหิ เย ฐมมา. กิลเลเสหิ เจว กิลเลสสมุပ္ปัตเตหิ จ ฐมเมหิ เย ฐมมา. ขนฺธสงฺกเหณ
 สงฺกหิตา อายตนสงฺกเหณ สงฺกหิตา ชาติสงฺกเหณ สงฺกหิตา. เตหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา
 ขนฺธสงฺกเหณ สงฺกหิตา อายตนสงฺกเหณ สงฺกหิตา ชาติสงฺกเหณ สงฺกหิตา. เต ฐมมา
 กตฺติ ขนฺธเอหิ กตฺติหายตเนหิ กตฺติ ชาติหิ สงฺกหิตา? เต ฐมมา เอเกณ ขนฺธเณ
 เอเกณายตเนเนน เอกาย ชาติยา สงฺกหิตา.

เทว สจฺจา ปนฺนรสินฺทริยา เอกาทส ปฏิจฺจาปทา
 อุตฺธ ปฺน เอกาทส โกจณกปทเมตฺถ ตีสฺวิธาติ^๑.

สงฺกหิตเณ สงฺกหิตปทนิทฺเทโส จตฺตโต.

๕. ปณฺณมณฺย

๕. อสงฺกัถิเตนอสงฺกัถิตปทนิทฺเทส

[๑๙๓] รูปกฺขนฺธเณ เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเขน อสงฺกัถิตา อายตฺนสงฺกฺเขน อสงฺกัถิตา ฐาตุสงฺกฺเขน อสงฺกัถิตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเขน อสงฺกัถิตา อายตฺนสงฺกฺเขน อสงฺกัถิตา ฐาตุสงฺกฺเขน อสงฺกัถิตา. เต ธมฺมา กตฺติ ขนฺธเหิ กตฺติหายตฺเนหิ กตฺติ ฐาตุหิ อสงฺกัถิตา? เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ เอเกนายตฺเนน. สกฺกตฺติ ฐาตุหิ อสงฺกัถิตา.

[๑๙๔] เวทฺนากฺขนฺธเณ เย ธมฺมา. สลฺลวากฺขนฺธเณ เย ธมฺมา. สงฺขารกฺขนฺธเณ เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเขน อสงฺกัถิตา อายตฺนสงฺกฺเขน อสงฺกัถิตา ฐาตุสงฺกฺเขน อสงฺกัถิตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ๖เป๖ เต ธมฺมา ทฺวี่หิ ขนฺธเหิ เอกาทสฺ- หายตฺเนหิ สกฺกตฺรสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกัถิตา.

[๑๙๕] วิญฺญาณกฺขนฺธเณ เย ธมฺมา. มนฺนายตฺเนน เย ธมฺมา. จกฺขวิญฺญาณ- ฐาตุยา เย ธมฺมา ๖เป๖ มโนฐาตุยา เย ธมฺมา. มโนวิญฺญาณฐาตุยา เย ธมฺมา. มนินฺทฺวิเยน เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเขน อสงฺกัถิตา อายตฺนสงฺกฺเขน อสงฺกัถิตา ฐาตุสงฺกฺเขน อสงฺกัถิตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ๖เป๖ เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหิ เอกาทสฺหายตฺเนหิ เอกาทสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกัถิตา.

[๑๙๖] จกฺขวฺวายตฺเนน เย ธมฺมา ๖เป๖ โสฏฺฐพฺพายตฺเนน เย ธมฺมา. จกฺขุฐาตุยา เย ธมฺมา ๖เป๖ โสฏฺฐพฺพฐาตุยา เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเขน อสงฺกัถิตา อายตฺนสงฺกฺเขน อสงฺกัถิตา ฐาตุสงฺกฺเขน อสงฺกัถิตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ๖เป๖ เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหิ ทฺวี่หายตฺเนหิ อฏฺฐหิ ฐาตุหิ อสงฺกัถิตา.

[๑๙๗] ธมฺมายตฺเนน เย ธมฺมา. ธมฺมฐาตุยา เย ธมฺมา. อิตฺถินฺทฺวิเยน เย

[๒๐๓] นามรูปปัจจุยา สฬายตเนน เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเหณ อสงฺกัถิตา
อายตฺนสงฺกฺเหณ อสงฺกัถิตา ราชฺสงฺกฺเหณ อสงฺกัถิตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ๖ เปฺว
เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเรหิ เอเกนํายตเนน เอกาย ราชฺยา อสงฺกัถิตา.

[๒๐๔] สฬายตฺนปัจจุยา ผสฺสเนน เย ธมฺมา. ผสฺสปัจจุยา เวทนาย เย ธมฺมา.
เวทนาปัจจุยา ทณฺหยา เย ธมฺมา. ทณฺหาปัจจุยา อุปาทาเนน เย ธมฺมา. อุปาทาณปัจจุยา
กมฺมภาเวน เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเหณ อสงฺกัถิตา อายตฺนสงฺกฺเหณ อสงฺกัถิตา ราชฺสงฺกฺเหณ
อสงฺกัถิตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ๖ เปฺว เต ธมฺมา ทฺวี่หิ ขนฺธเรหิ เอกาทสฬายตเนหิ
สทฺตรสฺหิ ราชฺหิ อสงฺกัถิตา.

[๒๐๕] อรูปภาเวน เย ธมฺมา. เนวสญฺญานาสญฺญาภาเวน เย ธมฺมา. จตุ
โวการภเวน เย ธมฺมา. อิทธิปาเพน เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเหณ อสงฺกัถิตา อายตฺนสงฺกฺเหณ
อสงฺกัถิตา ราชฺสงฺกฺเหณ อสงฺกัถิตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ๖ เปฺว เต ธมฺมา
เอเกน ขนฺธเรน ทสฬายตเนหิ ทสฺหิ ราชฺหิ อสงฺกัถิตา.

[๒๐๖] อสญฺญาภาเวน เย ธมฺมา. เอกโวการภเวน เย ธมฺมา. ชาตียา เย
ธมฺมา. ขรายา เย ธมฺมา. มรณเณน เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเหณ อสงฺกัถิตา อายตฺนสงฺกฺเหณ
อสงฺกัถิตา ราชฺสงฺกฺเหณ อสงฺกัถิตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ๖ เปฺว เต ธมฺมา
เอเกน ขนฺธเรน เอเกนํายตเนน สทฺตฺหิ ราชฺหิ อสงฺกัถิตา.

[๒๐๗] ปรีเทเวณ เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเหณ อสงฺกัถิตา อายตฺนสงฺกฺเหณ
อสงฺกัถิตา ราชฺสงฺกฺเหณ อสงฺกัถิตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ๖ เปฺว เต ธมฺมา
จตุหิ ขนฺธเรหิ ทฺวี่ฬายตเนหิ อฏฺฐหิ ราชฺหิ อสงฺกัถิตา.

[๒๐๘] โสเกน เย ธมฺมา. ทฺกฺเขน เย ธมฺมา. โทมนสฺสเนน เย ธมฺมา.
อุปายาเสน เย ธมฺมา. สติปฏฺฐาเนน เย ธมฺมา. สมฺมปฺปฺธาเนน เย ธมฺมา. ฌาเนน
เย ธมฺมา. อปฺปมณฺณายาเยน เย ธมฺมา. ปณฺจหิ อินฺทฺริเยหิ เย ธมฺมา. ปณฺจหิ พลฺเลหิ
เย ธมฺมา. สทฺตฺหิ โพชฺฌณฺเจหิ เย ธมฺมา. อริเยน อฏฺฐจฺกฺเกน มกฺเกน เย ธมฺมา.

ผสฺสเนน เย ธมฺมา. เวทนาย เย ธมฺมา. สญฺญาย เย ธมฺมา. เจตনํ ยํ ธมฺมา.
 อธิโมกฺเชน เย ธมฺมา. มนสิกาเรนฺนํ เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกहेณ อสงฺกหิตา อายตฺนสงฺกहेณ
 อสงฺกหิตา ธาตุสงฺกहेณ อสงฺกหิตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ๖ เปฯ เต ธมฺมา
 ทวีหิ ขนฺธเรหิ เอกาทสหายตฺแทนฺนํ สत्ตฺตฺรสนฺนํ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๒๐๙] จิตฺเตนฺนํ เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกहेณ อสงฺกหิตา อายตฺนสงฺกहेณ
 อสงฺกหิตา ธาตุสงฺกहेณ อสงฺกหิตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ๖ เปฯ เต ธมฺมา
 จตฺตฺหิ ขนฺธเรหิ เอกาทสหายตฺแทนฺนํ เอกาทสนฺนํ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

๑. ติก

[๒๑๐] กุสฺสเลหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อกุสฺสเลหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สุขาย
 เวทนาย สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ทุกฺขาย เวทนาย สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย
 ธมฺมา. อทุกฺขมสุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. วิปาเกหิ ธมฺเมหิ
 เย ธมฺมา. วิปากธมฺมธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อนุปาทินฺนํ นุปาทานเญหิ ธมฺเมหิ เย
 ธมฺมา. สงฺกิลฺภฺจสงฺกิลฺลเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อสงฺกิลฺภฺจสงฺกิลฺลเกหิ ธมฺเมหิ เย
 ธมฺมา. สวิตกฺกสฺสวจาเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อวิตกฺกวิจจารมตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
 ปิติสทกฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สุขสทกฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อูปฺเปกฺขาสทกฺเตหิ
 ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ทสฺสเนน ปหาตพฺเพหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ภาวนํ ปหาตพฺเพหิ
 ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ภาวนํ
 ปหาตพฺพเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อายจคามมฺมํหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อปฺยจคามมฺมํ
 ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. เสกฺเขหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อเสกฺเขหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
 มหคฺคเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อปฺปมาณเญหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ปริตฺตการมฺมณเญหิ
 ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. มหคฺคการมฺมณเญหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อปฺปมาณารมฺมณเญหิ
 ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ธีเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ปณฺเฑหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
 มิจฺจนฺตฺตนิยเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สมฺมตฺตนิยเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. มคฺการมฺมณเญหิ
 ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. มคฺคเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. มคฺคอาธิปตฺตีหิ ธมฺเมหิ เย

ธมฺมา. อตฺตการมฺมณฺเห ฐมฺเมหิ ยะ ธมฺมา. อนนาคการมฺมณฺเห ฐมฺเมหิ ยะ ธมฺมา.
ปจฺจุปปนฺนการมฺมณฺเห ฐมฺเมหิ ยะ ธมฺมา. อชฺฌตฺตการมฺมณฺเห ฐมฺเมหิ ยะ ธมฺมา.
พหิทฺถการมฺมณฺเห ฐมฺเมหิ ยะ ธมฺมา. อชฺฌตฺตพหิทฺถการมฺมณฺเห ฐมฺเมหิ ยะ ธมฺมา.
ชนฺธสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา อายตฺนสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา ฐาตฺตสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา, เทหิ
ฐมฺเมหิ ยะ ธมฺมา ๖ เป ๖ เท ธมฺมา เอเกน ชนฺธเนน ทสฺสหายตฺตเนหิ ทสฺสหิ ฐาตฺตหิ
อสงฺกัถิตา.

[๒๑๑] สนิทฺสฺสนสฺสปฏิเมหิ ฐมฺเมหิ ยะ ธมฺมา. อนิทฺสฺสนสฺสปฏิเมหิ ฐมฺเมหิ
ยะ ธมฺมา ชนฺธสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา อายตฺนสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา ฐาตฺตสงฺกเหเน
อสงฺกัถิตา, เทหิ ฐมฺเมหิ ยะ ธมฺมา ๖ เป ๖ เท ธมฺมา จตุหิ ชนฺธเรหิ ทวฺวีสฺสหายตฺตเนหิ
อฏฺฐจฺหิ ฐาตฺตหิ อสงฺกัถิตา.

๒. ทก

[๒๑๒] เหตฺุหิ ฐมฺเมหิ ยะ ธมฺมา. เหตฺุหิ เจว สเหตุเกหิ จ ฐมฺเมหิ ยะ
ธมฺมา. เหตฺุหิ เจว เหตุสมฺปยุตฺตเทหิ จ ฐมฺเมหิ ยะ ธมฺมา ชนฺธสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา
อายตฺนสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา ฐาตฺตสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา, เทหิ ฐมฺเมหิ ยะ ธมฺมา
๖ เป ๖ เท ธมฺมา ทวฺวีสฺสหายตฺตเนหิ สกฺตฺตวฺวีสฺสหายตฺตเนหิ ฐาตฺตหิ อสงฺกัถิตา.

[๒๑๓] สเหตุเกหิ ฐมฺเมหิ ยะ ธมฺมา. เหตุสมฺปยุตฺตเทหิ ฐมฺเมหิ ยะ ธมฺมา.
สเหตุเกหิ เจว น จ เหตฺุหิ ฐมฺเมหิ ยะ ธมฺมา. เหตุสมฺปยุตฺตเทหิ เจว น จ
เหตฺุหิ ฐมฺเมหิ ยะ ธมฺมา. น เหตฺุหิ สเหตุเกหิ^๑ ฐมฺเมหิ ยะ ธมฺมา ชนฺธสงฺกเหเน
อสงฺกัถิตา อายตฺนสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา ฐาตฺตสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา, เทหิ ฐมฺเมหิ ยะ
ธมฺมา ๖ เป ๖ เท ธมฺมา เอเกน ชนฺธเนน ทสฺสหายตฺตเนหิ ทสฺสหิ ฐาตฺตหิ อสงฺกัถิตา.

[๒๑๔] อปฺปจฺจเยหิ ฐมฺเมหิ ยะ ธมฺมา. อสงฺกัถิตา ฐมฺเมหิ ยะ ธมฺมา
ชนฺธสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา อายตฺนสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา ฐาตฺตสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา, เทหิ

๑ ฉ. นเหตุสเหตุเกหิ ส. น เหตุ สเหตุเกหิ

ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ะเปฺว เต ธมฺมา ทฺวี่หิ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สत्ตฺตรสฺหิ
ธาคฺคหิ อสงฺกหิตา.

[๒๑๕] สนิทสฺสเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สปปฏฺฐิเมหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา
ขนฺธสงฺกเหเน อสงฺกหิตา อายตนสงฺกเหเน อสงฺกหิตา ธาคฺคสงฺกเหเน อสงฺกหิตา,
เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ะเปฺว เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวี่หายตเนหิ อฏฺฐจฺหิ
ธาคฺคหิ อสงฺกหิตา.

[๒๑๖] รูปีหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกเหเน อสงฺกหิตา อายตนสงฺกเหเน
อสงฺกหิตา ธาคฺคสงฺกเหเน อสงฺกหิตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ะเปฺว เต ธมฺมา
เอเกเน ขนฺธเน เอเกนํายตเนเน สत्ตฺหิ ธาคฺคหิ อสงฺกหิตา.

[๒๑๗] อรูปีหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. โลกุตฺตเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา
ขนฺธสงฺกเหเน อสงฺกหิตา อายตนสงฺกเหเน อสงฺกหิตา ธาคฺคสงฺกเหเน อสงฺกหิตา, เตหิ
ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ะเปฺว เต ธมฺมา เอเกเน ขนฺธเน ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ธาคฺคหิ
อสงฺกหิตา.

[๒๑๘] อาสเวหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อาสเวหิ เจว สาสเวหิ จ ธมฺเมหิ
เย ธมฺมา. อาสเวหิ เจว อาสวสมฺปยุตฺเตหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกเหเน
อสงฺกหิตา อายตนสงฺกเหเน อสงฺกหิตา ธาคฺคสงฺกเหเน อสงฺกหิตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย
ธมฺมา ะเปฺว เต ธมฺมา ทฺวี่หิ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สत्ตฺตรสฺหิ ธาคฺคหิ
อสงฺกหิตา.

[๒๑๙] อนาสเวหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อาสวสมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
आสวสมฺปยุตฺเตหิ เจว โน จ อาสเวหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อาสววิปฺปยุตฺเตหิ
อนาสเวหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกเหเน อสงฺกหิตา อายตนสงฺกเหเน อสงฺกหิตา
ธาคฺคสงฺกเหเน อสงฺกหิตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ะเปฺว เต ธมฺมา เอเกเน ขนฺธเน
ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ธาคฺคหิ อสงฺกหิตา.

[๒๒๐] สยฺโฆชนฺเฑ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. กณฺเฑหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. โยเมหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. โยเคหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. นีวรเณหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ปรามาเสหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ปรามาเสหิ เจว ปรามญฺเจหิ จ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ขนฺธสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา อายตนสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา ชาติสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา, เทหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา ฯ เปวฺ เต ฐมฺมา ทฺวึหิ ขนฺธเฑหิ เอกาทสหายตเนหิ สत्ตฺตฺรสหิ ชาติหิ อสงฺกัถิตา.

[๒๒๑] อปฺรามญฺเจหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ปรามาสสมฺปยุตฺเตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ปรามาสวิปฺยุตฺเตหิ อปฺรามญฺเจหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. สारมฺมเณหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ขนฺธสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา อายตนสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา ชาติสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา, เทหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา ฯ เปวฺ เต ฐมฺมา เอเกเน ขนฺธเฑเน ทสหายตเนหิ ทสหิ ชาติหิ อสงฺกัถิตา.

[๒๒๒] อนารมฺมเณหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. โน จิตฺเตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. จิตฺตวิปฺยุตฺเตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. จิตฺตวิสฺสํญฺเจหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. จิตฺตสมฺมูจฺจานเหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. จิตฺตสหนฺนุหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. จิตฺตานุปฺริวตฺตึหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. พาหิเรหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. อฺปาทาฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ขนฺธสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา อายตนสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา ชาติสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา, เทหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา ฯ เปวฺ เต ฐมฺมา เอเกเน ขนฺธเฑเน เอเกนายตเนเน สत्ตฺตฺหิ ชาติหิ อสงฺกัถิตา.

[๒๒๓] จิตฺเตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ขนฺธสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา อายตนสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา ชาติสงฺกเหเน อสงฺกัถิตา, เทหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา ฯ เปวฺ เต ฐมฺมา จตุหิ ขนฺธเฑหิ เอกาทสหายตเนหิ เอกาทสหิ ชาติหิ อสงฺกัถิตา.

[๒๒๔] เจตฺตึเกหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. จิตฺตสมฺปยุตฺเตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. จิตฺตสํญฺเจหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. จิตฺตสํญฺจสมฺมูจฺจานเหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา.

จิตตสังขจสมุฏฐานสหภูติ ฐมเมหิ เย ฐมมา. จิตตสังขจสมุฏฐานานุปริวตฺตํ ฐมเมหิ
 เย ฐมมา ขนฺธสงฺกहेณ อสงฺกหิตา อายตนสงฺกहेณ อสงฺกหิตา ธาตุสงฺกहेณ อสงฺกหิตา,
 เตหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา ๖ เป ๖ เต ฐมมา ทวีหิ ขนฺธเรหิ เอกาทสหายตเนหิ
 สत्ตฺวารสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๒๒๕] อชฺฌตฺตเกหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา ขนฺธสงฺกहेณ อสงฺกหิตา อายตน-
 สงฺกहेณ อสงฺกหิตา ธาตุสงฺกहेณ อสงฺกหิตา, เตหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา ๖ เป ๖ เต
 ฐมมา ตีหิ ขนฺธเรหิ เอกณายตเนณ เอกาย ธาตุยา อสงฺกหิตา.

[๒๒๖] อุปาทาเนหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. กิเลเสหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. กิเลเสหิ
 เจว สงฺกิลเลสิเกหิ จ ฐมเมหิ เย ฐมมา. กิเลเสหิ เจว สงฺกิลฺลฺลฺเจหิ จ ฐมเมหิ เย
 ฐมมา. กิเลเสหิ เจว กิเลสสมฺปยุตฺตเตหิ จ ฐมเมหิ เย ฐมมา ขนฺธสงฺกहेณ อสงฺกหิตา
 อายตนสงฺกहेณ อสงฺกหิตา ธาตุสงฺกहेณ อสงฺกหิตา, เตหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา ๖ เป ๖
 เต ฐมมา ทวีหิ ขนฺธเรหิ เอกาทสหายตเนหิ สत्ตฺวารสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๒๒๗] อสงฺกิลเลสิเกหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. สงฺกิลฺลฺลฺเจหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา.
 กิเลสสมฺปยุตฺตเตหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. สงฺกิลฺลฺลฺเจหิ เจว โน จ กิเลเสหิ ฐมเมหิ เย
 ฐมมา. กิเลสสมฺปยุตฺตเตหิ เจว โน จ กิเลเสหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. กิเลสวิปฺปยุตฺตเตหิ
 อสงฺกิลเลสิเกหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. ทสฺสเนน ปหาทพฺเพหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. ภาวนาย
 ปหาทพฺเพหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. ทสฺสเนน ปหาทพฺพเหตุเกหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา.
 ภาวนาย ปหาทพฺพเหตุเกหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. สวิตกฺเกหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา.
 สวิจาวเรหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. สปปิตฺติเกหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. ปิตฺติสทฺคเตหิ ฐมเมหิ
 เย ฐมมา. สขสทฺคเตหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. อุเปกฺขาสทฺคเตหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา.
 น กามาวจเวหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. รูปาวจเวหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. อรูปาวจเวหิ
 ฐมเมหิ เย ฐมมา. อปริยาปนเนหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. นียฺยานิเกหิ ฐมเมหิ เย
 ฐมมา. นียเตหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. อนุตฺตเวหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. สรณฺเตหิ

ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ชนฺธสฺสฺกฺเหเน อสงฺกฺหิตา อายตฺนสฺสฺกฺเหเน อสงฺกฺหิตา ธาตุสฺสฺกฺเหเน
 อสงฺกฺหิตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ชนฺธสฺสฺกฺเหเน อสงฺกฺหิตา อายตฺนสฺสฺกฺเหเน
 อสงฺกฺหิตา ธาตุสฺสฺกฺเหเน อสงฺกฺหิตา. เท ธมฺมา กตฺติ ชนฺธสฺสฺกฺเหเน กตฺติหายตฺนสฺสฺกฺเหเน กตฺติ
 ธาตุสฺสฺกฺเหเน? เท ธมฺมา เอเกเน ชนฺธสฺสฺกฺเหเน ทสฺสฺกฺเหเน ทสฺสฺกฺเหเน ธาตุสฺสฺกฺเหเน อสงฺกฺหิตา.

รูปญฺจ ธมฺมายตฺนํ ธมฺมธาทุ
 อิตฺถิปปมํ ชีวิตํ นามรูปํ
 เทว ภาวํ ธาตุสฺสฺกฺเหเน มจฺจุรูปํ
 อนารมฺมณํ โน จิตฺตํ จิตฺเตเน วิปฺปยุตฺตํ.

วิสฺสํญฺจํ สมนฺจฺจานสฺสฺกฺเหเน อนุปฺริวตฺติ
 พาทิรํ อุปาทา เทว วิสฺสํญฺจํ เอส นโย สฺสฺสฺกฺเหเน.

อสงฺกฺหิตน อสงฺกฺหิตปทนิทฺเทโส ปญฺจโม.

๖. นฏฺฐนย

๖. สมปโยควิปโยคปทนิทฺเทศ

๑. ขนฺธ

[๒๒๘] รูปฺขณฺโห กติหิ ขนฺธเหติ กติหยาตเนหิ กติหิ ธาตุหิ สมฺปยุตฺโตติ? นตฺถิ. กติหิ วิปฺปยุตฺโต? จตุหิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน สत्ตฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺโต, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺโต.

[๒๒๙] เวทนากรฺขณฺโห ๖เป๖ สณฺณวากรฺขณฺโห ๖เป๖ สงฺขารกรฺขณฺโห ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน สत्ตฺหิ ธาตุหิ สมฺปยุตฺโต, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺโต. กติหิ วิปฺปยุตฺโต? เอเกน ขนฺธเณน ทสฺหยาตเนหิ ทสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺโต, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺโต.

[๒๓๐] วิณฺณวณฺณกรฺขณฺโห ตีหิ ขนฺธเหติ สมฺปยุตฺโต, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺโต. กติหิ วิปฺปยุตฺโต? เอเกน ขนฺธเณน ทสฺหยาตเนหิ ทสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺโต, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺโต.

๒. อายตน

[๒๓๑] จกฺขายตน์ ๖เป๖ โผฏฺฐพฺพายตน์ ๖เป๖ สมฺปยุตฺตํติ? นตฺถิ. กติหิ วิปฺปยุตฺตํ? จตุหิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน สत्ตฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตํ, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ.

[๒๓๒] มนฺายตน์ ตีหิ ขนฺธเหติ สมฺปยุตฺตํ, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตํ. กติหิ วิปฺปยุตฺตํ? เอเกน ขนฺธเณน ทสฺหยาตเนหิ ทสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตํ, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ.

๓. ธาตุ

[๒๓๓] จกฺขฺธาตุ ๖ เป ๖ โผฏฺจพฺพธาตุ ๖ เป ๖ สมฺปยุตฺตาทิ? นตฺถิ. กตฺติหิ วิปฺปยุตฺตาทิ? จตฺตฺหิ ขนฺธเรหิ เอเกนายตเนน สत्ตฺตฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตาทิ, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตาทิ.

[๒๓๔] จกฺขฺวิญฺญาณธาตุ ๖ เป ๖ มโนธาตุ ๖ เป ๖ มโนวิญฺญาณธาตุ ตีหิ ขนฺธเรหิ สมฺปยุตฺตาทิ, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตาทิ. กตฺติหิ วิปฺปยุตฺตาทิ? เอเกน ขนฺธเรน ทสฺสหายตเนหิ โสฬสฺสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตาทิ. เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตาทิ.

๔. สจฺจาทิ

[๒๓๕] สมฺมตฺยสจฺจํ ๖ เป ๖ มกฺกสจฺจํ ตีหิ ขนฺธเรหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตํ, เอเกน ขนฺธเรน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตํ. กตฺติหิ วิปฺปยุตฺตํ? เอเกน ขนฺธเรน ทสฺสหายตเนหิ โสฬสฺสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตํ, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ.

[๒๓๖] นิโรธสจฺจํ ๖ เป ๖ จกฺขฺนฺทริยํ ๖ เป ๖ กายินฺทริยํ ๖ เป ๖ อิตฺถินฺทริยํ ๖ เป ๖ ปุริสินฺทริยํ ๖ เป ๖ สมฺปยุตฺตนฺตฺติ? นตฺถิ. กตฺติหิ วิปฺปยุตฺตํ? จตฺตฺหิ ขนฺธเรหิ เอเกนายตเนน สत्ตฺตฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตํ, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ.

[๒๓๗] มนินฺทริยํ ตีหิ ขนฺธเรหิ สมฺปยุตฺตํ, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตํ. กตฺติหิ วิปฺปยุตฺตํ? เอเกน ขนฺธเรน ทสฺสหายตเนหิ ทสฺสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตํ, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ.

[๒๓๘] สฺสฺชินฺทริยํ ๖ เป ๖ ทกฺขฺชินฺทริยํ ๖ เป ๖ โสมนสฺสฺชินฺทริยํ ๖ เป ๖ โทมนสฺสฺชินฺทริยํ ตีหิ ขนฺธเรหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตํ, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตํ. กตฺติหิ วิปฺปยุตฺตํ? เอเกน ขนฺธเรน ทสฺสหายตเนหิ โสฬสฺสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตํ, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ.

[๒๓๙] อุเปกฺขินฺทริยํ ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน จหิ ธาตุหิ สมฺปยุตฺตํ, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตํ. กตฺติหิ วิปฺปยุตฺตํ? เอเกน ขนฺธเรน ทสหายตเนหิ เอกาทสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตํ, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ.

[๒๔๐] สทฺธินฺทริยํ ๖เป ๖ วิริยินฺทริยํ ๖เป ๖ สตินฺทริยํ ๖เป ๖ สมารินฺทริยํ ๖เป ๖ ปณฺณินฺทริยํ ๖เป ๖ อนณฺณาทณฺณสฺสสามิตินฺทริยํ ๖เป ๖ อณฺณินฺทริยํ ๖เป ๖ อณฺณาทาวินฺทริยํ ๖เป ๖ อวิชฺชา ๖เป ๖ อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขาราว ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตา, เอเกน ขนฺธเรน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา. กตฺติหิ วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเรน ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๒๔๑] สงฺขารปจฺจยา วิณฺณณํ ตีหิ ขนฺธเหติ สมฺปยุตฺตํ, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตํ. กตฺติหิ วิปฺปยุตฺตํ? เอเกน ขนฺธเรน ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตํ, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ.

[๒๔๒] สฬายตนปจฺจยา ผุสฺโส ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน สทฺธตฺติ ธาตุหิ สมฺปยุตฺโต, เอเกน ขนฺธเรน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺโต. กตฺติหิ วิปฺปยุตฺโต? เอเกน ขนฺธเรน ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺโต, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺโต.

[๒๔๓] ผุสฺสปจฺจยา เวทนา ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน สทฺธตฺติ ธาตุหิ สมฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา. กตฺติหิ วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเรน ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๒๔๔] เวทนาปจฺจยา ทณฺหา. ทณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ. อุปาทานปจฺจยา กมฺมภวํ ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺโต, เอเกน ขนฺธเรน

เอภณายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ สมุปรยฺตุโต. กตฺติ วิปรยฺตุโต? เอภณ
ชนฺเรณ ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ฐาตุหิ วิปรยฺตุโต, เอภณายตเนน เอกาย ฐาตุยา
เกหิจิ วิปรยฺตุโต.

[๒๔๕] รุปรกโว ๖เป๖ สมุปรยฺตุโต? นตฺถิ. กตฺติ วิปรยฺตุโต? น เกหิจิ
ชนฺเรหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ตีหิ ฐาตุหิ วิปรยฺตุโต.

[๒๔๖] อรุปรกโว ๖เป๖ เนวสณฺณมานาสณฺณมานโว ๖เป๖ จตุโวการกโว
๖เป๖ สมุปรยฺตุโต? นตฺถิ. กตฺติ วิปรยฺตุโต? เอภณ ชนฺเรณ ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ
ฐาตุหิ วิปรยฺตุโต, เอภณายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปรยฺตุโต.

[๒๔๗] อสณฺณมานโว ๖เป๖ เอกโวการกโว ๖เป๖ ปริเทโว ๖เป๖
สมุปรยฺตุโต? นตฺถิ. กตฺติ วิปรยฺตุโต? จตุหิ ชนฺเรหิ เอภณายตเนน สตฺตฺหิ
ฐาตุหิ วิปรยฺตุโต, เอภณายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปรยฺตุโต.

[๒๔๘] โสโก ๖เป๖ ทุกฺขํ ๖เป๖ โทมนสฺสํ ตีหิ ชนฺเรหิ เอภณายตเนน
เอกาย ฐาตุยา สมุปรยฺตุตํ, เอภณายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ สมุปรยฺตุตํ. กตฺติ
วิปรยฺตุตํ? เอภณ ชนฺเรณ ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ฐาตุหิ วิปรยฺตุตํ, เอภณายตเนน
เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปรยฺตุตํ.

[๒๔๙] อุปายาส ๖เป๖ สติปฏฺจํ ๖เป๖ สมมฺปฺปฺรณํ ตีหิ ชนฺเรหิ
เอภณายตเนน เอกาย ฐาตุยา สมุปรยฺตุตํ, เอภณ ชนฺเรณ เอภณายตเนน เอกาย
ฐาตุยา เกหิจิ สมุปรยฺตุตํ. กตฺติ วิปรยฺตุตํ? เอภณ ชนฺเรณ ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ
ฐาตุหิ วิปรยฺตุตํ, เอภณายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปรยฺตุตํ.

[๒๕๐] อิทฺธิปาโท ทฺวี่หิ ชนฺเรหิ สมุปรยฺตุโต, เอภณ ชนฺเรณ เอภณา-
ยตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ สมุปรยฺตุโต. กตฺติ วิปรยฺตุโต? เอภณ ชนฺเรณ
ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ฐาตุหิ วิปรยฺตุโต, เอภณายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ
วิปรยฺตุโต.

[๒๕๑] ฉานํ ทวีติ ชนฺเรหิ เอเกนายตเนน เอกาย ราชฺยา สมฺปยุตฺตํ, เอเกน ชนฺเรณ เอเกนายตเนน เอกาย ราชฺยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตํ. กติหิ วิปฺปยุตฺตํ? เอเกน ชนฺเรณ ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ราชฺหิ วิปฺปยุตฺตํ, เอเกนายตเนน ราชฺยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ.

[๒๕๒] อปฺปมณฺณว วเปว ปณฺจินทฺริยานิ วเปว ปณฺจ พฺลานิ วเปว สฺสทฺต โฟชฺฌณฺทว วเปว อริโย อฏฺฐจฺจุทิกโก มกฺโก ตีหิ ชนฺเรหิ เอเกนายตเนน เอกาย ราชฺยา สมฺปยุตฺโต, เอเกน ชนฺเรณ เอเกนายตเนน เอกาย ราชฺยา เกหิจิ สมฺปยุตฺโต. กติหิ วิปฺปยุตฺโต? เอเกน ชนฺเรณ ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ราชฺหิ วิปฺปยุตฺโต, เอเกนายตเนน เอกาย ราชฺยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺโต.

[๒๕๓] ผสฺโส วเปว เจตนา วเปว มนสิกาโร ตีหิ ชนฺเรหิ เอเกนายตเนน สฺสทฺตฺหิ ราชฺหิ สมฺปยุตฺโต, เอเกน ชนฺเรณ เอเกนายตเนน เอกาย ราชฺยา เกหิจิ สมฺปยุตฺโต. กติหิ วิปฺปยุตฺโต? เอเกน ชนฺเรณ ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ราชฺหิ วิปฺปยุตฺโต, เอเกนายตเนน เอกาย ราชฺยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺโต.

[๒๕๔] เวทนา วเปว สณฺณว ตีหิ ชนฺเรหิ เอเกนายตเนน สฺสทฺตฺหิ ราชฺหิ สมฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ราชฺยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา. กติหิ วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ชนฺเรณ ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ราชฺหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ราชฺยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๒๕๕] จิตฺตํ ตีหิ ชนฺเรหิ สมฺปยุตฺตํ, เอเกนายตเนน เอกาย ราชฺยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตํ. กติหิ วิปฺปยุตฺตํ? เอเกน ชนฺเรณ ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ราชฺหิ วิปฺปยุตฺตํ, เอเกนายตเนน เอกาย ราชฺยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ.

[๒๕๖] อธิโมกฺโข ตีหิ ชนฺเรหิ เอเกนายตเนน ทวีติ ราชฺหิ สมฺปยุตฺโต, เอเกน ชนฺเรณ เอเกนายตเนน เอกาย ราชฺยา เกหิจิ สมฺปยุตฺโต. กติหิ วิปฺปยุตฺโต?

เอเคน ขนฺธเรน ทสหายตเนหิ ปนฺนรสฺสํ ราชฺฐํ วิปฺปยุตฺโต, เอเคนายตเนน เอกาย ราชฺฐยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺโต.

๕. ติก

[๒๕๗] กุสลา ฐมฺมา. อกุสลา ฐมฺมา กตฺติ ขนฺธเรหิ กตฺติหายตเนหิ กตฺติ ราชฺฐํ สมฺปยุตฺตาติ? นตฺถิ. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา? เอเคน ขนฺธเรน ทสหายตเนหิ โสฬสฺสํ ราชฺฐํ วิปฺปยุตฺตา, เอเคนายตเนน เอกาย ราชฺฐยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๒๕๘] สุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา ฐมฺมา. ทุกฺขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา ฐมฺมา เอเคน ขนฺธเรน สมฺปยุตฺตา, เอเคนายตเนน เอกาย ราชฺฐยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา? เอเคน ขนฺธเรน ทสหายตเนหิ ปนฺนรสฺสํ ราชฺฐํ วิปฺปยุตฺตา, เอเคนายตเนน เอกาย ราชฺฐยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๒๕๙] อทุกฺขมสุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา ฐมฺมา เอเคน ขนฺธเรน สมฺปยุตฺตา, เอเคนายตเนน เอกาย ราชฺฐยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา? เอเคน ขนฺธเรน ทสหายตเนหิ เอกาทสฺสํ ราชฺฐํ วิปฺปยุตฺตา, เอเคนายตเนน เอกาย ราชฺฐยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๒๖๐] วิปากา ฐมฺมา. สมฺปยุตฺตาติ? นตฺถิ. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา? เอเคน ขนฺธเรน ทสหายตเนหิ ทสฺสํ ราชฺฐํ วิปฺปยุตฺตา, เอเคนายตเนน เอกาย ราชฺฐยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๒๖๑] วิปากธมฺมฐมฺมา. สงฺกิลฺลจสงฺกิลฺลิกา ฐมฺมา ๖เป๖ สมฺปยุตฺตาติ? นตฺถิ. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา? เอเคน ขนฺธเรน ทสหายตเนหิ โสฬสฺสํ ราชฺฐํ วิปฺปยุตฺตา, เอเคนายตเนน เอกาย ราชฺฐยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๒๖๒] เนววิปากนวิปากธมฺมฐมฺมา. อนฺุปาทินฺุปาทานิยา ฐมฺมา ๖เป๖

สมฺปยุตฺตาทิ? นตฺถิ. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ
ปญฺจหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา.

[๒๖๓] อนุปาทินฺนानุปาทานิยา ธมฺมา. อสงฺกิลิฏฺฐาสงฺกิลิสฺสกา ธมฺมา
วเปว สมฺปยุตฺตาทิ? นตฺถิ. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ
ฉหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา.

[๒๖๔] สวิตกกถวิจจวรา ธมฺมา. เอเกน ขนฺธเณ. เอเกนํายตเนน. เอกาย ธาตุยา
เกหิจิ สมฺปยุตฺตา. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ ปนฺนรสฺหิ ธาตุหิ
วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํายตเนน. เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๒๖๕] อวิตกกถวิจจวรา ธมฺมา. ปิตฺติสทฺทกา ธมฺมา. เอเกน ขนฺธเณ
เอเกนํายตเนน. เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเณ
ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํายตเนน. เอกาย ธาตุยา เกหิจิ
วิปฺปยุตฺตา.

[๒๖๖] อวิตกกถวิจจวรา ธมฺมา. วเปว สมฺปยุตฺตาทิ? นตฺถิ. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา?
น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ. เอกาย ธาตุยา วิปฺปยุตฺตา.

[๒๖๗] สขสทฺทกา ธมฺมา. เอเกน ขนฺธเณ สมฺปยุตฺตา, เอเกนํายตเนน. เอกาย
ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ ปนฺนรสฺหิ
ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํายตเนน. เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๒๖๘] อุเปกฺขาสทฺทกา ธมฺมา. เอเกน ขนฺธเณ สมฺปยุตฺตา, เอเกนํายตเนน.
เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ
เอกาทสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํายตเนน. เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๒๖๙] ทสฺสเนน ปทาตพฺพา ธมฺมา. ภาวนําย ปทาตพฺพา ธมฺมา. ทสฺสเนน
ปทาตพฺพเหตุกา ธมฺมา. ภาวนําย ปทาตพฺพเหตุกา ธมฺมา. อายฺยคามินิ ธมฺมา.

อปลายคามิโน ฐมา. เสกข ฐมา. อเสกข ฐมา. มหคคตา ฐมา. ๖เป๖
สมปยุตฺตาทิ? นตฺถิ. กตฺติ วิปยุตฺตาทิ? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ โสฬสสิ
ธาทูหิ วิปยุตฺตาทิ, เอเกนายตเนน เอกาย ธาทูยา เกหิจิ วิปยุตฺตาทิ.

[๒๗๐] อปฺปมาณา ฐมา. ปณฺเฑธา ฐมา. ๖เป๖ สมปยุตฺตาทิ? นตฺถิ.
กตฺติ วิปยุตฺตาทิ? น เกหิจิ ขนฺธเณ น เกหิจิ อายตเนหิ จหิ ธาทูหิ วิปยุตฺตาทิ.

[๒๗๑] ปริตฺตารมฺมณา ฐมา. ๖เป๖ สมปยุตฺตาทิ? นตฺถิ. กตฺติ วิปยุตฺตาทิ?
เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ ทสสิ ธาทูหิ วิปยุตฺตาทิ, เอเกนายตเนน เอกาย ธาทูยา
เกหิจิ วิปยุตฺตาทิ.

[๒๗๒] มหคคตารมฺมณา ฐมา. อปฺปมาณารมฺมณา ฐมา. ฐีนา ฐมา.
มิจุจฺจตฺตนิยทา ฐมา. สมฺมตฺตนิยทา ฐมา. มคฺคตารมฺมณา ฐมา. มคฺคเหตุกา
ฐมา. มคฺคธาธิปฺติโน ฐมา. ๖เป๖ สมปยุตฺตาทิ? นตฺถิ. กตฺติ วิปยุตฺตาทิ?
เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ โสฬสสิ ธาทูหิ วิปยุตฺตาทิ, เอเกนายตเนน เอกาย
ธาทูยา เกหิจิ วิปยุตฺตาทิ.

[๒๗๓] อนุปฺปนฺนา ฐมา. ๖เป๖ สมปยุตฺตาทิ? นตฺถิ. กตฺติ วิปยุตฺตาทิ?
น เกหิจิ ขนฺธเณ น เกหิจิ อายตเนหิ ปณฺจหิ ธาทูหิ วิปยุตฺตาทิ.

[๒๗๔] อตฺตารมฺมณา ฐมา. อนาคตารมฺมณา ฐมา. ๖เป๖ สมปยุตฺตาทิ?
นตฺถิ. กตฺติ วิปยุตฺตาทิ? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ โสฬสสิ ธาทูหิ วิปยุตฺตาทิ,
เอเกนายตเนน เอกาย ธาทูยา เกหิจิ วิปยุตฺตาทิ.

[๒๗๕] ปจฺจุปปนฺนารมฺมณา ฐมา. อชฺฌตฺตารมฺมณา ฐมา. พหิทฺฐารมฺมณา
ฐมา. อชฺฌตฺตพหิทฺฐารมฺมณา ฐมา. ๖เป๖ สมปยุตฺตาทิ? นตฺถิ. กตฺติ วิปยุตฺตาทิ?
เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ ทสสิ ธาทูหิ วิปยุตฺตาทิ, เอเกนายตเนน เอกาย
ธาทูยา เกหิจิ วิปยุตฺตาทิ.

[๒๗๖] สนิทสนสปปฐิมา ฐมา. อนิทสนสปปฐิมา ฐมา ๖ เป ๖
สมปยุตฺตาทิ? นตฺถิ. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา? จตฺติ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน สตฺตทฺธิ
ธาทฺธิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

๖. ทก

[๒๗๗] เหตุ ฐมา. เหตุ เจว สเหตุกา จ ฐมา. เหตุ เจว เหตุสมปยุตฺตา
จ ฐมา ตฺถิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมปยุตฺตา, เอเกน ขนฺธเ
เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมปยุตฺตา. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเ
ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาทฺธิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ
วิปฺปยุตฺตา.

[๒๗๘] สเหตุกา ฐมา. เหตุสมปยุตฺตา ฐมา ๖ เป ๖ สมปยุตฺตาทิ?
นตฺถิ. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเ ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาทฺธิ วิปฺปยุตฺตา,
เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๒๗๙] สเหตุกา เจว น จ เหตุ ฐมา. เหตุสมปยุตฺตา เจว น จ
เหตุ ฐมา. นเหตุสเหตุกา ฐมา เอเกน ขนฺธเ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา
เกหิจิ สมปยุตฺตา. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเ ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาทฺธิ
วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๒๘๐] อปฺปจฺจยา ฐมา. อสงฺขตา ฐมา. สนิทสนา ฐมา. สปปฐิมา
ฐมา. ฐปฺโป ฐมา ๖ เป ๖ สมปยุตฺตาทิ? นตฺถิ. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา? จตฺติ ขนฺธเ
เอเกนายตเนน สตฺตทฺธิ ธาทฺธิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ
วิปฺปยุตฺตา.

[๒๘๑] โลกุตฺตรธา ฐมา ๖ เป ๖ สมปยุตฺตาทิ? นตฺถิ. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา?
น เกหิจิ ขนฺธเ น เกหิจิ อายตเนหิ จนฺธิ ธาทฺธิ วิปฺปยุตฺตา.

[๒๘๒] อาสวา ฐมา. อาสวา เจว สาสวา จ ฐมา. อาสวา เจว อาสวสมุทัยตา จ ฐมา ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนยตเนน เอกาย ฐาตุยา สมุทัยตา, เอเกน ขนฺธเรน เอเกนยตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ สมุทัยตา. กติหิ วิปริตตา? เอเกน ขนฺธเรน ทสหายตเนหิ โสฬสทิ ฐาตุหิ วิปริตตา, เอเกนยตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปริตตา.

[๒๘๓] อนาสวา ฐมา. อาสววิปริตตา อนาสวา ฐมา ๖ เป ๖ สมุทัยตาติ? นตฺถิ. กติหิ วิปริตตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ จหิ ฐาตุหิ วิปริตตา.

[๒๘๔] อาสวสมุทัยตา ฐมา ๖ เป ๖ สมุทัยตาติ? นตฺถิ. กติหิ วิปริตตา? เอเกน ขนฺธเรน ทสหายตเนหิ โสฬสทิ ฐาตุหิ วิปริตตา, เอเกนยตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปริตตา.

[๒๘๕] อาสวสมุทัยตา เจว โน จ อาสวา ฐมา เอเกน ขนฺธเรน เอเกนยตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ สมุทัยตา. กติหิ วิปริตตา? เอเกน ขนฺธเรน ทสหายตเนหิ โสฬสทิ ฐาตุหิ วิปริตตา, เอเกนยตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปริตตา.

[๒๘๖] สมุทัยนา ฐมา. กนฺธา ฐมา. โยมา ฐมา. โยคา ฐมา. นีวรณา ฐมา. ปรามาสา ฐมา. ปรามาสา เจว ปรามฐา จ ฐมา ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนยตเนน เอกาย ฐาตุยา สมุทัยตา, เอเกน ขนฺธเรน เอเกนยตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ สมุทัยตา. กติหิ วิปริตตา? เอเกน ขนฺธเรน ทสหายตเนหิ โสฬสทิ ฐาตุหิ วิปริตตา, เอเกนยตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปริตตา.

[๒๘๗] อปรามฐา ฐมา. ปรามาสวิปริตตา อปรามฐา ฐมา ๖ เป ๖ สมุทัยตาติ? นตฺถิ. กติหิ วิปริตตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ จหิ ฐาตุหิ วิปริตตา.

[๒๘๘] ปรามาสสมุပ္ปัตตา ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ สมุပ္ปัตตา. กติหิ วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๒๘๙] สารมมณา ธมฺมา ๖ เปวฺ สมุပ္ปัตตาติ? นตฺถิ. กติหิ วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๒๙๐] อนารมมณา ธมฺมา. จิตฺตวิปฺปยุตฺตา ธมฺมา. จิตฺตวิสํสฺสจฺจา ธมฺมา. อุปาทา ธมฺมา ๖ เปวฺ สมุပ္ปัตตาติ? นตฺถิ. กติหิ วิปฺปยุตฺตา? จตุหิ ขนฺธเหิ เอเกนายตเนน สत्ตฺหิ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๒๙๑] จิตฺตา ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเหิ สมุပ္ปัตตา, เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ สมุပ္ปัตตา. กติหิ วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๒๙๒] เจตสิกกา ธมฺมา. จิตฺตสมุပ္ปัตตา ธมฺมา. จิตฺตสํสฺสจฺจา ธมฺมา. จิตฺตสํสฺสจฺจสมุจฺจานา ธมฺมา. จิตฺตสํสฺสจฺจสมุจฺจานสหนฺโน ธมฺมา. จิตฺตสํสฺสจฺจสมุจฺจานานุ-
ปรีวตฺติโน ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ เอเกนายตเนน สत्ตฺหิ ฐาตุหิ สมุပ္ปัตตา. กติหิ
วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน
เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๒๙๓] อนุปาทินฺนา ธมฺมา ๖ เปวฺ สมุပ္ปัตตาติ? นตฺถิ. กติหิ วิปฺปยุตฺตา?
น เกหิจิ ขนฺธเหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ปณฺจหิ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา.

[๒๙๔] อุปาทานา ธมฺมา. กิเลสา ธมฺมา. กิเลสา เจวฺ สงฺกิลีสิกา จ
ธมฺมา. กิเลสา เจวฺ สงฺกิลิจฺจา จ ธมฺมา. กิเลสา เจวฺ กิเลสสมุပ္ปัตตา จ ธมฺมา

กิติ ขนฺธะ อเณนยตเนน เอกาย ราชยา สมุปัตตา, อเณน ขนฺธะ อเณนยตเนน
เอกาย ราชยา เกหิจิ สมุปัตตา. กิติ วิปริตตา? อเณน ขนฺธะ ทสหายตเนน
โสฬสทิ ราชูทิ วิปริตตา, อเณนยตเนน เอกาย ราชยา เกหิจิ วิปริตตา.

[๒๙๕] อสงฺกิลเลสิกา ฐมา. กิลเลวิปริตตา ฐมา. อสงฺกิลเลสิกา ฐมา
วเปว สมุปัตตาติ? นตฺถิ. กิติ วิปริตตา? น เกหิจิ ขนฺธะ น เกหิจิ
อายตเนน นทิ ราชูทิ วิปริตตา.

[๒๙๖] สงฺกิลฺลิกา ฐมา. กิลเลสมุปัตตา ฐมา วเปว สมุปัตตาติ?
นตฺถิ. กิติ วิปริตตา? อเณน ขนฺธะ ทสหายตเนน โสฬสทิ ราชูทิ วิปริตตา,
อเณนยตเนน เอกาย ราชยา เกหิจิ วิปริตตา.

[๒๙๗] สงฺกิลฺลิกา เจว โน จ กิลเลสา ฐมา. กิลเลสมุปัตตา เจว โน
จ กิลเลสา ฐมา อเณน ขนฺธะ อเณนยตเนน เอกาย ราชยา เกหิจิ สมุปัตตา.
กิติ วิปริตตา? อเณน ขนฺธะ ทสหายตเนน โสฬสทิ ราชูทิ วิปริตตา,
อเณนยตเนน เอกาย ราชยา เกหิจิ วิปริตตา.

[๒๙๘] ทสฺสเนน ปหาตพฺพา ฐมา. ภาวนาย ปหาตพฺพา ฐมา. ทสฺสเนน
ปหาตพฺพเหตุกา ฐมา. ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา ฐมา สมุปัตตาติ? นตฺถิ. กิติ
วิปริตตา? อเณน ขนฺธะ ทสหายตเนน โสฬสทิ ราชูทิ วิปริตตา, อเณนยตเนน
เอกาย ราชยา เกหิจิ วิปริตตา.

[๒๙๙] สวิทกฺกา ฐมา. สวิทจรา ฐมา อเณน ขนฺธะ อเณนยตเนน
เอกาย ราชยา เกหิจิ สมุปัตตา. กิติ วิปริตตา? อเณน ขนฺธะ ทสหายตเนน
ปนฺนรสทิ ราชูทิ วิปริตตา, อเณนยตเนน เอกาย ราชยา เกหิจิ วิปริตตา.

[๓๐๐] อวิทกฺกา ฐมา. อวิทจรา ฐมา วเปว สมุปัตตาติ? นตฺถิ.
กิติ วิปริตตา? น เกหิจิ ขนฺธะ น เกหิจิ อายตเนน เอกาย ราชยา วิปริตตา.

[๓๐๑] สเปตติกา ฐมฺมา. ปิติสหคตา ฐมฺมา เอเกน ขนฺธเณน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา. กติหิ วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเณน ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๐๒] สขสหคตา ฐมฺมา เอเกน ขนฺธเณน สมฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา. กติหิ วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเณน ทสหายตเนหิ ปนฺนรสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๐๓] อุเปกฺขาสหคตา ฐมฺมา เอเกน ขนฺธเณน สมฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา. กติหิ วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเณน ทสหายตเนหิ เอกาทสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๐๔] น กามาวจรา ฐมฺมา. อปริยาปนฺนา ฐมฺมา. อนฺตฺตฺรา ฐมฺมา ๖ เป ๖ สมฺปยุตฺตาติ? นตฺถิ. กติหิ วิปฺปยุตฺตา? น เกหิจิ ขนฺธเณน น เกหิจิ อายตเนหิ จหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๐๕] รูปาวจรา ฐมฺมา. อรูปาวจรา ฐมฺมา. นียฺยานิกา ฐมฺมา. นียฺตา ฐมฺมา. สรณฺา ฐมฺมา กติหิ ขนฺธเณน กติหายตเนน กติหิ ธาตุหิ สมฺปยุตฺตาติ? นตฺถิ. กติหิ วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเณน ทสหายตเนน โสฬสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

ฐมฺมายตน์ ฐมฺมธาทุ

ทุกฺขสจฺจฉณฺา ชีวิตํ

สพฺพายตน์ นามรูปํ

จตฺตาโร จ มหาทวา.

ชาติ ชรา จ มรณํ

ติเกสฺสวณฺวิสฺสติ

โคจฺจเกสฺส จ ปนฺนาส

อญฺจ จุฬนฺตเร ปทา.

มหนฺตเร ปนฺนรส

อญฺจารส ตโต ปเร

เทวีส ปทสฺสํ เอตํ

สมฺปโยเค น ลพฺภตฺติ.

สมฺปโยควิปฺปโยคปทนิทฺเทโส ฉนฺดูโช.

๓. สัตตมมย

๗. สมมุติฐานวิปยุตตปทนิทเทส

[๓๐๖] เวทนาภขณฺเณ เย ธมฺมา. สยฺยาภขณฺเณ เย ธมฺมา. สงฺขารภ-
 ขณฺเณ เย ธมฺมา. วิญฺญาณภขณฺเณ เย ธมฺมา. มนายตเนนฺน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา,
 เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา กตฺติหิ ขณฺเระหิ กตฺติหายตเนหิ กตฺติ
 ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เต ธมฺมา จตุหิ ขณฺเระหิ เอเกนายตเนนฺน สยฺยาภิ ฐาตุหิ
 วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนนฺน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๐๗] จกขวิมฺพาณธาคฺคยา เย ธมฺมา ๖ เปว มโนธาคฺคยา เย ธมฺมา.
มโนวิมฺพาณธาคฺคยา เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺમેหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา.
เต ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตฺแทนฺหิ เอกาย ธาคฺคยา วิปฺปยุตฺตา.

[๓๐๘] มนินทวิเยน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา
 วิปยุตฺตา. เท ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเอหิ เอเกนายตเนน สत्ตหิ ธาตุหิ วิปยุตฺตา,
 เอเกนายตเนน เอกาย ธาตฺยา เกหิจิ วิปยุตฺตา.

[๓๐๔] อุเปกขินทุริเยน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา
 วิปยุตฺตา. เท ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ ปมฺจหิ ธาตุหิ
 วิปยุตฺตา.

[๓๑๐] สงขารปจฺจยา วิญญาณေန เย ธมฺมา. สฬายตนปจฺจยา ผสฺสเสน เย
 ธมฺมา. ผสฺสปจฺจยา เวทนาย เย ธมฺมา. ผสฺสเสน เย ธมฺมา. เวทนาย เย ธมฺมา.
 สลฺยาย เย ธมฺมา. เจตนาย เย ธมฺมา. จิตฺเตน เย ธมฺมา. มนสิกาเรน เย ธมฺมา
 สมปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปยุตฺตา. เต ธมฺมา จตุหิ ชนฺเธหิ
 เอเคนายทเนน สत्ตหิ ฐาตุหิ วิปยุตฺตา, เอเคนายทเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ
 วิปยุตฺตา.

ชนฺธา จตุโร อายตฺนญฺแมกํ
ธาทูสฺส สตุตฺต เทวปิจฺจ อินฺทริยโต
ตโย ปฏิจฺจ ตถวิว ผสฺสสฺสญฺจมา
อริมฺหาจนา มนฺสิ ทิเกสฺส คีณิ
สตุตฺตญฺจ ตธา เทว จ มนฺเนน ยุตฺตา
วิทกฺกวิจาร์ณา อฺเปกฺขกาย จาติ.

สมปยุตฺเตน วิปยุตฺตปทนิทฺเทโส สตุตฺตโม.

๘. อฏฐมนย

๘. วิปยุตฺเตนสมปยุตฺตปทนิทฺเทส

[๓๑๗] รูปกฺขณฺเหเน ยะ ธมฺมา วิปยุตฺตา. เท ธมฺมา กติธิ ขนฺเหติ กติหายทเนติ กติธิ ธาตุํ สมปยุตฺตาติ? นตฺถิ.

[๓๑๘] เวทนาภฺกฺขณฺเหเน ยะ ธมฺมา. สญฺญาภฺกฺขณฺเหเน ยะ ธมฺมา. สงฺขารกฺขณฺเหเน ยะ ธมฺมา. วิญฺญาณกฺขณฺเหเน ยะ ธมฺมา ฯ เปวฺ สรณฺเหติ ธมฺเมติ ยะ ธมฺมา. อรณฺเหติ ธมฺเมติ ยะ ธมฺมา วิปยุตฺตา, เท ธมฺมา กติธิ ขนฺเหติ กติหายทเนติ กติธิ ธาตุํ สมปยุตฺตาติ? นตฺถิ.

ธมฺมายนฺธํ ธมฺมธาทุ	อด ชีวิทํ นามรูปํ
สพฺพายนฺธํ ชาติชฺรามตํ	เทวํ จ ติเก น ลพฺภเร.

ปจฺจนตฺเร สกฺก จ	โกจุณฺเก ทส อปรนฺเต
จุกฺกทส ฉ จ มตฺถเก	อิจฺเจเต สกฺกจกฺกตาตีส ธมฺมา
สมฺมจฺเจเต น ลพฺภนฺติ	โมฆปฺปจฺจนเณ จาติ.

วิปยุตฺเตน สมปยุตฺตปทนิทฺเทโส อฏฺฐโม.

๕. นวมนย

๕. สมปยุตฺเตนสมปยุตฺตปทนิทฺเทส

[๓๑๙] เวทนาภฺขณฺเฐน ยะ ธมฺมา. สณฺณวาทฺภฺขณฺเฐน ยะ ธมฺมา. สงฺฆารก-
 ขณฺเฐน ยะ ธมฺมา สมปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ ยะ ธมฺมา สมปยุตฺตา. เท ธมฺมา
 กตฺติหิ ขณฺเฐหิ กตฺติหายตฺแทนฺหิ ฐาตุหิ สมปยุตฺตา, เท ธมฺมา ตีหิ ขณฺเฐหิ เอเกนาคเนน
 สกฺกตฺหิ ฐาตุหิ สมปยุตฺตา, เอเกนาคเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ สมปยุตฺตา.

[๓๒๐] วิญฺญาณภฺขณฺเฐน ยะ ธมฺมา. มนาคเนน ยะ ธมฺมา. จกฺขวิญฺญาณ-
 ฐาตุยา ยะ ธมฺมา ๖เปว มโนฐาตุยา ยะ ธมฺมา. มโนวิญฺญาณฐาตุยา ยะ ธมฺมา
 สมปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ ยะ ธมฺมา สมปยุตฺตา ๖เปว เท ธมฺมา ตีหิ ขณฺเฐหิ
 สมปยุตฺตา, เอเกนาคเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ สมปยุตฺตา.

[๓๒๑] สมุทฺยสจฺเจน ยะ ธมฺมา. มกฺกสจฺเจน ยะ ธมฺมา สมปยุตฺตา, เทหิ
 ธมฺเมหิ ยะ ธมฺมา สมปยุตฺตา. เท ธมฺมา ตีหิ ขณฺเฐหิ เอเกนาคเนน เอกาย
 ฐาตุยา สมปยุตฺตา, เอเกน ขณฺเฐน เอเกนาคเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ สมปยุตฺตา.

[๓๒๒] มนินฺทริเยน ยะ ธมฺมา สมปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ ยะ ธมฺมา
 สมปยุตฺตา. เท ธมฺมา ตีหิ ขณฺเฐหิ สมปยุตฺตา, เอเกนาคเนน เอกาย ฐาตุยา
 เกหิจิ สมปยุตฺตา.

[๓๒๓] สฺสชินฺทริเยน ยะ ธมฺมา. ทกฺกชินฺทริเยน ยะ ธมฺมา. โสมนสฺสชินฺทริเยน
 ยะ ธมฺมา. โทมนสฺสชินฺทริเยน ยะ ธมฺมา สมปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ ยะ ธมฺมา
 สมปยุตฺตา. เท ธมฺมา ตีหิ ขณฺเฐหิ เอเกนาคเนน เอกาย ฐาตุยา สมปยุตฺตา,
 เอเกนาคเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ สมปยุตฺตา.

[๓๒๔] อุเปกฺกชินฺทริเยน ยะ ธมฺมา สมปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ ยะ ธมฺมา

สมฺปยุตฺตา. เต ฐมา ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน จหิ ชาติหิ สมฺปยุตฺตา,
เอเกนายตเนน เอกาย ชาติยฺยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา.

[๓๒๕] สทฺธิทฺธิเยน เย ฐมา. วิริยิทฺธิเยน เย ฐมา. สติทฺธิเยน
เย ฐมา. สมาริทฺธิเยน เย ฐมา. ปณฺณิทฺธิเยน เย ฐมา. อนนฺดาตณฺส-
สํมิตฺธิเยน เย ฐมา. อณฺณิทฺธิเยน เย ฐมา. อณฺณาทาวิณฺฑิตฺธิเยน เย ฐมา.
อวิชฺชาย เย ฐมา. อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขาเรหิ เย ฐมา สมฺปยุตฺตา, เทหิ ฐเมหิ
เย ฐมา สมฺปยุตฺตา. เต ฐมา ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน เอกาย ชาติยฺยา
สมฺปยุตฺตา, เอเกน ขนฺธเนน เอเกนายตเนน เอกาย ชาติยฺยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา.

[๓๒๖] สงฺขารปจฺจยา วิณฺญาเนน เย ฐมา สมฺปยุตฺตา, เทหิ ฐเมหิ เย
ฐมา สมฺปยุตฺตา. เต ฐมา ตีหิ ขนฺธเหติ สมฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย
ชาติยฺยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา.

[๓๒๗] สฬายตนปจฺจยา ผสฺสเนน เย ฐมา สมฺปยุตฺตา, เทหิ ฐเมหิ เย
ฐมา สมฺปยุตฺตา. เต ฐมา ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน สทฺธาหิ ชาติหิ
สมฺปยุตฺตา, เอเกน ขนฺธเนน เอเกนายตเนน เอกาย ชาติยฺยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา.

[๓๒๘] ผสฺสปจฺจยา เวทนาย เย ฐมา สมฺปยุตฺตา, เทหิ ฐเมหิ เย
ฐมา สมฺปยุตฺตา. เต ฐมา ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน สทฺธาหิ ชาติหิ สมฺปยุตฺตา,
เอเกนายตเนน เอกาย ชาติยฺยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา.

[๓๒๙] เวทนาปจฺจยา ทณฺหยา เย ฐมา. ทณฺหาปจฺจยา อุปาทาเนน เย
ฐมา. กมฺมภเวเนน เย ฐมา สมฺปยุตฺตา, เทหิ ฐเมหิ เย ฐมา สมฺปยุตฺตา. เต
ฐมา ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน เอกาย ชาติยฺยา สมฺปยุตฺตา, เอเกน ขนฺธเนน
เอเกนายตเนน เอกาย ชาติยฺยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา.

[๓๓๐] โสเกน เย ฐมา. ทกฺขเนน เย ฐมา. ไทมนสฺสเนน เย ฐมา

สมปยุตฺตา, เตหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา สมปยุตฺตา. เต ฐมฺมา ตีหิ ขนฺธะหิ เอเคนายตเนน
เอกาย ฐาตุยา สมปยุตฺตา, เอเคนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ สมปยุตฺตา.

[๓๓๑] อุปายาสเน ยะ ฐมฺมา. สติปญฺจาเนน ยะ ฐมฺมา. สมมปฺปธานเนน ยะ
ฐมฺมา สมปยุตฺตา, เตหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา สมปยุตฺตา. เต ฐมฺมา ตีหิ ขนฺธะหิ
เอเคนายตเนน เอกาย ฐาตุยา สมปยุตฺตา, เอเคน ขนฺธะเนน เอเคนายตเนน เอกาย
ฐาตุยา เกหิจิ สมปยุตฺตา.

[๓๓๒] อิทธิปาเทเนน ยะ ฐมฺมา สมปยุตฺตา, เตหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา สมปยุตฺตา.
เต ฐมฺมา ทวิหิ ขนฺธะหิ สมปยุตฺตา, เอเคน ขนฺธะเนน^๑ เอเคนายตเนน เอกาย ฐาตุยา
เกหิจิ สมปยุตฺตา.

[๓๓๓] ฉาเนน ยะ ฐมฺมา สมปยุตฺตา, เตหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา สมปยุตฺตา.
เต ฐมฺมา ทวิหิ ขนฺธะหิ เอเคนายตเนน เอกาย ฐาตุยา สมปยุตฺตา, เอเคน ขนฺธะเนน
เอเคนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ สมปยุตฺตา.

[๓๓๔] อปฺปมณฺณาย ยะ ฐมฺมา. ปณฺจหิ อินฺทริเยหิ ยะ ฐมฺมา. ปณฺจหิ
พลฺเลหิ ยะ ฐมฺมา. สุตฺตหิ โพชฺฌณฺเถหิ ยะ ฐมฺมา. อวิเยน อฏฺฐจฺงฺกิกเณน มคฺเคเนน ยะ
ฐมฺมา สมปยุตฺตา, เตหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา สมปยุตฺตา. เต ฐมฺมา ตีหิ ขนฺธะหิ
เอเคนายตเนน เอกาย ฐาตุยา สมปยุตฺตา, เอเคน ขนฺธะเนน เอเคนายตเนน เอกาย
ฐาตุยา เกหิจิ สมปยุตฺตา.

[๓๓๕] ผสฺสเนน ยะ ฐมฺมา. เจตฺตนา ยะ ฐมฺมา. มนสิกาเรน ยะ ฐมฺมา
สมปยุตฺตา, เตหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา สมปยุตฺตา. เต ฐมฺมา ตีหิ ขนฺธะหิ เอเคนายตเนน
สุตฺตหิ ฐาตุหิ สมปยุตฺตา, เอเคน ขนฺธะเนน เอเคนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ
สมปยุตฺตา.

[๓๓๖] เวทนาย เย ธมฺมา. สมณาย เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ
เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนายนเนน สत्ตติ ธาตุหิ
สมฺปยุตฺตา, เอเกนายนเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา.

[๓๓๗] จิตฺเตน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา.
เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเหติ สมฺปยุตฺตา, เอเกนายนเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา.

[๓๓๘] อธิโมกฺเขน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา.
เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนายนเนน ทฺวิหิ ธาตุหิ สมฺปยุตฺตา, เอเกน ขนฺธเนน
เอเกนายนเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา.

[๓๓๙] สุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ทุกฺขาย เวทนาย
สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อทุกฺขมสุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย
ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเนน
สมฺปยุตฺตา, เอเกนายนเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา.

[๓๔๐] สวิตกฺกสวิจาเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อวิตกฺกวิจจรรมฺมเตหิ ธมฺเมหิ
เย ธมฺมา. ปิติสกฺกเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา
สมฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเนน เอเกนายนเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา.

[๓๔๑] สุขสทฺกเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา, อทุกฺขสทฺกเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา
สมฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเนน สมฺปยุตฺตา,
เอเกนายนเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา.

[๓๔๒] เหตฺุหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. เหตฺุหิ เจว สเหตุเกหิ จ ธมฺเมหิ เย
ธมฺมา. เหตฺุหิ เจว เหตุสมฺปยุตฺเตหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ
เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนายนเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตา,
เอเกน ขนฺธเนน เอเกนายนเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา.

[๓๔๓] สเหตุเกหิ เจว น จ เหตฺุหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. เหตุสมฺปยุตฺเตหิ

เจว น จ เหตุํหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา, น^๑ เหตุํหิ สเหตุเกหิ^๒ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา
สมปยุตฺตา, เทหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา สมปยุตฺตา, เท ฐมฺมา เอเกน ขนฺธเณ
เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ สมปยุตฺตา.

[๓๔๔] อาสเวหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. อาสเวหิ เจว สาสเวหิ จ ฐมฺเมหิ
เย ฐมฺมา. อาสเวหิ เจว อาสวสมปยุตฺเตหิ จ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา สมปยุตฺตา, เทหิ
ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา สมปยุตฺตา. เท ฐมฺมา ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา
สมปยุตฺตา, เอเกน ขนฺธเณ เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ สมปยุตฺตา.

[๓๔๕] อาสวสมปยุตฺเตหิ เจว โน จ อาสเวหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา สมปยุตฺตา,
เทหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา สมปยุตฺตา. เท ฐมฺมา เอเกน ขนฺธเณ เอเกนายตเนน
เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ สมปยุตฺตา.

[๓๔๖] สญฺโฆชนเหติ. คนฺถเหติ. โอมเหติ. โยเกหิ. นีวรณเหติ. ปรามาเสหิ
ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ปรามาเสหิ เจว ปรามญฺเจหิ จ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา สมปยุตฺตา,
เทหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา สมปยุตฺตา. เท ฐมฺมา ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนายตเนน เอกาย
ฐาตุยา สมปยุตฺตา, เอเกน ขนฺธเณ เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ สมปยุตฺตา.

[๓๔๗] ปรามาสสมปยุตฺเตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา สมปยุตฺตา, เทหิ ฐมฺเมหิ
เย ฐมฺมา สมปยุตฺตา. เท ฐมฺมา เอเกน ขนฺธเณ เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา
เกหิจิ สมปยุตฺตา.

[๓๔๘] จิตฺเตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา สมปยุตฺตา, เทหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา
สมปยุตฺตา. เท ฐมฺมา ตีหิ ขนฺธเหติ สมปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา
เกหิจิ สมปยุตฺตา.

[๓๔๙] เจตฺตเเกหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. จิตฺตสมปยุตฺเตหิ ฐมฺเมหิ เย
ฐมฺมา. จิตฺตสํสฺสฺสเจหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. จิตฺตสํสฺสฺสสมฺมจฺจานเหติ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา.
จิตฺตสํสฺสฺสสมฺมจฺจานสหญฺหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. จิตฺตสํสฺสฺสสมฺมจฺจานานุปริวตฺตตีหิ ฐมฺเมหิ เย

ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ
เอเกนายตเนน สุตฺตหิ ธาตุหิ สมฺปยุตฺตา.

[๓๕๐] อุปาทาเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. กิเลเสหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. กิเลเสหิ
เจว สงฺกิลเลสิเกหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. กิเลเสหิ เจว สงฺกิลฺลิจฺเจหิ จ ธมฺเมหิ เย
ธมฺมา. กิเลเสหิ เจว กิเลสสมฺปยุตฺเตหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เทหิ
ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา
สมฺปยุตฺตา, เอเกน ขนฺธเณ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา.

[๓๕๑] สงฺกิลฺลิจฺเจหิ เจว โน จ กิเลเสหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. กิเลสสมฺปยุตฺเตหิ
เจว โน จ กิเลเสหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สวิตฺตเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สวิจาวเรหิ
ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สปปิตฺติเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ปิตฺติสทฺตเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา
สมฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ
เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา.

[๓๕๒] สุตฺตสทฺตเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อุเปกฺขาสทฺตเตหิ ธมฺเมหิ เย
ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา กตฺติหิ ขนฺธเหิ
กตฺติหายตเนหิ กตฺติหิ ธาตุหิ สมฺปยุตฺตา? เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ สมฺปยุตฺตา,
เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา.

อรูปขณฺธา จตฺตาโร

วิญฺญาณธาทูโย สุตฺต

ปจฺจุเย ทฺวาทส ปทา

ติเกสุ อฏฺฐ โสจฺจนเก

มหนฺตรทุกฺเก สุตฺต

นวมสฺส ปทสฺสเสเต

มนายตฺนเมว จ

เทว สจฺจา จุทฺทสินฺทริยา.

ตโต อุปฺริ โสฬส

เต จตฺतालีสเมว จ.

ปทา ปิฎฺฐิจิ ทฺวเกสุ ฉ

นิตฺเตเตสฺส สงฺกนฺทํ กตฺตติ.

สมฺปยุตฺเตน สมฺปยุตฺตปทนิทฺเตโส นวโม.

๑๐. ทสมนย

๑๐. วิปัสยุตเตนวิปัสยุตตปทนิทเทส

[๓๕๓] รูปกฺขณฺเรน เย ธมฺมา วิปัสยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปัสยุตฺตา. เท ธมฺมา กตฺติ ขนฺธเอหิ กตฺติหยาตเนหิ กตฺติ ธาตุหิ วิปัสยุตฺตา? เท ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเอหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตุหิ วิปัสยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปัสยุตฺตา.

[๓๕๔] เวทนากฺขณฺเรน เย ธมฺมา. สณฺณวากฺขณฺเรน เย ธมฺมา. สงฺขารกฺขณฺเรน เย ธมฺมา. วิญฺญาณกฺขณฺเรน เย ธมฺมา. มนายตเนน เย ธมฺมา วิปัสยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปัสยุตฺตา ๖เปว เท ธมฺมา เอเกน ขนฺธเรน ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ธาตุหิ วิปัสยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปัสยุตฺตา.

[๓๕๕] จกฺขายตเนน เย ธมฺมา ๖เปว โผฏฺฐพฺพายตเนน เย ธมฺมา. จกฺขธฺธาตุยา เย ธมฺมา ๖เปว โผฏฺฐพฺพธฺธาตุยา เย ธมฺมา วิปัสยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปัสยุตฺตา. เท ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเอหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตุหิ วิปัสยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปัสยุตฺตา.

[๓๕๖] จกฺขวิญฺญาณธฺธาตุยา เย ธมฺมา ๖เปว มโนธฺธาตุยา เย ธมฺมา. มโนวิญฺญาณธฺธาตุยา เย ธมฺมา. สมฺมทฺยสจฺเจน เย ธมฺมา. มกฺกสจฺเจน เย ธมฺมา วิปัสยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปัสยุตฺตา. เท ธมฺมา เอเกน ขนฺธเรน ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาตุหิ วิปัสยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปัสยุตฺตา.

[๓๕๗] นิโรธสจฺเจน เย ธมฺมา. จกฺขฺนทฺวิเยน เย ธมฺมา ๖เปว กายินทฺวิเยน เย ธมฺมา. อิตฺถินทฺวิเยน เย ธมฺมา. ปุริสินทฺวิเยน เย ธมฺมา วิปัสยุตฺตา, เทหิ

ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหหิ เอเกนายตเนน สทฺตฺหิ
ธาคฺคฺหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ธาคฺคฺยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๕๘] มนินฺทฺริเยน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา
วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ธาคฺคฺหิ วิปฺปยุตฺตา,
เอเกนายตเนน เอกาย ธาคฺคฺยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๕๙] สฺชินฺทฺริเยน เย ธมฺมา. ทฺกฺชินฺทฺริเยน เย ธมฺมา. โสมนสฺสฺชินฺทฺริเยน
เย ธมฺมา. โทมนสฺสฺชินฺทฺริเยน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา
วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาคฺคฺหิ วิปฺปยุตฺตา,
เอเกนายตเนน เอกาย ธาคฺคฺยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๖๐] อฺเปกฺชินฺทฺริเยน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา
วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ เอกาทสฺหิ ธาคฺคฺหิ วิปฺปยุตฺตา,
เอเกนายตเนน เอกาย ธาคฺคฺยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๖๑] สทฺธินฺทฺริเยน เย ธมฺมา. วีรียินฺทฺริเยน เย ธมฺมา. สฺตฺธินฺทฺริเยน
เย ธมฺมา. สมารินฺทฺริเยน เย ธมฺมา. ปณฺณินฺทฺริเยน เย ธมฺมา. อนณฺณาทณฺณสฺ-
สํมิตฺธินฺทฺริเยน เย ธมฺมา. อณฺณินฺทฺริเยน เย ธมฺมา. อณฺณาทาวิณฺทฺริเยน เย ธมฺมา.
อวิขฺชาเย ธมฺมา. อวิขฺชาปฺจฺจยา สงฺขารเหหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ
เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาคฺคฺหิ
วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ธาคฺคฺยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๖๒] สงฺขารปฺจฺจยา วิณฺณาณเณน เย ธมฺมา. สฬายตนปฺจฺจยา ผสฺสเณน เย
ธมฺมา. ผสฺสปฺจฺจยา เวทนาย เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา.
เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ธาคฺคฺหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน
เอกาย ธาคฺคฺยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๖๓] เวทนาปจฺจยา ตณฺหาเย ยะ ธมฺมา. ตณฺหาปจฺจยา อูปาทาเนน ยะ ธมฺมา. กมฺมภเวเนน ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ โสฬสฺสํ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๖๔] รูปภเวเนน ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺธเณ น เกหิจิ อายตเนหิ ตีหิ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๖๕] อสฺสณฺภเวเนน ยะ ธมฺมา. เอกโวการภเวเนน ยะ ธมฺมา. ปริเทเวเนน ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเณ เอเกนายตเนน สत्ตหิ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๖๖] อรูปภเวเนน ยะ ธมฺมา. เนวสฺสณฺภเวเนน ยะ ธมฺมา. จตุโวการภเวเนน ยะ ธมฺมา. โสเกเนน ยะ ธมฺมา. ทุกฺขเณน ยะ ธมฺมา. โทมนสฺสเณน ยะ ธมฺมา. อูปายาเสเนน ยะ ธมฺมา. สติปฏฺฐาเนน ยะ ธมฺมา. สมฺมปฺปธานเณน ยะ ธมฺมา. อิทฺธิปาเทเนน ยะ ธมฺมา. ฉาเนเนน ยะ ธมฺมา. อปฺปมณฺณายาเยน ยะ ธมฺมา. ปณฺจหิ อินฺทฺริเยหิ ยะ ธมฺมา. ปณฺจหิ พลฺเลหิ ยะ ธมฺมา. สत्ตหิ โพชฺฌณฺเกหิ ยะ ธมฺมา. อริเยเนน อฏฺฐจฺงกิกิเณน มกฺกเณน ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ โสฬสฺสํ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๖๗] ผสฺสเณน ยะ ธมฺมา. เวทนายาเยน ยะ ธมฺมา. สณฺณายาเยน ยะ ธมฺมา. เจตนายาเยน ยะ ธมฺมา. จิตฺเตเนน ยะ ธมฺมา. มนสิกาเรเนน ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ ทสฺสํ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๖๘] อธิโมกฺเขน ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺમેหิ ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสฺสหายตฺตเนหิ ปนฺนรสฺสํ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํยตฺตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

๑. ติก

[๓๖๙] กุสฺสเลหิ ธมฺમેหิ ยะ ธมฺมา. อกุสฺสเลหิ ธมฺમેหิ ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺમેหิ ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสฺสหายตฺตเนหิ โสฬสฺสํ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํยตฺตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๗๐] สฺสขาย เวทนาย สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺમેหิ ยะ ธมฺมา. ทุกฺขาย เวทนาย สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺમેหิ ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺમેหิ ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสฺสหายตฺตเนหิ ปนฺนรสฺสํ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํยตฺตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๗๑] อทุกฺขมสฺสขาย เวทนาย สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺમેหิ ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺમેหิ ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสฺสหายตฺตเนหิ เอกาทสฺสํ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํยตฺตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๗๒] วิปาเกหิ ธมฺમેหิ ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺમેหิ ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสฺสหายตฺตเนหิ ทสฺสํ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํยตฺตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๗๓] วิปากระหมฺมธมฺમેหิ ยะ ธมฺมา. สงฺกิลิฏฺฐสงฺกิลเลสิเกหิ ธมฺમેหิ ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺમેหิ ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสฺสหายตฺตเนหิ โสฬสฺสํ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํยตฺตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๗๔] เนววิปากนวิปากธมฺมธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อนฺุปาทินฺุปาทานิเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ ปณฺจหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๗๕] อนฺุปาทินฺุปาทานิเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อสงฺกิลิฏฺฐาสงฺกิลิฏฺฐเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ จหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๗๖] สวิตกฺกสฺวิจาเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเรน ทสฺสหายตเนหิ ปนฺนรสฺสหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๗๗] อวิตกฺกวิจารมฺมเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ปิติสฺสทฺทเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเรน ทสฺสหายตเนหิ โสฬสฺสหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๗๘] อวิตกฺกวิจารเหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ เอกาย ธาตุยา วิปฺปยุตฺตา.

[๓๗๙] สฺสขสฺสทฺทเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเรน ทสฺสหายตเนหิ ปนฺนรสฺสหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๘๐] อฺุเปกฺขาสฺสทฺทเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเรน ทสฺสหายตเนหิ เอกาทสฺสหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๘๑] ทสฺสเนน ปหาตพฺเพหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ภาวนาย ปหาตพฺเพหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อายยคามีหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อปฺยายคามีหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. เสกฺเขหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อเสกฺเขหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. มหคฺคเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสฺสหายตเนหิ โสฬสฺสํ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํยตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๘๒] อปฺปมาณฺเหหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ปณฺเฑหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺธเณ น เกหิจิ อายตเนหิ จหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๘๓] ปรีตฺตารมฺมณฺเหหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสฺสหายตเนหิ ทสฺสํ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํยตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๘๔] มหคฺคตารมฺมณฺเหหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อปฺปมาณารมฺมณฺเหหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ทิเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. มิจฺจุตฺตนิยเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สมฺมตฺตนิยเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. มคฺคการมฺมณฺเหหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. มคฺคเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. มคฺคาธิปตฺตีหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสฺสหายตเนหิ โสฬสฺสํ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํยตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๘๕] อนฺุปฺปนฺเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺธเณ น เกหิจิ อายตเนหิ ปณฺจหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๘๖] อตฺถการมฺมณฺเหหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อนาคตารมฺมณฺเหหิ ธมฺเมหิ เย

ธมฺมา วิปัสยตุตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปัสยตุตา. เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ
ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ฐาตุหิ วิปัสยตุตา, เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ
วิปัสยตุตา.

[๓๘๗] ปจฺจุปปนฺนารมฺมณฺเหหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อชฺฌตฺตารมฺมณฺเหหิ ธมฺเมหิ
เย ธมฺมา. พหิทฺฐารมฺมณฺเหหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อชฺฌตฺตพหิทฺฐารมฺมณฺเหหิ ธมฺเมหิ
เย ธมฺมา วิปัสยตุตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปัสยตุตา. เต ธมฺมา เอเกน
ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ ทสหิ ฐาตุหิ วิปัสยตุตา, เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา
เกหิจิ วิปัสยตุตา.

[๓๘๘] สนิทฺสฺสนสฺสปฺปฏิเมหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อนิทฺสฺสนสฺสปฺปฏิเมหิ ธมฺเมหิ
เย ธมฺมา วิปัสยตุตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปัสยตุตา. เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเห
เอเกนายตเนน สตฺตหิ ฐาตุหิ วิปัสยตุตา, เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ
วิปัสยตุตา.

๒. ทุก

[๓๘๙] เหตฺุหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
เหตุสมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. เหตฺุหิ เจว สเหตุเกหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
สเหตุเกหิ เจว น จ เหตฺุหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. เหตฺุหิ เจว เหตุสมฺปยุตฺเตหิ จ
ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. เหตุสมฺปยุตฺเตหิ เจว น จ เหตฺุหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. น
เหตฺุหิ สเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปัสยตุตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปัสยตุตา.
เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ฐาตุหิ วิปัสยตุตา, เอเกนายตเนน
เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปัสยตุตา.

[๓๙๐] อปฺปจฺจเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อสงฺขเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
สนิทฺสฺสนเณหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สปฺปฏิเมหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. รุปีหิ ธมฺเมหิ เย

ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหหิ
เอเกนายกเนน สत्तหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายกเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๔๑] โลกุตฺตเวหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา
วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺธเหหิ น เกหิจิ อายกเนหิ จหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๔๒] อาสเวหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อาสวสมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
อาสเวหิ เจว สาสเวหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อาสเวหิ เจว อาสวสมฺปยุตฺเตหิ จ
ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อาสวสมฺปยุตฺเตหิ เจว โน จ อาสเวหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา,
เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา เอเกน ขนฺธเนน ทสหายกเนหิ
โสฬสหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายกเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๔๓] อนาสเวหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อาสววิปฺปยุตฺเตหิ อนาสเวหิ ธมฺเมหิ
เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา น เกหิจิ
ขนฺธเหหิ น เกหิจิ อายกเนหิ จหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๔๔] สญฺโฆชนเหหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. กนฺถเหหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
โอเมหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. โยเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. นีวรณเหหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
ปรามาสเหหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ปรามาสสมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ปรามาสเหหิ
เจว ปรามภูเจหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา
วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา เอเกน ขนฺธเนน ทสหายกเนหิ โสฬสหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา,
เอเกนายกเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๔๕] อปรามภูเจหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ปรามาสวิปฺปยุตฺเตหิ อปรามภูเจหิ
ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา น
เกหิจิ ขนฺธเหหิ น เกหิจิ อายกเนหิ จหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๔๖] สารมฺมณเหหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. จิตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.

เจตสีเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. จิตฺตสมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. จิตฺตสํสฺสฺสเจหิ
 ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. จิตฺตสํสฺสฺสจฺจสมฺภูจฺจานเหหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. จิตฺตสํสฺสฺสจฺจสมฺภูจฺจานสทฺทญฺเหหิ
 ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. จิตฺตสํสฺสฺสจฺจสมฺภูจฺจานานุปริวตฺตํเหหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา,
 เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสฺสหายตเนหิ
 ทสฺสํ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํยตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๔๗] อนารมฺมณฺเหติ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา จิตฺตวิปฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย
 ธมฺมา. จิตฺตสํสฏฺเฐหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อุปาทาธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา,
 เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเอหิ เอเกนายตเนน
 สยฺยตฺถิ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๔๘] อนุภาทินเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย
 ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เต ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺธะหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ปณฺจหิ
 ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา.

[๓๔๔] อุปาทานิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. กิเลสเหติ ฐมเมหิ เย ฐมมา.
 สงฺกิลฺลฺเจหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. กิเลสสมฺปยุตฺเตหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา. กิเลสเหติ เจว
 สงฺกิลฺลฺเกหิ จ ฐมเมหิ เย ฐมมา. กิเลสเหติ เจว สงฺกิลฺลฺเจหิ จ ฐมเมหิ เย ฐมมา.
 สงฺกิลฺลฺเจหิ เจว โน จ กิเลสเหติ ฐมเมหิ เย ฐมมา. กิเลสเหติ เจว กิเลสสมฺปยุตฺเตหิ
 จ ฐมเมหิ เย ฐมมา. กิเลสสมฺปยุตฺเตหิ เจว โน จ กิเลสเหติ ฐมเมหิ เย ฐมมา
 วิปฺปยุตฺตา, เตหิ ฐมเมหิ เย ฐมมา วิปฺปยุตฺตา. เต ฐมมา เอเกน ชนฺธเณ
 ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ
 วิปฺปยุตฺตา.

[๔๐๐] อสงฺกิลฺลิตฺเทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. กิลฺลิตฺวิปฺปยฺยุตฺเตหิ อสงฺกิลฺลิตฺเทหิ
 ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยฺยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยฺยุตฺตา. เท ธมฺมา น
 เกหิจิ ชนฺเธหิ น เกหิจิ อายตฺตเนหิ จฺหิ ธาตฺตหิ วิปฺปยฺยุตฺตา.

[๔๐๑] ทสฺสเนน ปหาตพฺเพหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ภาวนาย ปหาตพฺเพหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสฺสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํยตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๔๐๒] สฺวิตกฺเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สฺวิจฺจเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสฺสหายตเนหิ ปนฺนรสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํยตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๔๐๓] อฺวิตกฺเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อฺวิจฺจเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺธเณ น เกหิจิ อายตเนหิ เอกาย ธาตุยา วิปฺปยุตฺตา.

[๔๐๔] สฺปฺปิตฺติเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ปิตฺติสฺสทฺเทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสฺสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํยตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๔๐๕] สฺสขสฺสทฺเทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสฺสหายตเนหิ ปนฺนรสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํยตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๔๐๖] อฺเปกฺกขาสฺสทฺเทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ ทสฺสหายตเนหิ เอกาทสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํยตเนน เอกาย ธาตุยา วิปฺปยุตฺตา.

[๔๐๗] น กามาวจเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อปรียาปนฺเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อนฺตฺตเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺธเณ น เกหิจิ อายตเนหิ จหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา.

[๔๐๘] รูปาวจเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อรูปาวจเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
 นิยุยานิเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. นียเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สรวณฺเหหิ ธมฺเมหิ เย
 ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา, เทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา กตฺติ ขนฺธเหหิ
 กตฺติหยาตเนหิ กตฺติ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา? เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณน ทสฺสหายตเนหิ
 โสฬสฺส ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

ธมฺมายนํ ธมฺมฐาตุ	ทุกฺขสจฺจฉนฺนํ ชีวิทํ
สพฺพายนํ นามรูปํ	จตฺตาโร จ มหาภวา.
ชาติ ชรา จ มรณํ	ติเกสฺสวณฺณวีสฺสตี
โกจฺจนเกสฺส จ ปณฺณาส	อฏฺฐจฺจุพฺพนฺตเร ปทา.
มหนฺตเร ปนฺนรต	อฏฺฐารส ตโต ปเร
เตวีส ปทสฺสํ เอกํ	สมฺปโยเก น ลพฺภสฺสตี.

วิปฺปยุตฺเตน วิปฺปยุตฺตปทนิทฺเทโส ทสฺโม.

๑๑. เอกาทสมนย

๑๑. สงฺกฺหิเตนสมฺปยุตฺตวิปฺปยุตฺตปทนิทฺเทส

[๔๐๙] สมุทฺยสจฺเจน เย ธมฺมา. มกฺกสจฺเจน เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเห
 สงฺกฺหิตา อายตฺนสงฺกฺเห สงฺกฺหิตา ธาตุสงฺกฺเห สงฺกฺหิตา. เต ธมฺมา กตฺติ ขนฺธเห
 กตฺติหยาตฺนเห กตฺติ ธาตุหิ สมฺปยุตฺตา? เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเห เอเกนายตฺนเ
 สุตฺตหิ ธาตุหิ สมฺปยุตฺตา, เอเกน ขนฺธเณ เอเกนายตฺนเ เอกาย ธาตุยา เกหิจิ
 สมฺปยุตฺตา. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสฺหายตฺนเ ทสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา,
 เอเกนายตฺนเ เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๔๑๐] อิตฺถินฺทฺริเยน เย ธมฺมา. ปฺริสฺสินฺทฺริเยน เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเห
 สงฺกฺหิตา อายตฺนสงฺกฺเห สงฺกฺหิตา ธาตุสงฺกฺเห สงฺกฺหิตา. เต ธมฺมา กตฺติ ขนฺธเห
 กตฺติหยาตฺนเ กตฺติ ธาตุหิ สมฺปยุตฺตา? นตฺถิ. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา? จตุหิ ขนฺธเห
 เอเกนายตฺนเ สุตฺตหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตฺนเ เอกาย ธาตุยา เกหิจิ
 วิปฺปยุตฺตา.

[๔๑๑] สฺชินฺทฺริเยน เย ธมฺมา. ทฺกฺชินฺทฺริเยน เย ธมฺมา. โสมนสฺสินฺทฺริเยน
 เย ธมฺมา. โทมนสฺสินฺทฺริเยน เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเห สงฺกฺหิตา อายตฺนสงฺกฺเห
 สงฺกฺหิตา ธาตุสงฺกฺเห สงฺกฺหิตา ๖เปว เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเห เอเกนายตฺนเ
 สุตฺตหิ ธาตุหิ สมฺปยุตฺตา, เอเกนายตฺนเ เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา. กตฺติ
 วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสฺหายตฺนเ ทสฺหิ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตฺนเ
 เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๔๑๒] อฺเปกฺชินฺทฺริเยน เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเห สงฺกฺหิตา อายตฺนสงฺกฺเห
 สงฺกฺหิตา ธาตุสงฺกฺเห สงฺกฺหิตา. เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเห เอเกนายตฺนเ ทวีหิ ธาตุหิ
 สมฺปยุตฺตา, เอเกนายตฺนเ เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา?

เอเกน ขนฺธเรน ทสหายตเนหิ ปนฺนรสฺสํ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๔๑๓] สทฺธิทฺธิเยน ยะ ธมฺมา. วิริยิณฺทฺธิเยน ยะ ธมฺมา. สติณฺทฺธิเยน ยะ ธมฺมา. สมานฺธิทฺธิเยน ยะ ธมฺมา. ปณฺณิณฺทฺธิเยน ยะ ธมฺมา. อนณฺณาทณฺณสฺ-
 สามีติณฺทฺธิเยน ยะ ธมฺมา. อณฺณิณฺทฺธิเยน ยะ ธมฺมา. อณฺณาทาวิณฺทฺธิเยน ยะ ธมฺมา.
 อวิชฺชาเย ธมฺมา. อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารเอหิ ยะ ธมฺมา. สพฺพายตนปจฺจยา ผสฺสเสน
 ยะ ธมฺมา. เวทนาปจฺจยา ตณฺหํ ยะ ธมฺมา. ตณฺหาปจฺจยา อุปาทาเนน ยะ ธมฺมา.
 กมฺมฏเฐน ยะ ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเหน สงฺกัทธิตา อายตนสงฺกฺเหน สงฺกัทธิตา ฐาตุสงฺกฺเหน
 สงฺกัทธิตา. เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเอหิ เอเกนายตเนน สทฺธํ ฐาตุหิ สมปยุตฺตา, เอเกน
 ขนฺธเรน เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ สมปยุตฺตา. กติหิ วิปฺปยุตฺตา? เอเกน
 ธนฺธเรน ทสหายตเนหิ ทสฺสํ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา
 เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๔๑๔] ปริเทเวน ยะ ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเหน สงฺกัทธิตา อายตนสงฺกฺเหน
 สงฺกัทธิตา ฐาตุสงฺกฺเหน สงฺกัทธิตา. เต ธมฺมา กติหิ ขนฺธเอหิ กติหายตเนหิ กติหิ
 ฐาตุหิ สมปยุตฺตาติ? นตฺถิ. กติหิ วิปฺปยุตฺตา? จตุหิ ขนฺธเอหิ เอเกนายตเนน สทฺธํ
 ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๔๑๕] โสเกน ยะ ธมฺมา. ทุกฺเขน ยะ ธมฺมา. โทมนสฺสเสน ยะ ธมฺมา
 ขนฺธสงฺกฺเหน สงฺกัทธิตา อายตนสงฺกฺเหน สงฺกัทธิตา ฐาตุสงฺกฺเหน สงฺกัทธิตา. เต ธมฺมา
 ตีหิ ขนฺธเอหิ เอเกนายตเนน สทฺธํ ฐาตุหิ สมปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา
 เกหิจิ สมปยุตฺตา. กติหิ วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเรน ทสหายตเนหิ ทสฺสํ ฐาตุหิ
 วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๔๑๖] อุปายาเสน ยะ ธมฺมา. สติปฏฺฐาเนน ยะ ธมฺมา. สมมฺปปฺธานเนน
 ยะ ธมฺมา. อปฺปมณฺณาย ยะ ธมฺมา. ปณฺจหิ อินฺทฺริเยหิ ยะ ธมฺมา. ปณฺจหิ พลฺเลหิ

เย ธมฺมา. สत्ตฺตฺติ โฟชฺฌณฺเกติ เย ธมฺมา. อวิเณน อฏฺฐจฺจนฺตํ มกฺเคน เย ธมฺมา.
 ผสฺสเนน เย ธมฺมา. เจตฺตนาเยน เย ธมฺมา. อธิโมกฺขนเยน เย ธมฺมา. มนสิกาเรน เย
 ธมฺมา. เหตฺุติ ธมฺเมติ เย ธมฺมา. เหตฺุติ เจว สเหตุเกติ จ ธมฺเมติ เย ธมฺมา.
 เหตฺุติ เจว เหตุสมฺปยุตฺเตติ จ ธมฺเมติ เย ธมฺมา. อาสเวติ ธมฺเมติ เย ธมฺมา.
 อาสเวติ เจว สาสเวติ จ ธมฺเมติ เย ธมฺมา. อาสเวติ เจว อาสวสมฺปยุตฺเตติ
 จ ธมฺเมติ เย ธมฺมา. สญฺโฆเชนฺติ ธมฺเมติ เย ธมฺมา. คนฺถेติ ธมฺเมติ เย ธมฺมา.
 โอฬเณติ ธมฺเมติ เย ธมฺมา. โยเคติ ธมฺเมติ เย ธมฺมา. นีวรณฺติ ธมฺเมติ เย
 ธมฺมา. ปรามาเสติ ธมฺเมติ เย ธมฺมา. อุปาทาเนติ ธมฺเมติ เย ธมฺมา. กิเลเสติ
 ธมฺเมติ เย ธมฺมา. กิเลเสติ เจว สงฺกิลเลสิเกติ จ ธมฺเมติ เย ธมฺมา. กิเลเสติ เจว
 สงฺกิลฺลฺเจติ จ ธมฺเมติ เย ธมฺมา. กิเลเสติ เจว กิเลสสมฺปยุตฺเตติ จ ธมฺเมติ
 เย ธมฺมา. ขนฺธสงฺกฺเหเนน สงฺกฺหิตา อายตฺนสงฺกฺเหเนน สงฺกฺหิตา ธาตฺตฺตฺนสงฺกฺเหเนน สงฺกฺหิตา.
 เต ธมฺมา กตฺติ ขนฺธเณติ กตฺติหายตฺนเณติ กตฺติ ธาตฺตฺติ สมฺปยุตฺตา? เต ธมฺมา ตีติ
 ขนฺธเณติ เอเกนํายตฺนเณน สत्ตฺตฺติ ธาตฺตฺติ สมฺปยุตฺตา, เอเกนํ ขนฺธเณน เอเกนํายตฺนเณน
 เอกาย ธาตฺตฺยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา? เอเกนํ ขนฺธเณน ทสฺสหายตฺนเณติ
 ทสฺสิ ธาตฺตฺติ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนํายตฺนเณน เอกาย ธาตฺตฺยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

เทวํ สจฺจา ปนฺนรสนฺทวิยา เอกาทส ปฏฺิจฺจปทา
 อุตฺธํ ปุณฺ เอกาทส โคจฺจนฺตํเมตฺตํ ตีฬฺวิธาติ.

สงฺกฺหิตเณน สมฺปยุตฺตวิปฺปยุตฺตปทนิทฺเตโส เอกาทสโม.

๑๒. ทวาทสมนย

๑๒. สมปยุตฺเตนสงฺกหิตาสงฺกหิตปทนิทฺเทศ

[๔๑๗] เวทนากุขนฺธเนน เย ธมฺมา. สณฺณากุขนฺธเนน เย ธมฺมา. สงฺขารกุขนฺธเนน
 เย ธมฺมา สมปยุตฺตา, เท ธมฺมา กติหิ ขนฺธเนหิ กติหายตเนหิ กติหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา?
 เท ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเนหิ ทวิหายตเนหิ อฏฺฐหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา?
 ทวิหิ ขนฺธเนหิ ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๑๘] วิญฺญาณกุขนฺธเนน เย ธมฺมา. มนายตเนน เย ธมฺมา. จกฺขุวิญฺญาณ-
 ธาตุยา เย ธมฺมา วเปว มโนธาคฺคยา เย ธมฺมา. มโนวิญฺญาณธาคฺคยา เย ธมฺมา
 สมปยุตฺตา, เท ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเนหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาคฺคยา สงฺกหิตา. กติหิ
 อสงฺกหิตา? ทวิหิ ขนฺธเนหิ เอกาทสหายตเนหิ สทฺตฺรสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๑๙] สมฺมตฺตเจเนน เย ธมฺมา. มกฺกตฺตเจเนน เย ธมฺมา สมปยุตฺตา, เท
 ธมฺมา จกฺขุหิ ขนฺธเนหิ ทวิหายตเนหิ ทวิหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา?
 เอกเนน ขนฺธเนน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๒๐] มนินฺทฺริเยเนน เย ธมฺมา สมปยุตฺตา, เท ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเนหิ
 เอเกนายตเนน เอกาย ธาคฺคยา สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? ทวิหิ ขนฺธเนหิ
 เอกาทสหายตเนหิ สทฺตฺรสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๒๑] สฺสชินฺทฺริเยเนน เย ธมฺมา. ทกฺกชินฺทฺริเยเนน เย ธมฺมา. โสมนสฺสชินฺทฺริเยเนน
 เย ธมฺมา. โทมนสฺสชินฺทฺริเยเนน เย ธมฺมา สมปยุตฺตา, เท ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเนหิ
 ทวิหายตเนหิ ทวิหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? ทวิหิ ขนฺธเนหิ ทสหายตเนหิ
 โสฬสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๒๒] อุเปกขินทฺริเยน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เท ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเหติ ทฺวิหํยตฺแทนฺหิ สत्ตฺหิ ฐาตุหิ สงฺกฺหิตา. กตฺติหิ อสงฺกฺหิตา? ทฺวิหิ ขนฺธเหติ ทสฺหํยตฺแทนฺหิ เอกาทสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกฺหิตา.

[๔๒๓] สทฺธิทฺริเยน เย ธมฺมา. วิริยิณฺทฺริเยน เย ธมฺมา. สติณฺทฺริเยน เย ธมฺมา. สมฺมาธิทฺริเยน เย ธมฺมา. ปณฺณิณฺทฺริเยน เย ธมฺมา. อนณฺณาทณฺณตฺสํมิตฺติทฺริเยน เย ธมฺมา. อณฺณิณฺทฺริเยน เย ธมฺมา. อณฺณาทาวิณฺทฺริเยน เย ธมฺมา. อวิชฺชํย เย ธมฺมา. อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขาเวหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เท ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวิหํยตฺแทนฺหิ ทฺวิหิ ฐาตุหิ สงฺกฺหิตา. กตฺติหิ อสงฺกฺหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสฺหํยตฺแทนฺหิ โสฬสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกฺหิตา.

[๔๒๔] สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณเณ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เท ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนํยตฺแทนฺ เอกาย ฐาตุยา สงฺกฺหิตา. กตฺติหิ อสงฺกฺหิตา? ทฺวิหิ ขนฺธเหติ เอกาทสฺหํยตฺแทนฺหิ สत्ตฺตรสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกฺหิตา.

[๔๒๕] สฬายตฺนปจฺจยา ผสฺสเณ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เท ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวิหํยตฺแทนฺหิ อฏฺฐหิ ฐาตุหิ สงฺกฺหิตา. กตฺติหิ อสงฺกฺหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสฺหํยตฺแทนฺหิ ทสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกฺหิตา.

[๔๒๖] ผสฺสปจฺจยา เวทนาย เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เท ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเหติ ทฺวิหํยตฺแทนฺหิ อฏฺฐหิ ฐาตุหิ สงฺกฺหิตา. กตฺติหิ อสงฺกฺหิตา? ทฺวิหิ ขนฺธเหติ ทสฺหํยตฺแทนฺหิ ทสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกฺหิตา.

[๔๒๗] เวทนาปจฺจยา ทณฺหํย เย ธมฺมา. ทณฺหาปจฺจยา อุปาทาเนน เย ธมฺมา. กมฺมกเวณ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เท ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวิหํยตฺแทนฺหิ ทฺวิหิ ฐาตุหิ สงฺกฺหิตา. กตฺติหิ อสงฺกฺหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสฺหํยตฺแทนฺหิ โสฬสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกฺหิตา.

[๔๒๘] โสเกน เย ธมฺมา. ทุกฺเคน เย ธมฺมา. โทมนสฺเสน เย ธมฺมา สมปยุตฺตา, เท ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเหติ ทฺวิหยาตเนหิ ทฺวิหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? ทฺวิหิ ขนฺธเหติ ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๒๙] อุปายาเสน เย ธมฺมา. สติปฏฺจาเนน เย ธมฺมา. สมมุปฺปชานเนน เย ธมฺมา สมปยุตฺตา, เท ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวิหยาตเนหิ ทฺวิหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเนน ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๓๐] อิทฺธิปาเทน เย ธมฺมา สมปยุตฺตา, เท ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเหติ เอเกนายนเนน เอกาย ฐาตุยา สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? ทฺวิหิ ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สทฺทวสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๓๑] ฉานเนน เย ธมฺมา สมปยุตฺตา, เท ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเหติ ทฺวิหยาตเนหิ ทฺวิหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? ทฺวิหิ ขนฺธเหติ ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๓๒] อปฺปมณฺณาย เย ธมฺมา. ปณฺจหิ อินฺทฺริเยหิ เย ธมฺมา. ปณฺจหิ พลเลหิ เย ธมฺมา. สทฺตหิ โพชฺฌณฺเกหิ เย ธมฺมา. อริเยน อฏฺฐงฺกิกเนน มกฺกเนน เย ธมฺมา สมปยุตฺตา, เท ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวิหยาตเนหิ ทฺวิหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเนน ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๓๓] ผสฺสเนน เย ธมฺมา. เจตฺตายน เย ธมฺมา. มนสิกาเรน เย ธมฺมา สมปยุตฺตา, เท ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวิหยาตเนหิ อฏฺฐหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเนน ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๓๔] เวทฺตายน เย ธมฺมา. สณฺณาย เย ธมฺมา สมปยุตฺตา, เท ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเหติ ทฺวิหยาตเนหิ อฏฺฐหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? ทฺวิหิ ขนฺธเหติ ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๓๕] จิตฺเตน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เต ธมฺมา ตีติ ชนฺธเหติ
 เอเกนายนฺน เอกาย ธาตุยา สงฺกฺกิตา. กตฺติ อสงฺกฺกิตา? ทฺวีติ ชนฺธเหติ เอกาทสหายตฺตเนหิ
 สกฺตรสฺสิ ธาตุหิ อสงฺกฺกิตา.

[๔๓๖] อธิโมกฺเขน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เต ธมฺมา จตฺติ ชนฺธเหติ
 ทฺวีสหายตฺตเนหิ ตีติ ธาตุหิ สงฺกฺกิตา. กตฺติ อสงฺกฺกิตา? เอเกน ชนฺธเรน ทสหายตฺตเนหิ
 ปนฺนรสฺสิ ธาตุหิ อสงฺกฺกิตา.

[๔๓๗] สฺสขาย เวทนาย สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ทฺกฺขาย เวทนาย
 สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อทฺกฺขมฺสฺสขาย เวทนาย สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย
 ธมฺมา. สฺวิตกฺกสฺสวจาเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อวิตกฺกวจิอารมฺตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
 ปิตฺติสทฺกฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สฺสขสทฺกฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อฺเปกฺขาสทฺกฺเตหิ
 ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เต ธมฺมา เอเกน ชนฺธเรน เอเกนายนฺน เอกาย
 ธาตุยา สงฺกฺกิตา. กตฺติ อสงฺกฺกิตา? จตฺติ ชนฺธเหติ เอกาทสหายตฺตเนหิ สกฺตรสฺสิ
 ธาตุหิ อสงฺกฺกิตา.

[๔๓๘] เหตฺุหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. เหตฺุหิ เจว สเหตุเกหิ จ ธมฺเมหิ
 เย ธมฺมา. เหตฺุหิ เจว เหตุสมฺปยุตฺเตหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เต ธมฺมา
 จตฺติ ชนฺธเหติ ทฺวีสหายตฺตเนหิ ทฺวีติ ธาตุหิ สงฺกฺกิตา. กตฺติ อสงฺกฺกิตา? เอเกน ชนฺธเรน
 ทสหายตฺตเนหิ โสฬสฺสิ ธาตุหิ อสงฺกฺกิตา.

[๔๓๙] สเหตุเกหิ เจว น จ เหตฺุหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. เหตุสมฺปยุตฺเตหิ
 เจว น จ เหตฺุหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. น เหตฺุหิ สเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา
 สมฺปยุตฺตา, เต ธมฺมา เอเกน ชนฺธเรน เอเกนายนฺน เอกาย ธาตุยา สงฺกฺกิตา.
 กตฺติ อสงฺกฺกิตา? จตฺติ ชนฺธเหติ เอกาทสหายตฺตเนหิ สกฺตรสฺสิ ธาตุหิ อสงฺกฺกิตา.

[๔๔๐] อาสเวหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อาสเวหิ เจว สาสเวหิ จ ธมฺเมหิ
 เย ธมฺมา. อาสเวหิ เจว อาสวสมฺปยุตฺเตหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เต

ธมฺมา จตุหิ ขนฺธหิ ทฺวํหยาตเนหิ ทฺวํหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา ?
เอเกน ขนฺธเณ ทสฺหยาตเนหิ โสฬสฺสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๔๑] อาสวสมปยุตฺเตติ เจว โน จ อาสเวหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา สมปยุตฺตา,
เต ฐมฺมา เอเกน ขนฺธเณ เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา สงฺกฺกิตฺตา. กตฺติหิ อสงฺกฺกิตฺตา?
จตุหิ ขนฺธเหหิ เอกาทสหายตเนหิ สत्ตฺตฺรสหิ ฐาตุหิ อสงฺกฺกิตฺตา.

[๔๔๒] สดฺโพบเณหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. กนฺเถหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
โธเมหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. โยเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. นีวรเณหิ ธมฺเมหิ เย
ธมฺมา. ปรามาเสหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ปรามาเสหิ เจว ปราภฺภูเจหิ จ ธมฺเมหิ เย
ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหิ ทฺวิฬายตเณหิ ทฺวิหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา.
กตฺติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสฬายตเณหิ โสฬสฺสหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๔๓] ปราสาทสมุปรยุตเทหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา สมุปรยุตฺตา, เท ฐมฺมา
เอเกน ขนฺธเนน เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา สงฺกหิตา, กตฺติหิ อสงฺกหิตา? จฏฺฐิ
ขนฺธเหติ เอกาทสหายตเนหิ สตฺตทฺรสฺสหิ ฐาตฺติหิ อสงฺกหิตา.

[๔๔๔] จิตฺเตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา สมฺปยุตฺตา, เต ฐมฺมา ตีหิ ขนฺธเหติ
 เอเกนายคเนน เอกาย ฐาตุยา สงฺกฺกิตฺตา. กตฺติหิ อสงฺกฺกิตฺตา? ภูวฺวึหิ ขนฺธเหติ เอกาทส-
 หายคเนหิ สตฺตฺตฺรสฺสหิ ฐาตุหิ อสงฺกฺกิตฺตา.

[๔๔๕] เจตสิกเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. จิตฺตสมฺปยุตฺตเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. จิตฺตสํสกุเจหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. จิตฺตสํสกุจสมฺภูจानเหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. จิตฺตสํสกุจ-
สมฺภูจानสหาภูหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. จิตฺตสํสกุจสมฺภูจानานุปริวตฺตํเหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา
สมฺปยุตฺตา, เต ธมฺมา เอเกน ขนฺธเณ เอเกนายตเนน สत्ตฺเหิ ธาตุหิ สงฺกฺเหิตา.
กตฺเหิ อสงฺกฺเหิตา? จตฺเหิ ขนฺธเหิ เอกาทสหายตเนนเหิ เอกาทสเหิ ธาตุหิ อสงฺกฺเหิตา.

[๔๔๖] อุปาทาเนหิ ฐมเมหิ เย ฐมฺมา. กิเลสฺเสหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา.

กิลเลเสหิ เจว สงฺกิลเลสิเกหิ จ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. กิลเลเสหิ เจว สงฺกิลฺลิจฺเจหิ จ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. กิลเลเสหิ เจว กิลเลสสมฺปยุตฺเตหิ จ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา สมฺปยุตฺตา, เท ฐมฺมา จตุหิ ชนฺเรหิ ทฺวํหยาตเนหิ ทฺวํหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ชนฺเรน ทสฺหยาตเนหิ โสฬสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๔๗] สงฺกิลฺลิจฺเจหิ เจว โน จ กิลเลเสหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. กิลเลสสมฺปยุตฺเตหิ เจว โน จ กิลเลเสหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. สฺวิตกฺเกหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. สฺวิจฺจาวเรหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. สฺปปีติเกหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ปีตีสหคเตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. สฺซซสฺสคเตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. อฺเปกฺขาสหคเตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา สมฺปยุตฺตา, เท ฐมฺมา กตฺติหิ ชนฺเรหิ กตฺติหยาตเนหิ กตฺติหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา? เท ฐมฺมา เอเกน ชนฺเรน เอเกนฺยาตเนน เอกาย ธาตุยา สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? จตุหิ ชนฺเรหิ เอกาทสฺหยาตเนหิ สฺตฺตฺตรสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

อรูปฺกฺขนฺธา จตุทาโร

มนายตนเมว จ

วิญฺญานธาทุโย สฺตฺต

เทวฺ สจฺจา จุทฺทสินฺทฺริยา.

ปจฺจเย ทฺวาทส ปทา

ทโต อฺปฺริ โสฬส

ทิกฺเกสุ อฏฺฐ โคจฺจนเก

เทจตุทาฬฺสเมว จ.

มหนฺตรทฺทุกฺ สฺตฺต

ปทา ปิฎฺจิทฺทุกฺ ฌ

นวมตฺต ปทสฺสเท

นิทฺเทสฺส สงฺกนํ กตฺตติ.

สมฺปยุตฺเตน สงฺกหิตาสฺกหิตปทนิทฺเทโส ทฺวาทสโม.

๑๓. เตรสมนย

๑๓. อสงฺกัถิเตนสมปยุตฺตวิปยุตฺตปทนิทฺเทส

[๔๔๘] รูปกฺขนฺธเนน เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเหเนน อสงฺกัถิตา อายตฺนสงฺกฺเหเนน อสงฺกัถิตา ธาตุสงฺกฺเหเนน อสงฺกัถิตา. เท ธมฺมา กติธิ ขนฺธเรหิ กติหายตฺตเนหิ กติธิ ธาตุหิ สมปยุตฺตา? เท ธมฺมา คีหิ ขนฺธเรหิ สมปยุตฺตา, เอเกนายตฺตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมปยุตฺตา. กติหิ วิปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเนน ทสฺหายตฺตเนหิ ทสฺหิ ธาตุหิ วิปยุตฺตา, เอเกนายตฺตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปยุตฺตา.

[๔๔๙] ธมฺมายตฺตเนน เย ธมฺมา. ธมฺมธาทูยา เย ธมฺมา. อิตฺถินทฺวิเยน เย ธมฺมา. ปุริสินทฺวิเยน เย ธมฺมา. ซีวิตินทฺวิเยน เย ธมฺมา. วิญฺญาณปจฺจุยา นามรูปเนน เย ธมฺมา. อสฺสณฺณวเณน เย ธมฺมา. เอกโวการวเณน เย ธมฺมา. ขาติยา เย ธมฺมา. ชราย เย ธมฺมา. มรณเนน เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเหเนน อสงฺกัถิตา อายตฺนสงฺกฺเหเนน อสงฺกัถิตา ธาตุสงฺกฺเหเนน อสงฺกัถิตา ๖เป๖ เท ธมฺมา คีหิ ขนฺธเรหิ สมปยุตฺตา, เอเกนายตฺตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมปยุตฺตา. กติหิ วิปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเนน ทสฺหายตฺตเนหิ ทสฺหิ ธาตุหิ วิปยุตฺตา, เอเกนายตฺตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปยุตฺตา.

[๔๕๐] อรูปกวเณน เย ธมฺมา. เนวสฺสณฺณานาสฺสณฺณวเณน เย ธมฺมา. อรูปโวการวเณน เย ธมฺมา. อิทฺธิปาเทเนน เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเหเนน อสงฺกัถิตา อายตฺนสงฺกฺเหเนน อสงฺกัถิตา ธาตุสงฺกฺเหเนน อสงฺกัถิตา. เท ธมฺมา กติหิ ขนฺธเรหิ กติหายตฺตเนหิ กติหิ ธาตุหิ สมปยุตฺตา? นตฺถิ. กติหิ วิปยุตฺตา? จตุหิ ขนฺธเรหิ เอเกนายตฺตเนน สทฺตฺหิ ธาตุหิ วิปยุตฺตา, เอเกนายตฺตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปยุตฺตา.

[๔๕๑] กุสฺสเลหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อกุสฺสเลหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สุขาย เวทนาย สมปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ทุกฺขาย เวทนาย สมปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ

เย ธมฺมา. อทุกขมสุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. วิปาเกหิ ธมฺเมหิ
 เย ธมฺมา. วิปากธมฺมธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อนฺุปาทินฺนํ นานฺุปาทานเียหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
 สงฺกิลิฏฺฐสงฺกิลิเฐเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อสงฺกิลิฏฺฐสงฺกิลิเฐเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
 สวิทกฺกสวิจาเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อวิทกฺกวิจารมฺมตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
 ปิติสทกตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สฺขสทกตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อูปฺเภวาทสทกตฺเตหิ
 ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ทสฺสเนน ปทาตพฺเพหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ภาวนาย ปทาตพฺเพหิ
 ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ทสฺสเนน ปทาตพฺพเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ภาวนาย
 ปทาตพฺพเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อาจยคามีหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อปฺยคามีหิ
 ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. เสกฺเขหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อเสกฺเขหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
 มหคฺคตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อปฺปมาณเียหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ปริตฺตารมฺมณเียหิ
 ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. มหคฺคตารมฺมณเียหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อปฺปมาณารมฺมณเียหิ ธมฺเมหิ
 เย ธมฺมา. ธีเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ปณฺเียเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. มิจฺจนฺตฺตานเียเกหิ
 ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สมฺมตฺตานเียเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. มคฺคการมฺมณเียหิ ธมฺเมหิ เย
 ธมฺมา. มคฺคเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. มคฺคาธิปตเียหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
 อตฺตารมฺมณเียหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อนาคตารมฺมณเียหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ปจฺจุป-
 ปนฺนารมฺมณเียหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อชฺฌตฺตารมฺมณเียหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
 พหิทฺธารมฺมณเียหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อชฺฌตฺตพหิทฺธารมฺมณเียหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.

สเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. เหตุสมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สเหตุเกหิ
 เจว น จ เหตุหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. เหตุสมฺปยุตฺเตหิ เจว น จ เหตุหิ ธมฺเมหิ
 เย ธมฺมา. น เหตุหิ สเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ขนฺธสงฺกฺเขน อสงฺกฺกิตา
 อายตฺนสงฺกฺเขน อสงฺกฺกิตา ธาตุสงฺกฺเขน อสงฺกฺกิตา, เท ธมฺมา กตฺติ ขนฺธเีย
 กตฺติหายตฺนเีย กตฺติ ธาตุหิ สมฺปยุตฺตาคี? นตฺถิ. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา? จตุหิ ขนฺธเีย
 เอเกนายตฺนเนน สตฺตฺติ ธาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตฺนเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๔๕๒] รุปีหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ขนฺธสงฺกฺเขน อสงฺกฺกิตา อายตฺนสงฺกฺเขน
 อสงฺกฺกิตา ธาตุสงฺกฺเขน อสงฺกฺกิตา. เท ธมฺมา ตีหิ ขนฺธเีย สมฺปยุตฺตา, เอเกนายตฺนเนน

เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา. กติหิ วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเรน ทสฺสหายตเนหิ
ทสฺส ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๔๕๓] อรูปีหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. โลกุตฺตเรหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา.
อนาสเวหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. อาสวสมฺปยุตฺเตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. อาสวสมฺป-
ยุตฺเตหิ เจว โน จ อาสเวหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. อาสววิปฺปยุตฺเตหิ อนาสเวหิ
ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. อสฺสโณชนิเยหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. อคฺคณฺณิเยหิ ฐมฺเมหิ เย
ฐมฺมา. อโนมฺมิเยหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. อโยคฺคิเยหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. อนีวรณฺนิเยหิ
ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. อปรามญฺเจหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ปรามาสสมฺปยุตฺเตหิ ฐมฺเมหิ
เย ฐมฺมา. ปรามาสวิปฺปยุตฺเตหิ อปรามญฺเจหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. สารมฺมณฺเห
ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา ขนฺธสงฺกहेน อสงฺกัถิตา อายตนสงฺกहेน อสงฺกัถิตา ฐาตุสงฺกहेน
อสงฺกัถิตา, เต ฐมฺมา กติหิ ขนฺธเรหิ กติหายตเนหิ กติหิ ฐาตุหิ สมฺปยุตฺตาติ?
นตฺถิ. กติหิ วิปฺปยุตฺตา? จตุหิ ขนฺธเรหิ เอเกนายตเนน สทฺตหิ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา,
เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

[๔๕๔] อนารมฺมณฺเห ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. โน จิตฺเตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา.
จิตฺตวิปฺปยุตฺเตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. จิตฺตวิสฺสญฺเจหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. จิตฺตสมฺภูจฺจเนหิ
ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. จิตฺตสทฺทหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. จิตฺตานุปฺปวตฺตํหิ ฐมฺเมหิ เย
ฐมฺมา. พาหิเรหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. อุปาทาฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา ขนฺธสงฺกहेน
อสงฺกัถิตา อายตนสงฺกहेน อสงฺกัถิตา ฐาตุสงฺกहेน อสงฺกัถิตา, เต ฐมฺมา กติหิ
ขนฺธเรหิ กติหายตเนหิ กติหิ ฐาตุหิ สมฺปยุตฺตา? เต ฐมฺมา ตีหิ ขนฺธเรหิ สมฺปยุตฺตา,
เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา. กติหิ วิปฺปยุตฺตา? เอเกน ขนฺธเรน
ทสฺสหายตเนหิ ทสฺส ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ
วิปฺปยุตฺตา.

[๔๕๕] อุปาทานิเยหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา, อุปาทานสมฺปยุตฺเตหิ ฐมฺเมหิ
เย ฐมฺมา. อุปาทานสมฺปยุตฺเตหิ เจว โน จ อุปาทานิเยหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา.

อุปาทานวิปฺปยุตฺตเกหิ อนุปาทานิเยหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. อสงฺกิลเลสิเกหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. อสงฺกิลฺลิจฺเจหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. กิลเลสฺสมฺปยุตฺตเกหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. สงฺกิลฺลิจฺเจหิ เจว โน จ กิลเลสฺสเอหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. กิลเลสฺสมฺปยุตฺตเกหิ เจว โน จ กิลเลสฺสเอหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. กิลเลสฺสวิปฺปยุตฺตเกหิ อสงฺกิลเลสิเกหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. ทสฺสเนน ปาทกพฺเพหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. ภาวนาย ปาทกพฺเพหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. ทสฺสเนน ปาทกพฺพเหตุเกหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. ภาวนาย ปาทกพฺพเหตุเกหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. สวิตกฺเกหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. สวิจฺจเวหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. สปริตฺติเกหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. ปิตฺติสทฺกเตหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. สุขสทฺกเตหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. อุเปกฺขาสทฺกเตหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. น กามาวจเวหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. รูปาวจเวหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. อรูปาวจเวหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. อปริยาปนฺเนหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. นียฺยานิเกหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. นียเตหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. อนุกฺตเวหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. สรณฺเหิ ฐมฺเมหิ ยะ ฐมฺมา. ชนฺธสงฺกฺเคน อสงฺกฺกิตา, อายตฺนสงฺกฺเคน อสงฺกฺกิตา, ฐาตุสงฺกฺเคน อสงฺกฺกิตา, เต ฐมฺมา กตฺติ ชนฺธเวหิ กตฺติหายตฺนเหิ กตฺติ ฐาตุหิ สมฺปยุตฺตาทิ นตฺถิ. กตฺติ วิปฺปยุตฺตา? จตฺถิ ชนฺธเวหิ เอเกนายตฺนเนน สทฺกตฺติ ฐาตุหิ วิปฺปยุตฺตา, เอเกนายตฺนเนน เอกาย ฐาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา.

รูปฉจ ฐมฺมายตฺนํ ฐมฺมฐาตุ อิตฺถิปุมํ ชีวิตํ นามรูปํ

เทว ภวา ชาติชฺรามจฺจรูปํ อนารมฺมณํ โน จิตฺตํ จิตฺเตน วิปฺปยุตฺตํ.

วิสฺสณฺณํ สมฺภูจฺจานสทฺก อนุปริวตฺติ พาทิรํ อุปาทา.

เทว วิสโย เอส นโย สฺพุทฺโธติ.

อสงฺกฺกิตเนน สมฺปยุตฺตวิปฺปยุตฺตปทนิทฺเตโส เทรสโม.

๑๔. อุทฺทสมนฺนย

๑๔. วิปัสยุตเตนสงฺกหิตาสงฺกหิตปทนิทฺเทศ

๑. ขนฺธาทิ

[๔๕๖] รูปกฺขนฺธเนน เย ธมฺมา วิปัสยตุตา. เต ธมฺมา กติหิ ขนฺธเรหิ กติหยาตเนหิ กติหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา? เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเรหิ ทฺวิหยาตเนหิ อฏฺฐจฺหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเนน ทสฺหยาตเนหิ ทสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๕๗] เวทนาภฺกขนฺธเนน เย ธมฺมา. สลฺยาภฺกขนฺธเนน เย ธมฺมา. สงฺขารภฺกขนฺธเนน เย ธมฺมา. วิญฺญาณภฺกขนฺธเนน เย ธมฺมา. มนายกเนน เย ธมฺมา. มนินฺทฺวิเยน เย ธมฺมา วิปัสยตุตา. เต ธมฺมา กติหิ ขนฺธเรหิ กติหยาตเนหิ กติหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา? เต ธมฺมา อสงฺขตฺตํ ขนฺธโต จเปตฺวา เอเกน ขนฺธเนน เอกาทสฺหยาตเนหิ เอกาทสฺหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? จตุหิ ขนฺธเรหิ เอเกนายนกเนน สทฺตฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๕๘] จกฺขายกเนน เย ธมฺมา ๖เปว โสฏฺฐพฺพายกเนน เย ธมฺมา. จกฺขฐาตุยา เย ธมฺมา ๖เปว โสฏฺฐพฺพฐาตุยา เย ธมฺมา วิปัสยตุตา ๖เปว เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเรหิ ทฺวิหยาตเนหิ อฏฺฐจฺหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเนน ทสฺหยาตเนหิ ทสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๕๙] จกฺขุวิญฺญาณฐาตุยา เย ธมฺมา. โสทฺวิญฺญาณฐาตุยา เย ธมฺมา. มานวิญฺญาณฐาตุยา เย ธมฺมา. ชิวฺหาวิญฺญาณฐาตุยา เย ธมฺมา. กายวิญฺญาณฐาตุยา เย ธมฺมา. มโนฐาตุยา เย ธมฺมา. มโนวิญฺญาณฐาตุยา เย ธมฺมา วิปัสยตุตา. เต ธมฺมา อสงฺขตฺตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ปญฺจหิ ขนฺธเรหิ ทฺวาทสฺหยาตเนหิ สทฺตฺทวสฺหิ

ราชูหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ
เอกาย ราชูยา อสงฺกหิตา.

๒. สจฺจาหิ

[๔๖๐] ทุกฺขสจฺเจน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวิฬาย-
ตเนหิ ทฺวิฬิ ราชูหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ
โสฬสหิ ราชูหิ อสงฺกหิตา.

[๔๖๑] สมุทฺยสจฺเจน เย ธมฺมา. มกฺกสจฺเจน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต
ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสหิ
ราชูหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น
กาหิจิ ราชูหิ อสงฺกหิตา.

[๔๖๒] นิโรธสจฺเจน เย ธมฺมา. จกฺขนฺทฺริเยน เย ธมฺมา. โสติดินฺทฺริเยน
เย ธมฺมา. ฆานินฺทฺริเยน เย ธมฺมา. ชิวฺหินฺทฺริเยน เย ธมฺมา. กายินฺทฺริเยน เย
ธมฺมา. อิตฺถินฺทฺริเยน เย ธมฺมา. ปฺริสฺสินฺทฺริเยน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา
จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวิฬายตเนหิ อฏฺฐหิ ราชูหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน
ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ ทสหิ ราชูหิ อสงฺกหิตา.

[๔๖๓] สฺสชินฺทฺริเยน เย ธมฺมา. ทุกฺชินฺทฺริเยน เย ธมฺมา. โสมนสฺสสินฺทฺริเยน
เย ธมฺมา. โทมนสฺสสินฺทฺริเยน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต
จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสหิ ราชูหิ สงฺกหิตา. กติหิ
อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาหิจิ ราชูหิ อสงฺกหิตา.

[๔๖๔] อฺเปกฺชินฺทฺริเยน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต
จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ เทวสหิ ราชูหิ สงฺกหิตา. กติหิ
อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ ปณฺจหิ ราชูหิ อสงฺกหิตา.

[๔๖๕] สทฺธินฺทฺริเยน เย ธมฺมา. วิริยินฺทฺริเยน เย ธมฺมา. สตินฺทฺริเยน
 เย ธมฺมา. สมานินฺทฺริเยน เย ธมฺมา. ปณฺณินฺทฺริเยน เย ธมฺมา. อนณฺณาทณฺณสฺ-
 สามิตินฺทฺริเยน เย ธมฺมา. อณฺณินฺทฺริเยน เย ธมฺมา. อณฺณาทาวิณฺทฺริเยน เย ธมฺมา.
 อวิชฺชาย เย ธมฺมา. อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารเอหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา
 อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเอหิ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสหิ ธาตุหิ
 สงฺกัถา. กตฺติหิ อสงฺกัถา? น เกหิจิ ขนฺธเอหิ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ
 ธาตุหิ อสงฺกัถา.

[๔๖๖] สงฺขารปจฺจยา วิณฺณาณเนน เย ธมฺมา. สฬายตนปจฺจยา ผสฺสเนน เย
 ธมฺมา. ผสฺสปจฺจยา เวทนาย เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต
 จเปตฺวา เอเกน ขนฺธเนน เอกาทสหายตเนหิ เอกาทสหิ ธาตุหิ สงฺกัถา. กตฺติหิ
 อสงฺกัถา? จตุหิ ขนฺธเอหิ เอเกนายตเนน สทฺธติ ธาตุหิ อสงฺกัถา.

[๔๖๗] เวทนาปจฺจยา ตณฺหุทาย เย ธมฺมา. ตณฺหาปจฺจยา อุปาทาเนน เย
 ธมฺมา. กมฺมภเวเนน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา
 ปณฺจหิ ขนฺธเอหิ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสหิ ธาตุหิ สงฺกัถา. กตฺติหิ อสงฺกัถา?
 น เกหิจิ ขนฺธเอหิ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกัถา.

[๔๖๘] อุปฺปตฺตภเวเนน เย ธมฺมา. สลฺยาภเวเนน เย ธมฺมา. ปณฺจโวการภเวเน
 เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเอหิ ทฺวาทสหายตเนหิ ตีหิ ธาตุหิ สงฺกัถา.
 กตฺติหิ อสงฺกัถา? เอเกน ขนฺธเนน ทสหายตเนหิ ปนฺนรสหิ ธาตุหิ อสงฺกัถา.

[๔๖๙] กามภเวเนน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเอหิ
 ทฺวาทสหายตเนหิ ปณฺจหิ ธาตุหิ สงฺกัถา. กตฺติหิ อสงฺกัถา? เอเกน ขนฺธเนน
 ทสหายตเนหิ เतरสหิ ธาตุหิ อสงฺกัถา.

[๔๗๐] รูปภเวเนน เย ธมฺมา. อสลฺยาภเวเนน เย ธมฺมา. เอกโวการภเวเน
 เย ธมฺมา. ปริเทเวเนน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเอหิ ทฺวาทสหายตเนหิ

อัญหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ ทสฺส
ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๗๑] อรูปภเวเน ยะ ธมฺมา. เนวสญฺญานาสญฺญาภเวเน ยะ ธมฺมา. จตุ-
โวการภเวเน ยะ ธมฺมา. โสเกเน ยะ ธมฺมา. ทุกฺขเณ ยะ ธมฺมา. โทมนสฺสเณ ยะ ธมฺมา.
อุปายาสเณ ยะ ธมฺมา. สติปฏฺฐาเนเน ยะ ธมฺมา. สมฺมปฺปฺธาเนเน ยะ ธมฺมา. อิทธิ-
ปาเทเน ยะ ธมฺมา. ฌาเนเน ยะ ธมฺมา. อปฺปมณฺณายะ ยะ ธมฺมา. ปณฺจหิ อินฺทฺริเยหิ ยะ
ธมฺมา. ปณฺจหิ พลฺเลหิ ยะ ธมฺมา. สत्ตหิ โพชฺฌณฺเณหิ ยะ ธมฺมา. อวิเษเณ
อญฺจํกเณ มกฺกเณ ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธํโต จเปตฺวา
ปณฺจหิ ขนฺธเหิ ทฺวาทสหายตเนหิ อญฺจารสฺส ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา?
น เกหิจิ ขนฺธเหิ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

๓. ผสฺสชาติสत्ตคค

[๔๗๒] ผสฺสเณเน ยะ ธมฺมา. เวทนายะ ยะ ธมฺมา. สณฺณายะ ยะ ธมฺมา.
เจตนายะ ยะ ธมฺมา. จิตฺเตเน ยะ ธมฺมา. มนสิกาเรเน ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท
ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธํโต จเปตฺวา เอเกน ขนฺธเณ เอกาทสหายตเนหิ เอกาทสฺส
ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ อสงฺกหิตา? จตุหิ ขนฺธเหิ เอเกนายนเนเน สत्ตหิ ธาตุหิ
อสงฺกหิตา.

[๔๗๓] อวิโมกฺขเณ ยะ ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธํโต
จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหิ ทฺวาทสหายตเนหิ สत्ตารสฺส ธาตุหิ สงฺกหิตา. กติหิ
อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหิ น เกหิจิ อายตเนหิ เอกาย ธาตุยา อสงฺกหิตา.

๔. ติก

[๔๗๔] กุสฺสเลหิ ธมฺเมหิ ยะ ธมฺมา. อกุสฺสเลหิ ธมฺเมหิ ยะ ธมฺมา. สุกฺขา
เวทนายะ สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ ยะ ธมฺมา. ทุกฺขาย เวทนายะ สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ

เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา อสงฺขมฺ ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ
ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ
น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๗๕] อพฺยากเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา จตุหิ
ขนฺธเหติ ทฺวียายตเนหิ ทฺวียิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณ
ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๗๖] อทุกขมสฺสาย เวทนาย สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. วิปาเกหิ
ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา อสงฺขมฺ ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ
ทฺวาทสหายตเนหิ เทรสฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ
น เกหิจิ อายตเนหิ ปณฺจหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๗๗] วิปากธมฺมธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สงฺกิลิฏฺฐสงฺกิลิสฺสเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา
วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา อสงฺขมฺ ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ
อฏฺฐารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ
อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๗๘] เนววิปากนวิปากธมฺมธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อนฺุปาทินฺุปาทานิเยหิ
ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อนฺุปาทินฺุปาทานิเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อสงฺกิลิฏฺฐาสงฺกิลิสฺสเกหิ
ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวียายตเนหิ อฏฺฐจฺหิ
ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ธาตุหิ
อสงฺกหิตา.

[๔๗๙] อุปาทินฺุปาทานิเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา
จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวียายตเนหิ ทฺวียิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน
ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ ปณฺนรสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๘๐] อสงฺกิลฺลจสงฺกิลเลสิเกหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ฐมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวํหยาตเนหิ ทฺวํหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเรน ทสฺหยาตเนหิ โสฬสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๘๑] สวิตกฺกสฺวิจาวเรหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ฐมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโร จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสฺหยาตเนหิ สทฺธวสฺหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ เอกาย ฐาตุยา อสงฺกหิตา.

[๔๘๒] อวิตกฺกวิจาวเรหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ปีตีสทฺกเตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. สฺขสทฺกเตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ฐมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโร จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสฺหยาตเนหิ อฏฺฐวสฺหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ฐาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๘๓] อวิตกฺกอวิจาวเรหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ฐมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวํหยาตเนหิ ตีหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเรน ทสฺหยาตเนหิ ปณฺนวสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๘๔] อุเปกฺขาสทฺกเตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ฐมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโร จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสฺหยาตเนหิ เทรสฺหิ ฐาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ ปณฺจหิ ฐาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๘๕] ทสฺสเนน ปทาตพฺเพหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา ภาวนาย ปทาตพฺเพหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ทสฺสเนน ปทาตพฺพเหตุเกหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ภาวนาย ปทาตพฺพเหตุเกหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา อาจยคามีหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. อปจยคามีหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. เสกฺเขหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. อเสกฺเขหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา.

มทกฺกเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา
ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา?
น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๘๖] เนวทสฺสเนน นภาวนาย ปหาทพฺเพหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. เนวทสฺสเนน
นภาวนาย ปหาทพฺเพหฺเตเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. เนวาทฺถคามินาปายคามินิ ธมฺเมหิ เย
ธมฺมา. เนวเสกฺขานาเสกฺขเหติ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ปริตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา
วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ ทฺวาทฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา.
กตฺติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณน ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๘๗] อปฺปมาณเหติ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ปณฺเฑเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา
วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติ
อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณน ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๘๘] ปริตฺตารมฺมณเหติ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา อสงฺขตํ
ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ ทฺวาทสฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา.
กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ จหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๘๙] มทกฺกตารมฺมณเหติ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อปฺปมาณารมฺมณเหติ ธมฺเมหิ
เย ธมฺมา. ทิเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. มิจฺจนฺตตฺตนิยเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
สมฺมตฺตตฺตนิยเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. มกฺกการมฺมณเหติ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. มกฺกเหตุเกหิ
ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. มกฺกการิปตฺติหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา อสงฺขตํ
ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา.
กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๙๐] มชฺฌิเมหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อนิยเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา.
เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ ทฺวาทฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา?
เอเกน ขนฺธเณน ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๔๑] อุปฺปन्नเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อนุปฺปन्नเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อุปฺปาทีหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อตีเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อนาคเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ปจฺจุปปन्नเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อชฺฌตฺตเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. พหิทฺธาหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สนิทฺสฺสนสฺสปฏิเมหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อนิทฺสฺสนสฺสปฏิเมหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเอหิ ทฺวีสหายคเนหิ อฏฺฐจหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายคเนหิ ทสฺส ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๔๒] อตีตารมฺมเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อนาคตารมฺมเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อชฺฌตฺตารมฺมเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. พหิทฺถารมฺมเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเอหิ ทฺวาทสหายคเนหิ อฏฺฐารสฺส ธาตุหิ. สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเอหิ น เกหิจิ อายคเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๔๓] ปจฺจุปปन्नารมฺมเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อชฺฌตฺตพหิทฺถารมฺมเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเอหิ ทฺวาทสหายคเนหิ ทฺวาทสฺส ธาตุหิ. สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเอหิ น เกหิจิ อายคเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

๕. ทุก

[๔๔๔] เหตุหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. เหตุสมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. เหตุหิ เจว สเหตุเกหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สเหตุเกหิ เจว น จ เหตุหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. เหตุหิ เจว เหตุสมฺปยุตฺเตหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. เหตุสมฺปยุตฺเตหิ เจว น จ เหตุหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. น เหตุสเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเอหิ ทฺวาทสหายคเนหิ อฏฺฐารสฺส ธาตุหิ. สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเอหิ น เกหิจิ อายคเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๔๕๕] อเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. เหตุวิปฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. น เหตุอเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวิฬายกเนหิ ทฺวิฬิ ฐาตุหิ สงฺกิตฺตา. กตฺติหิ อสงฺกิตฺตา? เอเกน ขนฺธเรน ทสฬายกเนหิ โสฬสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกิตฺตา.

[๔๕๖] อปฺปจฺเจยฺหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อสงฺขเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สนิทสฺสเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สปปฏฺฐิเมหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. รุปฺปีหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. โลกุตฺตเวหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวิฬายกเนหิ อฏฺฐจฺหิ ฐาตุหิ สงฺกิตฺตา. กตฺติหิ อสงฺกิตฺตา? เอเกน ขนฺธเรน ทสฬายกเนหิ ทสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกิตฺตา.

[๔๕๗] โลกิเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวิฬายกเนหิ ทฺวิฬิ ฐาตุหิ สงฺกิตฺตา. กตฺติหิ อสงฺกิตฺตา? เอเกน ขนฺธเรน ทสฬายกเนหิ โสฬสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกิตฺตา.

[๔๕๘] อาสเวหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อาสวสมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อาสเวหิ เจว สาสเวหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อาสเวหิ เจว อาสวสมฺปยุตฺเตหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อาสวสมฺปยุตฺเตหิ เจว โน จ อาสเวหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธไต จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสฬายกเนหิ อฏฺฐจาวสฬิ ฐาตุหิ สงฺกิตฺตา. กตฺติหิ อสงฺกิตฺตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายกเนหิ น กาทิจิ ฐาตุหิ อสงฺกิตฺตา.

[๔๕๙] สาสเวหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อาสววิปฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สาสเวหิ เจว โน จ อาสเวหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อาสววิปฺปยุตฺเตหิ เจว^๑ สาสเวหิ จ^๒ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวิฬายกเนหิ ทฺวิฬิ ฐาตุหิ สงฺกิตฺตา. กตฺติหิ อสงฺกิตฺตา? เอเกน ขนฺธเรน ทสฬายกเนหิ โสฬสฺหิ ฐาตุหิ อสงฺกิตฺตา.

[๕๐๐] อนาสเวติ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. อาสววิปฺปยุตฺเตหิ อนาสเวติ ฐมฺเมหิ
 เย ฐมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ฐมฺมา จตุหิ ขนฺธะหิ ทฺวิหยาตเนหิ อฏฺฐหิ ธาตุหิ
 สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๕๐๑] สยฺโยชเนหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. กนฺธะหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา.
 โยเมหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. โยเคหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. นีวรเณหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา.
 ปรามาเสหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ปรามาสสยฺโยชเนหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ปรามาเสหิ
 เจว ปรามฏฺฐะหิ จ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ฐมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโค
 จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธะหิ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ
 อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธะหิ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๕๐๒] ปรามฏฺฐะหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ปรามาสววิปฺปยุตฺเตหิ ฐมฺเมหิ เย
 ฐมฺมา. ปรามฏฺฐะหิ เจว โน จ ปรามาเสหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ปรามาสววิปฺปยุตฺเตหิ
 ปรามฏฺฐะหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ฐมฺมา จตุหิ ขนฺธะหิ ทฺวิหยาตเนหิ
 ทฺวิหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ โสฬสฺหิ
 ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๕๐๓] อปฺรามฏฺฐะหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ปรามาสววิปฺปยุตฺเตหิ อปฺรามฏฺฐะหิ
 ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ฐมฺมา จตุหิ ขนฺธะหิ ทฺวิหยาตเนหิ อฏฺฐหิ
 ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเณ ทสหายตเนหิ ทสฺหิ ธาตุหิ
 อสงฺกหิตา.

[๕๐๔] สारมฺมเณหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. จิตฺเตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา.
 เจตฺสเณหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. จิตฺตสยฺโยชเนหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. จิตฺตสํสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. จิตฺตสํสฺส
 สหฺมฺมฺหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. จิตฺตสํสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 วิปฺปยุตฺตา. เต ฐมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโค จเปตฺวา เอเกน ขนฺธเณ เอกาทสหายตเนหิ

เอภาทสฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? จตุหิ ขนฺธเรหิ เอภณายคเนน สกฺกตฺติ
ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๕๐๕] อนารมฺมณฺเหหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. จิตฺตวิปฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย
ธมฺมา. จิตฺตสํสฺส
ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเรหิ ทฺวํหยาตเนหิ อญฺจ
ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? เอภณ ขนฺธเรน ทสฺสหายคเนหิ ทสฺหิ ธาตุหิ
อสงฺกหิตา.

[๕๐๖] อุปาทินฺเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา จตุหิ
ขนฺธเรหิ ทฺวํหยาตเนหิ ตีหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? เอภณ ขนฺธเรน
ทสฺสหายคเนหิ ปณฺณรสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๕๐๗] อุปาทาเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. กิเลเสหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
สงฺกิลิฏฺฐเจหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. กิเลสสมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. กิเลเสหิ เจว
สงฺกิลิเสเกหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. กิเลเสหิ เจว สงฺกิลิฏฺฐเจหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
สงฺกิลิฏฺฐเจหิ เจว โน จ กิเลเสหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. กิเลเสหิ เจว กิเลสสมฺปยุตฺเตหิ จ
ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. กิเลสสมฺปยุตฺเตหิ เจว โน จ กิเลเสหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา
วิปฺปยุตฺตา. เท ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโรจฺจ ปญฺจํ ขนฺธเรหิ ทฺวาทสฺสหายคเนหิ
อญฺจารสฺหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเรหิ น เกหิจิ
อายคเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๕๐๘] สงฺกิลิเสเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อสงฺกิลิฏฺฐเจหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
กิเลสวิปฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สงฺกิลิเสเกหิ เจว โน จ กิเลเสหิ ธมฺเมหิ
เย ธมฺมา. กิเลสวิปฺปยุตฺเตหิ สงฺกิลิเสเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เท
ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเรหิ ทฺวํหยาตเนหิ ทฺวํหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติหิ อสงฺกหิตา?
เอภณ ขนฺธเรน ทสฺสหายคเนหิ โสฬสฺหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๕๐๙] อสงฺกิลลเกหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. กิลลวิปฺปยุตฺเตหิ อสงฺกิลลเกหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ฐมฺมา จตุหิ ชนฺเรหิ ทฺวียายตเนหิ อญฺจหิ ฐาตุหิ สงฺกhitā. กตฺติ อสงฺกhitā? เอเกน ชนฺเรน ทสหายตเนหิ ทสฺส ฐาตุหิ อสงฺกhitā.

[๕๑๐] ทสฺสเนน ปหาตพฺเพหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ภาวนาย ปหาตพฺเพหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุเกหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุเกหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ฐมฺมา อสงฺขตํ ชนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ชนฺเรหิ ทฺวาทสหายตเนหิ อญฺจารสฺส ฐาตุหิ สงฺกhitā. กตฺติ อสงฺกhitā? น เกหิจิ ชนฺเรหิ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ฐาตุหิ อสงฺกhitā.

[๕๑๑] น ทสฺสเนน ปหาตพฺเพหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. น ภาวนาย ปหาตพฺเพหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. น ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุเกหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุเกหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ฐมฺมา จตุหิ ชนฺเรหิ ทฺวียายตเนหิ ทฺวีย ฐาตุหิ สงฺกhitā. กตฺติ อสงฺกhitā? เอเกน ชนฺเรน ทสหายตเนหิ โสฬสฺส ฐาตุหิ อสงฺกhitā.

[๕๑๒] สฺวิตกฺเกหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. สฺวิจเรหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ฐมฺมา อสงฺขตํ ชนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ชนฺเรหิ ทฺวาทสหายตเนหิ สตฺตารสฺส ฐาตุหิ สงฺกhitā. กตฺติ อสงฺกhitā? น เกหิจิ ชนฺเรหิ น เกหิจิ อายตเนหิ เอกาย ฐาตุยา อสงฺกhitā.

[๕๑๓] สบฺบิตฺเกหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. ปิตฺตสทฺคเตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา. สุขสทฺคเตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ฐมฺมา อสงฺขตํ ชนฺธโต จเปตฺวา ปณฺจหิ ชนฺเรหิ ทฺวาทสหายตเนหิ อญฺจารสฺส ฐาตุหิ สงฺกhitā. กตฺติ อสงฺกhitā? น เกหิจิ ชนฺเรหิ น เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ฐาตุหิ อสงฺกhitā.

[๕๑๔] อุเปกฺขาสทฺคเตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ฐมฺมา อสงฺขตํ

ขณฺโธ จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาทสหายตเนหิ เทรสฺสหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติ
อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น เกหิจิ อายตเนหิ ปณฺจหิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๕๑๕] กามาวจเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. ปรียาปนฺเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
สตฺตฺตเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวี่หายตเนหิ
ทฺวี่หิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเรน ทสหายตเนหิ โสฬสฺส
ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๕๑๖] น กามาวจเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อปรียาปนฺเนหิ ธมฺเมหิ เย
ธมฺมา. อนฺตฺตเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ
ทฺวี่หายตเนหิ อฏฺฐหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเรน ทสหาย-
ตเนหิ ทสฺส ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๕๑๗] รุปาวจเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อรูปาวจเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา.
นียฺยานิกเหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. นียเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. สรวณฺเหิ ธมฺเมหิ
เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโธ จเปตฺวา ปณฺจหิ ขนฺธเหติ ทฺวาท-
สหายตเนหิ อฏฺฐารสฺสหิ ธาตุหิ สงฺกหิตา. กตฺติ อสงฺกหิตา? น เกหิจิ ขนฺธเหติ น
เกหิจิ อายตเนหิ น กาทิจิ ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

[๕๑๘] น รุปาวจเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. น อรูปาวจเรหิ ธมฺเมหิ เย
ธมฺมา. อนียฺยานิกเหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อนียเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา. อรณฺเห
ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา. เต ธมฺมา กตฺติ ขนฺธเหติ กตฺติหายตเนหิ กตฺติ
ธาตุหิ สงฺกหิตา? เต ธมฺมา จตุหิ ขนฺธเหติ ทฺวี่หายตเนหิ ทฺวี่หิ ธาตุหิ สงฺกหิตา.
กตฺติ อสงฺกหิตา? เอเกน ขนฺธเรน ทสหายตเนหิ โสฬสฺส ธาตุหิ อสงฺกหิตา.

ธมฺมายนํ ธมฺมธาคุ

อถ ชีวตํ นามรูปํ

สพฺพายนํ ชาตฺติชรามตํ

เทว จ ติเก น ลพฺภเร.

ปรมนุสฺสเร สกฺต จ โสจฺจนเก ทส อปรนฺเต
 จุทฺทส ฉ จ มคฺคเก อิจฺเจเต สกฺตจกฺกาสีสฺสรมฺมา
 สมฺมจฺเณเทน จ ลพฺภนฺติ โมฆปฺปจฺเณน จาติ.
 วิปฺปยุตฺเตน สงฺกหิตาสงฺกหิตปทนิทฺเตโส จุทฺทสโม.

ธาคุกกปาปกรณํ สมตฺตํ.

อภิธรรมปิฎก

ปุคคลปณณตติปาถ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

มติก

๑. เอกกอุเทศ

[๑] จ ปณณตติโย : ขนฺธปณณตติ อายตณปณณตติ ธาตุปณณตติ สจฺจ-
ปณณตติ อินฺทริยปณณตติ ปุคคลปณณตติ.

[๒] กิตฺตาวตฺตา ขนฺธานํ ขนฺธปณณตติ? ยาวตฺตา ปณฺจขนฺธา : รูปขนฺโธ
เวทนากขนฺโธ สมฺมกขนฺโธ สงฺขารกขนฺโธ วิมฺวณกขนฺโธ, เอตฺตาวตฺตา ขนฺธานํ
ขนฺธปณณตติ.

[๓] กิตฺตาวตฺตา อายตณานํ อายตณปณณตติ? ยาวตฺตา ทฺวาทสยตฺตานิ :
จกฺขวยตฺตํ รูปายตฺตํ โสถายตฺตํ สทฺทายตฺตํ ฆณายตฺตํ กณฺธายตฺตํ ชิวฺหายตฺตํ
รสายตฺตํ กายายตฺตํ ฝุฏฺฐพฺพายตฺตํ มนํายตฺตํ ธมฺมํายตฺตํ, เอตฺตาวตฺตา อายตณานํ
อายตณปณณตติ.

[๔] กิตฺตาวตฺตา ธาตฺวํ ธาตุปณณตติ? ยาวตฺตา อฏฺฐจารส ธาตุโย : จกฺขุธาตุ
รูปธาตุ จกฺขุวิมฺวณธาตุ โสถธาตุ สทฺทธาตุ โสทวิมฺวณธาตุ ฆณธาตุ กณฺธธาตุ
ฆณวิมฺวณธาตุ ชิวฺหาธาตุ รสธาตุ ชิวฺหาวิมฺวณธาตุ กายธาตุ ฝุฏฺฐพฺพธาตุ
กายวิมฺวณธาตุ มโนธาตุ ธมฺมธาตุ มโนวิมฺวณธาตุ, เอตฺตาวตฺตา ธาตฺวํ ธาตุปณณตติ.

[๕] กิตฺตาวตฺตา สจฺจํ สจฺจปณณตติ? ยาวตฺตา จตฺตาริ สจฺจานิ : ทุกฺขสจฺจํ
สมฺมุทฺยสจฺจํ นิโรธสจฺจํ มคฺคสจฺจํ, เอตฺตาวตฺตา สจฺจํ สจฺจปณณตติ.

[๖] กิฏฺฐาวทา อินฺทฺริยานํ อินฺทฺริยปณฺณตฺติ? ยาวทา พาวีสตินฺทฺริยานิ : จกฺขณฺทฺริยํ โสถินฺทฺริยํ มานินฺทฺริยํ ชิวฺหินฺทฺริยํ กายินฺทฺริยํ มนินฺทฺริยํ อิตฺถินฺทฺริยํ ปฺริสฺสินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ สฺสฺชินฺทฺริยํ ทฺถฺชินฺทฺริยํ โสมนสฺสฺชินฺทฺริยํ โทมนสฺสฺชินฺทฺริยํ อฺเปกฺชินฺทฺริยํ สทฺธินฺทฺริยํ วีรียินฺทฺริยํ สติินฺทฺริยํ สฺมาธิินฺทฺริยํ ปณฺณณินฺทฺริยํ อนนฺณวาทคณฺณสฺสํสํมิตฺตินฺทฺริยํ อณฺณณินฺทฺริยํ อณฺณวาทาวินฺทฺริยํ, เขตฺฐาวทา อินฺทฺริยานํ อินฺทฺริยปณฺณตฺติ.

[๗] กิฏฺฐาวทา ปุคฺคณฺณํ ปุคฺคผลปณฺณตฺติ?

- (๑) สมยวิมฺตฺโต,
- (๒) อสมยวิมฺตฺโต,
- (๓) กุปฺปธมฺโม,
- (๔) อกุปฺปธมฺโม,
- (๕) ปรีหํณธมฺโม,
- (๖) อปรีหํณธมฺโม,
- (๗) เจตนาภพฺโป,
- (๘) อนุรคฺชนาภพฺโป,
- (๙) ปุฏฺฐชฺโช,
- (๑๐) โคตฺตฺว,
- (๑๑) ภยฺยปรโต,
- (๑๒) อภยฺยปรโต,
- (๑๓) ภพฺพาคมโน,
- (๑๔) อภพฺพาคมโน,
- (๑๕) นียโต,
- (๑๖) อนียโต,
- (๑๗) ปฏฺฐิปนฺนโก,
- (๑๘) ผลญฺจฺจโต
- (๑๙) สมสฺสึ,

- (๒๐) จิตกปปี,
- (๒๑) อริโย,
- (๒๒) อนริโย,
- (๒๓) เสกโข,
- (๒๔) อเสกโข,
- (๒๕) เนวเสกขนาเสกโข,
- (๒๖) เทวโข,
- (๒๗) จพภินโน,
- (๒๘) สมมาสมพุทฺโธ,
- (๒๙) ปจฺเจกสมพุทฺโธ,
- (๓๐) อุกโตภาควิมุตฺโต,
- (๓๑) ปณฺณาวิมุตฺโต,
- (๓๒) กายสกุขี,
- (๓๓) ทิฏฺฐิปปตฺโต,
- (๓๔) สทฺธาวิมุตฺโต,
- (๓๕) รมฺมานุสารี,
- (๓๖) สทฺธานุสารี,
- (๓๗) สตฺตกฺขตฺตฺปรโม,
- (๓๘) โกลฺโล,
- (๓๙) เอกพีธี,
- (๔๐) สกทาคามี,
- (๔๑) อนาคามี,
- (๔๒) อนุตฺราปรีนิพฺพายี,
- (๔๓) อุปฺพจฺปรีนิพฺพายี,
- (๔๔) อสงฺขารปรีนิพฺพายี,

- (๔๕) สสงฺขารปรินิพฺพายี,
- (๔๖) อุทฺธโรโตกนิฏฺฐคามี,
- (๔๗) โสตาปนฺโน,
- (๔๘) โสตาปตฺติผลสจฺฉิกิริยาย ปฏฺิปนฺโน,
- (๔๙) สกทาคามี,
- (๕๐) สกทาคามิผลสจฺฉิกิริยาย ปฏฺิปนฺโน,
- (๕๑) อนาคามี,
- (๕๒) อนาคามิผลสจฺฉิกิริยาย ปฏฺิปนฺโน,
- (๕๓) อรทา,
- (๕๔) อรทตฺตผลสจฺฉิกิริยาย ปฏฺิปนฺโน.

เอกก.

๒. ทุกอุทฺเทส

[๘] เทว ปุคฺคผล :

- (๑) โกธโน จ, อุปนาหี จ.
- (๒) มกฺขี จ, ปลาสีย^๑ จ.
- (๓) อิสฺสกี, มจฺฉวี จ.
- (๔) สโร จ, มายาวี จ.
- (๕) อหิริโก จ, อนนฺตปฏี จ.
- (๖) ทพฺพโจ จ, ปาปมิตฺโต จ.
- (๗) อินฺทวิเยสฺส อคฺคตทฺวารอ จ, โกชนเ อมตฺตณฺณ จ.
- (๘) มุฏฺฐสฺสตี จ, อสมปชาโน จ.

๑ ฉ. ปฟาตี

- (๙) สีสวิปนโน จ, ทิฏฐิวิปนโน จ.
- (๑๐) อชฺฌตฺตสยโยชโน จ, พหิทฺธาสยโยชโน จ.
- (๑๑) อกุกโรโธโน จ, อนุปนาฮี จ.
- (๑๒) อมกชี จ, อปลาสี จ.
- (๑๓) อนิสฺสุทีกี จ, อมจฺจนวี จ.
- (๑๔) อสโส จ, อมายาवी จ.
- (๑๕) หิริมา จ, โอตฺตปปี จ.
- (๑๖) สุวโจ จ, กลยาณมิติโต จ.
- (๑๗) อินฺทริเยสฺсу คฺคฺคฺทวาโร จ, โภชนเน มตฺตถญฺญ จ.
- (๑๘) อุပ္ภูจิตฺตสฺสติ จ, สมฺปชาโน จ.
- (๑๙) สีลสมฺปนฺโน จ, ทิฏ्ฐิสมฺปนฺโน จ.
- (๒๐) เทว ปุคฺคลา ทุลฺลา โลกสมฺมี.
- (๒๑) เทว ปุคฺคลา ทุตฺตปฺปยา.
- (๒๒) เทว ปุคฺคลา สุตฺตปฺปยา.
- (๒๓) ทวินันํ ปุคฺคลานํ อาสวา วทฺฒนฺติ.
- (๒๔) ทวินันํ ปุคฺคลานํ อาสวา น วทฺฒนฺติ.
- (๒๕) หีนาริมนฺตฺโต จ, ปณีตาริมนฺตฺโต จ.
- (๒๖) กิตฺโต จ, ตปเปตา จ.

ทุก.

๓. ตักอุทเทส

[๔] ทโย ปุณฺณคตา :

- (๑) นิราส, ยาสส, วิคทาส.

- (๒) ทโย ทิลาณุปมา ปุคฺคฺลา.
- (๓) กายสทฺธิ, ภิภูจิปฺปตฺโต, สทฺธาวิมฺตฺโต.
- (๔) คุฏฏภาณิ, ปุพฺผภาณิ, มรฺตฺภาณิ.
- (๕) อรฺกฺกูปมจิตฺโต ปุคฺคฺโล, วิชฺชูปมจิตฺโต ปุคฺคฺโล, วชิรฺูปมจิตฺโต ปุคฺคฺโล.
- (๖) อนฺโธ, เอกจฺกฺข, ทฺวิจฺกฺข.
- (๗) อวฺกฺขชฺชปณฺโณ ปุคฺคฺโล, อจฺจณฺกปณฺโณ ปุคฺคฺโล, ปุณฺณปณฺโณ ปุคฺคฺโล.
- (๘) อตฺตฺเตกฺจฺโจ ปุคฺคฺโล กาเมสฺสุ จ ภเวสฺสุ จ อวิตฺตราโค, อตฺตฺเตกฺจฺโจ ปุคฺคฺโล กาเมสฺสุ วิตฺตราโค ภเวสฺสุ อวิตฺตราโค, อตฺตฺเตกฺจฺโจ ปุคฺคฺโล กาเมสฺสุ จ ภเวสฺสุ จ วิตฺตราโค.
- (๙) ปาสาณเลชฺฐปโม ปุคฺคฺโล, ปจฺวีเลชฺฐปโม ปุคฺคฺโล, อุตฺกเลชฺฐปโม ปุคฺคฺโล.
- (๑๐) ทโย โปตฺตฺถกฺกุปมา ปุคฺคฺลา.
- (๑๑) ทโย กาสิกวตฺถกฺกุปมา ปุคฺคฺลา.
- (๑๒) สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส, ทฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส, อปฺปเมยฺโย.
- (๑๓) อตฺตฺเตกฺจฺโจ ปุคฺคฺโล น เสวิตฺตฺตฺตฺตฺตฺต น ภชิตฺตฺตฺตฺต น ปยิริปาสิตฺตฺตฺต, อตฺตฺเตกฺจฺโจ ปุคฺคฺโล เสวิตฺตฺตฺตฺต น ภชิตฺตฺตฺต น ปยิริปาสิตฺตฺตฺต, อตฺตฺเตกฺจฺโจ ปุคฺคฺโล สทฺกฺกทฺวา ทรฺกฺกทฺวา เสวิตฺตฺตฺต น ภชิตฺตฺตฺต น ปยิริปาสิตฺตฺตฺต.
- (๑๔) อตฺตฺเตกฺจฺโจ ปุคฺคฺโล ชิกฺขุจฺฉิตฺตฺต น เสวิตฺตฺตฺต น ภชิตฺตฺต น ปยิริปาสิตฺตฺต, อตฺตฺเตกฺจฺโจ ปุคฺคฺโล อชฺชฺชฺชฺชฺชิตฺตฺต น เสวิตฺตฺต น ภชิตฺต น ปยิริปาสิตฺต, อตฺตฺเตกฺจฺโจ ปุคฺคฺโล เสวิตฺต น ภชิตฺต น ปยิริปาสิตฺต.
- (๑๕) อตฺตฺเตกฺจฺโจ ปุคฺคฺโล สึเลสฺส ปรีปรีการี^๑ สมาริสฺสึ มตฺตฺโส การิ ปณฺณาย มตฺตฺโส การิ, อตฺตฺเตกฺจฺโจ ปุคฺคฺโล สึเลสฺส จ ปรีปรีการี สมาริสฺสึ จ

ปริปักรารี ปณณาย มตฺตโส การี, อตฺตเอกจฺโจ ปุคฺคโล สีเลสุ จ ปริปักรารี
สมาริสฺสึ จ ปริปักรารี ปณณาย จ ปริปักรารี.

(๑๖) ทโย สตฺถาโร.

(๑๗) อปเรปฺปี ทโย สตฺถาโร.

ติกั.

๔. จตุกกุธเทศ

[๑๐] จตุททาโร ปุคฺคลา :

(๑) อสฺสปรฺริโส, อสฺสปรฺริเสน อสฺสปรฺริสฺสโร, สฺสปรฺริโส, สฺสปรฺริเสน
สฺสปรฺริสฺสโร.

(๒) ปาโป, ปาเปน ปาปฺตโร, กลฺยาโณ, กลฺยาเณน กลฺยาณฺตโร.

(๓) ปาปธฺมโม, ปาปธฺมเมน ปาปธฺมมฺตโร, กลฺยาณธฺมโม, กลฺยาณ-
ธฺมเมน กลฺยาณธฺมมฺตโร.

(๔) สวชฺโช, วชฺชพฺพฺโโล, อปฺปสวชฺโช,^๑ อนวชฺโช.

(๕) อุกฺขมฺมิตฺตญฺ, วิปจฺจิตฺตญฺ,^๒ เนยฺโย, ปทปรโม.

(๖) ยุตฺตปฺปฏฺิภาโน โน มุตฺตปฺปฏฺิภาโน, มุตฺตปฺปฏฺิภาโน โน
ยุตฺตปฺปฏฺิภาโน, ยุตฺตปฺปฏฺิภาโน จ มุตฺตปฺปฏฺิภาโน จ, เนว ยุตฺตปฺปฏฺิภาโน โน
มุตฺตปฺปฏฺิภาโน.

๑ น. อปฺปวชฺโช

๒ น. วิปณฺจิตฺตญฺ

- (๗) จตุตถาโร ฐมฺมกถิกา ปุคฺคลา.
 (๘) จตุตถาโร วลาหกุปฺมา ปุคฺคลา.
 (๙) จตุตถาโร มุสฺสิกุปฺมา ปุคฺคลา.
 (๑๐) จตุตถาโร อมฺพุปฺมา ปุคฺคลา.
 (๑๑) จตุตถาโร กุมฺภุปฺมา ปุคฺคลา.
 (๑๒) จตุตถาโร อุทฺทกรหฺมปฺมา ปุคฺคลา.
 (๑๓) จตุตถาโร พลฺลิพฺทฐุปฺมา ปุคฺคลา.
 (๑๔) จตุตถาโร อาสํวิสฺสุปฺมา ปุคฺคลา.

(๑๕) อตฺตถกฺขโจ ปุคฺคโล อนนฺนวิจฺจ อปริโยคาเหตุวฺวา อวณฺณารหฺสฺส
 วณฺณํ ภาสิตา โหติ, อตฺตถกฺขโจ ปุคฺคโล อนนฺนวิจฺจ อปริโยคาเหตุวฺวา วณฺณารหฺสฺส
 อวณฺณํ ภาสิตา โหติ, อตฺตถกฺขโจ ปุคฺคโล อนนฺนวิจฺจ อปริโยคาเหตุวฺวา อปฺปสฺสาทนํเย
 จาเน ปสฺสาทํ อุปทฺธิสฺสา โหติ, อตฺตถกฺขโจ ปุคฺคโล อนนฺนวิจฺจ อปริโยคาเหตุวฺวา
 ปสฺสาทนํเย จาเน อปฺปสฺสาทํ อุปทฺธิสฺสา โหติ.

(๑๖) อตฺตถกฺขโจ ปุคฺคโล อนนฺนวิจฺจ ปริโยคาเหตุวฺวา อวณฺณารหฺสฺส
 อวณฺณํ ภาสิตา โหติ, อตฺตถกฺขโจ ปุคฺคโล อนนฺนวิจฺจ ปริโยคาเหตุวฺวา วณฺณารหฺสฺส
 วณฺณํ ภาสิตา โหติ, อตฺตถกฺขโจ ปุคฺคโล อนนฺนวิจฺจ ปริโยคาเหตุวฺวา อปฺปสฺสาทนํเย
 จาเน อปฺปสฺสาทํ อุปทฺธิสฺสา โหติ, อตฺตถกฺขโจ ปุคฺคโล อนนฺนวิจฺจ ปริโยคาเหตุวฺวา
 ปสฺสาทนํเย จาเน ปสฺสาทํ อุปทฺธิสฺสา โหติ.

(๑๗) อตฺตถกฺขโจ ปุคฺคโล อวณฺณารหฺสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ
 ทจฺฉํ กาเลน, โน จ ไซ วณฺณารหฺสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ทจฺฉํ กาเลน.
 อตฺตถกฺขโจ ปุคฺคโล วณฺณารหฺสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ทจฺฉํ กาเลน, โน จ
 ไซ อวณฺณารหฺสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ทจฺฉํ กาเลน. อตฺตถกฺขโจ ปุคฺคโล
 อวณฺณารหฺสฺส จ อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ทจฺฉํ กาเลน, วณฺณารหฺสฺส จ วณฺณํ

ภัสติศา โหติ ภูตํ ตจฺจนํ กาเลน. อตฺตเถกจฺโจ ปุคฺคโล เนว อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ
 ภัสติศา โหติ ภูตํ ตจฺจนํ กาเลน, โน จ วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภัสติศา โหติ ภูตํ
 ตจฺจนํ กาเลน.

(๑๘) อุฏฺฐานผลปฐวี โน ปญฺณผลปฐวี, ปญฺณผลปฐวี โน อุฏฺฐานผลปฐวี, อุฏฺฐานผลปฐวี จ ปญฺณผลปฐวี จ, เหนว อุฏฺฐานผลปฐวี โน ปญฺณผลปฐวี.

(๑๙) ตโม ตมปรายโน, ตโม โชติปรายโน, โชติ ตมปรายโน, โชติ
 โชติปรายโน.

(២០) ខែងតែងតែ, ខែងតុងតែ, ខុងងតែងតែ, ខុងងតុងតែ.

(๒๑) จตุตถาโร รุกขปมา ปุคฺคตา.

(๒๒) รูปบุปผาณ, รูปบุปฺสนโน, โสสบุปผาณ, โสสบุปฺสนโน.

(๒๓) ลุขปุปผาโณ, ลุขปุปฺสนฺโน, ฐมฺมปุปผาโณ, ฐมฺมปุปฺสนฺโน.

(๒๔) อตฺตเอกฺขโจ ปุคฺคโล อตฺตทิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรหิตาย,
 อตฺตเอกฺขโจ ปุคฺคโล ปรหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน อตฺตทิตาย, อตฺตเอกฺขโจ ปุคฺคโล
 อตฺตทิตาย เจว ปฏิปนฺโน โหติ ปรหิตาย จ, อตฺตเอกฺขโจ ปุคฺคโล เนว อตฺตทิตาย
 ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรหิตาย.

(๒๕) อตฺเตกฺขุโ จ ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป โหติ อตฺตปรีตาปนาณฺโวยกมฺมณฺยุตฺโต,
 อตฺเตกฺขุโ จ ปุคฺคโล ปฺรนฺตโป โหติ ปฺรปรีตาปนาณฺโวยกมฺมณฺยุตฺโต, อตฺเตกฺขุโ จ ปุคฺคโล
 อตฺตนฺตโป จ โหติ อตฺตปรีตาปนาณฺโวยกมฺมณฺยุตฺโต ปฺรนฺตโป จ ปฺรปรีตาปนาณฺ-
 โวยกมฺมณฺยุตฺโต, อตฺเตกฺขุโ จ ปุคฺคโล เหนว อตฺตนฺตโป โหติ น อตฺตปรีตาปนาณฺโวยก-
 มฺมณฺยุตฺโต น ปฺรนฺตโป น ปฺรปรีตาปนาณฺโวยกมฺมณฺยุตฺโต. โส อนตฺตนฺตโป อปฺรนฺตโป
 ทิฏฺฐเจว ธมฺเม นิจฺจนาโต นิพฺพุโต สីทิกฺขุโต^๑ สุขปฏฺฐิสฺสวาทิ พุรหมญฺเฏเทน อตฺตนา
 วิหฺรติ.

(๒๖) สราโค, สโทโส, สโมโห, สมานโน.

(๒๗) อตฺตถกฺขโจ ปุคฺคโล ลาภี โหติ อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส น ลาภี
อริปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย, อตฺตถกฺขโจ ปุคฺคโล ลาภี โหติ อริปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย น
ลาภี อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส, อตฺตถกฺขโจ ปุคฺคโล ลาภี เจว โหติ อชฺฌตฺตํ เจโต-
สมถสฺส ลาภี จ อริปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย, อตฺตถกฺขโจ ปุคฺคโล เนว ลาภี โหติ
อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส น ลาภี อริปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย.

(๒๘) อนฺุสฺสทกามิ ปุคฺคโล, ปฏฺฐิสฺสทกามิ ปุคฺคโล, จิตฺตโต ปุคฺคโล,
ทินฺนโน ปารกโต ธเล ทิฏฺฐติ พฺราหฺมณโน.

(๒๙) อปฺปสฺสฺสโต สฺสเทน อนฺุปปนฺโน, อปฺปสฺสฺสโต สฺสเทน อฺปปนฺโน,
พหุสฺสฺสโต สฺสเทน อนฺุปปนฺโน, พหุสฺสฺสโต สฺสเทน อฺปปนฺโน.

(๓๐) สมณฺมาโล, สมณฺปทุโม, สมณฺปณฺฑิตรีโก, สมณฺเสสฺส สมณฺเสสฺสุมาโล.

จตุกกํ.

๕. ปณฺจกอุทฺทส

[๑๑] ปณฺจ ปุคฺคลา :

(๑) อตฺตถกฺขโจ ปุคฺคโล อารภติ^๑ จ วิปฺปฏิสาร์ จ โหติ, ทณฺจ
เจโตวิมฺุตติ ปณฺณววิมฺุตติ ยถากฺขํ นปฺปชานาติ, ยตฺตสฺส เท อฺปปนฺนา ปาปกา
อกุสลา ฐมฺมา อปริเสสา นิสฺสยณฺติ. อตฺตถกฺขโจ ปุคฺคโล อารภติ น วิปฺปฏิสาร์ จ
โหติ, ทณฺจ เจโตวิมฺุตติ ปณฺณววิมฺุตติ ยถากฺขํ นปฺปชานาติ, ยตฺตสฺส เท อฺปปนฺนา
ปาปกา อกุสลา ฐมฺมา อปริเสสา นิสฺสยณฺติ. อตฺตถกฺขโจ ปุคฺคโล นารภติ

๑ ก. อารมฺภติ. เหวมฺปริปี

วิปฺปฏิสาร์ จ โหติ, ตณฺจ เจโตวิมุตฺติ ปณฺณาวิมุตฺติ ยถากฺกํ นปฺปชานาติ, ยถุตฺตส เต อุปฺปนฺนา ปาปกา อกุสลา ฐมฺมา อปริเสสา นිරุชฺฌนฺติ. อตฺถเกจฺจ ปุคฺคโล นารกฺติ น วิปฺปฏิสาร์ โหติ, ตณฺจ เจโตวิมุตฺติ ปณฺณาวิมุตฺติ ยถากฺกํ นปฺปชานาติ, ยถุตฺตส เต อุปฺปนฺนา ปาปกา อกุสลา ฐมฺมา อปริเสสา นिरุชฺฌนฺติ. อตฺถเกจฺจ ปุคฺคโล นารกฺติ น วิปฺปฏิสาร์ โหติ, ตณฺจ เจโตวิมุตฺติ ปณฺณาวิมุตฺติ ยถากฺกํ ปชานาติ, ยถุตฺตส เต อุปฺปนฺนา ปาปกา อกุสลา ฐมฺมา อปริเสสา นिरุชฺฌนฺติ.

(๒) ททฺวา อวชานาติ, สํวาเสน อวชานาติ, อาเรยฺยมุโข โหติ, โลโล โหติ, มนฺโท โมมุโห โหติ.

(๓) ปณฺจ โยธาชฺวีปฺมา ปุคฺคฺลา.

(๔) ปณฺจ ปิณฺฑปาตिका.

(๕) ปณฺจ ชลฺปจฺฉากฺกติกา.

(๖) ปณฺจ เอกาสนิกา.

(๗) ปณฺจ ปัสสฺสูลิกา.

(๘) ปณฺจ เทจฺจวีริกา.

(๙) ปณฺจ อารณฺณิกา.

(๑๐) ปณฺจ รุกฺขมฺมูลิกา.

(๑๑) ปณฺจ อพฺโฆกาสิกกา.

(๑๒) ปณฺจ เนสฺสชฺชิกา.

(๑๓) ปณฺจ ยถาสนฺนตฺติกา.

(๑๔) ปณฺจ โสธานิกา.

ปณฺจกํ.

๖. นกฺกอุทฺเทส

[๑๒] ฉ ปุคฺคลา :

(๑) อตฺตเอกฺกโจ ปุคฺคโล ปุพฺเพ อนนุสฺสฺเตสฺส ธมฺเมสฺส สามํ สจฺจํ
อนภิสมฺพชฺชติ, ตตฺถ จ สพฺพญฺญตํ ปาปฺณาติ พลฺลสฺส จ วสฺสํว. อตฺตเอกฺกโจ ปุคฺคโล
ปุพฺเพ อนนุสฺสฺเตสฺส ธมฺเมสฺส สามํ สจฺจํ อนภิสมฺพชฺชติ, น จ ตตฺถ สพฺพญฺญตํ
ปาปฺณาติ น จ พลฺลสฺส วสฺสํว. อตฺตเอกฺกโจ ปุคฺคโล ปุพฺเพ อนนุสฺสฺเตสฺส ธมฺเมสฺส
สามํ สจฺจํ อนภิสมฺพชฺชติ, ทิฏฺฐเวยฺย ธมฺเม ทฺวชฺชสฺสทกโร โหติ, สวากปารมมฺยจ
ปาปฺณาติ. อตฺตเอกฺกโจ ปุคฺคโล ปุพฺเพ อนนุสฺสฺเตสฺส ธมฺเมสฺส สามํ สจฺจํ อนภิ-
สมฺพชฺชติ, ทิฏฺฐเวยฺย ธมฺเม ทฺวชฺชสฺสทกโร โหติ, น จ สวากปารมมฺย ปาปฺณาติ.
อตฺตเอกฺกโจ ปุคฺคโล ปุพฺเพ อนนุสฺสฺเตสฺส ธมฺเมสฺส สามํ สจฺจํ อนภิสมฺพชฺชติ, น
จ ทิฏฺฐเวยฺย ธมฺเม ทฺวชฺชสฺสทกโร โหติ, อนาคามี โหติ อนาคนฺตฺวา^๑ อิตฺถกฺกํ.
อตฺตเอกฺกโจ ปุคฺคโล ปุพฺเพ อนนุสฺสฺเตสฺส ธมฺเมสฺส สามํ สจฺจํ อนภิสมฺพชฺชติ,
น จ ทิฏฺฐเวยฺย ธมฺเม ทฺวชฺชสฺสทกโร โหติ, สโตปนนฺตทากามี^๒ โหติ อากนฺตฺวา^๓
อิตฺถกฺกํ.

ฉกํ.

๗. สตฺตกอุทฺเทส

[๑๓] สตฺต ปุคฺคลา :

(๑) สตฺต อุทฺทูปมา ปุคฺคลา. สกึ นิมฺมคฺโค นิมฺมคฺโวกโร โหติ,
อุมฺมุชฺชิตฺวา นิมฺมุชฺชติ, อุมฺมุชฺชิตฺวา จิตฺโต โหติ, อุมฺมุชฺชิตฺวา วิปสฺสติ วิโลเกติ,
อุมฺมุชฺชิตฺวา ปตฺรติ, อุมฺมุชฺชิตฺวา ปฏิการปฺปตฺโต โหติ, อุมฺมุชฺชิตฺวา ทิณฺโณ โหติ
ปารคฺโค ฌเณ ทิฏฺฐติ พุราหฺมณเณ.

๑ ฉ. สก. อนาคนฺตา

๒ ฉ. อากามี

๓ ฉ. อากนฺตา

(២) ខុត្តភាគវិមុត្តិ, បល្លាវិមុត្តិ, កាយសក្ខី, វិញ្ញាប័ត្ន, សត្វា-
វិមុត្តិ, ធម្មានុសារី, សត្វានុសារី.

សត្វាភិ.

៨. ខណ្ឌកុតុតេស

[១៤] ខណ្ឌ កុតុតេស :

(១) កុតុតេស កុតុតេស, កុតុតេស កុតុតេស កុតុតេស.

ខណ្ឌ.

៩. កុតុតេស

[១៥] កុតុតេស :

(១) សម្មាសម្ពុត្តិ, បុគ្គលសម្ពុត្តិ, ខុត្តភាគវិមុត្តិ, បល្លា-
វិមុត្តិ, កាយសក្ខី, វិញ្ញាប័ត្ន, សត្វាវិមុត្តិ, ធម្មានុសារី, សត្វានុសារី.

កុតុតេស.

១០. តសកុតុតេស

[១៦] តស កុតុតេស :

(១) បុគ្គលសម្ពុត្តិ, បុគ្គលសម្ពុត្តិ, បុគ្គលសម្ពុត្តិ.

តស.

កុតុតេសបុគ្គលសម្ពុត្តិ កុតុតេស.

นิทฺเทส

๑. เอกกปุคฺคลปณฺณตฺติ

[๑] กตโม จ ปุคฺคโล สมยวิมุตฺโต? อิเธกัจโจ ปุคฺคโล กาเลน กาลํ สมเยน สมยํ อฏฺฐ วิโมกฺเช กาเยน ผุสฺสิตฺวา วิหฺรติ, ปณฺณาย จสฺส ทิสฺวา เอกัจเจ อาสฺวา ปริกฺชีณา โหนฺติ, อयํ วุจฺจติ ปุคฺคโล สมยวิมุตฺโต.

[๒] กตโม จ ปุคฺคโล อสมยวิมุตฺโต? อิเธกัจโจ ปุคฺคโล น เหว โข กาเลน กาลํ สมเยน สมยํ อฏฺฐ วิโมกฺเช กาเยน ผุสฺสิตฺวา วิหฺรติ, ปณฺณาย จสฺส ทิสฺวา อาสฺวา ปริกฺชีณา โหนฺติ, อयํ วุจฺจติ ปุคฺคโล อสมยวิมุตฺโต, สพฺเพปิ อริยปุคฺคลา อริเย วิโมกฺเช อสมยวิมุตฺตา.

[๓] กตโม จ ปุคฺคโล กุปฺปมฺโม? อิเธกัจโจ ปุคฺคโล ลาภี โหติ รุปสฺสทกฺกานํ วา อรูปสฺสทกฺกานํ วา สฺมาปตฺตินํ, โส จ โข น นิแกมลาภี โหติ น อภิจฺจนลาภี น อภิสฺสรลาภี, น ยตฺถิจฺจนํ ยทิจฺจนํ ยาวตฺถิจฺจนํ สฺมาปชฺชติปิ วุจฺจติปิ. จานํ โข ปเนตํ วิชฺชติ, ยํ ทสฺส ปุคฺคลสฺส ปมาทมาคมฺม ทา สฺมาปตฺติโย กุปฺเปยฺยํ, อयํ วุจฺจติ ปุคฺคโล กุปฺปมฺโม.

[๔] กตโม จ ปุคฺคโล อกุปฺปมฺโม? อิเธกัจโจ ปุคฺคโล ลาภี โหติ รุปสฺสทกฺกานํ วา อรูปสฺสทกฺกานํ วา สฺมาปตฺตินํ, โส จ โข นิแกมลาภี โหติ อภิจฺจนลาภี อภิสฺสรลาภี ยตฺถิจฺจนํ ยทิจฺจนํ ยาวตฺถิจฺจนํ สฺมาปชฺชติปิ วุจฺจติปิ. อฏฺฐจฺานเมตํ อนวกาโส, ยํ ทสฺส ปุคฺคลสฺส ปมาทมาคมฺม ทา สฺมาปตฺติโย กุปฺเปยฺยํ, อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล อกุปฺปมฺโม. สพฺเพปิ อริยปุคฺคลา อริเย วิโมกฺเช อกุปฺปมฺมา.

[๕] กตโม จ ปุคฺคโล ปรีหานมฺโม? อิเธกัจโจ ปุคฺคโล ลาภี โหติ รุปสฺสทกฺกานํ วา อรูปสฺสทกฺกานํ วา สฺมาปตฺตินํ, โส จ โข น นิแกมลาภี โหติ น อภิจฺจนลาภี น อภิสฺสรลาภี, น ยตฺถิจฺจนํ ยทิจฺจนํ ยาวตฺถิจฺจนํ สฺมาปชฺชติปิ วุจฺจติปิ.

จณํ โข ปเนตํ วิชฺชติ, ยํ โส ปุคฺคโล ปมาทมาคมฺม ทาหิ สมาปตฺตีหิ ปรีหาเยยฺย, อयํ วุจฺจติ ปุคฺคโล ปรีหานธมฺโม.

[๖] กตโม จ ปุคฺคโล อปรีหานธมฺโม? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ลาภี โหติ รุปสทฺททานํ วา อรูปสทฺททานํ วา สมาปตฺตีนํ, โส จ โข นิแกมลาภี โหติ อภิจฺฉลาภี อภิสฺสรลาภี, ยตฺถิจฺฉกํ ยทิจฺฉกํ ยาวตฺถิจฺฉกํ สมาปชฺชติปิ วุจฺจติปิ. อญฺ्ञานเมตํ อนวกาโส, ยํ โส ปุคฺคโล ปมาทมาคมฺม ทาหิ สมาปตฺตีหิ ปรีหาเยยฺย, อयํ วุจฺจติ ปุคฺคโล อปรีหานธมฺโม, สพฺเพปิ อริยปุคฺคลา อริเย วิโมกฺเข อปรีหานธมฺมา.

[๗] กตโม จ ปุคฺคโล เจตนาภพโป? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ลาภี โหติ รุปสทฺททานํ วา อรูปสทฺททานํ วา สมาปตฺตีนํ, โส จ โข น นิแกมลาภี โหติ น อภิจฺฉลาภี น อภิสฺสรลาภี, น ยตฺถิจฺฉกํ ยทิจฺฉกํ ยาวตฺถิจฺฉกํ สมาปชฺชติปิ วุจฺจติปิ. สเจ อนุสฺสเจเตติ, น ปรีหาเยติ ทาหิ สมาปตฺตีหิ. สเจ น อนุสฺสเจเตติ, ปรีหาเยติ ทาหิ สมาปตฺตีหิ, อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล เจตนาภพโป.

[๘] กตโม จ ปุคฺคโล อนุรฺกฺขนภพโป? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ลาภี โหติ รุปสทฺททานํ วา อรูปสทฺททานํ วา สมาปตฺตีนํ, โส จ โข น นิแกมลาภี โหติ น อภิจฺฉลาภี น อภิสฺสรลาภี, น ยตฺถิจฺฉกํ ยทิจฺฉกํ ทาวตฺถิจฺฉกํ สมาปชฺชติปิ วุจฺจติปิ. สเจ อนุรฺกฺขติ, น ปรีหาเยติ ทาหิ สมาปตฺตีหิ. สเจ นานุรฺกฺขติ, ปรีหาเยติ ทาหิ สมาปตฺตีหิ, อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล อนุรฺกฺขนภพโป.

[๙] กตโม จ ปุคฺคโล ปุณฺณชฺชโน? ยสฺส ปุคฺคลสฺส ติณิ สบฺบเวยฺยชานานิ อปฺปทีนานิ, น จ เตสํ ฐมฺมานํ ปหานาย ปฏฺิปปนฺโน, อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล ปุณฺณชฺชโน.

[๑๐] กตโม จ ปุคฺคโล โคตรูฏฺ? เยสํ ฐมฺมานํ สมฺนนฺตฺรา อริยธมฺมสฺส อวกฺกนฺติ โหติ เทหิ ฐมฺเมหิ สมฺนนฺตฺโร, อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล โคตรูฏฺ.

[๑๑] กตโม จ ปุคฺคโล ภยฺพรโต? สทฺธ เสกฺขา ภยฺพรตา, ये จ ปุณฺณชฺชนา สีลวนฺโต, อรหา อภยฺพรโต.

[๑๒] กตโม จ ปุคฺคโล อภพฺพาคมนโน? เย เต ปุคฺคลา กมฺมวารเณน
สมนฺนาคทา กิเลสวารเณน สมนฺนาคทา วิปាកาวรเณน สมนฺนาคทา อสฺสทฺธา
อจฺจนฺติกา ทปฺปญฺญา เอพา อภพฺพา นียามํ โยกฺกมิตฺตํ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ สมฺมตฺตํ,
อิเม วุจฺจันติ ปุคฺคลา อภพฺพาคมนนา.

[๑๓] กตโม จ ปุคฺคโล ภพฺพาคมนโน? เย เต ปุคฺคลา น กมฺมวารเณน
สมนฺนาคทา น กิเลสวารเณน สมนฺนาคทา น วิปាកาวรเณน สมนฺนาคทา สทฺธา
จฺจนฺติกา ปณฺณวณฺโต อนเภา ภพฺพา นียามํ โยกฺกมิตฺตํ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ สมฺมตฺตํ,
อิเม วุจฺจันติ ปุคฺคลา ภพฺพาคมนนา.

[๑๔] กตโม จ ปุคฺคโล นียโต? ปญฺจ ปุคฺคลา อานนฺตริกา, เย จ
มิจฺฉาทิฏฺฐจิกา นียตา, อฏฺฐ จ อริยปุคฺคลา นียตา, อวเสสา ปุคฺคลา อนียตา.

[๑๕] กตโม จ ปุคฺคโล ปฏิปนฺนโก? จตฺตารो มคฺคสมฺมกฺคิโน ปุคฺคลา
ปฏิปนฺนกา, จตฺตารो ผลสมฺมกฺคิโน ปุคฺคลา ผลฏฺฐจิกา.

[๑๖] กตโม จ ปุคฺคโล สมสฺสึ? ยสฺส ปุคฺคลสฺส อปฺพุพฺพํ อจฺริมํ อาสว-
ปริยาทานญจ โหติ ชีวิตปริยาทานญจ, อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล สมสฺสึ.

[๑๗] กตโม จ ปุคฺคโล จิตกปฺปึ? อยญฺจ ปุคฺคโล โสตาปตฺติผลสจฺฉนิกิริยา
ปฏิปนฺโน อสฺส, กปฺปสฺส จ อุตฺตมยฺหฺนเวลา อสฺส, เนว ทาว กปฺโป อุตฺตมยฺหฺน,
ยาวายํ ปุคฺคโล น โสตาปตฺติผลํ สจฺฉนโรติ, อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล จิตกปฺปิ,
สพฺเพปิ มคฺคสมฺมกฺคิโน ปุคฺคลา จิตกปฺปิโน.

[๑๘] กตโม จ ปุคฺคโล อริโย? อฏฺฐ อริยปุคฺคลา อริยา, อวเสสา
ปุคฺคลา อนริยา.

[๑๙] กตโม จ ปุคฺคโล เสกฺโข? จตฺตารो มคฺคสมฺมกฺคิโน ตโย ผลสมฺมกฺคิโน
ปุคฺคลา เสกฺขา. อรทา อเสกฺโข, อวเสสา ปุคฺคลา เนวเสกฺขานาเสกฺขา.

[๒๐] กตโม จ ปุคฺคโล เทววิโช? ตีหิ วิชฺชาหิ สมนฺนาคโต ปุคฺคโล.

[๒๑] กตโม จ ปุคฺคโล ฉพฺภิณฺโณ? นหิ อภิณฺณหาหิ สมนฺนาคโต ปุคฺคโล
ฉพฺภิณฺโณ.

[๒๒] กตโม จ ปุคฺคโล สมนฺนาสมพฺพุโร? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ปุพฺเพ
อนนฺตฺตฺเตสฺส ธมฺเมสฺส สามี สจฺจานิ อภิสมฺพุชฺฌติ, ตตฺถ จ สพฺพณฺณํ ปาปฺณาติ
พลฺเลสฺส จ วสฺสํว, อโย วุจฺจติ ปุคฺคโล สมนฺนาสมพฺพุโร.

[๒๓] กตโม จ ปุคฺคโล ปจฺเจกสมพฺพุโร? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ปุพฺเพ
อนนฺตฺตฺเตสฺส ธมฺเมสฺส สามี สจฺจานิ อภิสมฺพุชฺฌติ, น จ ตตฺถ สพฺพณฺณํ ปาปฺณาติ
น จ พลฺเลสฺส วสฺสํว, อโย วุจฺจติ ปุคฺคโล ปจฺเจกสมพฺพุโร.

[๒๔] กตโม จ ปุคฺคโล อุกฺโกฏฏกวิมฺุตโต? อิเธกฺโข ปุคฺคโล อฏฺฐ
วิโมกฺเช กาเยน ผุสฺสิตฺวา วิหริติ, ปณฺณาย จสฺส ทิสฺวา อาสวา ปริกฺชีณา โหนฺติ,
อโย วุจฺจติ ปุคฺคโล อุกฺโกฏฏกวิมฺุตโต.

[๒๕] กตโม จ ปุคฺคโล ปณฺณาวิมฺุตโต? อิเธกฺโข ปุคฺคโล น เหว โข
อฏฺฐ วิโมกฺเช กาเยน ผุสฺสิตฺวา วิหริติ, ปณฺณาย จสฺส ทิสฺวา อาสวา ปริกฺชีณา
โหนฺติ, อโย วุจฺจติ ปุคฺคโล ปณฺณาวิมฺุตโต.

[๒๖] กตโม จ ปุคฺคโล กายสกฺขี? อิเธกฺโข ปุคฺคโล อฏฺฐ วิโมกฺเช
กาเยน ผุสฺสิตฺวา วิหริติ, ปณฺณาย จสฺส ทิสฺวา เอกฺกเจ อาสวา ปริกฺชีณา โหนฺติ,
อโย วุจฺจติ ปุคฺคโล กายสกฺขี.

[๒๗] กตโม จ ปุคฺคโล ทิฏฺฐิปปกฺโต? อิเธกฺโข ปุคฺคโล “อิทํ ทุกฺขนํ”ติ
ยถาภฺตํ ปชานาติ, “อโย ทุกฺขสมฺพุทฺธโย”ติ ยถาภฺตํ ปชานาติ, “อโย ทุกฺขนิโรธो”ติ
ยถาภฺตํ ปชานาติ, “อโย ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏฺฐิปทา”ติ ยถาภฺตํ ปชานาติ, ตถาคตฺตปฺเปเวทิตา

ตีณิ วา กุลานิ สนฺธาวิตฺฐา สํสริตฺฐา ทุกฺขสฺสสฺสํ กโรติ, อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล
โกโลโกโล.

[๓๓] กตโม จ ปุคฺคโล เอกพีธี? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ตินฺนํ สลฺยโฆชนานํ
ปริกฺขยา โสตาปนฺโน โหติ อวินิปาตธมฺโม นียโต สมฺโพธิปรายโน, โส เอกํเยว
มานสํ ภวํ นิพฺพตฺเตตฺฐวา ทุกฺขสฺสสฺสํ กโรติ, อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล เอกพีธี.

[๓๔] กตโม จ ปุคฺคโล สกทาคามี? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ตินฺนํ สลฺยโฆชนานํ
ปริกฺขยา รากโทสโมหานํ ทนฺตฺตา สกทาคามี โหติ สกิทเว อิมํ โลกํ อากนฺตฺวา
ทุกฺขสฺสสฺสํ กโรติ, อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล สกทาคามี.

[๓๕] กตโม จ ปุคฺคโล อนาคามี? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ปณฺจณฺโณ โอรม-
ภากิยานํ สลฺยโฆชนานํ ปริกฺขยา โอบปาติโก โหติ ตตฺถ ปรีนิพฺพายี อนาวตฺติ-
ธมฺโม ทสฺมา โลกา, อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล อนาคามี.

[๓๖] กตโม จ ปุคฺคโล อนตรปรีนิพฺพายี? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ปณฺจณฺโณ
โอรมภากิยานํ สลฺยโฆชนานํ ปริกฺขยา โอบปาติโก โหติ ตตฺถ ปรีนิพฺพายี อนาวตฺติ-
ธมฺโม ทสฺมา โลกา, โส อปฺปณฺโณ วา สมนนฺตฺรา อปฺปตฺตํ วา เวมฺชณฺมํ
อายุปฺปมาณํ อริยมกฺกํ สลฺยชเนติ อฺปรีจฺฉิมานํ สลฺยโฆชนานํ ปหานาย, อํ วุจฺจติ
ปุคฺคโล อนตรปรีนิพฺพายี.

[๓๗] กตโม จ ปุคฺคโล อฺปหจฺจปรีนิพฺพายี? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ปณฺจณฺโณ
โอรมภากิยานํ สลฺยโฆชนานํ ปริกฺขยา โอบปาติโก โหติ, ตตฺถ ปรีนิพฺพายี อนาวตฺติ-
ธมฺโม ทสฺมา โลกา, โส อตฺถกฺกมิตฺฐวา เวมฺชณฺมํ อายุปฺปมาณํ อฺปหจฺจ วา กาลกิริยํ
อริยมกฺกํ สลฺยชเนติ อฺปรีจฺฉิมานํ สลฺยโฆชนานํ ปหานาย, อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล
อฺปหจฺจปรีนิพฺพายี.

[๓๘] กตโม จ ปุคฺคโล อสงฺขารปรีนิพฺพายี? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ปณฺจณฺโณ

โอรมภากิยานํ สลฺยโฆชนานํ ปริกฺขยา โอบปาติโก โหติ, ตตฺถ ปรีนฺพิพายี อนาวตฺติ-
ธมฺโม ทสฺมา โลกา, โส อสงฺขารเณ อริยมคฺคํ สลฺยชนฺเต อฺปรีฏฺฐิमानํ สลฺยโฆชนานํ
ปหานาย, อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล อสงฺขารปรีนฺพิพายี.

[๓๙] กตโม จ ปุคฺคโล สสงฺขารปรีนฺพิพายี? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ปมฺพจฺจนํ
โอรมภากิยานํ สลฺยโฆชนานํ ปริกฺขยา โอบปาติโก โหติ, ตตฺถ ปรีนฺพิพายี อนาวตฺติ-
ธมฺโม ทสฺมา โลกา, โส สสงฺขารเณ อริยมคฺคํ สลฺยชนฺเต อฺปรีฏฺฐิमानํ สลฺยโฆชนานํ
ปหานาย, อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล สสงฺขารปรีนฺพิพายี.

[๔๐] กตโม จ ปุคฺคโล อฺทฺธโรโสโต อกฺกนิฏฺฐคามี? อิเธกฺโข ปุคฺคโล
ปมฺพจฺจนํ โอรมภากิยานํ สลฺยโฆชนานํ ปริกฺขยา โอบปาติโก โหติ, ตตฺถ ปรีนฺพิพายี
อนาวตฺติธมฺโม ทสฺมา โลกา, โส อวิหา จฺโต อตฺปปํ กจฺจติ, อตฺปปา จฺโต
สฺทสฺสํ กจฺจติ, สฺทสฺสา จฺโต สฺทสฺสํ กจฺจติ, สฺทสฺสียา จฺโต อกฺกนิฏฺฐํ กจฺจติ,
อกฺกนิฏฺฐเณ อริยมคฺคํ สลฺยชนฺเต อฺปรีฏฺฐิमानํ สลฺยโฆชนานํ ปหานาย, อํ วุจฺจติ
ปุคฺคโล อฺทฺธโรโสโต อกฺกนิฏฺฐคามี.

[๔๑] กตโม จ ปุคฺคโล โสตาปนฺโน? โสตาปตฺติผลสจฺจิกิริยาย ปฏฺวิปนฺโน?
ติณฺณํ สลฺยโฆชนานํ ปหานาย ปฏฺวิปนฺโน ปุคฺคโล โสตาปตฺติผลสจฺจิกิริยาย ปฏฺวิปนฺโน,
ยสฺส ปุคฺคผลสฺส ติณฺนิ สลฺยโฆชนานิ ปหีนานิ, อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล โสตาปนฺโน.

[๔๒] กามราคพฺยาปาทานํ ทนฺนภาวาย ปฏฺวิปนฺโน ปุคฺคโล สกทาคามีผล-
สจฺจิกิริยาย ปฏฺวิปนฺโน, ยสฺส ปุคฺคผลสฺส กามราคพฺยาปาทา ทนฺนภฺตา, อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล
สกทาคามี.

[๔๓] กามราคพฺยาปาทานํ อนวเสสฺสปหานาย ปฏฺวิปนฺโน ปุคฺคโล อนาคามี-
ผลสจฺจิกิริยาย ปฏฺวิปนฺโน, ยสฺส ปุคฺคผลสฺส กามราคพฺยาปาทา อนวเสสา ปหีนา,
อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล อนาคามี.

[๔๔] รูปราคอรูปราคมานอุทฺธจฺจอวิชฺชา อนวเสสฺสปุหนาย ปฏิปนฺโน
 ปุคฺคโล อรหตฺตผลสจฺฉิกริยาย ปฏิปนฺโน, ยสฺส ปุคฺคลสฺส รูปราโก อรูปราโก มาโน
 อุทฺธจํ อวิชฺชา อนวเสสา ปิณา, อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล อรหา.

เอกกนิทฺเทโส นิฏฺฐิโต.

๒. ทุกบุคคลปณตติ

[๔๕] กตโม จ ปุคฺคโล โกธโน? ตตฺถ กตโม โกธ? โย โกธ กุชฺฌนา
 กุชฺฌิตตฺตํ โทโส ทูสนา ทูสิตตฺตํ พฺยาปตฺติ พฺยาปชฺชนา พฺยาปชฺชิตตฺตํ วิโรโธ
 ปฏิวิโรโธ จณฺทิกุกํ อสุโรโป อนตฺตมณฑา จิตฺตสฺส, อํ วุจฺจติ โกธ. ยสฺส
 ปุคฺคลสฺส อํ โกธ อปฺปทีโน, อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล โกธโน.

[๔๖] กตโม จ ปุคฺคโล อุปนาฮี? ตตฺถ กตโม อุปนาโฮ? ปุพฺพกาลํ
 โกธ, อปรกาลํ อุปนาโฮ, โย เอวรूपํ อุปนาโฮ อุปนยฺหนา อุปนยฺหิตตฺตํ อฏฺฐปนา
 จปนา สณฺจปนา อนุสฺสนฺทนา อนุปฺพนฺธนา ทพฺพิกมมํ โกธสฺส, อํ วุจฺจติ อุปนาโฮ.
 ยสฺส ปุคฺคลสฺส อํ อุปนาโฮ อปฺปทีโน, อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล อุปนาฮี.

[๔๗] กตโม จ ปุคฺคโล มกฺขี? ตตฺถ กตโม มกฺโข? โย มกฺโข มกฺขายนา
 มกฺขายิตตฺตํ^๑ นิฏฺฐริยํ นิฏฺฐริยกมมํ, อํ วุจฺจติ มกฺโข. ยสฺส ปุคฺคลสฺส อํ มกฺโข
 อปฺปทีโน, อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล มกฺขี.

[๔๘] กตโม จ ปุคฺคโล ปลาสี? ตตฺถ กตโม ปลาสโ? โย ปลาสโ
 ปลาสายนา ปลาสายิตตฺตํ ปลาสาหาโร วิวาทญฺจณํ ยุกฺคคาโ อปฺปณฺธิสฺสคฺโค, อํ
 วุจฺจติ ปลาสโ. ยสฺส ปุคฺคลสฺส อํ ปลาสโ อปฺปทีโน, อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล ปลาสี.

๑ ส. มกฺขียนา มกฺขียิตตฺตํ

[๔๙] กตโม จ ปุคฺคโล อิตฺตํ? ทตฺถ กตมา อิตฺตา? ยา ปรลาภ-
สกุการกรุการมานนนวนทนปฺชนาสุ อิตฺตา อิตฺตายนฺนา อิตฺตยิตฺตํ อุตฺตยา อุตฺตยา
อิตฺตยิตฺตํ, อยํ วุจฺจติ อิตฺตา. ยสฺส ปุคฺคลสฺส อยํ อิตฺตา อปฺปทีนํ, อยํ วุจฺจติ
ปุคฺคโล อิตฺตํ.

[๕๐] กตโม จ ปุคฺคโล มจฺจรี? ทตฺถ กตมํ มจฺจรี? ปญฺจ มจฺจரியานิ :
อาวาสมจฺจรี กุลมจฺจรี ลาภมจฺจรี วัฒนมจฺจรี ฐมมจฺจรี, ยํ เอวรूपํ มจฺจเร
มจฺจรายนา มจฺจรายิตฺตํ เววิจฺฉํ กทริยํ กฏฺฏกฏฺฏกฏา อคฺคหิตฺตํ จิตฺตสฺส, อิทํ
วุจฺจติ มจฺจรี. ยสฺส ปุคฺคลสฺส อิทํ มจฺจรี อปฺปทีนํ, อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล มจฺจรี.

[๕๑] กตโม จ ปุคฺคโล สโจ? ทตฺถ กตมํ สาดेญํ? อิตฺทกฺโข ปุคฺคโล
สโจ โหติ ปริสโจ, ยํ ทตฺถ สจํ สจฺจตา สาดेญํ กฏฺฏพฺพตา^๑ กฏฺฏพฺพิ^๒ ปริกฺขตฺตตา,
ปาริกฺขตฺตํ, อิทํ วุจฺจติ สาดेญํ. ยสฺส ปุคฺคลสฺส อิทํ สาดेญํ อปฺปทีนํ, อยํ
วุจฺจติ ปุคฺคโล สโจ.

[๕๒] กตโม จ ปุคฺคโล มายา? ทตฺถ กตมา มายา? อิตฺทกฺโข ปุคฺคโล
กาเยน ทฺวจฺจิตํ จริตฺวา วาจาเยน ทฺวจฺจิตํ จริตฺวา มนฺสา ทฺวจฺจิตํ จริตฺวา ทสฺส
ปฏฺฐิจฺฉาทนฺเหตุ ปาปิกํ อิจฺฉํ ปณฺนิทฺติ “มา มํ ชญฺเฒา”ติ อิจฺฉติ, “มา มํ ชญฺเฒา”ติ
สงฺกปฺปติ, “มา มํ ชญฺเฒา”ติ วาจํ ภาสติ, “มา มํ ชญฺเฒา”ติ กาเยน ปรกฺกมฺติ,
ยา เอวรूपํ มายา มายาวิตา อจฺจาสรา วญฺจนา นิกฺกิตฺติ วิกิริณา ปริหรณา กุหนฺนา
ปริกฺกุหนฺนา ฉาตนา ปริจฺฉาตนา อนฺตฺตนาณิกมมํ อนาวิกมมํ วจฺฉาตนา ปาปกิริยา,
อยํ วุจฺจติ มายา. ยสฺส ปุคฺคลสฺส อยํ มายา อปฺปทีนํ, อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล
มายา.

[๕๓] กตโม จ ปุคฺคโล อหิริโก? ทตฺถ กตมํ อหิริกํ? ยํ น หิริยติ
หิริยิตฺทพฺเพน, น หิริยติ ปาปกาณํ อกฺุสลาณํ ฐมฺมานํ สฺมาปฺตฺติยา, อิทํ วุจฺจติ
อหิริกํ. อิมินา อหิริเกน สมนฺนาคโต ปุคฺคโล อหิริโก.

[๕๔] กตโม จ ปุคฺคโล อโนตฺตปปี? ตตฺถ กตมํ อโนตฺตปปี? ยํ น โอตฺตปปีติ โอตฺตปปีตพฺเพน, น โอตฺตปปีติ ปาปกานํ อกุสฺสานํ ฐมฺมานํ สฺมาปตฺติยา, อิทํ วุจฺจติ อโนตฺตปปี. อิมินา อโนตฺตปเปน สมฺนํนาคโต ปุคฺคโล อโนตฺตปปี.

[๕๕] กตโม จ ปุคฺคโล ทพฺพโจ? ตตฺถ กตมา ไทวจสฺสตา? สหธมฺมิเก วุจฺจมาเน ไทวจสฺสายํ ไทวจสฺสยํ ไทวจสฺสตา วิปฺปฏิกุสฺสกาหิตา วิปฺจันนิกสํสํสตา อนาทรียํ อนาทรตา อการวตา อปฺปฏิสฺสวตา, อयํ วุจฺจติ ไทวจสฺสตา. อิมาย ไทวจสฺสตาย สมฺนํนาคโต ปุคฺคโล ทพฺพโจ.

[๕๖] กตโม จ ปุคฺคโล ปาปมิตฺโต? ตตฺถ กตมา ปาปมิตฺตตา? เย เท ปุคฺคลา อสฺสทฺธา ทสฺสึลา อปฺปสฺสตา มจฺฉริโน ทปฺปณฺณา, ยา เตสํ เสวนา นิเสวนา สํเสวนา ภขนา สมฺภขนา ภตฺติ สมฺภตฺติ สมฺปวงฺกตา, อयํ วุจฺจติ ปาปมิตฺตตา. อิมาย ปาปมิตฺตตาย สมฺนํนาคโต ปุคฺคโล ปาปมิตฺโต.

[๕๗] กตโม จ ปุคฺคโล อินฺทฺริเยสฺส อคฺคตทวารो? ตตฺถ กตมา อินฺทฺริเยสฺส อคฺคตทวารตา? อิเธกฺโข ปุคฺคโล จกฺขณา รูปํ ทิสฺวา นิमितฺตคฺคฺคาหิ โหติ อนฺุพฺพณฺุชนคฺคฺคาหิ, ยทฺวาริกรณเมณํ จกฺขณฺุทฺริยํ อสํวตํ วิหรณฺุตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสฺสา ฐมฺมา อนฺุวาสฺสเวยฺยํ, ตสฺส สํวราย น ปฏิปชฺชติ, น รกฺขติ จกฺขณฺุทฺริยํ, จกฺขณฺุทฺริเย น สํวรํ อปชฺชติ. โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ๖เป๖ มาเนน กณฺฺธํ ฆายิตฺวา ๖เป๖ ชิวฺหํ รสํ สายิตฺวา ๖เป๖ กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ผุสฺสิตฺวา ๖เป๖ มนฺสา ฐมฺมํ วิณฺณาย นิमितฺตคฺคฺคาหิ โหติ อนฺุพฺพณฺุชนคฺคฺคาหิ, ยทฺวาริกรณเมณํ มนินฺทฺริยํ อสํวตํ วิหรณฺุตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสฺสา ฐมฺมา อนฺุวาสฺสเวยฺยํ, ตสฺส สํวราย น ปฏิปชฺชติ, น รกฺขติ มนินฺทฺริยํ, มนินฺทฺริเย น สํวรํ อปชฺชติ, ยา อิมํสํ จณฺฺณํ อินฺทฺริยานํ อคฺคตํ อโกปนา อนารกฺโข อสํวโร, อยํ วุจฺจติ อินฺทฺริเยสฺส อคฺคตทวารตา. อิมาย อินฺทฺริเยสฺส อคฺคตทวารตาย สมฺนํนาคโต ปุคฺคโล อินฺทฺริเยสฺส อคฺคตทวารอ.

โลกํ สยํ อภิณฺญา สจฺจนิกตฺวา ปเวทนสฺส^๑ติ, ยา เอวฺรฺฐา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคํ ทิฏฺฐิกนฺห์
 ทิฏฺฐิกนฺทาวโร ทิฏฺฐิวิสฺฐายิกํ ทิฏฺฐิวิปฺสนฺทิตํ ทิฏฺฐิสณฺโณชนํ คาโห ปฏิกฺคาโห
 อภินิเวโส ปรามาโส กุมฺมกฺโค มิจฺฉาปโต มิจฺฉตฺตํ ติตฺถายตนํ วิปริยเสศฺคาโห,^๒
 อยํ วุจฺจติ ทิฏฺฐิวิปฺตฺติ. สพฺพปาปํ มิจฺฉาทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิวิปฺตฺติ. อิมาย ทิฏฺฐิวิปฺตฺติยา
 สมฺนํนาคโต ปุคฺคโล ทิฏฺฐิวิปฺนโน.

[๖๓] กตโม จ ปุคฺคโล อชฺฉตฺตสณฺโณชนโน? ยสฺส ปุคฺคผลสฺส
 ปณฺโงจรมภากิยานิ สณฺโณชนานิ อปฺปทีนานิ, อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล อชฺฉตฺตสณฺโณชนโน.

[๖๔] กตโม จ ปุคฺคโล พหิทฺฐาสณฺโณชนโน? ยสฺส ปุคฺคผลสฺส ปณฺจทฺรุม-
 ภากิยานิ สณฺโณชนานิ อปฺปทีนานิ, อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล พหิทฺฐาสณฺโณชนโน.

[๖๕] กตโม จ ปุคฺคโล อฏฺโฏโณ? ตตฺถ กตโม โกโร? โย โกโร
 กุชฺฌนา กุชฺฌิตตฺตํ โทโส ทุสฺสนา^๓ ทุสฺสิตตฺตํ^๓ พฺยาปตฺติ พฺยาปชฺชนา พฺยาปชฺชิตตฺตํ
 วิโรโร ปฏฺวิโรโร จณฺทิกกํ อสุโรโป อนตฺถมฺนตา จิตฺตสฺส, อยํ วุจฺจติ โกโร.
 ยสฺส ปุคฺคผลสฺส อยํ โกโร ปทีโน, อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล อฏฺโฏโณ.

[๖๖] กตโม จ ปุคฺคโล อนุปนาหิ? ตตฺถ กตโม อุปนาโห? ปุพฺพกาลํ
 โกโร, อปรกาลํ อุปนาโห, โย เอวฺรฺฐโป อุปนาโห อุปนยฺหนา อุปนยฺหิตตฺตํ อฏฺฐปนา
 จปนา สณฺจปนา อนุสฺสณฺทนา อนุปฺปพฺนฺธนา ทพฺพีกมฺมํ โกรสฺส, อยํ วุจฺจติ อุปนาโห.
 ยสฺส ปุคฺคผลสฺส อยํ อุปนาโห ปทีโน, อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล อนุปนาหิ.

[๖๗] กตโม จ ปุคฺคโล อมกฺขิ? ตตฺถ กตโม มกฺโข? โย มกฺโข มกฺขายนา
 มกฺขายิตตฺตํ นิฏฺฐจฺริยํ นิฏฺฐจฺริยกมฺมํ, อยํ วุจฺจติ มกฺโข. ยสฺส ปุคฺคผลสฺส อยํ มกฺโข
 ปทีโน, อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล อมกฺขิ.

[๖๘] กตโม จ ปุคฺคโล อปลาสิ? ตตฺถ กตโม ปลาโส? โย ปลาโส

อภิ. ๓/๑๑ ๑ ฉ.ม. วิปริยเสศฺคาโห ๒ ฉ.ม. ทุสฺสนา ๓ ฉ.ม. ทุสฺสิตตฺตํ

ปลาสาयนา ปลาสายิตตฺตํ ปลาสาหาโร วิวาทฏฺฐานํ ยุกฺกคาโห อปฺปฏินิสฺสโก, อโย วุจฺจติ ปลาโส. ยสฺส ปุคฺคผลสฺส อโย ปลาโส ปหีนโน, อโย วุจฺจติ ปุคฺคโล อปลาโส.

[๖๘] กตโม จ ปุคฺคโล อนิสฺสโก? ตตฺถ กตมา อิสฺสา? ยา ปรลาภสํกการ-
ครุการมานนฺวทนฺตปฺปนาสุ อิสฺสา อิสฺสาयนา อิสฺสายิตตฺตํ อุตฺถา อุตฺถนา อุตฺถิตตฺตํ,
อโย วุจฺจติ อิสฺสา. ยสฺส ปุคฺคผลสฺส อโย อิสฺสา ปหีนโน, อโย วุจฺจติ ปุคฺคโล อนิสฺสโก.

[๗๐] กตโม จ ปุคฺคโล อมจฺฉริ? ตตฺถ กตมํ มจฺฉริยํ? ปณฺจ มจฺฉริยานิ:
อาวาสมจฺฉริยํ กุลมจฺฉริยํ ลาภมจฺฉริยํ วณฺณมจฺฉริยํ ฐมฺมมจฺฉริยํ, ยํ เอวรูปํ
มจฺฉเร มจฺฉรายนา มจฺฉรายิตตฺตํ เววิจฺฉํ กทริยํ กฏฺฏกณฺจกฺกา อคฺคหิตตฺตํ จิตฺตสฺส,
อิทํ วุจฺจติ มจฺฉริยํ. ยสฺส ปุคฺคผลสฺส อิทํ มจฺฉริยํ ปหีนโน, อโย วุจฺจติ ปุคฺคโล
อมจฺฉริ.

[๗๑] กตโม จ ปุคฺคโล อสฺสโจ? ตตฺถ กตมํ สฺสาเจยฺยํ? อิเธกฺกโจ ปุคฺคโล
สฺสโจ โหติ ปริสฺสโจ, ยํ ตตฺถ สจฺ สจฺกตา สฺสาเจยฺยํ กกฺขพฺพา กกฺขพฺปิ ปริกฺขตฺตทา
ปริกฺขตฺติยํ, อิทํ วุจฺจติ สฺสาเจยฺยํ. ยสฺส ปุคฺคผลสฺส อิทํ สฺสาเจยฺยํ ปหีนโน, อโย
วุจฺจติ ปุคฺคโล อสฺสโจ.

[๗๒] กตโม จ ปุคฺคโล อมายาวี? ตตฺถ กตมา มายา? อิเธกฺกโจ
ปุคฺคโล กาเยน ทฺวจฺจริตํ จริตฺวา วาจาเย ทฺวจฺจริตํ จริตฺวา มนฺสา ทฺวจฺจริตํ จริตฺวา
ตสฺส ปฏิจฺฉาทนฺตเหตุ ปาปิกํ อิจฺฉํ ปณฺนิทฺทติ, “มา มํ ชฺชณฺณา”ติ อิจฺฉติ, “มา มํ
ชฺชณฺณา”ติ สํกปฺปติ, “มา มํ ชฺชณฺณา”ติ วาจํ ภาสฺสติ, “มา มํ ชฺชณฺณา”ติ กาเยน
ปรกฺกมฺติ, ยา เอวรูปา มายา มายาวิตฺตา อจฺจาสฺรา วณฺณนา นิกฺกิตฺติ วิกฺกิตฺตา ปริหฺรณฺนา
กฺกุหนฺนา ปริกฺกุหนฺนา จาหนฺนา ปริจฺฉาหนฺนา อนฺนุตฺตานิกมฺมํ อนาวิกมฺมํ โวจฺฉาหนฺนา
ปาปิกิริยา, อโย วุจฺจติ มายา. ยสฺส ปุคฺคผลสฺส อโย มายา ปหีนโน, อโย วุจฺจติ
ปุคฺคโล อมายาวี.

[๗๓] กตโม จ ปุคฺคโล หิริมา? ตตฺถ กตมา หิริ? ยํ หิริยติ หิริยิตฺตพฺเพน, หิริยติ ปาปกาณํ อกุสลานํ ฐมฺมานํ สมาปตฺติยา. อयํ วุจฺจติ หิริ. อิมาย หิริยา สมฺนํนาคโต ปุคฺคโล หิริมา.

[๗๔] กตโม จ ปุคฺคโล โอตฺตปฺปปี? ตตฺถ กตมํ โอตฺตปฺปํ? ยํ โอตฺตปฺปติ โอตฺตปฺปิตฺตพฺเพน, โอตฺตปฺปติ ปาปกาณํ อกุสลานํ ฐมฺมานํ สมาปตฺติยา. อิทํ วุจฺจติ โอตฺตปฺปํ. อิมินา โอตฺตปฺเปน สมฺนํนาคโต ปุคฺคโล โอตฺตปฺปปี.

[๗๕] กตโม จ ปุคฺคโล สุวโจ? ตตฺถ กตมา สุวจฺจุสฺสตา? สหธมฺมิเก วุจฺจมาเน สุวจฺจุสฺสายํ สุวจฺจุสฺสียํ สุวจฺจุสฺสตา อปฺปฏิกุสฺสกาหิตา อวิปฺจันนิกาตฺตา สาหริยํ สาหริยตา สคารวตา สปปฏิสฺสวตา. อयํ วุจฺจติ สุวจฺจุสฺสตา. อิมาย สุวจฺจุสฺสตาย สมฺนํนาคโต ปุคฺคโล สุวโจ.

[๗๖] กตโม จ ปุคฺคโล กลฺยาณมิตฺตโต? ตตฺถ กตมา กลฺยาณมิตฺตตฺตา? เย เต ปุคฺคลา สทฺธา สีลวนฺโต พหุสฺสตา จาควนฺโต ปณฺณวนฺโต, ยา เตสํ เสวนา นิสฺเสวนา สํเสวนา ภขนา สมภขนา ภตฺติ สมภตฺติ สมปวงฺกตา. อยํ วุจฺจติ กลฺยาณมิตฺตตฺตา. อิมาย กลฺยาณมิตฺตตาย สมฺนํนาคโต ปุคฺคโล กลฺยาณมิตฺตโต.

[๗๗] กตโม จ ปุคฺคโล อินฺทริเยสุ กุตฺตทฺวาโร? ตตฺถ กตมา อินฺทริเยสุ กุตฺตทฺวารตา? อิเธกฺโข ปุคฺคโล จกฺขุณา รูปํ ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคฺคาหิ โหติ นานุพฺพยฺชนคฺคฺคาหิ, ยถวาทิกรณเมณํ จกฺขุณฺทริยํ อสํวตํ วิหรนฺตํ อภิขฺเฒาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ฐมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ, ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ, รกฺขติ จกฺขุณฺทริยํ, จกฺขุณฺทริเย สํวรํ อาปชฺชติ. โสเตเน สทฺทํ สุตฺวา ๖เป ๖ มาเนเน กนฺธํ ฌายิตฺวา ๖เป ๖ ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ๖เป ๖ กาเยเน โผฏฺฐพฺพํ ผุสฺสิตฺวา ๖เป ๖ มนฺสา ฐมฺมํ วิญฺญาเน นิมิตฺตคฺคฺคาหิ โหติ นานุพฺพยฺชนคฺคฺคาหิ, ยถวาทิกรณเมณํ มนินฺทริยํ อสํวตํ วิหรนฺตํ อภิขฺเฒาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ฐมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ, ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ, รกฺขติ มนินฺทริยํ, มนินฺทริเย สํวรํ อาปชฺชติ. ยา อิเมสํ ฉนฺนํ อินฺทริยานํ

กุตฺติ โภปนา อารกฺโข สํวโร. อยํ วุจฺจติ อินฺทฺริเยสุ กุตฺตทวารตา. อิมาย อินฺทฺริเยสุ
กุตฺตทวารตาย สมฺนํนาคโต ปุคฺคโล อินฺทฺริเยสุ กุตฺตทวารโร.

[๗๘] กตโม จ ปุคฺคโล โภชนเน มตฺตตฺตณฺณ? ตตฺถ กตมา โภชนเน มตฺตตฺตณฺณตา?
อิเธกจฺโจ ปุคฺคโล ปฏิสงฺขา โยนิสฺโส อาหารํ อหारेติ เนว ทวาย น มทาย น
มณฺฑนํ น วิภูสณาย ยาวเทว อิมสฺส กายสฺส จิตฺติยา ยาปนาย วิหีสฺสปฺรติยา พฺรหฺมจรี-
ยานกฺกุทาย, อิติ ปฺราณณจ เวทนํ ปฏฺิหฺงขามิ, นวณฺจ เวทนํ น อุปฺปาเทสุสํมิ,
ยาตฺตรา จ เม ภวิสฺสติ อนวชฺชตา จ ผาสฺสุวิหาโร จาติ. ยา ตตฺถ สนฺตฺตฺตจฺจิตา
มตฺตตฺตณฺณตา ปฏิสงฺขา โภชนเน. อยํ วุจฺจติ โภชนเน มตฺตตฺตณฺณตา. อิมาย โภชนเน
มตฺตตฺตณฺณตาย สมฺนํนาคโต ปุคฺคโล โภชนเน มตฺตตฺตณฺณ.

[๗๙] กตโม จ ปุคฺคโล อุปฺปจฺจิตฺตสฺสติ? ตตฺถ กตมา สติ? ยา สติ อนุสฺสติ
ปฏิสฺสติ สติ สรณฺตา ธารณฺตา อปฺปิลานฺตา อสมฺมุสนฺตา สติ สตินฺทฺริยํ สติพลํ
สมฺมาสฺติ. อยํ วุจฺจติ สติ. อิมาย สติยา สมฺนํนาคโต ปุคฺคโล อุปฺปจฺจิตฺตสฺสติ.

[๘๐] กตโม จ ปุคฺคโล สมฺปชาโน? ตตฺถ กตมํ สมฺปชฺชณฺณํ? ยา ปณฺณวา
ปชานนา วิจโย ปวิจโย ฐมฺมุวิจโย สลฺลกฺขณา อุปฺลกฺขณา ปจฺจุปฺลกฺขณา ปณฺทิจฺจํ
โกสฺสลฺลํ เนปฺปณฺณํ เวทพฺยา จินฺตา อุปฺปริกฺขา ฐวี เมธา ปริณายิกา วิปฺสฺสนา
สมฺปชฺชณฺณํ ปโตโท ปณฺณวา ปณฺณวินฺทฺริยํ ปณฺณวาพลํ ปณฺณวาสฺสํ ปณฺณวาปาสาโท
ปณฺณวาอาโลโก ปณฺณวาโอภาโส ปณฺณวาปชฺชโรโต ปณฺณวารตฺนํ อโมโห ฐมฺมุวิจโย สมฺมา-
ทิกฺขติ. อิทํ วุจฺจติ สมฺปชฺชณฺณํ. อิมินา สมฺปชฺชณฺเณน สมฺนํนาคโต ปุคฺคโล สมฺปชาโน.

[๘๑] กตโม จ ปุคฺคโล สีสฺสสมฺปนฺโน? ตตฺถ กตมา สีสฺสสมฺปทา? กายิโก
อวฺตฺติกฺกโม วาจสิโก อวฺตฺติกฺกโม กายิกวาจสิโก อวฺตฺติกฺกโม. อยํ วุจฺจติ สีสฺสสมฺปทา.
สพฺโพปี สีสฺสํวโร สีสฺสสมฺปทา. อิมาย สีสฺสสมฺปทาย สมฺนํนาคโต ปุคฺคโล สีสฺสสมฺปนฺโน.

[๘๒] กตโม จ ปุคฺคโล ทิฏฺฐิสมฺปนฺโน? ทตฺถ กตมา ทิฏฺฐิสมฺปทา?
 “อตฺถิ ทินฺนํ, อตฺถิ ยิฏฺฐํ, อตฺถิ หุตํ, อตฺถิ สุกฺกทุกฺกฏานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก,
 อตฺถิ อยํ โลโก, อตฺถิ ปโร โลโก, อตฺถิ มาตา, อตฺถิ ปิตา, อตฺถิ สตา
 โอปปาติกา, อตฺถิ โลเก สมณพฺรหฺมณา สมฺมกฺขตา สมฺมาปฺปิปฺปนา, เย อิมญจ
 โลกํ ปรวฺจ โลกํ สยํ อภินฺวา สจฺฉนิกฺขวา ปเวเทนฺตี”ติ, ยา เอวฺรฺปา ปณฺวา
 ปชานนา ๆเปว อโมโห ธมฺมวិโย สมฺมาทิฏฺฐิ. อยํ วุจฺจติ ทิฏฺฐิสมฺปทา, สพฺพาปํ
 สมฺมาทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิสมฺปทา. อิมาย ทิฏฺฐิสมฺปทาย สมฺนฺนาคโต ปุคฺคโล ทิฏฺฐิสมฺปนฺโน.

[๘๓] กตเม เทว ปุคฺคลา ทลฺลภา โลกสฺมี? โย จ ปุพฺพการี, โย จ
 กตญฺญู กตเวทී. อิม เทว ปุคฺคลา ทลฺลภา โลกสฺมี.

[๘๔] กตเม เทว ปุคฺคลา ทตฺตปฺปยา? โย จ ลหฺรํ ลหฺรํ นิภฺชิปฺติ, โย
 จ ลหฺรํ ลหฺรํ วิสฺสชฺเชติ. อิม เทว ปุคฺคลา ทตฺตปฺปยา.

[๘๕] กตเม เทว ปุคฺคลา สุตฺตปฺปยา? โย จ ลหฺรํ ลหฺรํ น นิภฺชิปฺติ,
 โย จ ลหฺรํ ลหฺรํ น วิสฺสชฺเชติ. อิม เทว ปุคฺคลา สุตฺตปฺปยา.

[๘๖] กตเมสํ ทวินฺนํ ปุคฺคลานํ อาสวา วทฺชนฺติ? โย จ น กุกฺกุจฺจายิตพฺพํ
 กุกฺกุจฺจายติ, โย จ กุกฺกุจฺจายิตพฺพํ น กุกฺกุจฺจายติ. อิมสํ ทวินฺนํ ปุคฺคลานํ
 อาสวา วทฺชนฺติ.

[๘๗] กตเมสํ ทวินฺนํ ปุคฺคลานํ อาสวา น วทฺชนฺติ? โย จ น กุกฺกุจฺจายิตพฺพํ
 น กุกฺกุจฺจายติ, โย จ กุกฺกุจฺจายิตพฺพํ กุกฺกุจฺจายติ. อิมสํ ทวินฺนํ ปุคฺคลานํ
 อาสวา น วทฺชนฺติ.

[๘๘] กตโม จ ปุคฺคโล หีนาริมุทฺโต? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ทสฺสึโล โหติ
 ปาปรมฺโม, โส อณฺณํ ทลฺลสึลํ ปาปรมฺมํ เสวติ ภชฺติ ปยิริปาสติ. อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล
 หีนาริมุทฺโต.

[๘๙] กตโม จ ปุคฺคโล ปณฺเฑธาริณฺมฺหุโต? อิเธกฺขจฺโจะ ปุคฺคโล สึลฺวา โหติ กลฺยาณธมฺโม, โส อณฺณํ สึลฺวณฺตํ กลฺยาณธมฺมํ เสวติ ภชฺติ ปยิริปาสติ. อयํ วุจฺจติ ปุคฺคโล ปณฺเฑธาริณฺมฺหุโต.

[๙๐] กตโม จ ปุคฺคโล ทิตฺโต? ปจฺเจกสมฺพุทฺธา, เย จ ตถาคตสฺส สวากา อรหฺนฺโต ทิตฺตา. สมฺมาสมฺพุทฺโธ ทิตฺโต จ ตปฺเปตา จ.

ทุกฺกนิทฺเทโส นิฏฺฐิตฺโ.

๓. ติกฺกปุคฺคผลปณฺณตฺติ

[๙๑] กตโม จ ปุคฺคโล นิราโส? อิเธกฺขจฺโจะ ปุคฺคโล ทุสฺสีโล โหติ ปาปธมฺโม อสุจิ สงฺกตฺตสฺสมาจาโร ปฏิจฺจนนฺกมฺมนฺโต อสฺสสมฺโน สมณปฏฺวิโย อพฺรหฺมจารี พฺรหฺมจาริปฏฺวิโย อนฺโตปฺปติ อวสฺสุโต กสมฺพุชฺชาโต, โส สฺสณฺาติ “อิทฺถนฺนาโม กิร ภิกฺขุ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมฺมตฺตํ ปณฺณาวิมฺมตฺตํ ทิฏฺฐเจว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกทฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริตฺถิ”ติ, ตสฺส น เอวํ โหติ “กฺุทาสฺสุ นามาหฺมปิ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมฺมตฺตํ ปณฺณาวิมฺมตฺตํ ทิฏฺฐเจว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกทฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริตฺถามิ”ติ; อयํ วุจฺจติ ปุคฺคโล นิราโส.

[๙๒] กตโม จ ปุคฺคโล อาสฺโส? อิเธกฺขจฺโจะ ปุคฺคโล สึลฺวา โหติ กลฺยาณธมฺโม, โส สฺสณฺาติ “อิทฺถนฺนาโม กิร ภิกฺขุ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมฺมตฺตํ ปณฺณาวิมฺมตฺตํ ทิฏฺฐเจว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกทฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริตฺถิ”ติ, ตสฺส เอวํ โหติ “กฺุทาสฺสุ นามาหฺมปิ อาสวานํ ขยา เจโตวิมฺมตฺตํ ปณฺณาวิมฺมตฺตํ ทิฏฺฐเจว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกทฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริตฺถามิ”ติ; อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล อาสฺโส.

[๙๓] กตโม จ ปุคฺคโล วิกทาสฺโส? อิเธกฺขจฺโจะ ปุคฺคโล อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมฺมตฺตํ ปณฺณาวิมฺมตฺตํ ทิฏฺฐเจว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกทฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริ,

โส สุนาติ “อิติถนฺนาโม กิร ภิกฺขุ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปณฺณาวิมุตฺตี
 ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกิตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริตี”ติ, ตสฺส น เอวํ โหติ
 “กฺุหาสุสุ นามาหมฺปิ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปณฺณาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเจว
 ฐมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกิตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริตฺตมฺ”ติ. ตํ กิสุส เหตุ? ยา หิสฺส
 ปุพฺเพ อวิมุตฺตสฺส วิมุตฺตาสา, सा ปฏิปสฺสทฺธา. อयं วุจฺจติ ปุคฺคฺโล วิคทาโส.

[๙๔] ทตฺถ กตฺเม ตโย คิลาณฺปูมา ปุคฺคฺลา? ตโย คิลานา : อิเธกฺโข
 คิลาโน ลภฺนฺโต วา สປฺปายานิ โภชนานิ อลภฺนฺโต วา สປฺปายานิ โภชนานิ
 ลภฺนฺโต วา สປฺปายานิ เกสฺสฺซานิ อลภฺนฺโต วา สປฺปายานิ เกสฺสฺซานิ ลภฺนฺโต วา
 ปฏฺวิรูปํ อุปฺภุจกํ อลภฺนฺโต วา ปฏฺวิรูปํ อุปฺภุจกํ เนว วุจฺจติ ตมฺหา อาพาธา. (๑)

อิธ ปนฺนํจฺโจ คิลาโน ลภฺนฺโต วา สປฺปายานิ โภชนานิ อลภฺนฺโต
 วา สປฺปายานิ โภชนานิ ลภฺนฺโต วา สປฺปายานิ เกสฺสฺซานิ อลภฺนฺโต วา สປฺปายานิ
 เกสฺสฺซานิ ลภฺนฺโต วา ปฏฺวิรูปํ อุปฺภุจกํ อลภฺนฺโต วา ปฏฺวิรูปํ อุปฺภุจกํ วุจฺจติ
 ตมฺหา อาพาธา. (๒)

อิธ ปนฺนํจฺโจ คิลาโน ลภฺนฺโต สປฺปายานิ โภชนานิ โน อลภฺนฺโต,
 ลภฺนฺโต สປฺปายานิ เกสฺสฺซานิ โน อลภฺนฺโต, ลภฺนฺโต ปฏฺวิรูปํ อุปฺภุจกํ โน
 อลภฺนฺโต วุจฺจติ ตมฺหา อาพาธา. (๓)

ตตฺร ยวฺวายํ คิลาโน ลภฺนฺโต สປฺปายานิ โภชนานิ โน อลภฺนฺโต,
 ลภฺนฺโต สປฺปายานิ เกสฺสฺซานิ โน อลภฺนฺโต, ลภฺนฺโต ปฏฺวิรูปํ อุปฺภุจกํ โน อลภฺนฺโต
 วุจฺจติ ตมฺหา อาพาธา, อิมํ คิลานํ ปฏฺวิจ ภาวฺตา คิลาณภตฺตํ อนฺนํภตฺตํ,
 คิลาณเกสฺสฺซํ อนฺนํภตฺตํ, คิลาณฺปูจฺจาโก อนฺนํภตฺตา, อิมํจ ปน คิลานํ ปฏฺวิจ
 อณฺเณปี คิลานา อุปฺภุจาทพฺพา.

เอวเมว ตโย คิลาณฺปูมา ปุคฺคฺลา สนฺโต สวิขฺชํมานา โลกสฺมี. กตฺเม ตโย?
 อิเธกฺโข ปุคฺคฺโล ลภฺนฺโต วา ตถาคตํ ทสฺสํนาย อลภฺนฺโต วา ตถาคตํ ทสฺสํนาย,

लग्नो वा तदाकल्पवेति तं ऋग्विद्यं सनय ओलग्नो वा तदाकल्पवेति
 ऋग्विद्यं सनय नव ओगुगमति नियमं गुसलेसु ऋमेसु समुततं. (७)

อิฐ ปนเกจุโจ ปุคฺคโล ลภนฺโต วา ตถาคตํ ทสฺสนาย อลภนฺโต
 วา ตถาคตํ ทสฺสนาย, ลภนฺโต วา ตถาคตปฺปเวทิตํ รมฺมวีนยํ สวนาย อลภนฺโต
 วา ตถาคตปฺปเวทิตํ รมฺมวีนยํ สวนาย โยกฺกมฺมํ นียามํ กุสฺเลสุ รมฺเมสุ สมฺมตฺตํ. (๒)

อิฐ ปนังกุโจ ปุคฺคโล ลภนฺโต ทถาคทํ ทสฺสนาย โน อลภนฺโต,
 ลภนฺโต ทถาคทปฺปเวทิตํ ฐมฺมวินยํ สวนาย โน อลภนฺโต โอภกฺกมฺติ นิยามํ กุสเลสุ
 ฐมฺเมสุ สมฺมตฺตา. (๓)

ทศร ญว้ย ปุคฺคโล ฌณฺโตะ ทตถกํ ทสฺสนาย โน อลณฺโตะ,
 ฌณฺโตะ ทตถกตฺตปฺเปวทิตํ ฐมฺมวินยํ สวณาย โน อลณฺโตะ โยกมฺมทิตฺติ นียามํ กุสเลสุ
 ฐมฺเมสุ ฐมฺมตฺตํ, อิมํ ปุคฺคํ ปฏิจฺจ ภควตา ฐมฺมเทสนา อนนฺตญฺาตา, อิมญฺ ปน
 ปุคฺคํ ปฏิจฺจ อลฺลสฺสํ ฐมฺโม เทเสตพฺโพ; อิมํ ทโย คิลานฺนปฺมา ปุคฺคลา
 สนฺโต สํวชฺชมนานา โลกสฺสมี.

[๔๕] กตโม จ ปุคฺคโล กายสกุขี? อีธะกฺโข ปุคฺคโล อญฺจ วิโมกฺเช
กาเยน ผุสฺสิตฺวา วิหริติ, ปณฺณาย จสฺส ทิสฺวา เอกจฺเจ อาสวา ปริกฺขีณา โหนฺติ.
อโย วจจติ ปุคฺคโล กายสกุขี.

[๔๖] กตโม จ ปุคฺคโล ทิฏฺฐิปปตฺโต? อิธกจฺโจ ปุคฺคโล “อิทํ ทุกฺขนํ”ติ
 ยถากุทํ ปชานาติ, “อํยํ ทุกฺขสมุทฺทโย”ติ ยถากุทํ ปชานาติ, “อํยํ ทุกฺขนิโรธो”ติ
 ยถากุทํ ปชานาติ, “อํยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏฺวิปทา”ติ ยถากุทํ ปชานาติ, ตถากตปฺปเวทิตา
 จสฺส ธมฺมา ปณฺณาย ไวทฺธิจฺจา โหนฺติ ไวจริตา, ปณฺณาย จสฺส ทิสฺวา เอกจฺเจ
 อาสวา ปริกฺชีณา โหนฺติ. อํยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล ทิฏฺฐิปปตฺโต.

[๙๗] กตโม จ ปุคฺคโล สทฺธาวิมุตฺโต? อิเธกฺโข ปุคฺคโล “อิทํ ทุกฺขณฺ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ เปวํ ตถาคตปเวทิตา จสฺส ธมฺมา ปณฺณาย โวทิสฺสา โหนฺติ โวจริตา, ปณฺณาย จสฺส ทิสฺวา เอกกฺโข อาสวา ปริกฺขีณา โหนฺติ, โน จ โช ยถา ทิฏฺฐิปปตฺตสฺส. อयํ วุจฺจติ ปุคฺคโล สทฺธาวิมุตฺโต.

[๙๘] กตโม จ ปุคฺคโล คฺคณฺณํ? อิเธกฺโข ปุคฺคโล มุสสวาที โหติ สภกฺคโต วา ปริสคฺคโต วา ฉาทิมชฺฌคฺคโต วา ปุคฺคชฺฌคฺคโต วา ราชกฺคชฺฌคฺคโต วา อภินีโต สกฺขิปุญฺโজ “เอหิ” โภ ปริสฺส ยํ ชานาสิ, ตํ วเทหิ”ติ, โส อชานํ วา อาห “ชานามิ”ติ, ชานํ วา อาห “น ชานามิ”ติ, อปสฺสํ วา อาห “ปสฺสามิ”ติ, ปสฺสํ วา อาห “น ปสฺสามิ”ติ. อิติ อตฺตเหตุ วา ปรเหตุ วา อามิสกฺกิจฺจเหตุ วา สมฺปชานมฺสา ภาสิตา โหติ. อयํ วุจฺจติ ปุคฺคโล คฺคณฺณํ.

[๙๙] กตโม จ ปุคฺคโล ปุพฺผณฺณํ? อิเธกฺโข ปุคฺคโล มุสสวาทํ ปหาย มุสสวาทา ปฏฺวิโร โหติ สภกฺคโต วา ปริสคฺคโต วา ฉาทิมชฺฌคฺคโต วา ปุคฺคชฺฌคฺคโต วา ราชกฺคชฺฌคฺคโต วา อภินีโต สกฺขิปุญฺโজ “เอหิ โภ ปริสฺส ยํ ชานาสิ, ตํ วเทหิ”ติ, โส อชานํ วา อาห “น ชานามิ”ติ, ชานํ วา อาห “ชานามิ”ติ, อปสฺสํ วา อาห “น ปสฺสามิ”ติ, ปสฺสํ วา อาห “ปสฺสามิ”ติ. อิติ อตฺตเหตุ วา ปรเหตุ วา อามิสกฺกิจฺจเหตุ วา น สมฺปชานมฺสา ภาสิตา โหติ. อयํ วุจฺจติ ปุคฺคโล ปุพฺผณฺณํ.

[๑๐๐] กตโม จ ปุคฺคโล มรฺตณฺณํ? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ยา สว วาจา เนฬา กณฺณสุขา เปมฺนียา หทยงฺคมา โปรี พหุชนกฺกตา พหุชนมนาปา, ตถารูปี วาจํ ภาสิตา โหติ. อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล มรฺตณฺณํ.

[๑๐๑] กตโม จ ปุคฺคโล อรฺกฺกปมฺจิตฺโต? อิเธกฺโข ปุคฺคโล โกธโน โหติ

อุปายาสพฺพโล, อปฺปมฺปิ วุตฺโต สฺมาโน อภิสซชฺชติ กุปฺปติ พฺยาปชฺชติ ปตฺติถียฺติ.
โกปฺปจฺ ทิสฺสจฺ อปฺปจฺจยฺยจฺ ปาตฺกโรติ. เสยฺยธาปี นาม ทฺวฺจฺจโรโก กฺกุเจฺน วา
กจฺจลยฺ วา ฆณฺณิโก ภฺยโยโส มตฺตคฺคยฺ อาสวํ เทติ, เอวเมว อิธกจฺโจ ปุคฺคโล
โกธโน โหติ อุปายาสพฺพโล, อปฺปมฺปิ วุตฺโต สฺมาโน อภิสซชฺชติ กุปฺปติ พฺยาปชฺชติ
ปตฺติถียฺติ, โกปฺปจฺ ทิสฺสจฺ อปฺปจฺจยฺยจฺ ปาตฺกโรติ. อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล อรฺกฺกฺกมฺจิตฺโต.

[๑๐๒] กตโม จ ปุคฺคโล วิชฺชูปมฺจิตฺโต? อิธกจฺโจ ปุคฺคโล “อิทํ ทฺวฺกฺชนํ”ติ
ยถาภฺตํ ปชานาติ, “อํ ทฺวฺกฺชนมฺมทฺโย”ติ ยถาภฺตํ ปชานาติ, “อํ ทฺวฺกฺชนนิโรธํ”ติ
ยถาภฺตํ ปชานาติ, “อํ ทฺวฺกฺชนนิโรธคามินี ปฏฺธิปทา”ติ ยถาภฺตํ ปชานาติ. เสยฺยธาปี
นาม จกฺขฺมา ปฺริโส รตฺตทณฺณการทมิสฺสย วิชฺชนตฺตริกฺกยฺ รุปานิ ปสฺสเสยฺย, เอวเมว
อิธกจฺโจ ปุคฺคโล “อิทํ ทฺวฺกฺชนํ”ติ ยถาภฺตํ ปชานาติ, “อํ ทฺวฺกฺชนมฺมทฺโย”ติ ยถาภฺตํ
ปชานาติ, “อํ ทฺวฺกฺชนนิโรธํ”ติ ยถาภฺตํ ปชานาติ, “อํ ทฺวฺกฺชนนิโรธคามินี ปฏฺธิปทา”ติ
ยถาภฺตํ ปชานาติ. อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล วิชฺชูปมฺจิตฺโต.

[๑๐๓] กตโม จ ปุคฺคโล วชิรฺูปมฺจิตฺโต? อิธกจฺโจ ปุคฺคโล อาสวานํ
ชฺยา อนาสวํ เจโตวิมฺมตฺตํ ปณฺณาวิมมฺมตฺตํ ทิฏฺฐเจว ธมฺเม สยํ อภินฺนฺวา สจฺฉนิกทฺวา
อุปสมฺมปชฺช วิหริติ. เสยฺยธาปี นาม วชิรฺสฺส นตฺถิ กิณฺจิ อเกชฺชํ มณฺนิ วา ปาสาโณ วา,
เอวเมว อิธกจฺโจ ปุคฺคโล อาสวานํ ชฺยา อนาสวํ เจโตวิมฺมตฺตํ ปณฺณาวิมมฺมตฺตํ ทิฏฺฐเจว
ธมฺเม สยํ อภินฺนฺวา สจฺฉนิกทฺวา อุปสมฺมปชฺช วิหริติ. อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล วชิรฺูปมฺจิตฺโต.

[๑๐๔] กตโม จ ปุคฺคโล อนโร? อิธกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส ตถารูปํ จกฺขฺ
น โหติ, ยถารูปํ จกฺขฺนา อนธฺกิตํ วา โภกํ อธิคฺจฺเจยฺย, อธฺกิตํ วา โภกํ ผาตี
กเรยฺย. ตถารูปมฺปิสฺส จกฺขฺ น โหติ, ยถารูปํ จกฺขฺนา กุสฺลากุสฺเล ธมฺเม
ชานเยย, สวาชฺชานวชฺเช ธมฺเม ชานเยย, หีนปฺปณฺเฑธ ธมฺเม ชานเยย, กณฺหสุกฺก-
สปปฏฺฐิกาย ธมฺเม ชานเยย. อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล อนโร.

[໑໐໕] ກຕໂມ ຈ ປຸກຄໂລ ເອກຈກຊຸ? ອີເຣກຈຸສຸສ ປຸກຄສຸສ ທຄາຣຸປ໌ ຈກຊຸ ໂຫຕິ, ຍຄາຣຸເປນ ຈກຊຸນາ ອນຣິຄຕ໌ ວາ ໂກຄ໌ ອຣິຄຈຸເຍຍ, ອຣິຄຕ໌ ວາ ໂກຄ໌ ຝາຕິ ກເຣຍຍ ທຄາຣຸປ໌ສຸສ ຈກຊຸ ນ ໂຫຕິ, ຍຄາຣຸເປນ ຈກຊຸນາ ກຸສລາກຸສເລ ຣມເມ ສາເນຍຍ, ສາວຊຸສານວຊເ ຣມເມ ສາເນຍຍ, ພິນປຸປຣ໌ເຕ ຣມເມ ສາເນຍຍ, ກຸນຸສຸກສປຸປຣ໌ພາເກ ຣມເມ ສາເນຍຍ. ອຍ໌ ວຸຈຸຈຕິ ປຸກຄໂລ ເອກຈກຊຸ.

[໑໐໖] ກຕໂມ ຈ ປຸກຄໂລ ທຸວິຈກຊຸ? ອີເຣກຈຸສຸສ ປຸກຄສຸສ ທຄາຣຸປ໌ ຈກຊຸ ໂຫຕິ, ຍຄາຣຸເປນ ຈກຊຸນາ ອນຣິຄຕ໌ ວາ ໂກຄ໌ ອຣິຄຈຸເຍຍ, ອຣິຄຕ໌ ວາ ໂກຄ໌ ຝາຕິ ກເຣຍຍ. ທຄາຣຸປ໌ສຸສ ຈກຊຸ ໂຫຕິ, ຍຄາຣຸເປນ ຈກຊຸນາ ກຸສລາກຸສເລ ຣມເມ ສາເນຍຍ, ສາວຊຸສານວຊເ ຣມເມ ສາເນຍຍ, ພິນປຸປຣ໌ເຕ ຣມເມ ສາເນຍຍ, ກຸນຸສຸກສປຸປຣ໌ພາເກ ຣມເມ ສາເນຍຍ. ອຍ໌ ວຸຈຸຈຕິ ປຸກຄໂລ ທຸວິຈກຊຸ.

[໑໐໗] ກຕໂມ ຈ ປຸກຄໂລ ອວກຊຸຊປວໂຍ? ອີເຣກຈຸຈ ປຸກຄໂລ ອາຣາມ໌ ຄນຸຕາ ໂຫຕິ ອກິກຸຊຸນ໌ ກິກຸຊຸນ໌ ສນຸຕິເກ ຣມມສຸສວນາຍ, ທສຸສ ກິກຸຊຸ ຣມມ໌ ທເສນຸຕິ ອາທິກລູຍາຸນ໌ ມຊເຣກລູຍາຸນ໌ ປຣິໂຍສານກລູຍາຸນ໌ ສາຕຸຕ໌ ສພຸຍຸຊນ໌ ເກວລປຣິປຸຸນ໌ ປຣິສຸທຸ໌ ພຸຣຸທຸມຈຣິຍ໌ ປກາເສນຸຕິ. ໂສ ທສຸມີ ອາສເນ ນິສິນໂນ ທສຸສາ ກດາຍ ເນວ ອາທິ ມນສິກໂຣຕິ, ນ ມຊຸຸນ໌ ມນສິກໂຣຕິ, ນ ປຣິໂຍສານ໌ ມນສິກໂຣຕິ, ວຸຈຸຈິໂຕປ໌ ທມຸຫາ ອາສນາ ທສຸສາ ກດາຍ ເນວ ອາທິ ມນສິກໂຣຕິ, ນ ມຊຸຸນ໌ ມນສິກໂຣຕິ, ນ ປຣິໂຍສານ໌ ມນສິກໂຣຕິ. ເສຍຍຄາປ໌ ນາມ ກຸມໂກ ນິກຸກຸຊ໌ ທຕຸຕ໌ ອຸທກ໌ ອາສິຕຸຕ໌ ວິວຸຕຸຕຕິ ໃນ ສຸນຸຈາຕິ. ເວເມວ ອີເຣກຈຸຈ ປຸກຄໂລ ອາຣາມ໌ ຄນຸຕາ ໂຫຕິ ອກິກຸຊຸນ໌ ກິກຸຊຸນ໌ ສນຸຕິເກ ຣມມສຸສວນາຍ, ທສຸສ ກິກຸຊຸ ຣມມ໌ ທເສນຸຕິ ອາທິກລູຍາຸນ໌ ມຊເຣກລູຍາຸນ໌ ປຣິໂຍສານກລູຍາຸນ໌ ສາຕຸຕ໌ ສພຸຍຸຊນ໌ ເກວລປຣິປຸຸນ໌ ປຣິສຸທຸ໌ ພຸຣຸທຸມຈຣິຍ໌ ປກາເສນຸຕິ. ໂສ ທສຸມີ ອາສເນ ນິສິນໂນ ທສຸສາ ກດາຍ ເນວ ອາທິ ມນສິກໂຣຕິ, ນ ມຊຸຸນ໌ ມນສິກໂຣຕິ, ນ ປຣິໂຍສານ໌ ມນສິກໂຣຕິ, ວຸຈຸຈິໂຕປ໌ ທມຸຫາ ອາສນາ ທສຸສາ ກດາຍ ເນວ ອາທິ ມນສິກໂຣຕິ, ນ ມຊຸຸນ໌ ມນສິກໂຣຕິ, ນ ປຣິໂຍສານ໌ ມນສິກໂຣຕິ. ອຍ໌ ວຸຈຸຈຕິ ປຸກຄໂລ ອວກຊຸຊປວໂຍ.

[๑๐๘] กตโม จ ปุคฺคโล อจฺจนฺคปณฺณโม? อิเธกจฺใจ ปุคฺคโล อารามํ
 กนฺตา โหติ อภิกฺขณํ ภิกฺขุณฺ สนฺตติเก ฐมฺมสฺสวณาย, ทสฺส ภิกฺขุ ฐมฺมํ เทเสนฺติ
 อาทิกถฺยาณํ มชฺฌกถฺยาณํ ปรีโยสานกถฺยาณํ สาทถํ สพฺพณฺชนํ เกวลปรีปฺณณํ
 ปรีสุทฺธํ พุทฺธมฺจริยํ ปกาเสนฺติ. โส ทสฺมี อาสเน นิสินฺโน ทสฺสา กถา อาทิมฺปี้
 มนสิกโรติ, มชฺฌมฺปี้ มนสิกโรติ, ปรีโยसानมฺปี้ มนสิกโรติ, วุฏฺฐิตฺ จ ไซ ทมฺหา
 อาสเน ทสฺสา กถา เนว อาทิ มนสิกโรติ, น มชฺฌมฺปี้ มนสิกโรติ, น ปรีโยसानํ
 มนสิกโรติ. เสยฺยถาปี นาม ปุริสสฺส อจฺจนฺคปณฺณโม นานาขชฺชกานิ อากิณฺณานิ ทิลา
 ทนฺตุลา โมทกา พทฺธา. โส ทมฺหา อาสเน วุฏฺฐนฺโต สติสมฺโมสา ปกิเรยฺย.
 เอวเมว อิเธกจฺใจ ปุคฺคโล อารามํ กนฺตา โหติ อภิกฺขณํ ภิกฺขุณฺ สนฺตติเก ฐมฺมสฺสวณาย,
 ทสฺส ภิกฺขุ ฐมฺมํ เทเสนฺติ อาทิกถฺยาณํ มชฺฌกถฺยาณํ ปรีโยสานกถฺยาณํ สาทถํ
 สพฺพณฺชนํ เกวลปรีปฺณณํ ปรีสุทฺธํ พุทฺธมฺจริยํ ปกาเสนฺติ. โส ทสฺมี อาสเน นิสินฺโน
 ทสฺสา กถา อาทิมฺปี้ มนสิกโรติ, มชฺฌมฺปี้ มนสิกโรติ, ปรีโยसानมฺปี้ มนสิกโรติ,
 วุฏฺฐิตฺ จ ไซ ทมฺหา อาสเน ทสฺสา กถา เนว อาทิ มนสิกโรติ, น มชฺฌมฺปี้
 มนสิกโรติ, น ปรีโยसानํ มนสิกโรติ. อयํ วุจฺจติ ปุคฺคโล อจฺจนฺคปณฺณโม.

[๑๐๙] กตโม จ ปุคฺคโล ปุณฺณปณฺณโม? อิเธกจฺใจ ปุคฺคโล อารามํ กนฺตา
 โหติ อภิกฺขณํ ภิกฺขุณฺ สนฺตติเก ฐมฺมสฺสวณาย, ทสฺส ภิกฺขุ ฐมฺมํ เทเสนฺติ อาทิกถฺยาณํ
 มชฺฌกถฺยาณํ ปรีโยสานกถฺยาณํ สาทถํ สพฺพณฺชนํ เกวลปรีปฺณณํ ปรีสุทฺธํ พุทฺธมฺจริยํ
 ปกาเสนฺติ. โส ทสฺมี อาสเน นิสินฺโน ทสฺสา กถา อาทิมฺปี้ มนสิกโรติ, มชฺฌมฺปี้
 มนสิกโรติ, ปรีโยसानมฺปี้ มนสิกโรติ, วุฏฺฐิตฺปิ ทมฺหา อาสเน ทสฺสา กถา อาทิมฺปี้
 มนสิกโรติ, มชฺฌมฺปี้ มนสิกโรติ, ปรีโยसानมฺปี้ มนสิกโรติ. เสยฺยถาปี นาม กุมฺภ
 อุกฺกชฺช ทตฺถ อุกํ อาสิตฺถํ สณฺจติ โน วิวตฺตติ, เอวเมว อิเธกจฺใจ ปุคฺคโล
 อารามํ กนฺตา โหติ อภิกฺขณํ ภิกฺขุณฺ สนฺตติเก ฐมฺมสฺสวณาย, ทสฺส ภิกฺขุ ฐมฺมํ
 เทเสนฺติ อาทิกถฺยาณํ มชฺฌกถฺยาณํ ปรีโยสานกถฺยาณํ สาทถํ สพฺพณฺชนํ เกวลปรี-

ปฺนุณฺณํ ปฺริสฺสทฺธํ พฺรหฺมจฺริยํ ปกาเสนฺตฺติ. โส ทสฺสํ อาสเน นิสินฺโน ทสฺสา กถาย
อาทิมฺปิ มนสิกโรติ, มชฺฌมฺปิ มนสิกโรติ, ปฺริโยสานมฺปิ มนสิกโรติ, วุฏฺฐิโตปิ
ทมฺหา อาสนา ทสฺสา กถาย อาทิมฺปิ มนสิกโรติ, มชฺฌมฺปิ มนสิกโรติ, ปฺริโยสานมฺปิ
มนสิกโรติ. อโย วุจฺจติ ปุคฺคโล ปุคฺคปณฺณเ.

[๑๑๐] กตโม จ ปุคฺคโล กาเมสฺส จ ภเวสฺส จ อวீตฺราโค? โสตาปนฺนสททาคามิโน.
อโย วุจฺจนฺติ ปุคฺคลา กาเมสฺส จ ภเวสฺส จ อวீตฺราคา.

[๑๑๑] กตโม จ ปุคฺคโล กาเมสฺส วิตฺราโค ภเวสฺส อวீตฺราโค? อนาคามิ.
อโย วุจฺจติ ปุคฺคโล กาเมสฺส วิตฺราโค ภเวสฺส อวี่ตฺราโค.

[๑๑๒] กตโม จ ปุคฺคโล กาเมสฺส จ ภเวสฺส จ วิตฺราโค? อรหา. อโย
วุจฺจติ ปุคฺคโล กาเมสฺส จ ภเวสฺส จ วิตฺราโค.

[๑๑๓] กตโม จ ปุคฺคโล ปาสาณเลชฺฐปโม? อีเรกฺขจโ ปุคฺคโล อภินฺนุ
กฺขณฺตฺติ, โส จ ขวฺสฺส โกโร จิรํ ทีฆรตฺถํ อนุเสตฺติ. เสยฺยถาปี นาม ปาสาณ เลชา
น ขิปปํ ลฺลซฺชติ วาเตน วา อุกฺกเกน วา, จิรฺภูจิตฺติกา โหติ. เอวเมว อีเรกฺขจโ
ปุคฺคโล อภินฺนุ กฺขณฺตฺติ, โส จ ขวฺสฺส โกโร จิรํ ทีฆรตฺถํ อนุเสตฺติ. อโย วุจฺจติ
ปุคฺคโล ปาสาณเลชฺฐปโม.

[๑๑๔] กตโม จ ปุคฺคโล ปจวีเลชฺฐปโม? อีเรกฺขจโ ปุคฺคโล อภินฺนุ
กฺขณฺตฺติ, โส จ ขวฺสฺส โกโร น จิรํ ทีฆรตฺถํ อนุเสตฺติ. เสยฺยถาปี นาม ปจวียา
เลชา ขิปปํ ลฺลซฺชติ วาเตน วา อุกฺกเกน วา, น จิรฺภูจิตฺติกา โหติ. เอวเมว อีเรกฺขจโ
ปุคฺคโล อภินฺนุ กฺขณฺตฺติ, โส จ ขวฺสฺส โกโร น จิรํ ทีฆรตฺถํ อนุเสตฺติ. อโย
วุจฺจติ ปุคฺคโล ปจวีเลชฺฐปโม.

[๑๑๕] กตโม จ ปุคฺคโล อุกฺกเลชฺฐปโม? อีเรกฺขจโ ปุคฺคโล อคาเพหฺนปิ

วุจฺจมาโน ผรุสฺสณปี วุจฺจมาโน อมฺนาเปณปี วุจฺจมาโน สฺสณฺหติเมว^๑ สนฺธิยฺติเมว^๑ สมฺโมทติเมว^๑. เสยฺยถาปี นาม อุทเท เตชา จิปปิ ลุชฺชติ, น จิริฎฺจติกา โหติ. เอวเมว อีเรกฺโข ปุคฺคโล อคาเพฺหณปี วุจฺจมาโน ผรุสฺสณปี วุจฺจมาโน อมฺนาเปณปี วุจฺจมาโน สฺสณฺหติเมว สนฺธิยฺติเมว สมฺโมทติเมว. อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล อุทกเลชฺฐปโม.

[๑๑๖] ตตฺถ กตฺเม ตโย โปตฺถกฺกุปฺมา ปุคฺคลา? ตโย โปตฺถกา : นโวปี โปตฺถโก ทฺพพฺพณฺโณ เจว โหติ ทฺกฺขสมฺมสฺสโส จ อปฺปคฺโข จ, มชฺฌิโมปี โปตฺถโก ทฺพพฺพณฺโณ เจว โหติ ทฺกฺขสมฺมสฺสโส จ อปฺปคฺโข จ, ชินฺโดณปี โปตฺถโก ทฺพพฺพณฺโณ เจว โหติ ทฺกฺขสมฺมสฺสโส จ อปฺปคฺโข จ, ชินฺโดณปี โปตฺถกํ อุกฺขลปริมชฺชนํ วา กโรนฺติ, สงฺการกฺกุญฺเฏ วา นํ จทฺแทนฺติ.

เอวเมว ตโยเม โปตฺถกฺกุปฺมา ปุคฺคลา สนฺโต สฺวิชฺชมานา ภิกฺขุสฺส. กตฺเม ตโย? นโว เจปี ภิกฺขุ โหติ ทฺสฺสีโล ปาปชฺชโม, อิทฺมสฺส ทฺพพฺพณฺตาย. เสยฺยถาปี โส โปตฺถโก ทฺพพฺพณฺโณ, ตถูปโม อยํ ปุคฺคโล. เย โช ปนฺสฺส เสวณฺติ ภาชนฺติ ปยิริปาสนฺติ ทิฎฺฐานุคฺติ อปชฺชนฺติ, เทสนํ โหติ ทิฆรตํ อหิตาย ทฺกฺขาย, อิทฺมสฺส ทฺกฺขสมฺมสฺสตาย. เสยฺยถาปี โส โปตฺถโก ทฺกฺขสมฺมสฺสโส, ตถูปโม อยํ ปุคฺคโล. เยสํ โช ปน^๒ ปฏฺิคฺคณฺหาติ จีวรบีณฺทปาตเสนาสนคฺคิลาณปจฺจยเภชฺชปรีกฺขารํ, เทสนํ น มหปฺพลํ โหติ น มหานิสฺสํ, อิทฺมสฺส อปฺปคฺชมฺตาย. เสยฺยถาปี โส โปตฺถโก อปฺปคฺโข, ตถูปโม อยํ ปุคฺคโล.

มชฺฌิโม เจปี ภิกฺขุ โหติ ะ เปว เถโร เจปี ภิกฺขุ โหติ ทฺสฺสีโล ปาปชฺชโม, อิทฺมสฺส ทฺพพฺพณฺตาย. เสยฺยถาปี โส โปตฺถโก ทฺพพฺพณฺโณ, ตถูปโม อยํ ปุคฺคโล. เย โช ปนฺสฺส เสวณฺติ ภาชนฺติ ปยิริปาสนฺติ ทิฎฺฐานุคฺติ อปชฺชนฺติ, เทสนํ โหติ ทิฆรตํ อหิตาย ทฺกฺขาย, อิทฺมสฺส ทฺกฺขสมฺมสฺสตาย. เสยฺยถาปี โส โปตฺถโก ทฺกฺขสมฺมสฺสโส, ตถูปโม อยํ ปุคฺคโล. เยสํ โช ปน ปฏฺิคฺคณฺหาติ จีวรบีณฺทปาต-

๑ ก. -เจว. เอวฺมปริปี

๒. จ.ม. ปน โส. เอวฺมปริปี

ເສນາສນຄິລານປຈຸຍເກສະຊປຣິກາຣ໌, ເຕສນຕໍ່ ນ ມຸຢຸຢຸ ໂທຕິ ນ ມຸຢຸຢຸ, ອີທມສຸສ ອປປຸກລ. ເສຍຸຍາປີ ໂສ ໂປຕຸຕ໌ ອປປຸກໂມ, ຕູປໂມ ອຍໍ ປຸກໂລ.

ເວຣູໂປ ເຈ ເຄໂຣ ກິກຊຸ ສໍ່ມະເຊ ກຸຕິ, ຕເມນໍ ກິກຊຸ ເວມາທໍສຸ “ກິ ນຸ ໂຮ ຊຸຍຸ ພາດສຸສ ອພຸຍຕຸສຸສ ກຸຕິເຕນ, ຕູມປີ ນາມ ກຸຕິທຸພໍ ມວຍສີ”ຕິ. ໂສ ກຸປິໂຕ ອນຕຸຕມໂນ ຕຸກຸປີ ວາຈໍ ນິຈຸວາເຣຕິ, ຍຕຸກຸປາຍ ວາຈາຍ ສໍ່ໂມ ຕໍ່ ອຸກຊິປຕິ ສະກຸກຸກູເວ ນໍ່ ໂປຕຸຕໍ່. ອີເມ ຕໂຍ ໂປຕຸຕຸກຸປາ ປຸກລາ ສນໂຕ ສໍ່ວິຊຸມານາ ກິກຊຸສຸ.

[໑໑໙] ຕຕຸ ກຕເມ ຕໂຍ ກາສິກວຕຸກຸປາ ປຸກລາ? ຕິຕິ ກາສິກວຕຸກຸປາ: ນວມປີ ກາສິກວຕຸກຸ ວຸຸຸວນຕໍ່ ເຈວ ໂທຕິ ສຸສມຸສຸສຸວຈ ມຸກຸມວຈ, ມຸຊິມມປີ ກາສິກວຕຸກຸ ວຸຸຸວນຕໍ່ ເຈວ ໂທຕິ ສຸສມຸສຸສຸວຈ ມຸກຸມວຈ, ສິຸຸຸຸມປີ ກາສິກວຕຸກຸ ວຸຸຸວນຕໍ່ ເຈວ ໂທຕິ ສຸສມຸສຸສຸວຈ ມຸກຸມວຈ, ສິຸຸຸຸມປີ ກາສິກວຕຸກຸ ຣຕນປລິເວຈນໍ່ ວາ ກໂຣນຕິ ຄນຸຸກຸກຸກຸກ ວາ ນໍ່ ນິກຊິປນຕິ.

ເວເມວ ຕໂຍເມ ກາສິກວຕຸກຸປາ ປຸກລາ ສນໂຕ ສໍ່ວິຊຸມານາ ກິກຊຸສຸ. ກຕເມ ຕໂຍ? ນວ ເຈປີ ກິກຊຸ ໂທຕິ ສິລວາ ກລຸຍາຸຸຸຸໂມ, ອີທມສຸສ ສຸວຸຸຸຸຕາຍ. ເສຍຸຍາປີ ຕໍ່ ກາສິກວຕຸກຸ ວຸຸຸວນຕໍ່, ຕູປໂມ ອຍໍ ປຸກໂລ. ເຍ ໂຮ ປນສຸສ ເສວນຕິ ກຸຸຸຸຸຕິ ປຣິຣຸປາສນຕິ ທິກຸຸຸຸກຸຕິ ອາປຸຸຸຸຸຕິ, ເຕສນຕໍ່ ໂທຕິ ທິມຸຸຸຸຸຕໍ່ ທິຕາຍ ສຸຸຸຸຸຍ, ອີທມສຸສ ສຸສມຸສຸສຸຕາຍ. ເສຍຸຍາປີ ຕໍ່ ກາສິກວຕຸກຸ ສຸສມຸສຸສຸ, ຕູປໂມ ອຍໍ ປຸກໂລ. ເຍສໍ່ ໂຮ ປນ ປຸກໂລ ຈິວຸຸຸຸຸປິຕຸປາຕເສນາສນຄິລານປຈຸຍເກສະຊປຣິກາຣ໌, ເຕສນຕໍ່ ມຸຢຸຢຸ ໂທຕິ ມຸຢຸຢຸ, ອີທມສຸສ ມຸກຸມຕາຍ. ເສຍຸຍາປີ ຕໍ່ ກາສິກວຕຸກຸ ມຸກຸມ, ຕູປໂມ ອຍໍ ປຸກໂລ.

ມຸຊິມ ເຈປີ ກິກຊຸ ວເປວ ເຄໂຣ ເຈປີ ກິກຊຸ ໂທຕິ ສິລວາ ກລຸຍາຸຸຸຸໂມ, ອີທມສຸສ ສຸວຸຸຸຸຕາຍ. ເສຍຸຍາປີ ຕໍ່ ກາສິກວຕຸກຸ ວຸຸຸວນຕໍ່, ຕູປໂມ ອຍໍ ປຸກໂລ. ເຍ ໂຮ ປນສຸສ ເສວນຕິ ກຸຸຸຸຸຕິ ປຣິຣຸປາສນຕິ ທິກຸຸຸຸກຸຕິ ອາປຸຸຸຸຸຕິ, ເຕສນຕໍ່ ໂທຕິ

ทิมฺรทํ หิตาย สุขาย, อิทมฺสฺส สุขสมฺมสฺสตาย. เสยฺยถาปี ทํ กาสิกวทนต์ สุขสมฺมสฺส,
 ทณฺฑโปม อยํ ปุคฺคโล. เยสํ โข ปน ปฏิกฺกณฺหาติ จีวรปิตฺตาปาตเสนาสนกิลานปจฺจ-
 ฆาตชฺชปรีกฺขารํ, เทสนํ มหปฺพลํ โหติ มหานิสฺสํ, อิทมฺสฺส มหคฺคตาย. เสยฺยถาปี
 ทํ กาสิกวทนต์ มหคฺคํ, ทณฺฑโปม อยํ ปุคฺคโล.

เอวรฺวโป เจ เถโร ภิกฺขุ สัมมชฺเฌ ภณฺติ, ทเมนํ ภิกฺขุ เอวมาทํสุ
 “อุปฺปสฺสทา อายสฺสมนฺโต โหถ, เถโร ภิกฺขุ ฐมฺมฉจ วินยฉจ ภณฺตี”ติ. ทสฺส ทํ
 วาณํ อาเรยฺยํ กจฺจติ, กนฺธกรณฺฑาเกว นํ กาสิกวทนต์. อิมํ ทโย กาสิกวทณฺฑมา
 ปุคฺคลา สนฺโต สํวชฺชมานา ภิกฺขุสุ.

[๑๑๘] กตโม จ ปุคฺคโล สุปฺปเมยฺโย? อิเธกฺโข ปุคฺคโล อุนฺทฺรโต โหติ
 อุนฺนโฬ จปฺโล มุขโร วิกิลฺลวโจ มุฏฺฐสฺสติ อสมฺปชาโน อสมฺมาทิตो วิพฺภนฺตจิตฺโต
 ปากฺกนิทฺริโย. อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล สุปฺปเมยฺโย.

[๑๑๙] กตโม จ ปุคฺคโล ทุปฺปเมยฺโย? อิเธกฺโข ปุคฺคโล อุนฺทฺรโต โหติ
 อุนฺนโฬ จปฺโล มุขโร อวิกิลฺลวโจ อุปฺปจฺจิตฺสฺสติ สมฺปชาโน สมฺมาทิตो
 เอกกฺกจิตฺโต สํวตฺติทฺริโย. อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล ทุปฺปเมยฺโย.

[๑๒๐] กตโม จ ปุคฺคโล อปฺปเมยฺโย? อิเธกฺโข ปุคฺคโล อาสวานํ ชยา
 อนาคตํ เจโตวิมฺมุตฺติ ปณฺณาวิมฺมุตฺติ ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม สยํ อภินฺนวา สจฺฉนิกฺขวา อุปฺปสมฺปชฺช
 วิหริ. อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล อปฺปเมยฺโย.

[๑๒๑] กตโม จ ปุคฺคโล น เสวิตพฺโพ น ภชิตพฺโพ น ปิยฺรฺปาสิทพฺโพ?
 อิเธกฺโข ปุคฺคโล ทินฺโน โหติ สีเสน สมารินา ปณฺณาย, เอวรฺวโป ปุคฺคโล น
 เสวิตพฺโพ น ภชิตพฺโพ น ปิยฺรฺปาสิทพฺโพ อณฺณตฺร อุนฺทฺทยา อณฺณตฺร อุนฺกมฺปา.

[๑๒๒] กตโม จ ปุคฺคโล เสวิตพฺโพ ภชิตพฺโพ ปิยฺรฺปาสิทพฺโพ? อิเธกฺโข
 ปุคฺคโล สทิสฺโส โหติ สีเสน สมารินา ปณฺณาย, เอวรฺวโป ปุคฺคโล เสวิตพฺโพ

ກຣິຕຸພຸໂພ ປຣິຣຸປາສິຕຸພຸໂພ. ທໍ ກິສຸສ ເທຸ? ສິລສາມວຍຄທານໍ ສຳ ສິລຄາ ຈ ໃນ ກວິສຸສຕິ, ສາ ຈ ໃນ ຜາສຸ ກວິສຸສຕິ, ສາ ຈ ໃນ ປວຕຸຕິນີ ກວິສຸສຕິ. ສມາຣິສາມວຍຄທານໍ ສຳ ສມາຣິຄາ ຈ ໃນ ກວິສຸສຕິ, ສາ ຈ ໃນ ຜາສຸ ກວິສຸສຕິ, ສາ ຈ ໃນ ປວຕຸຕິນີ ກວິສຸສຕິ. ປວຍາສາມວຍຄທານໍ ສຳ ປວຍາຄາ ຈ ໃນ ກວິສຸສຕິ, ສາ ຈ ໃນ ຜາສຸ ກວິສຸສຕິ, ສາ ຈ ໃນ ປວຕຸຕິນີ ກວິສຸສຕິ. ທສຸມາ ເວຣູໂປ ປຸກຸໂລ ເສວິຕຸພຸໂພ ກຣິຕຸພຸໂພ ປຣິຣຸປາສິຕຸພຸໂພ.

[໑໒໓] ກຕໂມ ຈ ປຸກຸໂລ ສກຸກຸວາ ຄຣຸກຸວາ ເສວິຕຸພຸໂພ ກຣິຕຸພຸໂພ ປຣິຣຸປາສິຕຸພຸໂພ? ອິເຣກຈຸໂຈ ປຸກຸໂລ ອຣິໂກ ໂຫຕິ ສິເລນ ສມາຣິນາ ປວຍາ, ເວຣູໂປ ປຸກຸໂລ ສກຸກຸວາ ຄຣຸກຸວາ ເສວິຕຸພຸໂພ ກຣິຕຸພຸໂພ ປຣິຣຸປາສິຕຸພຸໂພ. ທໍ ກິສຸສ ເທຸ? ອປຣິປຸຣິ ວາ ສິລກຸຂນຸຣໍ ປຣິປຸເຣສຸສາມິ, ປຣິປຸຣິ ວາ ສິລກຸຂນຸຣໍ ທຕຸດ ທຕຸດ ປວຍາ ອນຸຄຸຄິສຸສາມິ. ອປຣິປຸຣິ ວາ ສມາຣິກຸຂນຸຣໍ ປຣິປຸເຣສຸສາມິ, ປຣິປຸຣິ ວາ ສມາຣິກຸຂນຸຣໍ ທຕຸດ ທຕຸດ ປວຍາ ອນຸຄຸຄິສຸສາມິ. ອປຣິປຸຣິ ວາ ປວຍາກຸຂນຸຣໍ ປຣິປຸເຣສຸສາມິ, ປຣິປຸຣິ ວາ ປວຍາກຸຂນຸຣໍ ທຕຸດ ທຕຸດ ປວຍາ ອນຸຄຸຄິສຸສາມິ. ທສຸມາ ເວຣູໂປ ປຸກຸໂລ ສກຸກຸວາ ຄຣຸກຸວາ ເສວິຕຸພຸໂພ ກຣິຕຸພຸໂພ ປຣິຣຸປາສິຕຸພຸໂພ.

[໑໒໔] ກຕໂມ ຈ ປຸກຸໂລ ສິຈຸຈຸຈິຕຸພຸໂພ ນ ເສວິຕຸພຸໂພ ນ ກຣິຕຸພຸໂພ ນ ປຣິຣຸປາສິຕຸພຸໂພ? ອິເຣກຈຸໂຈ ປຸກຸໂລ ທຸສຸສິໂລ ໂຫຕິ ປາປຣມໂມ ອສຸຈິ ສະກຸສຣສມາຈາໂຣ ປຣິຈຸຈຸຈຸຈຸຈຸຈຸຈຸ ອສຸສມໂນ ສມວນປຣິວໂຍ ອພຸຣຸຸມຈາຣີ ພຸຣຸຸມຈາຣີປຣິວໂຍ ອນໂຕປຸຕິ ອວສຸສຸໂຕ ກສມພຸກຸຂາໂຕ. ເວຣູໂປ ປຸກຸໂລ ສິຈຸຈຸຈິຕຸພຸໂພ ນ ເສວິຕຸພຸໂພ ນ ກຣິຕຸພຸໂພ ນ ປຣິຣຸປາສິຕຸພຸໂພ. ທໍ ກິສຸສ ເທຸ? ກິຍຈາປີ ເວຣູປສຸສ ປຸກຸຄສຸສ ນ ທິຣຸຈານຸຄຕິ ອາປຸຸຸຸຸຸຸຸຸຸ ອດ ໂຂ ນໍ ປາປໂກ ກິຕຸຕິສຸໂຫ ອພຸກຸຄຈຸຈຸຈຸຕິ “ປາປມິຕຸໂຕ ປຣິສປຸກຸໂລ ປາປສາໂຍ ປາປສມປວງໂກ”ຕິ. ເສຍຍຕາປີ -ນາມ ອຫິ ຄຸຄໂຕ ກິຍຈາປີ ນ ທໍສຕິ, ອດ ໂຂ ນໍ ມກຸເຂຕິ. ເວເມວ ກິຍຈາປີ ເວຣູປສຸສ ປຸກຸຄສຸສ ນ ທິຣຸຈານຸຄຕິ ອາປຸຸຸຸຸຸຸຸຸຸ ອດ ໂຂ ນໍ ປາປໂກ ກິຕຸຕິສຸໂຫ ອພຸກຸຄຈຸຈຸຈຸຕິ “ປາປມິຕຸໂຕ ປຣິສປຸກຸໂລ ປາປສາໂຍ

[໑໒໙] ກຕໂມ ຈ ປຸກຸລ ສີເລສຸ ປຣິປູກິກີ^໑ ສມາຣິສຸມີ ມຕຸຕໂສ ກາຣິ
ປວຍ ມຕຸຕໂສ ກາຣິ? ໂສຕາປນນສກທາກາມິໂນ. ອີເມ ວຸຈຈາຕິ ປຸກຸລາ ສີເລສຸ
ປຣິປູກິກິໂນ ສມາຣິສຸມີ ມຕຸຕໂສ ກາຣິໂນ ປວຍ ມຕຸຕໂສ ກາຣິໂນ.

[໑໓໐] ກຕໂມ ຈ ປຸກຸລ ສີເລສຸ ຈ ປຣິປູກິກີ ສມາຣິສຸມີ ປຣິປູກິກີ
ປວຍ ມຕຸຕໂສ ກາຣິ? ອນາກາມີ. ອຍ໌ ວຸຈຈາຕິ ປຸກຸລ ສີເລສຸ ຈ ປຣິປູກິກີ
ສມາຣິສຸມີ ປຣິປູກິກີ ປວຍ ມຕຸຕໂສ ກາຣິ.

[໑໓໑] ກຕໂມ ຈ ປຸກຸລ ສີເລສຸ ຈ ປຣິປູກິກີ ສມາຣິສຸມີ ປຣິປູກິກີ
ກາຣິ ປວຍ ຈ ປຣິປູກິກີ? ອຣາ. ອຍ໌ ວຸຈຈາຕິ ປຸກຸລ ສີເລສຸ ຈ ປຣິປູກິກີ
ສມາຣິສຸມີ ປຣິປູກິກີ ປວຍ ຈ ປຣິປູກິກີ.

[໑໓໒] ທຕຸ ກຕເມ ຕໂຍ ສຕຸດາໂຣ? ອີເກຈຸໂຈ ສຕຸດາ ກາມານ໌ ປຣິວຸ
ປວຍເປຕິ^໒, ນ ຮູປານ໌ ປຣິວຸ ປວຍເປຕິ, ນ ເວທນານ໌ ປຣິວຸ ປວຍເປຕິ.
ອີ ປເກຈຸໂຈ ສຕຸດາ ກາມານ໌ ປຣິວຸ ປວຍເປຕິ, ຮູປານ໌ ປຣິວຸ ປວຍເປຕິ,
ນ ເວທນານ໌ ປຣິວຸ ປວຍເປຕິ. ອີ ປເກຈຸໂຈ ສຕຸດາ ກາມານ໌ ປຣິວຸ ປວຍເປຕິ,
ຮູປານ໌ ປຣິວຸ ປວຍເປຕິ, ເວທນານ໌ ປຣິວຸ ປວຍເປຕິ.

ທຕຸ ຍູວາຍ໌ ສຕຸດາ ກາມານ໌ ປຣິວຸ ປວຍເປຕິ, ນ ຮູປານ໌ ປຣິວຸ ປວຍ-
ເປຕິ, ນ ເວທນານ໌ ປຣິວຸ ປວຍເປຕິ, ຮູປາວຈຣສມາປຕຸຕິຍາ ລາກີ ສຕຸດາ ເຕນ ທຸກຸພຸໂຟ.
ທຕຸ ຍູວາຍ໌ ສຕຸດາ ກາມານ໌ ປຣິວຸ ປວຍເປຕິ, ຮູປານ໌ ປຣິວຸ ປວຍເປຕິ,
ນ ເວທນານ໌ ປຣິວຸ ປວຍເປຕິ, ອຣູປາວຈຣສມາປຕຸຕິຍາ ລາກີ ສຕຸດາ ເຕນ ທຸກຸພຸໂຟ.
ທຕຸ ຍູວາຍ໌ ສຕຸດາ ກາມານ໌ ປຣິວຸ ປວຍເປຕິ, ຮູປານ໌ ປຣິວຸ ປວຍເປຕິ,
ເວທນານ໌ ປຣິວຸ ປວຍເປຕິ, ສມາສມຸພຸໂຣ ສຕຸດາ ເຕນ ທຸກຸພຸໂຟ; ອີເມ ຕໂຍ
ສຕຸດາໂຣ.

໑ ຈ.ມ. ປຣິປູກິກີ. ເວມປຣິປິ

໒ ກ. ປວຍເປຕິ. ເວມປຣິປິ

[๑๓๑] ทตฺถ กตฺเม อปเรปี ตโย สตุฏฺถาโร? อิธกฺโข สตุฏฺถา ทิฏฺฐเจ เจว
 รมฺเม อตฺตทานํ สจฺจโต เถตฺโต ปณฺณเปติ, อภิสมฺปรายณฺจ อตฺตทานํ สจฺจโต เถตฺโต,
 ปณฺณเปติ. อิธ ปนฺนกฺโข สตุฏฺถา ทิฏฺฐเจ เจว รมฺเม อตฺตทานํ สจฺจโต เถตฺโต
 ปณฺณเปติ, โน จ ไซ อภิสมฺปรายํ อตฺตทานํ สจฺจโต เถตฺโต ปณฺณเปติ. อิธ
 ปนฺนกฺโข สตุฏฺถา ทิฏฺฐเจ เจว รมฺเม อตฺตทานํ สจฺจโต เถตฺโต น ปณฺณเปติ,
 อภิสมฺปรายณฺจ อตฺตทานํ สจฺจโต เถตฺโต น ปณฺณเปติ.

ทตฺถ ยฺวายํ สตุฏฺถา ทิฏฺฐเจ เจว รมฺเม อตฺตทานํ สจฺจโต เถตฺโต ปณฺณเปติ,
 อภิสมฺปรายณฺจ อตฺตทานํ สจฺจโต เถตฺโต ปณฺณเปติ, สสฺสทฺวาโท สตุฏฺถา เทน ทฏฺฐพฺโพ.
 ทตฺถ ยฺวายํ สตุฏฺถา ทิฏฺฐเจ เจว รมฺเม อตฺตทานํ สจฺจโต เถตฺโต ปณฺณเปติ, โน จ
 ไซ อภิสมฺปรายํ อตฺตทานํ สจฺจโต เถตฺโต ปณฺณเปติ, อฺจุฉทฺวาโท สตุฏฺถา เทน
 ทฏฺฐพฺโพ. ทตฺถ ยฺวายํ สตุฏฺถา ทิฏฺฐเจ เจว รมฺเม อตฺตทานํ สจฺจโต เถตฺโต น
 ปณฺณเปติ, อภิสมฺปรายณฺจ อตฺตทานํ สจฺจโต เถตฺโต น ปณฺณเปติ, สมฺมาสมฺพุทฺโธ
 สตุฏฺถา เทน ทฏฺฐพฺโพ; อิเม อปเรปี ตโย สตุฏฺถาโร.

ติคฺคินิทฺเตโส.

๔. จตฺตกฺกปุคฺคผลปณฺณตฺติ

[๑๓๒] กตฺโม จ ปุคฺคโล อสฺสปุริโส? อิธกฺโข ปุคฺคโล ปาณาติปาทิ
 โหติ, อทินฺนาทายิ โหติ, กาเมสุมิจฺฉาจาริ โหติ, มุสฺสาวาทิ โหติ, สุราเมรยมชฺช-
 ปมาทฏฺฐายิ โหติ. อयํ วุจฺจติ ปุคฺคโล อสฺสปุริโส.

[๑๓๓] กตฺโม จ ปุคฺคโล อสฺสปุริสฺเสน อสฺสปุริสฺสโร? อิธกฺโข ปุคฺคโล
 อตฺตนา จ ปาณาติปาทิ โหติ, ปรณฺจ ปาณาติปาทฺเต สฺมาทเปติ. อตฺตนา จ อทินฺนาทายิ
 โหติ, ปรณฺจ อทินฺนาทาเน สฺมาทเปติ. อตฺตนา จ กาเมสุมิจฺฉาจาริ โหติ, ปรณฺจ
 กาเมสุมิจฺฉาจาเร สฺมาทเปติ. อตฺตนา จ มุสฺสาวาทิ โหติ, ปรณฺจ มุสฺสาวาทฺเต สฺมาทเปติ.

อตุตนา จ สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจายี โหติ, ปรณฺจ สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจाने สมาทเปติ.
 อयं วุจฺจติ ปุกุโล อสฺสปริเสน อสฺสปริสฺสโร.

[๑๓๔] กตโม จ ปุกุโล สฺสปริโส? อิเธกฺโข ปุกุโล ปาณาติปาตา
 ปฏฺวิโร โหติ, อทินฺนาทานา ปฏฺวิโร โหติ, กาเมสุมิจฺจาคารา ปฏฺวิโร โหติ,
 มุสฺสาวาทา ปฏฺวิโร โหติ, สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจานา ปฏฺวิโร โหติ. อयं วุจฺจติ
 ปุกุโล สฺสปริโส.

[๑๓๕] กตโม จ ปุกุโล สฺสปริเสน สฺสปริสฺสโร? อิเธกฺโข ปุกุโล
 อตุตนา จ ปาณาติปาตา ปฏฺวิโร โหติ, ปรณฺจ ปาณาติปาตา เวรมณียา สมาทเปติ.
 อตุตนา จ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโร โหติ, ปรณฺจ อทินฺนาทานา เวรมณียา สมาท-
 เปติ. อตุตนา จ กาเมสุมิจฺจาคารา ปฏฺวิโร โหติ, ปรณฺจ กาเมสุมิจฺจาคารา เวรมณียา
 สมาทเปติ. อตุตนา จ มุสฺสาวาทา ปฏฺวิโร โหติ, ปรณฺจ มุสฺสาวาทา เวรมณียา
 สมาทเปติ. อตุตนา จ สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจานา ปฏฺวิโร โหติ, ปรณฺจ สุราเมรย-
 มชฺชปมาทญฺจานา เวรมณียา สมาทเปติ. อยं วุจฺจติ ปุกุโล สฺสปริเสน สฺสปริสฺสโร.

[๑๓๖] กตโม จ ปุกุโล ปาโป? อิเธกฺโข ปุกุโล ปาณาติปาตี โหติ,
 อทินฺนาทายี โหติ, กาเมสุมิจฺจาคารี โหติ, มุสฺสาวาที โหติ, ปิสุณฺวาโจ โหติ, ผรุสฺวาโจ
 โหติ, สมฺมปฺปลาปปี โหติ, อภิขณฺณาสฺส โหติ, พยาปนฺนจิตฺโต โหติ, มิจฺฉาทิฏฺฐิ โหติ.
 อยं วุจฺจติ ปุกุโล ปาโป.

[๑๓๗] กตโม จ ปุกุโล ปาเปน ปาปตโร? อิเธกฺโข ปุกุโล อตุตนา
 จ ปาณาติปาตี โหติ, ปรณฺจ ปาณาติปาเต สมาทเปติ. อตุตนา จ อทินฺนาทายี
 โหติ, ปรณฺจ อทินฺนาทานา สมาทเปติ. อตุตนา จ กาเมสุมิจฺจาคารี โหติ, ปรณฺจ
 กาเมสุมิจฺจาคารา สมาทเปติ. อตุตนา จ มุสฺสาวาที โหติ, ปรณฺจ มุสฺสาวาทา สมาทเปติ.
 อตุตนา จ ปิสุณฺวาโจ โหติ, ปรณฺจ ปิสุณฺวาย วาจาย สมาทเปติ. อตุตนา จ
 ผรุสฺวาโจ โหติ, ปรณฺจ ผรุสฺวาย วาจาย สมาทเปติ. อตุตนา จ สมฺมปฺปลาปปี โหติ,

ปรณฺจ สมฺมปฺปลาเป สฺมาทเปติ. อตฺตนา จ อนภิขุณฺณํ โหติ, ปรณฺจ อนภิขุณฺณาย
 สฺมาทเปติ. อตฺตนา จ พฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ, ปรณฺจ พฺยาปาเท สฺมาทเปติ. อตฺตนา
 จ มิจฺฉาทิฏฺฐิ โหติ, ปรณฺจ มิจฺฉาทิฏฺฐิยา สฺมาทเปติ. อयํ วุจฺจติ ปุคฺคโล ปาเปเน
 ปาปตโร.

[๑๓๕] กตโม จ ปุคฺคโล กลฺยาณํ? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ปาณาติปาตา
 ปฏฺวิโร โหติ, อทินฺนาทํนา ปฏฺวิโร โหติ, กาเมสุมิจฺฉาจารา ปฏฺวิโร โหติ,
 มุสฺสาวาหา ปฏฺวิโร โหติ, ปิสุณาย วาจาเย ปฏฺวิโร โหติ, ผรุสฺสาย วาจาเย ปฏฺวิโร
 โหติ, สมฺมปฺปลาปา ปฏฺวิโร โหติ, อนภิขุณฺณํ โหติ, อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ,
 สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ. อयํ วุจฺจติ ปุคฺคโล กลฺยาณ.

[๑๓๖] กตโม จ ปุคฺคโล กลฺยาณเณ กลฺยาณตโร? อิเธกฺโข ปุคฺคโล
 อตฺตนา จ ปาณาติปาตา ปฏฺวิโร โหติ, ปรณฺจ ปาณาติปาตา เวรมณิยา สฺมาทเปติ.
 อตฺตนา จ อทินฺนาทํนา ปฏฺวิโร โหติ, ปรณฺจ อทินฺนาทํนา เวรมณิยา สฺมาทเปติ.
 อตฺตนา จ กาเมสุมิจฺฉาจารา ปฏฺวิโร โหติ, ปรณฺจ กาเมสุมิจฺฉาจารา เวรมณิยา
 สฺมาทเปติ. อตฺตนา จ มุสฺสาวาหา ปฏฺวิโร โหติ, ปรณฺจ มุสฺสาวาหา เวรมณิยา
 สฺมาทเปติ. อตฺตนา จ ปิสุณาย วาจาเย ปฏฺวิโร โหติ, ปรณฺจ ปิสุณาย วาจาเย
 เวรมณิยา สฺมาทเปติ. อตฺตนา จ ผรุสฺสาย วาจาเย ปฏฺวิโร โหติ, ปรณฺจ ผรุสฺสาย
 วาจาเย เวรมณิยา สฺมาทเปติ. อตฺตนา จ สมฺมปฺปลาปา ปฏฺวิโร โหติ, ปรณฺจ
 สมฺมปฺปลาปา เวรมณิยา สฺมาทเปติ. อตฺตนา จ อนภิขุณฺณํ โหติ, ปรณฺจ อนภิขุณฺณาย
 สฺมาทเปติ. อตฺตนา จ อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ, ปรณฺจ อพฺยาปาเท สฺมาทเปติ.
 อตฺตนา จ สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ, ปรณฺจ สมฺมาทิฏฺฐิยา สฺมาทเปติ. อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล
 กลฺยาณเณ กลฺยาณตโร.

[๑๔๐] กตโม จ ปุคฺคโล ปาปธมฺโม? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ปาณาติปาตี
 โหติ, อทินฺนาทํนํ โหติ ๖ เปว มิจฺฉาทิฏฺฐิ โหติ. อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล ปาปธมฺโม.

[๑๔๑] กตโม จ ปุคฺคโล ปาปธมฺเมน ปาปธมฺมตโร? อิเธกฺโข ปุคฺคโล อตฺตนา จ ปาณาติปาตี โหติ, ปรณฺจ ปาณาติปาเต สมาทเปติ. อตฺตนา จ อทินฺนาทายี โหติ, ปรณฺจ อทินฺนาทานे สમાทเปติ ะเปะ อตฺตนา จ มิจฺฉาทิฏฺฐิ โหติ, ปรณฺจ มิจฺฉาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ. อยัง วุจฺจติ ปุคฺคโล ปาปธมฺเมน ปาปธมฺมตโร.

[๑๔๒] กตโม จ ปุคฺคโล กลฺยาณธมฺโม? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ปาณาติปาตา ปฏฺวิโร โหติ, อทินฺนาทานา ปฏฺวิโร โหติ ะเปะ สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ. อยัง วุจฺจติ ปุคฺคโล กลฺยาณธมฺโม.

[๑๔๓] กตโม จ ปุคฺคโล กลฺยาณธมฺเมน กลฺยาณธมฺมตโร? อิเธกฺโข ปุคฺคโล อตฺตนา จ ปาณาติปาตา ปฏฺวิโร โหติ, ปรณฺจ ปาณาติปาตา เวรมณฺิยา สมาทเปติ ะเปะ อตฺตนา จ สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ, ปรณฺจ สมฺมาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ. อยัง วุจฺจติ ปุคฺคโล กลฺยาณธมฺเมน กลฺยาณธมฺมตโร.

[๑๔๔] กตโม จ ปุคฺคโล สวชฺ໌? อิเธกฺโข ปุคฺคโล สวชฺ໌เสน กายกมฺเมน สมนฺฺนาคโต โหติ, สวชฺ໌เสน วจฺจิกมฺเมน สมนฺฺนาคโต โหติ, สวชฺ໌เสน มโนกมฺเมน สมนฺฺนาคโต โหติ. อยัง วุจฺจติ ปุคฺคโล สวชฺ໌.

[๑๔๕] กตโม จ ปุคฺคโล วชฺ໌พฺโหล? อิเธกฺโข ปุคฺคโล สวชฺ໌เสน พหุลํ กายกมฺเมน สมนฺฺนาคโต โหติ อปฺปํ อนวชฺ໌เสน, สวชฺ໌เสน พหุลํ วจฺจิกมฺเมน สมนฺฺนาคโต โหติ อปฺปํ อนวชฺ໌เสน, สวชฺ໌เสน พหุลํ มโนกมฺเมน สมนฺฺนาคโต โหติ อปฺปํ อนวชฺ໌เสน. อยัง วุจฺจติ ปุคฺคโล วชฺ໌พฺโหล.

[๑๔๖] กตโม จ ปุคฺคโล อปฺปวชฺ໌? อิเธกฺโข ปุคฺคโล อนวชฺ໌เสน พหุลํ กายกมฺเมน สมนฺฺนาคโต โหติ อปฺปํ สวชฺ໌เสน, อนวชฺ໌เสน พหุลํ วจฺจิกมฺเมน สมนฺฺนาคโต โหติ อปฺปํ สวชฺ໌เสน, อนวชฺ໌เสน พหุลํ มโนกมฺเมน สมนฺฺนาคโต โหติ อปฺปํ สวชฺ໌เสน. อยัง วุจฺจติ ปุคฺคโล อปฺปวชฺ໌.

[๑๔๗] กตโม จ ปุคฺคโล อนวชฺโซ? อิเธกจฺโจ ปุคฺคโล อนวชฺเสน
 กายกมฺเมน สมฺนํนาคโต โหติ, อนวชฺเสน วจฺจิกมฺเมน สมฺนํนาคโต โหติ, อนวชฺเสน
 มโนกมฺเมน สมฺนํนาคโต โหติ. อयํ วุจฺจติ ปุคฺคโล อนวชฺโซ.

[๑๔๘] กตโม จ ปุคฺคโล อุกฺขมฺปิทยมฺหุ? ยสฺส ปุคฺคลสฺส สห อุกาหณฺเวลาเย
ธมฺมาภิสสมโย โหติ. อयํ วุจฺจาติ ปุคฺคโล อุกฺขมฺปิทยมฺหุ.

[๑๔๔] กตโม จ ปุคฺคโล วิปฺลวจิตฺตญฺ? ยสฺส ปุคฺคลสฺส สงฺขิตฺเตน
ภาสิตสฺส วิชฺชาเรณ อตฺเต วิภิชฺยมาเน ธมฺมาภิสฺมโย โหติ. อयํ วุจฺจติ ปุคฺคโล
วิปฺลวจิตฺตญฺ.

[๑๕๐] กตโม จ ปุคฺคโล เนยโย? ยสฺส ปุคฺคลสฺส อทุทฺเทสโต ปริปุจฺจโต
โยนิโต มนสิโกโรโต กลฺยาณเมตฺตเต เสวโต ภขโต ปยิริปาสโต เอวํ อนฺนุปฺพุเพน
ธมฺมาภิสสมโย โหติ. อयํ วุจฺจติ ปุคฺคโล เนยโย.

[๑๕๑] กตโม จ ปุคฺคโล ปทปรโม? ยสฺส ปุคฺคลสฺส พหุํบี สฺมโต
พหุํบี ภณโต พหุํบี ธารยโต พหุํบี วาจยโต น ตาย ชาตียา ธมฺมาภิสฺมโย
โหติ. อयํ วจฺจติ ปุคฺคโล ปทปรโม.

[๑๕๒] กตโม จ ปุคฺคโล ยุตฺตปฏฺิภาโน โน มุตฺตปฏฺิภาโน? อิทฺถกฺโข
 ปุคฺคโล ปณฺหํ ปฏฺิโจ สฺมาโน ยุตฺตํ วทฺติ โน สฺสํ. อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล ยุตฺตปฏฺิภาโน
 โน มุตฺตปฏฺิภาโน.

[๑๕๓] กตโม จ ปุคฺคโล มุตฺตปฏฺิภาโน โน ยุตฺตปฏฺิภาโน? อិเธกจฺเ็จ
 ปุคฺคโล ปณฺหํ ปฏฺุจฺเ็จ สฺมาโน สฺมิํ วทฺติ โน ยุตฺตํ. อญํ วุจฺจติ ปุคฺคโล มุตฺตปฏฺิภาโน
 โน ยุตฺตปฏฺิภาโน.

[๑๕๔] กตโม จ ปุคฺคโล ยุตฺตปฏฺิภาโน จ มุตฺตปฏฺิภาโน จ? อิธกจฺโจ
 ปุคฺคโล ปณฺหํ ปุณฺโณ สฺมาโน ยุตฺตณฺจ วทติ สีมฺวจ. อญํ วุจฺจติ ปุคฺคโล
 ยุตฺตปฏฺิภาโน มุตฺตปฏฺิภาโน จ.

[๑๕๕] กตโม จ ปุคฺคโล เนว ยุตฺตปฏฺฐาโน โน มุตฺตปฏฺฐาโน? อิเธกัจโจ ปุคฺคโล ปณฺหํ ปฏฺฐโจ สฺมาโน เนว ยุตฺตํ วทฺติ โน สีนํ. อयํ วุจฺจติ ปุคฺคโล เนว ยุตฺตปฏฺฐาโน โน มุตฺตปฏฺฐาโน.

[๑๕๖] ทตฺถ กตฺเม จตฺตารโ รฆฺมมกฺกิกา ปุคฺคลา? อิเธกัจโจ รฆฺมมกฺกิกอ อปฺปณฺจ ภาสฺติ อสฺหิตณฺจ, ปรีสา จสฺส อกฺขลา โหติ สหิตาสหิตสฺส, เอวฺรโป รฆฺมมกฺกิกอ เอวฺรปาย ปรีสาย รฆฺมมกฺกิกอเทวฺว สงฺขํ กจฺจนฺติ.

อิธ ปเนกัจโจ รฆฺมมกฺกิกอ อปฺปณฺจ ภาสฺติ สหิตณฺจ, ปรีสา จสฺส กฺขลา โหติ สหิตาสหิตสฺส, เอวฺรโป รฆฺมมกฺกิกอ เอวฺรปาย ปรีสาย รฆฺมมกฺกิกอเทวฺว สงฺขํ กจฺจนฺติ.

อิธ ปเนกัจโจ รฆฺมมกฺกิกอ พหุณฺจ ภาสฺติ อสฺหิตณฺจ, ปรีสา จสฺส น กฺขลา โหติ สหิตาสหิตสฺส, เอวฺรโป รฆฺมมกฺกิกอ เอวฺรปาย ปรีสาย รฆฺมมกฺกิกอเทวฺว สงฺขํ กจฺจนฺติ.

อิธ ปเนกัจโจ รฆฺมมกฺกิกอ พหุณฺจ ภาสฺติ สหิตณฺจ, ปรีสา จสฺส กฺขลา โหติ สหิตาสหิตสฺส, เอวฺรโป รฆฺมมกฺกิกอ เอวฺรปาย ปรีสาย รฆฺมมกฺกิกอเทวฺว สงฺขํ กจฺจนฺติ. อีเม จตฺตารโ รฆฺมมกฺกิกา ปุคฺคลา.

[๑๕๗] ทตฺถ กตฺเม จตฺตารโ วลาหกุปฺมา ปุคฺคลา? จตฺตารโ วลาหกา: กษฺชิทา โน วสฺสिता, วสฺสिता โน กษฺชิทา, กษฺชิทา จ วสฺสिता จ, เนว กษฺชิทา โน วสฺสिता.

เอวเมว จตฺตารโमे วลาหกุปฺมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมนฺนา โลกสฺมี. กตฺเม จตฺตารโ? กษฺชิทา โน วสฺสिता, วสฺสिता โน กษฺชิทา, กษฺชิทา จ วสฺสिता จ, เนว กษฺชิทา โน วสฺสिता.

กถณฺจ ปุคฺคโล กชฺชิตา โหติ โน วสฺสิตา? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ภาสิตา โหติ โน กตฺตา, เอวํ ปุคฺคโล กชฺชิตา โหติ โน วสฺสิตา. เสยฺยถาปี โส วลาหโก กชฺชิตา โน วสฺสิตา, ทถูปโม อयํ ปุคฺคโล. (๑)

กถณฺจ ปุคฺคโล วสฺสิตา โหติ โน กชฺชิตา? อิเธกฺโข ปุคฺคโล กตฺตา โหติ โน ภาสิตา, เอวํ ปุคฺคโล วสฺสิตา โหติ โน กชฺชิตา. เสยฺยถาปี โส วลาหโก วสฺสิตา โน กชฺชิตา, ทถูปโม อยํ ปุคฺคโล. (๒)

กถณฺจ ปุคฺคโล กชฺชิตา จ โหติ วสฺสิตา จ? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ภาสิตา จ โหติ กตฺตา จ, เอวํ ปุคฺคโล กชฺชิตา จ โหติ วสฺสิตา จ. เสยฺยถาปี โส วลาหโก กชฺชิตา จ วสฺสิตา จ, ทถูปโม อยํ ปุคฺคโล. (๓)

กถณฺจ ปุคฺคโล เนว กชฺชิตา โหติ โน วสฺสิตา? อิเธกฺโข ปุคฺคโล เนว ภาสิตา โหติ โน กตฺตา, เอวํ ปุคฺคโล เนว กชฺชิตา โหติ โน วสฺสิตา. เสยฺยถาปี โส วลาหโก เนว กชฺชิตา โน วสฺสิตา, ทถูปโม อยํ ปุคฺคโล. (๔)

อิมํ จตฺตาริ วลาหกุปฺมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี.

[๑๕๘] ทตฺถ กตฺเม จตฺตาริ มฺหิฏฺฐูปฺมา ปุคฺคลา? จตฺสฺโส มฺหิฏฺฐา: คารํ กตฺตา โน วสฺสิตา, วสฺสิตา โน คารํ กตฺตา, คารํ กตฺตา จ วสฺสิตา จ, เนว คารํ กตฺตา โน วสฺสิตา. เอวเมวํ จตฺตาริเม มฺหิฏฺฐูปฺมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี. กตฺเม จตฺตาริ? คารํ กตฺตา โน วสฺสิตา, วสฺสิตา โน คารํ กตฺตา, คารํ กตฺตา จ วสฺสิตา จ, เนว คารํ กตฺตา โน วสฺสิตา.

กถณฺจ ปุคฺคโล คารํ กตฺตา โหติ โน วสฺสิตา? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ฐมฺมํ ปริยาปฺณาติ: สุตฺตํ เกยฺยํ เวยฺยาकरणํ คารํ อุตฺตํ อิติวตฺตํ ชาทกํ อพฺภุตฺตมฺมํ เวทลฺลํ, โส “อิทํ ทฺวณฺโณ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, “อํ ทฺวณฺโณ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, “อํ ทฺวณฺโณ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, “อํ ทฺวณฺโณ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, “อํ ทฺวณฺโณ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, “อํ ทฺวณฺโณ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ.

ปฏฺิปปหา”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, เอวํ ปุกุคฺคโล คารํ กตฺตา โหติ โน วสิตา.
 เสยฺยธาปํ สํ มุสฺสิกา คารํ กตฺตา โน วสิตา, ตถูปโม อयํ ปุกุคฺคโล. (๑)

กถณฺจ ปุกุคฺคโล วสิตา โหติ โน คารํ กตฺตา? อธิเรกฺขจฺจ ปุกุคฺคโล
 ฐมฺมํ น ปริยาปฺนนาติ : สุตฺตํ เคยฺยํ เวยฺยาकरणํ คารํ อุตฺถานํ อิติวุตฺตํ ชาตํ
 อพฺภุตฺตฐมฺมํ เวทลฺลํ, โส “อิทํ ทุกฺขํ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อํ ทุกฺขสมฺมุทโย”ติ
 ยถาภูตํ ปชานาติ, “อํ ทุกฺขนิโรธ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อํ ทุกฺขนิโรธคามินี
 ปฏฺิปปหา”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ, เอวํ ปุกุคฺคโล วสิตา โหติ โน คารํ กตฺตา. เสยฺยธาปํ
 สํ มุสฺสิกา วสิตา โน คารํ กตฺตา, ตถูปโม อยํ ปุกุคฺคโล. (๒)

กถณฺจ ปุกุคฺคโล คารํ กตฺตา จ โหติ วสิตา จ? อธิเรกฺขจฺจ ปุกุคฺคโล
 ฐมฺมํ ปริยาปฺนนาติ : สุตฺตํ เคยฺยํ เวยฺยาकरणํ คารํ อุตฺถานํ อิติวุตฺตํ ชาตํ
 อพฺภุตฺตฐมฺมํ เวทลฺลํ, โส “อิทํ ทุกฺขํ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อํ ทุกฺขสมฺมุทโย”ติ
 ยถาภูตํ ปชานาติ, “อํ ทุกฺขนิโรธ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อํ ทุกฺขนิโรธคามินี
 ปฏฺิปปหา”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ, เอวํ ปุกุคฺคโล คารํ กตฺตา จ โหติ วสิตา จ.
 เสยฺยธาปํ สํ มุสฺสิกา คารํ กตฺตา จ วสิตา จ, ตถูปโม อยํ ปุกุคฺคโล. (๓)

กถณฺจ ปุกุคฺคโล เนว คารํ กตฺตา โหติ โน วสิตา? อธิเรกฺขจฺจ ปุกุคฺคโล
 ฐมฺมํ น ปริยาปฺนนาติ : สุตฺตํ เคยฺยํ เวยฺยาकरणํ คารํ อุตฺถานํ อิติวุตฺตํ ชาตํ
 อพฺภุตฺตฐมฺมํ เวทลฺลํ, โส “อิทํ ทุกฺขํ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, “อํ ทุกฺขสมฺมุทโย”ติ
 ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, “อํ ทุกฺขนิโรธ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, “อํ ทุกฺขนิโรธคามินี
 ปฏฺิปปหา”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, เอวํ ปุกุคฺคโล เนว คารํ กตฺตา โหติ โน วสิตา.
 เสยฺยธาปํ สํ มุสฺสิกา เนว คารํ กตฺตา โน วสิตา, ตถูปโม อยํ ปุกุคฺคโล. (๔)

อิเม จตฺตาโร มุสฺสิกูปมา ปุกุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชमानา โลกสฺสมี.

[๑๕๕] ทตฺถ กถเม จตฺตาโร อมฺพูปมา ปุกุคฺคลา? จตฺตาริ อมฺพานิ, อามํ
 ปกฺกาวณฺณิ, ปกฺกํ อามวณฺณิ, อามํ อามวณฺณิ, ปกฺกํ ปกฺกาวณฺณิ. เอวเมว จตฺตาโรเม

อมฺพฺพมา ปุคฺคฺลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี. กตเม จตฺตาโร? อาโม ปกฺกวณฺณํ,
 ปกฺโก อามวณฺณํ, อาโม อามวณฺณํ, ปกฺโก ปกฺกวณฺณํ.

กถञฺจ ปุคฺคฺโล อาโม โหติ ปกฺกวณฺณํ? อิเธกัจฺจสฺส ปุคฺคฺลสฺส ปาสาทิกํ
 โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิลฺลิตํ ปสาริตํ สงฺฆาฏิปตฺตจิวรรธารณฺ,
 โส “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, “อํ ทุกฺขสมฺพุทธโย”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ,
 “อํ ทุกฺขนิโรธ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, “อํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ ยถาภูตํ
 นปฺปชานาติ. เอวํ ปุคฺคฺโล อาโม โหติ ปกฺกวณฺณํ. เสยฺยถาปี ทํ อมฺพํ อามํ
 ปกฺกวณฺณํ, ตถูปโม อํ ปุคฺคฺโล. (๑)

กถञฺจ ปุคฺคฺโล ปกฺโก โหติ อามวณฺณํ? อิเธกัจฺจสฺส ปุคฺคฺลสฺส น ปาสาทิกํ
 โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิลฺลิตํ ปสาริตํ สงฺฆาฏิปตฺตจิวรรธารณฺ,
 โส “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อํ ทุกฺขสมฺพุทธโย”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ,
 “อํ ทุกฺขนิโรธ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ
 ยถาภูตํ ปชานาติ. เอวํ ปุคฺคฺโล ปกฺโก โหติ อามวณฺณํ. เสยฺยถาปี ทํ อมฺพํ ปกฺกํ
 อามวณฺณํ, ตถูปโม อํ ปุคฺคฺโล. (๒)

กถञฺจ ปุคฺคฺโล อาโม โหติ อามวณฺณํ? อิเธกัจฺจสฺส ปุคฺคฺลสฺส น
 ปาสาทิกํ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิลฺลิตํ ปสาริตํ
 สงฺฆาฏิปตฺตจิวรรธารณฺ, โส “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ๖ เปว “อํ ทุกฺข-
 นิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ. เอวํ ปุคฺคฺโล อาโม โหติ อามวณฺณํ.
 เสยฺยถาปี ทํ อมฺพํ อามํ อามวณฺณํ, ตถูปโม อํ ปุคฺคฺโล. (๓)

กถञฺจ ปุคฺคฺโล ปกฺโก โหติ ปกฺกวณฺณํ? อิเธกัจฺจสฺส ปุคฺคฺลสฺส ปาสาทิกํ
 โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิลฺลิตํ ปสาริตํ สงฺฆาฏิปตฺตจิวรรธารณฺ,
 โส “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ ๖ เปว “อํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ

ยถาภูตํ ปชานาติ. เอวํ ปุคฺคโล ปกฺโก โหติ ปกฺกวณฺณิ. เสยฺยถาปี तं ओम्पं
 ปกํ ปกฺกวณฺณิ, तनुप्पो ओम् ปุคฺคโล. (๔)

อิมะ จตฺตาริ อมฺพปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี.

[๑๖๐] ทตฺถ กตเม จตฺตาริ กุมฺภปมา ปุคฺคลา? จตฺตาริ กุมฺภ : ตฺจุโณ
 ปิหิโต, ปุโร วิวโณ, ตฺจุโณ วิวโณ, ปุโร ปิหิโต. เอวเมวํ จตฺตาริเม กุมฺภปมา
 ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี. กตเม จตฺตาริ? ตฺจุโณ ปิหิโต, ปุโร วิวโณ,
 ตฺจุโณ วิวโณ, ปุโร ปิหิโต.

กถญจ ปุคฺคโล ตฺจุโณ โหติ ปิหิโต? อิธะจจฺส ปุคฺคลสฺส ปาสาทิกํ โหติ
 อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิมฺขิตํ ปสาริตํ สงฺฆาฏิปตฺตจิวรรณํ,
 โส “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ๖เป๖ “อโย ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ
 ยถาภูตํ นปฺปชานาติ. เอวํ ปุคฺคโล ตฺจุโณ โหติ ปิหิโต. เสยฺยถาปี โส กุมฺภ
 ตฺจุโณ ปิหิโต, तनुप्पो ओम् ปุคฺคโล.

กถญจ ปุคฺคโล ปุโร โหติ วิวโณ? อิธะจจฺส ปุคฺคลสฺส น ปาสาทิกํ
 โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิมฺขิตํ ปสาริตํ สงฺฆาฏิปตฺตจิวรรณํ,
 โส “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ ๖เป๖ “อโย ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ
 ยถาภูตํ ปชานาติ. เอวํ ปุคฺคโล ปุโร โหติ วิวโณ. เสยฺยถาปี โส กุมฺภ ปุโร
 วิวโณ, तनुप्पो ओम् ปุคฺคโล.

กถญจ ปุคฺคโล ตฺจุโณ โหติ วิวโณ? อิธะจจฺส ปุคฺคลสฺส น ปาสาทิกํ
 โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิมฺขิตํ ปสาริตํ สงฺฆาฏิปตฺตจิวรรณํ,
 โส “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ๖เป๖ “อโย ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ
 ยถาภูตํ นปฺปชานาติ. เอวํ ปุคฺคโล ตฺจุโณ โหติ วิวโณ. เสยฺยถาปี โส กุมฺภ
 ตฺจุโณ วิวโณ, तनुप्पो ओम् ปุคฺคโล.

กถณฺจ ปุคฺคโล ปุโร โหติ ปิหิตฺโต? อิเธกจฺจสฺส ปุคฺคผลสฺส ปาสาทิกํ
โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิมฺขิตํ ปสาริตํ สงฺฆาฏี-
ปตฺตจิวรรธารณฺ, โส “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ ะเปฯ “อํ ทุกฺขนิโรธ-
คามินี ปฏิปทา”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ. เอวํ ปุคฺคโล ปุโร โหติ ปิหิตฺโต. เสยฺยถาปี
โส กุมฺโภ ปุโร ปิหิตฺโต, ตถูปโม อํ ปุคฺคโล.

อิเม จตฺตารโ กุมฺภูปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชमानา โลกสฺมี.

[๑๖๑] ตตฺถ กถเม จตฺตารโ อุตฺตรหฺนูปมา ปุคฺคลา? จตฺตารโ อุตฺตรหฺนหา :
อฺตฺตนา โคมฺภีโรภาโส, โคมฺภีโร อฺตฺตนาภาโส, อฺตฺตนา โคมฺภีโรภาโส, โคมฺภีโร
อฺตฺตนาภาโส. เอวเมวํ จตฺตารโเม อุตฺตรหฺนูปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชमानา โลกสฺมี.
กถเม จตฺตารโ? อฺตฺตนา โคมฺภีโรภาโส, โคมฺภีโร อฺตฺตนาภาโส, อฺตฺตนา โคมฺภีโร
อฺตฺตนาภาโส, โคมฺภีโร โคมฺภีโรภาโส.

กถณฺจ ปุคฺคโล อฺตฺตนา โหติ โคมฺภีโรภาโส? อิเธกจฺจสฺส ปุคฺคผลสฺส
ปาสาทิกํ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิมฺขิตํ ปสาริตํ สงฺฆาฏี-
ปตฺตจิวรรธารณฺ, โส “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ะเปฯ “อํ ทุกฺขนิโรธ-
คามินี ปฏิปทา”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ. เอวํ ปุคฺคโล อฺตฺตนา โหติ โคมฺภีโรภาโส.
เสยฺยถาปี โส อุตฺตรหฺนโ อฺตฺตนา โคมฺภีโรภาโส, ตถูปโม อํ ปุคฺคโล.

กถณฺจ ปุคฺคโล โคมฺภีโร โหติ อฺตฺตนาภาโส? อิเธกจฺจสฺส ปุคฺคผลสฺส น
ปาสาทิกํ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิมฺขิตํ ปสาริตํ สงฺฆาฏี-
ปตฺตจิวรรธารณฺ, โส “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ ะเปฯ “อํ ทุกฺขนิโรธ-
คามินี ปฏิปทา”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ. เอวํ ปุคฺคโล โคมฺภีโร โหติ อฺตฺตนาภาโส.
เสยฺยถาปี โส อุตฺตรหฺนโ โคมฺภีโร อฺตฺตนาภาโส, ตถูปโม อํ ปุคฺคโล.

กถณฺจ ปุคฺคโล อฺตฺตนา โหติ อฺตฺตนาภาโส? อิเธกจฺจสฺส ปุคฺคผลสฺส
น ปาสาทิกํ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิมฺขิตํ ปสาริตํ

สงฺฆาฐิปตฺตจิวรรณํ, โส “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ะเปะ “อัยํ
ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ. เอวํ ปุคฺคโล อุตฺตนาโน โหติ
อุตฺตนาโนภาโส. เสยฺยถาปี โส อุตฺตรหโต อุตฺตนาโน อุตฺตนาโนภาโส, ตถูปโม อัยํ ปุคฺคโล.

กถญจ ปุคฺคโล คมฺภีโร โหติ คมฺภีโรภาโส? อิเธกัจจสฺส ปุคฺคลสฺส ปาสาทิกํ
โหติ อภิกฺกนฺทํ ปฏิกฺกนฺทํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิมฺขิตํ ปสวริทํ สงฺฆาฐิปตฺตจิวรรณํ,
โส “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ ะเปะ “อัยํ ทุกฺขนิโรธคามินี
ปฏิปทา”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ. เอวํ ปุคฺคโล คมฺภีโร โหติ คมฺภีโรภาโส. เสยฺยถาปี
โส อุตฺตรหโต คมฺภีโร คมฺภีโรภาโส, ตถูปโม อัยํ ปุคฺคโล.

อิมะ จตฺตารอ อุตฺตรหตุปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี.

[๑๖๒] ตตฺถ กตเม จตฺตารอ พลิตฺตหตุปมา ปุคฺคลา? จตฺตารอ พลิตฺตหตุ :
สกกวจณฺโฑ^๑ โน ปรคฺวจณฺโฑ, ปรคฺวจณฺโฑ โน สกกวจณฺโฑ, สกกวจณฺโฑ จ
ปรคฺวจณฺโฑ จ, เนว สกกวจณฺโฑ โน ปรคฺวจณฺโฑ. เอวเมวํ จตฺตารอเม พลิต-
ตฺตหตุปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี. กตเม จตฺตารอ? สกกวจณฺโฑ โน
ปรคฺวจณฺโฑ, ปรคฺวจณฺโฑ โน สกกวจณฺโฑ, สกกวจณฺโฑ จ ปรคฺวจณฺโฑ จ,
เนว สกกวจณฺโฑ โน ปรคฺวจณฺโฑ.

กถญจ ปุคฺคโล สกกวจณฺโฑ โหติ โน ปรคฺวจณฺโฑ? อิเธกัจจ ปุคฺคโล
สกกปริสฺส อุกฺกเพชิตา โหติ โน สกกปริสฺส. เอวํ ปุคฺคโล สกกวจณฺโฑ โหติ โน
ปรคฺวจณฺโฑ. เสยฺยถาปี โส พลิตฺตหโต สกกวจณฺโฑ โน ปรคฺวจณฺโฑ, ตถูปโม อัยํ
ปุคฺคโล.

กถญจ ปุคฺคโล ปรคฺวจณฺโฑ โหติ โน สกกวจณฺโฑ? อิเธกัจจ ปุคฺคโล
สกกปริสฺส อุกฺกเพชิตา โหติ โน สกกปริสฺส. เอวํ ปุคฺคโล ปรคฺวจณฺโฑ โหติ โน
สกกวจณฺโฑ. เสยฺยถาปี โส พลิตฺตหโต ปรคฺวจณฺโฑ โน สกกวจณฺโฑ, ตถูปโม
อัยํ ปุคฺคโล.

กถณฺจ ปุคฺคโล สกฺวจณฺโท จ โหติ ปฺรควจณฺโท จ? อิเธกฺโข ปุคฺคโล
สกปริสมฺจ อฺพฺเพชิตา โหติ ปฺรปริสมฺจ. เอวํ ปุคฺคโล สกฺวจณฺโท จ โหติ
ปฺรควจณฺโท จ. เสยฺยถาปี โส พลิตฺทโท สกฺวจณฺโท จ ปฺรควจณฺโท จ, ตถูปโม
อยํ ปุคฺคโล.

กถณฺจ ปุคฺคโล เนว สกฺวจณฺโท โหติ โน ปฺรควจณฺโท? อิเธกฺโข
ปุคฺคโล เนว สกปริสํ อฺพฺเพชิตา โหติ โน ปฺรปริสํ. เอวํ ปุคฺคโล เนว สกฺว-
จณฺโท โหติ โน ปฺรควจณฺโท. เสยฺยถาปี โส พลิตฺทโท เนว สกฺวจณฺโท โน
ปฺรควจณฺโท, ตถูปโม อยํ ปุคฺคโล.

อิม จตฺตาริ พลิตฺททูปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสมฺมี.

[๑๖๓] ตตฺถ กตเม จตฺตาริ อาสีวิสฺฐปมา ปุคฺคลา? จตฺตาริ อาสีวิสา :
อากฺทวิโส โน ไผรวิโส, ไผรวิโส โน อากฺทวิโส, อากฺทวิโส จ ไผรวิโส จ, เนว
อากฺทวิโส โน ไผรวิโส. เอวเมวํ จตฺตาริเม อาสีวิสฺฐปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา
โลกสมฺมี. กตเม จตฺตาริ? อากฺทวิโส โน ไผรวิโส, ไผรวิโส โน อากฺทวิโส,
อากฺทวิโส จ ไผรวิโส จ, เนว อากฺทวิโส โน ไผรวิโส.

กถณฺจ ปุคฺคโล อากฺทวิโส โหติ โน ไผรวิโส? อิเธกฺโข ปุคฺคโล อภินฺหํ
กฺขณฺตฺติ, โส จ ขวุสฺส โกโร น จิรํ ทิฆมฺมตฺตํ อนฺนเสติ. เอวํ ปุคฺคโล อากฺทวิโส
โหติ โน ไผรวิโส. เสยฺยถาปี โส อาสีวิโส อากฺทวิโส โน ไผรวิโส, ตถูปโม
อยํ ปุคฺคโล.

กถณฺจ ปุคฺคโล ไผรวิโส โหติ โน อากฺทวิโส? อิเธกฺโข ปุคฺคโล น^๑
เหว ไซ^๒ อภินฺหํ กฺขณฺตฺติ, โส จ ขวุสฺส โกโร จิรํ ทิฆมฺมตฺตํ อนฺนเสติ. เอวํ
ปุคฺคโล ไผรวิโส โหติ โน อากฺทวิโส. เสยฺยถาปี โส อาสีวิโส ไผรวิโส โน
อากฺทวิโส, ตถูปโม อยํ ปุคฺคโล.

กถญจ ปุกุคโล อากตวิโส จ โหติ โฆรวิโส จ? อิเธกฺโข ปุกุคโล
อภินฺทํ กุชฺฌติ, โส จ ชฺวสฺส โกโร จิรํ ที่มฺรตฺตํ อนฺเสติ. เอวํ ปุกุคโล อากตวิโส จ
โหติ โฆรวิโส จ. เสยฺยถาปี โส อาสีวิโส อากตวิโส จ โฆรวิโส จ, ตถูปโม อํ
ปุกุคโล.

กถญจ ปุกุคโล เนว อากตวิโส โหติ โน โฆรวิโส? อิเธกฺโข ปุกุคโล
น เหว โข อภินฺทํ กุชฺฌติ, โส จ ชฺวสฺส โกโร น จิรํ ที่มฺรตฺตํ อนฺเสติ. เอวํ
ปุกุคโล เนว อากตวิโส โหติ โน โฆรวิโส. เสยฺยถาปี โส อาสีวิโส เนว อากตวิโส
โน โฆรวิโส, ตถูปโม อํ ปุกุคโล. อิมํ จตฺตารอ อาสีวิสุปมา ปุกุคฺคา สนฺโต
สฺวิชฺชมานา โลกสฺมี.

[๑๖๔] กถญจ ปุกุคโล อนนฺวิจฺจ อปริโยคาเหตุวฺวา อวณฺณารหฺสฺส วณฺณํ
ภาสิตา โหติ? อิเธกฺโข ปุกุคโล ทุปฺปฏิปนฺนาณํ มิจฺฉาปฏิปนฺนาณํ ติตฺถิยานํ
ติตฺถิยสวากานํ วณฺณํ ภาสติ “สุปฏิปนฺนา อิตฺถิปี ‘สมฺมาปฏิปนฺนา’ อิตฺถิปี”ติ. เอวํ
ปุกุคโล อนนฺวิจฺจ อปริโยคาเหตุวฺวา อวณฺณารหฺสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ. (๑)

กถญจ ปุกุคโล อนนฺวิจฺจ อปริโยคาเหตุวฺวา วณฺณารหฺสฺส อวณฺณํ ภาสิตา
โหติ? อิเธกฺโข ปุกุคโล สุปฏิปนฺนาณํ สมฺมาปฏิปนฺนาณํ พุทฺธานํ พุทฺธสวากานํ
อวณฺณํ ภาสติ “ทุปฺปฏิปนฺนา อิตฺถิปี ‘มิจฺฉาปฏิปนฺนา’ อิตฺถิปี”ติ. เอวํ ปุกุคโล อนนฺวิจฺจ
อปริโยคาเหตุวฺวา วณฺณารหฺสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ. (๒)

กถญจ ปุกุคโล อนนฺวิจฺจ อปริโยคาเหตุวฺวา อปฺปสาทนฺนํเย จาเน ปสาทํ
อุปทฺธิสฺสา โหติ? อิเธกฺโข ปุกุคโล ทุปฺปฏิปทาเย มิจฺฉาปฏิปทาเย ปสาทํ ชเนติ
“สุปฏิปทา อิตฺถิปี ‘สมฺมาปฏิปทา’ อิตฺถิปี”ติ. เอวํ ปุกุคโล อนนฺวิจฺจ อปริโยคาเหตุวฺวา
อปฺปสาทนฺนํเย จาเน ปสาทํ อุปทฺธิสฺสา โหติ. (๓)

กถญจ ปุคฺคโล อนนฺวิจฺจ อปริโยคาเหตุว ปสาทนีเย จาเน อปฺปสาทํ
 อุปทํสฺสิตา โหติ? อิเธกฺขโจ ปุคฺคโล สุปฺปิปทาย สมฺมาปฺปิปทาย อปฺปสาทํ ชเนติ
 “ทุปฺปิปฺปทา อติปิ ‘มิจฺฉาปฺปิปทา’ อติปิ”ติ. เอวํ ปุคฺคโล อนนฺวิจฺจ อปริโยคาเหตุว
 ปสาทนีเย จาเน อปฺปสาทํ อุปทํสฺสิตา โหติ. (๔)

[๑๖๕] กถญจ ปุคฺคโล อนนฺวิจฺจ ปริโยคาเหตุว อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ
 ภาสิตา โหติ? อิเธกฺขโจ ปุคฺคโล ทุปฺปิปฺปนฺนา มิจฺฉาปฺปิปฺปนฺนา ติตฺถียานํ
 ติตฺถียสวากานํ อวณฺณํ ภาสติ “ทุปฺปิปฺปนา อติปิ ‘มิจฺฉาปฺปิปฺปนา’ อติปิ”ติ. เอวํ
 ปุคฺคโล อนนฺวิจฺจ ปริโยคาเหตุว อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ. (๑)

กถญจ ปุคฺคโล อนนฺวิจฺจ ปริโยคาเหตุว วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ?
 อิเธกฺขโจ ปุคฺคโล สุปฺปิปฺปนฺนา สมฺมาปฺปิปฺปนฺนา พุทฺธานํ พุทฺธสวากานํ วณฺณํ
 ภาสติ “สุปฺปิปฺปนา อติปิ ‘สมฺมาปฺปิปฺปนา’ อติปิ”ติ. เอวํ ปุคฺคโล อนนฺวิจฺจ
 ปริโยคาเหตุว วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ. (๒)

กถญจ ปุคฺคโล อนนฺวิจฺจ ปริโยคาเหตุว อปฺปสาทนีเย จาเน อปฺปสาทํ
 อุปทํสฺสิตา โหติ? อิเธกฺขโจ ปุคฺคโล ทุปฺปิปฺปทาย มิจฺฉาปฺปิปฺปทาย อปฺปสาทํ ชเนติ
 “ทุปฺปิปฺปทา อติปิ ‘มิจฺฉาปฺปิปทา’ อติปิ”ติ. เอวํ ปุคฺคโล อนนฺวิจฺจ ปริโยคาเหตุว
 อปฺปสาทนีเย จาเน อปฺปสาทํ อุปทํสฺสิตา โหติ. (๓)

กถญจ ปุคฺคโล อนนฺวิจฺจ ปริโยคาเหตุว ปสาทนีเย จาเน ปสาทํ อุปทํสฺสิตา
 โหติ? อิเธกฺขโจ ปุคฺคโล สุปฺปิปฺปทาย สมฺมาปฺปิปฺปทาย ปสาทํ ชเนติ “สุปฺปิปฺปทา
 อติปิ ‘สมฺมาปฺปิปทา’ อติปิ”ติ. เอวํ ปุคฺคโล อนนฺวิจฺจ ปริโยคาเหตุว ปสาทนีเย
 จาเน ปสาทํ อุปทํสฺสิตา โหติ. (๔)

[๑๖๖] กถญจ ปุคฺคโล อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูทํ ทจฺฉ
 กาเลน, โน จ ไซ วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูทํ ทจฺฉ กาเลน? อิเธกฺขโจ

ปุกุโล วณฺโณปี สํวิชฺชติ, อวณฺโณปี สํวิชฺชติ. โย ตตฺถ อวณฺโณ, ตํ ภณฺติ ภูตํ
ทจฺจนํ กาเลน. โย ตตฺถ วณฺโณ, ตํ น ภณฺติ ภูตํ ทจฺจนํ กาเลน, เอวํ ปุกุโล
อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ทจฺจนํ กาเลน, โน จ โช อวณฺณารหสฺส
วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ทจฺจนํ กาเลน. (๑)

ภณฺนจ ปุกุโล วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ทจฺจนํ กาเลน, โน
จ โช อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ทจฺจนํ กาเลน? อิเธกฺโข ปุกุโล
วณฺโณปี สํวิชฺชติ, อวณฺโณปี สํวิชฺชติ. โย ตตฺถ วณฺโณ, ตํ ภณฺติ ภูตํ ทจฺจนํ
กาเลน. โย ตตฺถ อวณฺโณ, ตํ น ภณฺติ ภูตํ ทจฺจนํ กาเลน, เอวํ ปุกุโล
วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ทจฺจนํ กาเลน, โน จ โช อวณฺณารหสฺส
อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ทจฺจนํ กาเลน. (๒)

ภณฺนจ ปุกุโล อวณฺณารหสฺส จ อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ทจฺจนํ กาเลน,
วณฺณารหสฺส จ วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ทจฺจนํ กาเลน? อิเธกฺโข ปุกุโล
วณฺโณปี สํวิชฺชติ, อวณฺโณปี สํวิชฺชติ. โย ตตฺถ อวณฺโณ, ตํ ภณฺติ ภูตํ ทจฺจนํ
กาเลน. โยปี ตตฺถ วณฺโณ, ตมฺปิ ภณฺติ ภูตํ ทจฺจนํ กาเลน. ตตฺถ กาลณฺณ โหติ
ทสฺส ปณฺทสฺส เวยฺยาकरणาย. เอวํ ปุกุโล อวณฺณารหสฺส จ อวณฺณํ ภาสิตา
โหติ ภูตํ ทจฺจนํ กาเลน, วณฺณารหสฺส จ วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ทจฺจนํ กาเลน. (๓)

ภณฺนจ ปุกุโล เนว อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ทจฺจนํ
กาเลน, โนปี วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ทจฺจนํ กาเลน? อิเธกฺโข
ปุกุโล วณฺโณปี สํวิชฺชติ, อวณฺโณปี สํวิชฺชติ. โย ตตฺถ อวณฺโณ, ตํ น ภณฺติ
ภูตํ ทจฺจนํ กาเลน. โยปี ตตฺถ วณฺโณ, ตมฺปิ น ภณฺติ ภูตํ ทจฺจนํ กาเลน. อุกฺเขโก
วิหฺรติ สโต สมฺปชาโน. เอวํ ปุกุโล เนว อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ
ภูตํ ทจฺจนํ กาเลน, โนปี วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ทจฺจนํ กาเลน. (๔)

[๑๖๗] กตโม จ ปุกุโล อฏฺฐจฺจนผลุปฺชีวี โน ปณฺณผลุปฺชีวี? ยสฺส

ปุคฺคัลสฺส อฏฺฐทโต ฆฏฺฐโต วายมโต อาชีโว อภินิพฺพุตตฺติ โน ปุคฺคัลโต. อํ วุจฺจติ
ปุคฺคัลโล อฏฺฐจฺฉนผลุปชีวี โน ปุคฺคัลผลุปชีวี.

กตโม จ ปุคฺคัลโล ปุคฺคัลผลุปชีวี โน อฏฺฐจฺฉนผลุปชีวี? ปรนนิมิตฺวสฺสวตฺติเทเว^๑
อุปาทาย ตตฺตฺตฺตฺต^๒ เทวา ปุคฺคัลผลุปชีวีโน น อฏฺฐจฺฉนผลุปชีวีโน.

กตโม จ ปุคฺคัลโล อฏฺฐจฺฉนผลุปชีวี จ ปุคฺคัลผลุปชีวี จ? ยสฺส ปุคฺคัลสฺส
อฏฺฐทโต ฆฏฺฐโต วายมโต อาชีโว อภินิพฺพุตตฺติ ปุคฺคัลโต จ. อํ วุจฺจติ ปุคฺคัลโล
อฏฺฐจฺฉนผลุปชีวี จ ปุคฺคัลผลุปชีวี จ.

กตโม จ ปุคฺคัลโล เนว อฏฺฐจฺฉนผลุปชีวี โน ปุคฺคัลผลุปชีวี? เนรยิกา เนว
อฏฺฐจฺฉนผลุปชีวีโน โน ปุคฺคัลผลุปชีวีโน.

[๑๖๔] กถญฺจ ปุคฺคัลโล ตโม โหติ ตมปรายโน? อธิเกจฺจ ปุคฺคัลโล นีเจ
กุเล ปจฺจชาโต โหติ จณฺทาลกุเล วา เนสํทกุเล วา เวณกุเล^๓ วา รตการกุเล
วา ปุคฺคัลสกุเล วา ทลิตฺตฺเต อปฺปนฺนปานโกชเน กสิรวตฺติเก, ยตฺถ กสิเรน
ฆาสจฺฉนาโต ลพฺภติ, โส จ โหติ ทฺพพณฺโณ ทฺพทสิโก โอโกฏฺฐิมโก พหฺวาพาโร
กาโล วา กุณฺโณ วา ขณฺโณ วา ปุคฺคัลโต วา, น ลภี อนฺนสฺส ปานสฺส วตฺตสฺส
ยานสฺส มาลาคนฺธวิเลปนสฺส เสยฺยวตฺตปทีเปยฺยสฺส. โส กาเยน ทฺวจฺจิตํ จรติ, วาจาย
ทฺวจฺจิตํ จรติ, มนฺสา ทฺวจฺจิตํ จรติ. โส กาเยน ทฺวจฺจิตํ จริตฺวา วาจาย ทฺวจฺจิตํ
จริตฺวา มนฺสา ทฺวจฺจิตํ จริตฺวา กายสฺส เกทา ปรมมฺรณา อปายํ ทฺกฺคตํ วินิปาตํ
นिरยํ อุปปชฺชติ. เอวํ ปุคฺคัลโล ตโม โหติ ตมปรายโน. (๑)

กถญฺจ ปุคฺคัลโล ตโม โหติ โชติปรายโน? อธิเกจฺจ ปุคฺคัลโล นีเจ กุเล
ปจฺจชาโต โหติ จณฺทาลกุเล วา เนสํทกุเล วา เวณกุเล วา รตการกุเล วา
ปุคฺคัลสกุเล วา ทลิตฺตฺเต อปฺปนฺนปานโกชเน กสิรวตฺติเก, ยตฺถ กสิเรน ฆาสจฺฉนาโต

๑ จ.ม. ปรนนิมิตฺวสฺสวตฺติ เทเว

๒ จ.ม. ตตฺตฺตฺต

๓ จ.ม. เวณกุเล

ลพฺภติ, โส จ โหติ ทุพฺพณฺโณ ทุทฺทสิโก โอโกฏฺมิโก พหฺวาพาโร กาณฺโณ วา
 กุณฺนี วา ชณฺโง วา ปกฺขหโต วา, น ลาภี อนฺนํสุส ปานํสุส วตฺถํสุส ยานํสุส
 มาลาคนฺธวิเลปนํสุส เสยฺยยาวสถปทีเปยฺยํสุส. โส กาเยนํ สุจฺริตํ จรติ, วาจาเยนํ สุจฺริตํ
 จรติ, มนฺสา สุจฺริตํ จรติ, โส กาเยนํ สุจฺริตํ จริตฺวา วาจาเยนํ สุจฺริตํ จริตฺวา
 มนฺสา สุจฺริตํ จริตฺวา กายํสุส เกหา ปรมํมรณา สุกฺคํ สกฺคํ โลกํ อุปปชฺชติ. เอวํ
 ปุกฺคโล ตโม โหติ โชติปฺรายน. (๒)

กถณฺจ ปุกฺคโล โชติ โหติ ตมปฺรายนํ? อิเธกฺขจํ ปุกฺคโล อุกฺกํ กุเล
 ปจฺจชาโต โหติ ชตฺตียมหาสาธกฺกุเล วา พุรฺราหฺมณมหาสาธกฺกุเล วา กหปติมหาสาธกฺกุเล
 วา อทฺธเม มหทฺธเน มหาโกเค ปนฺทชาตฺรปฺรชเต ปนฺทวิตฺถุปกรณํ ปนฺทธรณฺณเว,
 โส จ โหติ อภิรุโป ทสฺสนีโย ปาสาทิโก ปรมาย วนฺณํไปกฺขรตฺยา สมณฺณาคโต
 ลาภี อนฺนํสุส ปานํสุส วตฺถํสุส ยานํสุส มาลาคนฺธวิเลปนํสุส เสยฺยยาวสถปทีเปยฺยํสุส.
 โส กาเยนํ ทุจฺจริตํ จรติ, วาจาเยนํ ทุจฺจริตํ จรติ, มนฺสา ทุจฺจริตํ จรติ. โส กาเยนํ
 ทุจฺจริตํ จริตฺวา วาจาเยนํ ทุจฺจริตํ จริตฺวา มนฺสา ทุจฺจริตํ จริตฺวา กายํสุส เกหา
 ปรมํมรณา อปายํ ทุคฺคํ วิณีปตํ นิรยํ อุปปชฺชติ. เอวํ ปุกฺคโล โชติ โหติ
 ตมปฺรายน. (๓)

กถณฺจ ปุกฺคโล โชติ โหติ โชติปฺรายนํ? อิเธกฺขจํ ปุกฺคโล อุกฺกํ กุเล
 ปจฺจชาโต โหติ ชตฺตียมหาสาธกฺกุเล วา พุรฺราหฺมณมหาสาธกฺกุเล วา กหปติมหาสาธกฺกุเล
 วา อทฺธเม มหทฺธเน มหาโกเค ปนฺทชาตฺรปฺรชเต ปนฺทวิตฺถุปกรณํ ปนฺทธรณฺณเว,
 โส จ โหติ อภิรุโป ทสฺสนีโย ปาสาทิโก ปรมาย วนฺณํไปกฺขรตฺยา สมณฺณาคโต
 ลาภี อนฺนํสุส ปานํสุส วตฺถํสุส ยานํสุส มาลาคนฺธวิเลปนํสุส เสยฺยยาวสถปทีเปยฺยํสุส.
 โส กาเยนํ สุจฺริตํ จรติ, วาจาเยนํ สุจฺริตํ จรติ, มนฺสา สุจฺริตํ จรติ. โส กาเยนํ สุจฺริตํ
 จริตฺวา วาจาเยนํ สุจฺริตํ จริตฺวา มนฺสา สุจฺริตํ จริตฺวา กายํสุส เกหา ปรมํมรณา
 สุกฺคํ สกฺคํ โลกํ อุปปชฺชติ. เอวํ ปุกฺคโล โชติ โหติ โชติปฺรายน. (๔)

[๑๖๕] กถญจ ปุคฺคโล โอนฺโตณฺโต โหติ ะเปะ เหวํ ปุคฺคโล โอนฺโตณฺโต โหติ.

กถญจ ปุคฺคโล โอนฺตุนฺโต โหติ ะเปะ เหวํ ปุคฺคโล โอนฺตุนฺโต โหติ.

กถญจ ปุคฺคโล อุณฺโตณฺโต โหติ ะเปะ เหวํ ปุคฺคโล อุณฺโตณฺโต โหติ.

กถญจ ปุคฺคโล อุณฺตุนฺโต โหติ ะเปะ เหวํ ปุคฺคโล อุณฺตุนฺโต โหติ.

[๑๗๐] ทตฺถ กถเม จตฺตาโร รุกฺขปมา ปุคฺคลา? จตฺตาโร รุกฺขา: เฝกฺกุ สารปรีวาโร, สारเฝกฺกุปรีวาโร, เฝกฺกุ เฝกฺกุปรีวาโร, สार สารปรีวาโร. เหวเมวํ จตฺตาโรเม รุกฺขปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี. กถเม จตฺตาโร? เฝกฺกุ สารปรีวาโร, สार เฝกฺกุปรีวาโร, เฝกฺกุ เฝกฺกุปรีวาโร, สार สารปรีวาโร.

กถญจ ปุคฺคโล เฝกฺกุ โหติ สารปรีวาโร? อิเธกฺวจิ ปุคฺคโล ทุสฺสีโล โหติ ปาปธมฺโม, ปรีสา จ ขวุสฺส โหติ สีสวตี กลฺยาณธมฺมา. เหวํ ปุคฺคโล เฝกฺกุ โหติ สารปรีวาโร. เสยฺยถาปี โส รุกฺโข เฝกฺกุ สารปรีวาโร, ทฏฺพโม อัยํ ปุคฺคโล.

กถญจ ปุคฺคโล สार โหติ เฝกฺกุปรีวาโร? อิเธกฺวจิ ปุคฺคโล สีสวา โหติ กลฺยาณธมฺโม, ปรีสา จ ขวุสฺส โหติ ทุสฺสีลา ปาปธมฺมา. เหวํ ปุคฺคโล สार โหติ เฝกฺกุปรีวาโร. เสยฺยถาปี โส รุกฺโข สार เฝกฺกุปรีวาโร, ทฏฺพโม อัยํ ปุคฺคโล.

กถญจ ปุคฺคโล เฝกฺกุ โหติ เฝกฺกุปรีวาโร? อิเธกฺวจิ ปุคฺคโล ทุสฺสีโล โหติ ปาปธมฺโม, ปรีสาปิสฺส โหติ ทุสฺสีลา ปาปธมฺมา. เหวํ ปุคฺคโล เฝกฺกุ โหติ เฝกฺกุปรีวาโร. เสยฺยถาปี โส รุกฺโข เฝกฺกุ เฝกฺกุปรีวาโร, ทฏฺพโม อัยํ ปุคฺคโล.

กถญจ ปุคฺคโล สार โหติ สารปรีวาโร? อิเธกฺวจิ ปุคฺคโล สีสวา โหติ กลฺยาณธมฺโม, ปรีสาปิสฺส โหติ สีสวตี กลฺยาณธมฺมา. เหวํ ปุคฺคโล สार โหติ

สารปริวาร. เสยฺยถาปี โส รุกฺโข สารปริวาร, ตณฺณโม อํ ปุคฺคโล. อิม
จตุทวาร รุกฺขปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี.

[๑๗๑] กตโม จ ปุคฺคโล รูปฺปปมาณํ รูปฺปสนฺโน? อิเธกฺโข ปุคฺคโล
อาโรหํ วา ปสฺสิตฺวา ปริณํ วา ปสฺสิตฺวา สณฺจํ วา ปสฺสิตฺวา ปาริปุรี วา
ปสฺสิตฺวา ทตฺถ ปมาณํ กเหตุวํ ปสาทํ ชเนติ, อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล รูปฺปปมาณํ
รูปฺปสนฺโน.

กตโม จ ปุคฺคโล ไซสฺสปมาณํ ไซสฺสสนฺโน? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ปรรณณาย
ปรโตณณาย ปรปสฺสณาย ปรรณณหาริกาย ทตฺถ ปมาณํ กเหตุวํ ปสาทํ ชเนติ,
อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล ไซสฺสปมาณํ ไซสฺสสนฺโน.

[๑๗๒] กตโม จ ปุคฺคโล ลฺหฺสฺสปมาณํ ลฺหฺสฺสสนฺโน? อิเธกฺโข ปุคฺคโล
จีวรลฺหฺสฺสํ วา ปสฺสิตฺวา ปตฺตลฺหฺสฺสํ วา ปสฺสิตฺวา เสนาสลฺหฺสฺสํ วา ปสฺสิตฺวา วิวิธํ วา
ทกฺกกรการิกํ ปสฺสิตฺวา ทตฺถ ปมาณํ กเหตุวํ ปสาทํ ชเนติ, อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล
ลฺหฺสฺสปมาณํ ลฺหฺสฺสสนฺโน.

กตโม จ ปุคฺคโล รมฺมปมาณํ รมฺมสนฺโน? อิเธกฺโข ปุคฺคโล สีสํ
วา ปสฺสิตฺวา สมารี วา ปสฺสิตฺวา ปณฺณํ วา ปสฺสิตฺวา ทตฺถ ปมาณํ กเหตุวํ
ปสาทํ ชเนติ, อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล รมฺมปมาณํ รมฺมสนฺโน.

[๑๗๓] กถมฺจ ปุคฺคโล อตฺตทิตาย ปฏฺฐิปนฺโน โหติ โน ปรทิตาย? อิเธกฺโข
ปุคฺคโล อตฺตนา สีสสมฺปนฺโน โหติ, โน ปรํ สีสสมฺปทาย สมาทเปติ. อตฺตนา
สมาธิสมฺปนฺโน โหติ, โน ปรํ สมาธิสมฺปทาย สมาทเปติ, อตฺตนา ปญฺญาสมฺปนฺโน
โหติ, โน ปรํ ปญฺญาสมฺปทาย สมาทเปติ, อตฺตนา วิมุตฺติสมฺปนฺโน โหติ, โน
ปรํ วิมุตฺติสมฺปทาย สมาทเปติ, อตฺตนา วิมุตฺติฉานทสฺสนสมฺปนฺโน โหติ, โน ปรํ
วิมุตฺติฉานทสฺสนสมฺปทาย สมาทเปติ. เอวํ ปุคฺคโล อตฺตทิตาย ปฏฺฐิปนฺโน โหติ โน
ปรทิตาย.

กถณฺจ ปุคฺคโล ปฺรหิตาย ปฏฺิปนโน โหติ โน อตฺตหิตาย? อิเธกฺโข
 ปุคฺคโล อตฺตนา น สึลสมฺปนโน โหติ, ปฺรํ สึลสมฺปทาย สมาทเปติ. อตฺตนา น
 สมาริสมฺปนโน โหติ, ปฺรํ สมาริสมฺปทาย สมาทเปติ. อตฺตนา น ปณฺณสมฺปนโน
 โหติ, ปฺรํ ปณฺณสมฺปทาย สมาทเปติ, อตฺตนา น วิมุตฺติสมฺปนโน โหติ, ปฺรํ
 วิมุตฺติสมฺปทาย สมาทเปติ. อตฺตนา น วิมุตฺติฉานทสฺสนสมฺปนโน โหติ, ปฺรํ
 วิมุตฺติฉานทสฺสนสมฺปทาย สมาทเปติ. เอวํ ปุคฺคโล ปฺรหิตาย ปฏฺิปนโน โหติ โน
 อตฺตหิตาย.

กถณฺจ ปุคฺคโล อตฺตหิตาย เจว ปฏฺิปนโน โหติ ปฺรหิตาย จ? อิเธกฺโข
 ปุคฺคโล อตฺตนา จ สึลสมฺปนโน โหติ, ปฺรณฺจ สึลสมฺปทาย สมาทเปติ. อตฺตนา
 จ สมาริสมฺปนโน โหติ, ปฺรณฺจ สมาริสมฺปทาย สมาทเปติ. อตฺตนา จ ปณฺณสมฺปนโน
 โหติ, ปฺรณฺจ ปณฺณสมฺปทาย สมาทเปติ. อตฺตนา จ วิมุตฺติสมฺปนโน โหติ,
 ปฺรณฺจ วิมุตฺติสมฺปทาย สมาทเปติ. อตฺตนา จ วิมุตฺติฉานทสฺสนสมฺปนโน โหติ,
 ปฺรณฺจ วิมุตฺติฉานทสฺสนสมฺปทาย สมาทเปติ. เอวํ ปุคฺคโล อตฺตหิตาย เจว ปฏฺิปนโน
 โหติ| ปฺรหิตาย จ.

กถณฺจ ปุคฺคโล เนว อตฺตหิตาย ปฏฺิปนโน โหติ โน ปฺรหิตาย? อิเธกฺโข
 ปุคฺคโล อตฺตนา น สึลสมฺปนโน โหติ, โน ปฺรํ สึลสมฺปทาย สมาทเปติ. อตฺตนา
 น สมาริสมฺปนโน โหติ, โน ปฺรํ สมาริสมฺปทาย สมาทเปติ. อตฺตนา น ปณฺณ-
 สมฺปนโน โหติ, โน ปฺรํ ปณฺณสมฺปทาย สมาทเปติ. อตฺตนา น วิมุตฺติสมฺปนโน
 โหติ, โน ปฺรํ วิมุตฺติสมฺปทาย สมาทเปติ. อตฺตนา น วิมุตฺติฉานทสฺสนสมฺปนโน
 โหติ, โน ปฺรํ วิมุตฺติฉานทสฺสนสมฺปทาย สมาทเปติ. เอวํ ปุคฺคโล เนว อตฺตหิตาย
 ปฏฺิปนโน โหติ โน ปฺรหิตาย.

[๑๗๔] กถณฺจ ปุคฺคโล อตฺตนาทโป โหติ อตฺตปฺริธาปนานโยกมนฺนุยฺยโต?
 อิเธกฺโข ปุคฺคโล อเจลโก โหติ มุตฺตาจาโร หตฺถาวเลชโน,^๑ น เอหิภทฺทนฺติโก,

[illegible]

[๑๗๕] กถฉจ ปุคฺคโล ปรณฺตโป โหติ ปรรติทาปนานุโยคมนุยฺยโต?
อิเธกจจ ปุคฺคโล โอรพฺภิกโก โหติ สฺสกริกโก สากุณนิโก มาควิกโก ลุทฺโท มจฺจนฺนทาโก

อิธ ตถาคโต โลเก อุปปชชติ อรหํ สมมาสมพุทโธ วิชาจณสมปนโน
 สุกโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปรีทมมสารถิ สตุถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภกฺวา. โส
 อิมํ โลกํ สเทวํ สมารกํ สพรหมกํ สสฺสมณพฺราหมณํ ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา
 สจฺฉิกิตฺวา ปเวเทติ, โส ฐมมํ เทเสติ อาทิกถฺยานํ มชฺฌกถฺยานํ ปรีโยสานกถฺยานํ
 สาคุถํ สพฺพญฺชนํ เกวลปรีปนฺณํ ปรีสุทฺธํ พฺรหฺมจฺริยํ ปกาเสติ, ทํ ฐมมํ สฺนาคิ
 กหปติ วา กหปติปฺปฺโต วา อณฺณตรสฺสํ วา กุเล ปจฺจนาชาโต, โส ทํ ฐมมํ สฺนฺวา
 ตถาคเต สทฺธํ ปฏฺฐิภทฺติ, โส เตนฺ สทฺธาปฏฺฐิลาภเณ สมนฺนาโกโต อิติ ปฏฺฐิสยฺจิกฺขติ
 “สมฺพาโธ ฆรฺวาวโส ราชปโต, อพฺโปกาโส ปพฺพชฺชา, น ยิทํ สฺกเร อการํ อชฺฌาวสตา
 เอกนฺตปรีปนฺณํ เอกนฺตปรีสุทฺธํ สงฺขลิกฺขิตํ พฺรหฺมจฺริยํ จริตฺมํ, ยนฺนุนาหํ เกสมสฺสํ
 โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา อนการียํ ปพฺพชฺชเยนฺ”ติ.
 โส อปเรนฺ สมเยนฺ อปฺปํ วา โภกฺกชนฺธํ ปหาย มหนฺตํ วา โภกฺกชนฺธํ ปหาย
 อปฺปํ วา ฉาติปรีวฏฺฐํ ปหาย มหนฺตํ วา ฉาติปรีวฏฺฐํ ปหาย เกสมสฺสํ โอหาเรตฺวา
 กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา อนการียํ ปพฺพชฺติ.

[๑๗๘] โส เอวํ ปพฺพชฺชิตो สมนโน ภิกฺขุณฺ สิกฺขาสาชฺวสมปนโน ปาณาติปาตํ
 ปหาย ปาณาติปาตา ปฏฺฐิวิโรโต โหติ, นิหิตทณฺโต นิหิตสฺสโต ลชฺชี ทยาปนโน
 สพฺพปาณญฺหิตานุกมฺปํ วิหฺรติ.

อทินฺนาทานํ ปหาย อทินฺนาทานา ปฏฺฐิวิโรโต โหติ, ทินฺนาทายี ทินฺนปฏฺฐิกงฺขี
 อเถเนนฺ สฺสจฺญเณนฺ อตฺตนา วิหฺรติ.

อพฺรหฺมจฺริยํ ปหาย พฺรหฺมจฺริยํ โหติ อารจฺริ ปฏฺฐิวิโรโต เมถุนา กามธฺมมา.

มฺสวาทํ ปหาย มฺสวาทา ปฏฺฐิวิโรโต โหติ สจฺจวาที สจฺจสนฺโธ เถโต
 ปจฺจยโก อวิสฺวาทโก โลกสฺส.

ปီสุณํ วาจํ ปหาย ปีสุณาย วาจาย ปฏฺฐิวิโรโต โหติ, อิทํ สฺนฺวา น อมฺตร
 อกฺขาตา อิมสํ เกทาย, อมฺตร วา สฺนฺวา น อิมสํ อกฺขาตา อมฺสํ เกทาย, อิติ

ภินฺนํ วา สนฺธาทา สมหิตานํ วา อนุปฺปาทา สมกฺคารามิ สมกฺครโต สมกฺคณฺหํ
สมกฺคกรณํ วาจํ ภาสิตา โหติ.

ผรุสํ วาจํ ปหาย ผรุสาย วาจา ยปฏิวโร โหติ, ยา สา วาจา เนลา
กณฺณสุขา เปมณียา หทยงฺคมา โปรี พุชฺชนกฺคตา พุชฺชนมฺนาปา, ตถารูปํ วาจํ
ภาสิตา โหติ.

สมฺมุปลุปฺป ปหาย สมฺมุปลุปฺปา ปฏิวโร โหติ กาลวาที ภูตวาที อุตฺตวาที
ธมฺมวาที วินยวาที นิธานวที วาจํ ภาสิตา กาลเณ สาปเทสํ ปริยฺนตฺวตี อุตฺตสณฺหิตํ.

[๑๗๙] โส พิชฺคามภุตคามสมารมฺภา ปฏิวโร โหติ, เอกภุตโก โหติ
รตฺตฺตฺปโร, วิโร วิกาลโกชนา. นจฺจตีตฺวาทีตฺวิสุทฺทสฺสนา. ปฏิวโร โหติ. มาลาคนฺธ-
วิเลปนธารณมฺนฺทณฺวิญฺญานา ปฏิวโร โหติ. อุจฺจาสนมฺมหาสนา ปฏิวโร โหติ.
ชาตรปฺรชตฺตฺตฺกฺคณา ปฏิวโร โหติ.

ยามกรณฺณตฺตฺกฺคณา ปฏิวโร โหติ, ยามกมฺสตฺตฺกฺคณา ปฏิวโร โหติ,
อิตฺตฺกฺมารีตฺตฺกฺคณา ปฏิวโร โหติ, ทาสีทาสตฺตฺกฺคณา ปฏิวโร โหติ, อเชพฺก-
ตฺตฺกฺคณา ปฏิวโร โหติ, กุกฺกฏสฺสกรตฺตฺกฺคณา ปฏิวโร โหติ, หตฺถิกฺวาตฺสวพฺว-
ตฺตฺกฺคณา ปฏิวโร โหติ, เชตฺตฺตฺตฺกฺคณา ปฏิวโร โหติ, ทูเตยฺยปฺหีนกมฺนฺท-
โยคา ปฏิวโร โหติ, กยวิกฺกยา ปฏิวโร โหติ, ตฺลากฺกฏกฺสฏฺกฺกมฺนฺทปฏิวโร
โหติ, อุกฺโกฏฺนวณฺณนิกิตฺตาสจโยคา ปฏิวโร โหติ, เณทฺนรพฺนฺธวิปฺราโมสอาโลป-
สทฺสการา ปฏิวโร โหติ.

[๑๘๐] โส สนฺตฺตฺตฺจ โหติ กายปฺริหาริเกณ จีวเรณ กุจฺฉิปฺริหาริเกณ
ปฺปณฺทปาเตน, โส เยน เยนว ปกฺกมฺติ, สมหิตาเยว ปกฺกมฺติ. เสยฺยถาปี นาม
ปกฺขี สกฺโคเณ เยน เยนว เทติ, สปฺตฺตภาโรว เทติ เอวเมว ภิกฺขุ สนฺตฺตฺตฺจ
โหติ กายปฺริหาริเกณ จีวเรณ กุจฺฉิปฺริหาริเกณ ปฺปณฺทปาเตน, โส เยน เยนว

ปฏกมตติ, สมหาเยว ปฏกมตติ. โส อิมินา อริเยน สลิกขณฺเรน สมณฺนาคโต อชฺชตฺตํ
อนวชฺชสฺสํ ปฏิสเวเทติ.

[๑๘๑] โส จกฺขุณา รูปํ ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคภาที โหติ นานุพฺพยฺชนคฺคภาที,
ยถวาทิกรณเมณํ จกฺขุณฺทริยํ อสฺสํ วิหรณฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกฺุสลา ฐมา
อนวาสฺสเวยฺยํ, ทสฺสํ สํวราย ปฏฺิปชฺชติ, รกฺขติ จกฺขุณฺทริยํ, จกฺขุณฺทริเย สํวํ
อาปชฺชติ. โสเถน สทฺทํ สุตฺวา ะเปะ ฆาเนน กณฺธํ ฆายิตฺวา ะเปะ ะวิหฺว
รตฺสํ สายิตฺวา ะเปะ กาเยน โผฏฺจพฺพํ ผุสิตฺวา ะเปะ มนฺสา ฐมํ วิณฺณาย น
นิมิตฺตคฺคภาที โหติ นานุพฺพยฺชนคฺคภาที, ยถวาทิกรณเมณํ มนินฺทริยํ อสฺสํ วิหรณฺตํ
อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกฺุสลา ฐมา อนวาสฺสเวยฺยํ, ทสฺสํ สํวราย ปฏฺิปชฺชติ,
รกฺขติ มนินฺทริยํ, มนินฺทริเย สํวํ อาปชฺชติ. โส อิมินา อริเยน อินฺทริยสํวเรน
สมณฺนาคโต อชฺชตฺตํ อพฺยาเสกสฺสํ ปฏิสเวเทติ.

[๑๘๒] โส อภิกฺกนฺเต ปฏฺิภกฺนฺเต สมฺปชานการี โหติ, อาโลเกเต วิโลเกเต
สมฺปชานการี โหติ, สมฺมิฉฺชิตเต ปสวริเต สมฺปชานการี โหติ, สงฺฆาปฏิปตฺตจิวรรณ
สมฺปชานการี โหติ, อสฺสิตเต ปีเต ฆายิตเต สายิตเต สมฺปชานการี โหติ, อจฺจารปสฺสวากมฺเม
สมฺปชานการี โหติ, กเต จิตเต นิสินฺเน สุกฺเต ฆาคริเต ภาสิตเต ทุณฺเฬภาเว สมฺปชานการี
โหติ.

โส อิมินา จ อริเยน สลิกขณฺเรน สมณฺนาคโต อิมินา จ อริเยน
อินฺทริยสํวเรน สมณฺนาคโต อิมินา จ อริเยน สติสมฺปชณฺเณน สมณฺนาคโต อิมาย
จ อริยาย สนฺตญฺญิจิยา สมณฺนาคโต วิวิคตํ เสนาสนํ ภชฺชติ อรณฺณํ รุกฺขมฺลํ ปพฺพตํ
กนฺทวํ คิริคฺคํ สฺถานํ วนปตฺถํ อพฺโปกาสํ ปลาลปฺปวํ. โส ปจฺจณฺตํ ปิณฺทปาต-
ปฏฺิภกฺนฺโต นิสิตฺติ ปลฺลวํ อากฺุชิตฺวา อชฺชํ กายํ ปณฺธาย ปริมุขํ สตี อฺปฺภจเปตฺวา,
โส อภิชฺฌํ โลเก ปหาย วิคตฺวาภิชฺฌเนน เจตฺสา วิหริติ, อภิชฺฌาย จิตฺตํ ปริโสเธติ.
พฺยาปาทปโทสํ ปหาย อพฺยาปณฺณจิตฺโต วิหริติ สพฺพปาณญฺจาทานกมฺปํ, พฺยาปาทปโทสา
จิตฺตํ ปริโสเธติ. ถินมิตฺถํ ปหาย วิคตถินมิตฺถโร วิหริติ อาโลกสณฺณํ สโต สมฺปชาโน,
ถินมิตฺถา จิตฺตํ ปริโสเธติ. อุตฺตจจกฺกจฺจํ ปหาย อนฺุตฺตโต วิหริติ อชฺชตฺตํ

รูปสนฺตจิตฺโต, อุทฺธจฺจกุกฺกจฺจา จิตฺตํ ปริโสเรติ. วิจิกิञฺจํ ปหาย ตินฺนวิจิกิञฺจโน
 วิหริติ อกตฺตํ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, วิจิกิञฺจาย จิตฺตํ ปริโสเรติ.

[๑๘๓] โส อิมํ ปณฺจ นีวรณํ ปหาย เจตโส อุปกฺกิลเส ปณฺณาย ทฺพพฺลักรณํ
 วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกฺกฺสเลหิ ฐมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกขํ ปีติสฺสํ ปจฺม
 ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ. วิตกฺกวิจฺจารานํ รูปสฺมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาหนํ เจตโส
 เอโกทิกาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาริขํ ปีติสฺสํ ทฺตียํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ. ปีตียา
 จ วิรจฺกา อุปฺเภขโก จ วิหริติ สโต จ สมฺปชาโน สุขณฺจ กาเยน ปฏฺฐิเสวเทติ,
 ยนฺตํ อริยา อาจิกฺขนฺติ “อุปฺเภขโก สติมา สุขวิหารี”ติ, ตตฺตียํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช
 วิหริติ. สุขสฺส จ ปหานา ทฺกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺพเพว โสมนสฺสโทมนสฺसानํ
 อตฺตงฺกมา อทฺกฺขมฺสฺสํ อุปฺเภขาสติปาริสฺสฺสํ จตฺตํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ.

โส เอวํ สมหิตเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อนนฺถณฺเ วิคฺคฺกูปกฺกิลเส
 มุทฺทฺภูเต กมฺมณีเย จิตฺเต อาเนนฺชปฺปตฺเต ปุพฺพเพนิวาสานุสฺสติฌานาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ,
 โส อนนฺถวาทํ ปุพฺพเพนิวาสํ อนนฺตฺสฺสริ. เสยฺยถิทํ? เอกมฺปิ ชาตี เทวํปิ ชาติโย
 ทิสฺโสปิ ชาติโย จตฺสฺโสปิ ชาติโย ปณฺจํปิ ชาติโย ทสฺปิ ชาติโย วิสฺมํปิ ชาติโย
 ทิสฺมํปิ ชาติโย จตฺทาสฺมํปิ ชาติโย ปณฺณาสมฺปิ ชาติโย ชาตีสทมฺปิ ชาตีสทสฺมํปิ
 ชาตีสทสทสฺมํปิ อนนฺถํปิ สํวฏฺฏกปฺเป อนนฺถํปิ วิวฏฺฏกปฺเป อนนฺถํปิ สํวฏฺฏวิวฏฺฏกปฺเป,
 “อมุทฺตราสี เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวํมาหาโร เอวํสุทฺทกฺขปฏฺฐิเสวเท
 เอวํมายุปริยนฺโต, โส ตโต จโต อมุทฺตร อุทฺปาที, ตตราปาสี เอวํนาโม เอวํโคตฺโต
 เอวํวณฺโณ เอวํมาหาโร เอวํสุทฺทกฺขปฏฺฐิเสวเท เอวํมายุปริยนฺโต, โส ตโต จโต
 อธิปฺปนฺโน”ติ, อิติ สาการ สอฺกฺกเทสํ อนนฺถวาทํ ปุพฺพเพนิวาสํ อนนฺตฺสฺสริ.

[๑๘๔] โส เอวํ สมหิตเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อนนฺถณฺเ วิคฺคฺกูปกฺกิล-
 ภิเลเส มุทฺทฺภูเต กมฺมณีเย จิตฺเต อาเนนฺชปฺปตฺเต สทฺธานํ จตฺตปฺปาทฌานาย จิตฺตํ
 อภินินฺนาเมติ, โส ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเธน อตฺติกนฺตมานุสฺสเกน สทฺเต ปสฺสตี

จวมาเน อุปปชฺชมาเน หีนเ ปถีเต สฺวณฺณเ ทฺพพณฺณเ สฺกเต ทฺกฺกเต, ยถา
 กมฺมุเป สฺกเต ปชานาติ “อิมเ วต โภณโต สฺกตา กายทฺจฺจริเตน สมฺนฺนาคตา
 วจฺจฺจริเตน สมฺนฺนาคตา มโนทฺจฺจริเตน สมฺนฺนาคตา, อริยานํ อุปฺวาทกา มิจฺจา-
 ทิฏฺฐิกา มิจฺจาทิฏฺฐิกมฺมสฺมาทานา, เต กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา อปายํ ทฺกฺกตี
 วินิปาตํ นิริยํ อุปฺปนฺนา. อิมเ วา ปน โภณโต สฺกตา กายทฺจฺจริเตน สมฺนฺนาคตา
 วจฺจฺจริเตน สมฺนฺนาคตา มโนทฺจฺจริเตน สมฺนฺนาคตา, อริยานํ อนุปฺวาทกา สมฺมาทิฏฺฐิกา
 สมฺมาทิฏฺฐิกมฺมสฺมาทานา, เต กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา สฺกตี สฺกคํ โลกํ อุปฺปนฺนา”ติ.
 โส อิติ ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสฺสุทฺเธน อตฺติกฺกนฺตมานุสฺสเกน สฺกเต ปสฺสตี จวมาเน
 อุปปชฺชมาเน หีนเ ปถีเต สฺวณฺณเ ทฺพพณฺณเ สฺกเต ทฺกฺกเต, ยถากมฺมุเป สฺกเต
 ปชานาติ.

[๑๘๕] โส เอวํ สฺมาหิตเ จิตฺเต ปริสฺสุทฺเธ ปริโยทาทเ อนนฺถเณ วิคฺคฺกูปกฺกิลเส
 มฺกฺกเต กมฺมนีเย จิตฺเต อาเนญฺชปฺปทฺเต อาสวานํ ขยธานาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมตี,
 โส “อิทํ ทฺกฺกชนํ”ติ ยถากฺกํ ปชานาติ, “อํยํ ทฺกฺกชนมฺหิ”ติ ยถากฺกํ ปชานาติ, “อํยํ
 ทฺกฺกชนโรโร”ติ ยถากฺกํ ปชานาติ, “อํยํ ทฺกฺกชนโรโรคามินี ปฏฺธิปทา”ติ ยถากฺกํ ปชานาติ,
 “อิมเ อาสวา”ติ ยถากฺกํ ปชานาติ, “อํยํ อาสวสมฺหิ”ติ ยถากฺกํ ปชานาติ, “อํยํ อาสว-
 นิโรโร”ติ ยถากฺกํ ปชานาติ, “อํยํ อาสวโรโรคามินี ปฏฺธิปทา”ติ ยถากฺกํ ปชานาติ. ทสฺส
 เอวํ ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสวาปี จิตฺตํ วิมฺมจฺจติ, ภวาสวาปี จิตฺตํ วิมฺมจฺจติ,
 อวิชฺชาสวาปี จิตฺตํ วิมฺมจฺจติ. วิมฺมจฺจสฺมี “วิมฺมจฺจ”มิตฺติ ฌาณํ โหตี, “ซีธนา ชาตี, วุสฺสิตํ
 พฺรหฺมจฺจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปวํ อิตฺถตฺตาทายา”ติ ปชานาติ. เอวํ ปุคฺคโล เนว
 อตฺตตนฺตโป โหตี น อตฺตปรีตาทานาโยกมฺมณฺณตฺโต น ปฺรณฺตโป น ปฺรปรีตาทานา-
 โยกมฺมณฺณตฺโต, โส อนตฺตตนฺตโป อปฺรณฺตโป ทิฏฺฐเจว ธมฺเม นิจฺจาทอ นิพฺพุโต
 สฺตีฏฺฏโต สฺชปฏฺฐิสฺสเวทึ พฺรหฺมญฺญเตน อตฺตนา วิหริตี.

[๑๘๖] กตโม จ ปุคฺคโล สฺราโค? ยสฺส ปุคฺคลสฺส สฺราโค อปฺปทีโน, อํยํ
 วุจฺจติ ปุคฺคโล สฺราโค.

กตโม จ ปุคฺคโล สโทโส? ยสฺส ปุคฺคลสฺส โทโส อปฺปทีโน, ยํ
วุจฺจติ ปุคฺคโล สโทโส.

กตโม จ ปุคฺคโล สโมโห? ยสฺส ปุคฺคลสฺส โมโห อปฺปทีโน, ยํ วุจฺจติ
ปุคฺคโล สโมโห.

กตโม จ ปุคฺคโล สมาน? ยสฺส ปุคฺคลสฺส มาโน อปฺปทีโน, ยํ วุจฺจติ
ปุคฺคโล สมาน.

[๑๘๗] กถญฺจ ปุคฺคโล ลาภี โหติ อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส น ลาภี
อธิปณฺณารมฺมวิปสฺสนาย? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ลาภี โหติ รูปสทฺททานํ วา อรูปสทฺททานํ
วา สમાปตฺตินํ น ลาภี โลกุตฺตรมกฺกสฺส วา ผลสฺส วา, เอวํ ปุคฺคโล ลาภี โหติ
อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส น ลาภี อธิปณฺณารมฺมวิปสฺสนาย.

กถญฺจ ปุคฺคโล ลาภี โหติ อธิปณฺณารมฺมวิปสฺสนาย น ลาภี อชฺฌตฺตํ
เจโตสมถสฺส? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ลาภี โหติ โลกุตฺตรมกฺกสฺส วา ผลสฺส วา, น
ลาภี รูปสทฺททานํ วา อรูปสทฺททานํ วา สમાปตฺตินํ, เอวํ ปุคฺคโล ลาภี โหติ
อธิปณฺณารมฺมวิปสฺสนาย น ลาภี อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส.

กถญฺจ ปุคฺคโล ลาภี เจว โหติ อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส ลาภี จ อธิปณฺณา-
รมฺมวิปสฺสนาย? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ลาภี โหติ รูปสทฺททานํ วา อรูปสทฺททานํ วา
สมาปตฺตินํ, ลาภี โลกุตฺตรมกฺกสฺส วา ผลสฺส วา, เอวํ ปุคฺคโล ลาภี เจว โหติ
อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส ลาภี จ อธิปณฺณารมฺมวิปสฺสนาย.

กถญฺจ ปุคฺคโล เนว ลาภี โหติ อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส น ลาภี อธิปณฺณา-
รมฺมวิปสฺสนาย? อิเธกฺโข ปุคฺคโล เนว ลาภี โหติ รูปสทฺททานํ วา อรูปสทฺททานํ
วา สમાปตฺตินํ, น ลาภี โลกุตฺตรมกฺกสฺส วา ผลสฺส วา, เอวํ ปุคฺคโล เนว ลาภี
โหติ อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสฺส น ลาภี อธิปณฺณารมฺมวิปสฺสนาย.

[๑๘๘] กตโม จ ปุคฺคโล อนุโสตกามี? อิเธกฺโข ปุคฺคโล กาเม จ ปฏิสเวติ, ปาปญฺจ กมฺมํ กโรติ, อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล อนุโสตกามี.

กตโม จ ปุคฺคโล ปฏิสตกามี? อิเธกฺโข ปุคฺคโล กาเม จ น ปฏิสเวติ, ปาปญฺจ กมฺมํ น กโรติ, โส สหาปี ทุกฺเคน สหาปี โทมนสฺเสน อสฺสุมฺเขนปี้ รุทฺมาโน ปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พุรฺหมจฺริยํ จรติ, อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล ปฏิสตกามี.

กตโม จ ปุคฺคโล จิตฺตโต? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ปญฺจนฺโน โอรมภาคิยานํ สลฺโยชนานํ ปริกฺขยา โอปปาทิโก โหติ ตตฺถ ปรินิพฺพายี อนาวตฺติธมฺโม ทสฺมา โลกา, อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล จิตฺตโต.

กตโม จ ปุคฺคโล ติณฺโณ ปารํกโต ฌเล ติฏฺฐติ พุราหฺมโณ? อิเธกฺโข ปุคฺคโล อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมฺุตฺตี ปณฺณาวิมฺุตฺตี ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม สยํ อภินฺนวา สจฺฉิกฺควา อุปสมฺปชฺช วิหริ, อํ วุจฺจติ ปุคฺคโล ติณฺโณ ปารํกโต ฌเล ติฏฺฐติ พุราหฺมโณ.

[๑๘๙] กถญฺจ ปุคฺคโล อปฺปสฺสุโต โหติ สฺสเทน อนุปฺปนฺโน? อิเธกฺโข สฺส ปุคฺคลสฺส อปฺปํ สฺสํ โหติ สฺสํ ฌเยยฺ เวยฺยาकरणํ คากํ อุทานํ อิติวฺุตตํ ชาตํ อพฺภุทธมฺมํ เวทลฺลํ, โส ตสฺส อปฺปกสฺส สฺสสฺส น อตฺถมมฺมวายนํ ฐมฺมมมฺมวายนํ ฐมฺมานุฐมฺมปฏฺิปปนฺโน โหติ. เอวํ ปุคฺคโล อปฺปสฺสุโต โหติ สฺสเทน อนุปฺปนฺโน.

กถญฺจ ปุคฺคโล อปฺปสฺสุโต โหติ สฺสเทน อุปฺปนฺโน? อิเธกฺโข สฺส ปุคฺคลสฺส อปฺปํ สฺสํ โหติ สฺสํ ฌเยยฺ เวยฺยาकरणํ คากํ อุทานํ อิติวฺุตตํ ชาตํ อพฺภุทธมฺมํ เวทลฺลํ, โส ตสฺส อปฺปกสฺส สฺสสฺส อตฺถมมฺมวายนํ ฐมฺมมมฺมวายนํ ฐมฺมานุฐมฺมปฏฺิปปนฺโน โหติ, เอวํ ปุคฺคโล อปฺปสฺสุโต โหติ สฺสเทน อุปฺปนฺโน.

กถญจ ปุคฺคโล พหุสฺสโต โหติ สฺสเทน อนุปนฺโน? อิเธกัจจสฺส ปุคฺคลสฺส พหุํ สฺสํ โหติ สฺสํ เกยฺยํ เวยฺยาकरणํ กถํ อุตฺตํ อิติวุตฺตํ ชาตํ อพฺภุตธมฺมํ เวทลฺลํ, โส ตสฺส พหุสฺส สฺสสฺส น อตฺตมณฺณาย ธมฺมมณฺณาย ธมฺมานุธมฺมปฏฺธิ-
ปนฺโน โหติ, เอวํ ปุคฺคโล พหุสฺสโต โหติ สฺสเทน อนุปนฺโน.

กถญจ ปุคฺคโล พหุสฺสโต โหติ สฺสเทน อุปนฺโน? อิเธกัจจสฺส ปุคฺคลสฺส พหุํ สฺสํ โหติ สฺสํ เกยฺยํ เวยฺยาकरणํ กถํ อุตฺตํ อิติวุตฺตํ ชาตํ อพฺภุตธมฺมํ เวทลฺลํ, โส ตสฺส พหุสฺส สฺสสฺส อตฺตมณฺณาย ธมฺมมณฺณาย ธมฺมานุธมฺมปฏฺธิปนฺโน
โหติ, เอวํ ปุคฺคโล พหุสฺสโต โหติ สฺสเทน อุปนฺโน.

[๑๔๐] กถโม จ ปุคฺคโล สมณมจฺโโล? อิเธกัจจ ปุคฺคโล ทิณฺณํ สลฺยโณชนานํ
ปริกฺขยา โสตาปนฺโน โหติ อวินิปาตธมฺโม นียโต สมฺโพธิปรายโน, อयํ วุจฺจติ
ปุคฺคโล สมณมจฺโโล.

กถโม จ ปุคฺคโล สมณปทุโม? อิเธกัจจ ปุคฺคโล ทิณฺณํ สลฺยโณชนานํ
ปริกฺขยา รากโทสโมหานํ ทนฺตฺตฺตา สกทาคามี โหติ, สกิทฺเว อิมํ โลกํ อากนฺตฺวา
ทุกฺขสฺสหนฺตํ กโรติ, อयํ วุจฺจติ ปุคฺคโล สมณปทุโม.

กถโม จ ปุคฺคโล สมณปฺนฺทรีโก? อิเธกัจจ ปุคฺคโล ปณฺณนํ โอรม-
ภาคิยานํ สลฺยโณชนานํ ปริกฺขยา โอบปาติโก โหติ, ตตฺถ ปรีนิพฺพายี อนาวตฺตติธมฺโม
ตสฺมา โลกา, อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล สมณปฺนฺทรีโก.

กถโม จ ปุคฺคโล สมณฺณสฺส สมณฺณสฺสุมาลो? อิเธกัจจ ปุคฺคโล อาสวานํ
ชยา อนาสวํ เจโตวิมฺบฺตํ ปณฺณาวิมฺบฺตํ ทิฏฺฐเจว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺจิกิตฺวา
อุปสมฺบฺพุชฺช วิหริติ, อยํ วุจฺจติ ปุคฺคโล สมณฺณสฺส สมณฺณสฺสุมาลอติ.

จตุกฺกนิทฺเทโส.

๕. ปณจกปุกุคณปณณตติ

[๑๗๑] ตตฺร ยฺวํ ปุกุคโล อารภติ จ วิปฺปฏิสาร์ จ โหติ, ตณฺจ เจโตวิมฺตติ ปณณาวิมฺตติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, ยตฺถตฺส เต อฺปฺปนฺนา ปาปกา อกฺขลา ฐมฺมา อปริเสสา นิสฺสณฺณติ, โส เอวมสฺส วจฺนีโย “อายสฺมโต โข อารมฺภชา อาสวา สํวิขฺชนฺติ, วิปฺปฏิสาร์ชา อาสวา ปวทฺธณฺติ, สาธุ วทายสฺมา อารมฺภเช อาสเว ปหาย วิปฺปฏิสาร์เช อาสเว ปฏฺวิโนเททฺวา จิตฺตํ ปณณณจ ภาเวตุ, เอวมายสฺมา อมฺนา ปณจเมน ปุกุคเลน สมสโม ภวิสฺสตี”ติ.

ตตฺร ยฺวํ ปุกุคโล อารภติ น วิปฺปฏิสาร์ โหติ, ตณฺจ เจโตวิมฺตติ ปณณาวิมฺตติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, ยตฺถตฺส เต อฺปฺปนฺนา ปาปกา อกฺขลา ฐมฺมา อปริเสสา นิสฺสณฺณติ, โส เอวมสฺส วจฺนีโย “อายสฺมโต โข อารมฺภชา อาสวา สํวิขฺชนฺติ, วิปฺปฏิสาร์ชา อาสวา นปฺปวทฺธณฺติ, สาธุ วทายสฺมา อารมฺภเช อาสเว ปหาย จิตฺตํ ปณณณจ ภาเวตุ, เอวมายสฺมา อมฺนา ปณจเมน ปุกุคเลน สมสโม ภวิสฺสตี”ติ.

ตตฺร ยฺวํ ปุกุคโล น อารภติ วิปฺปฏิสาร์ โหติ, ตณฺจ เจโตวิมฺตติ ปณณาวิมฺตติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, ยตฺถตฺส เต อฺปฺปนฺนา ปาปกา อกฺขลา ฐมฺมา อปริเสสา นิสฺสณฺณติ, โส เอวมสฺส วจฺนีโย “อายสฺมโต โข อารมฺภชา อาสวา น สํวิขฺชนฺติ, วิปฺปฏิสาร์ชา อาสวา ปวทฺธณฺติ, สาธุ วทายสฺมา วิปฺปฏิสาร์เช อาสเว ปฏฺวิโนเททฺวา จิตฺตํ ปณณณจ ภาเวตุ, เอวมายสฺมา อมฺนา ปณจเมน ปุกุคเลน สมสโม ภวิสฺสตี”ติ.

ตตฺร ยฺวํ ปุกุคโล น อารภติ น วิปฺปฏิสาร์ โหติ, ตณฺจ เจโตวิมฺตติ ปณณาวิมฺตติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, ยตฺถตฺส เต อฺปฺปนฺนา ปาปกา อกฺขลา ฐมฺมา อปริเสสา นิสฺสณฺณติ, โส เอวมสฺส วจฺนีโย “อายสฺมโต โข อารมฺภชา อาสวา น สํวิขฺชนฺติ, วิปฺปฏิสาร์ชา อาสวา นปฺปวทฺธณฺติ, สาธุ วทายสฺมา จิตฺตํ ปณณณจ

ภาเวตฺ, เอวมายสฺมา อมฺนา ปณฺจเมน ปุคฺคเลน สมสโม ภวิสฺสตี”ติ. อิเม จตฺตารโ
 ปุคฺคลา อมฺนา ปณฺจเมน ปุคฺคเลน เอวํ โอวทียมานา เอวมนุสาสียมานา อนฺนุปฺพุเพน
 อาสวานํ ขยํ ปาปฺพนฺติ.

[๑๘๒] กถญฺจ ปุคฺคโล ททฺวา อวชานาติ? อิเธกฺขจฺโ จ ปุคฺคโล ยสฺส
 ปุคฺคณฺสสฺส เทติ จีวรปิ่นฺทปาตเสนาสนคิลานปจฺจยเภตชฺชปริกฺขารํ, ตสฺส เอวํ โหติ
 “อหํ ทมฺมิ, อยํ ปน ปฏิกุณฺหาตี”ติ, ตเมनํ ททฺวา อวชานาติ. เอวํ ปุคฺคโล
 ททฺวา อวชานาติ.

กถญฺจ ปุคฺคโล สํวาเสน อวชานาติ? อิเธกฺขจฺโ จ ปุคฺคโล เยน ปุคฺคเลน
 สทฺธิํ สํวสฺสตี เทวํ วา ตีณิ วา วสฺसानิ, ตเมนํ สํวาเสน อวชานาติ. เอวํ ปุคฺคโล
 สํวาเสน อวชานาติ.

กถญฺจ ปุคฺคโล อาเรยฺยมุโข โหติ? อิเธกฺขจฺโ จ ปุคฺคโล ปรสฺส วณฺณเณ วา
 อวณฺณเณ วา ภาสียมานเณ ขิปปปณฺณเณว อธิมุจฺจิตา โหติ. เอวํ ปุคฺคโล อาเรยฺยมุโข
 โหติ.

กถญฺจ ปุคฺคโล โลโล โหติ? อิเธกฺขจฺโ จ ปุคฺคโล อิตฺตฺรสทฺทโร โหติ
 อิตฺตฺรภทฺตี อิตฺตฺรเปโม อิตฺตฺรปฺปสาโท. เอวํ ปุคฺคโล โลโล โหติ.

กถญฺจ ปุคฺคโล มนฺโท โมมฺุโห โหติ? อิเธกฺขจฺโ จ ปุคฺคโล กุสลากุสเล
 ธมฺเม น ชานาติ, สวชฺชชานวชฺเช ธมฺเม น ชานาติ, หีนปฺปณฺเฑธ ธมฺเม น
 ชานาติ, กณฺหสฺสกุสปปฏฺฐิภาเก ธมฺเม น ชานาติ. เอวํ ปุคฺคโล มนฺโท โมมฺุโห
 โหติ.

[๑๘๓] ททฺถ กถเม ปณฺจ โยธาชีวฺวปมา ปุคฺคลา? ปณฺจ โยธาชีวฺว,
 อิเธกฺขจฺโ โยธาชีวฺว รชกฺขณฺณเณว ทิสฺวา สํสํสํ วิสํสํ น สนฺถมฺภติ น สกฺโกติ

สงฺคามํ โอตริทฺ, เอรูโปปี อีเรกฺจโจ โยธาซีโว โหติ. อญํ ปจโม โยธาซีโว สนฺโต
สํวิชฺชมาโน โลกสฺมี.

ปฺน จปรํ อีเรกฺจโจ โยธาซีโว สหติ รัชคํ, อปีจ ไซ รัชคณฺณเวย
ทิสฺวา สํสํทติ วิสํทติ น สนฺตมฺภติ น สกฺโกติ สงฺคามํ โอตริทฺ, เอรูโปปี
อีเรกฺจโจ โยธาซีโว โหติ. อญํ ทติโย โยธาซีโว สนฺโต สํวิชฺชมาโน โลกสฺมี.

ปฺน จปรํ อีเรกฺจโจ โยธาซีโว สหติ รัชคํ, สหติ รัชคํ, อปีจ ไซ
อุสฺสาทนณฺเวย^๑ สฺทฺวา สํสํทติ วิสํทติ น สนฺตมฺภติ น สกฺโกติ สงฺคามํ โอตริทฺ,
เอรูโปปี อีเรกฺจโจ โยธาซีโว โหติ. อญํ ทติโย โยธาซีโว สนฺโต สํวิชฺชมาโน
โลกสฺมี.

ปฺน จปรํ อีเรกฺจโจ โยธาซีโว สหติ รัชคํ, สหติ รัชคํ, สหติ อุสฺสาทนํ,
อปีจ ไซ สมฺปหารเ หนฺนตติ พฺยาปชฺชติ, เอรูโปปี อีเรกฺจโจ โยธาซีโว โหติ.
อญํ จตฺตโต โยธาซีโว สนฺโต สํวิชฺชมาโน โลกสฺมี.

ปฺน จปรํ อีเรกฺจโจ โยธาซีโว สหติ รัชคํ, สหติ รัชคํ, สหติ อุสฺสาทนํ,
สหติ สมฺปหารํ, โส ทํ สงฺคามํ อภิวินฺทฺวา วิชิตสงฺคาโม ตเมว สงฺคามสํสํ
อชฺฌาวสติ, เอรูโปปี อีเรกฺจโจ โยธาซีโว โหติ. อญํ ปณจโม โยธาซีโว สนฺโต
สํวิชฺชมาโน โลกสฺมี. อิมะ ปณจ โยธาซีโว สนฺโต สํวิชฺชมาโน โลกสฺมี.

[๑๔๔] เอมะ ปณจิมะ โยธาซีวูปมา ปุกุคฺลา สนฺโต สํวิชฺชมาโน ภิกฺขุสุ.
กตเม ปณจ? อีเรกฺจโจ ภิกฺขุ รัชคณฺณเวย ทิสฺวา สํสํทติ วิสํทติ น สนฺตมฺภติ
น สกฺโกติ พฺรหฺมจริยํ สนฺตาทนํ,^๒ สิกฺขาทุพฺพลฺลํ อวิกทฺวา สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย
พินฺนยาวตฺตติ. กิมสฺส รัชคณฺณสฺมี? อิทฺ ภิกฺขุ สฺสนาติ “อสุกฺกสฺมี นาม คามะ วา
นิกเม วา อิตฺถิ วา กุมาริ วา อภิรฺูปา ทสฺสนียา ปาสาทิกกา ปรมาย วณฺณ-

๑ จ. อุสฺสารณณเวย. เอวมฺปรีปี

๒ จ.ม. สนฺธาเรทฺ. เอวมฺปรีปี

ไปกฺขรทาย สมฺมุนาคทา”ติ, โส ทํ สุตฺวา สํสีทติ วิสีทติ น สนฺตมฺภติ น สกฺโกติ
 พฺรหฺมจริยํ สนฺตานุคฺคํ, สิกฺขาทุพฺพลยํ อวิกิตฺวา สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺตติ.
 อิทมฺสฺส ราชคฺคสฺมี.

เสยฺยถาปี โส โยธาซีโว ราชคฺคณฺเวย ทิสฺวา สํสีทติ วิสีทติ น สนฺตมฺภติ
 น สกฺโกติ สงฺคามํ โอตฺริทํ, ทณฺฑปโม อยํ ปุคฺคโล. เอวฺรโปปี อีเรกฺโข ปุคฺคโล
 โหติ. อยํ ปจฺจโม โยธาซีวปโม ปุคฺคโล สนฺโต สํวิชฺชมาโน ภิกฺขุสุ.

[๑๘๕] ปุณ จปรํ อีเรกฺโข ภิกฺขุ สหติ ราชคฺคํ, อปีจ โช ราชคฺคณฺเวย
 ทิสฺวา สํสีทติ วิสีทติ น สนฺตมฺภติ น สกฺโกติ พฺรหฺมจริยํ สนฺตานุคฺคํ, สิกฺขาทุพฺพลยํ
 อวิกิตฺวา สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺตติ. กิมสฺส ราชคฺคสฺมี? อิท ภิกฺขุ น เหว
 โช สุนาติ “อสุกฺคสฺมี นาม คามะ วา นิกะเม วา อิตฺถิ วา กุมาริ วา อภิรูปา
 ทสฺสนิยา ปาสาทิกกา ปรมาย วณฺณไปกฺขรทาย สมฺมุนาคทา”ติ. อปีจ โช สามํ
 ปสฺสติ อิตฺถิ วา กุมาริ วา อภิรูปํ ทสฺสนิยํ ปาสาทิกํ ปรมาย วณฺณไปกฺขรทาย
 สมฺมุนาคทํ, โส ทํ ทิสฺวา สํสีทติ วิสีทติ น สนฺตมฺภติ น สกฺโกติ พฺรหฺมจริยํ
 สนฺตานุคฺคํ, สิกฺขาทุพฺพลยํ อวิกิตฺวา สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺตติ. อิทมฺสฺส
 ราชคฺคสฺมี.

เสยฺยถาปี โส โยธาซีโว สหติ ราชคฺคํ, อปีจ โช ราชคฺคณฺเวย ทิสฺวา
 สํสีทติ วิสีทติ น สนฺตมฺภติ น สกฺโกติ สงฺคามํ โอตฺริทํ, ทณฺฑปโม อยํ ปุคฺคโล.
 เอวฺรโปปี อีเรกฺโข ปุคฺคโล โหติ. อยํ ทฺติโย โยธาซีวปโม ปุคฺคโล สนฺโต
 สํวิชฺชมาโน ภิกฺขุสุ.

[๑๘๖] ปุณ จปรํ อีเรกฺโข ภิกฺขุ สหติ ราชคฺคํ, สหติ ราชคฺคํ, อปีจ โช
 อุตฺตาทนณฺเวย สุตฺวา สํสีทติ วิสีทติ น สนฺตมฺภติ น สกฺโกติ พฺรหฺมจริยํ สนฺตานุคฺคํ,
 สิกฺขาทุพฺพลยํ อวิกิตฺวา สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺตติ, กิมสฺส อุตฺตารณาย? อิท
 ภิกฺขุ อรณฺณคทํ วา รุกฺขมฺลคทํ วา สุนฺดาการคทํ วา มาตุคามํ อุปสงกมิทฺวา

อุทฺทสิ^๑ อุลลปฺติ อชฺชชกฺขมฺติ อปฺปณฺเฑตฺติ, โส มาตุคฺคาเมน อุทฺทสิยมาโน อุลลปฺปิยมาโน
อชฺชชกฺขมฺยมาโน อปฺปณฺเฑตฺติยมาโน สํสํทิตฺติ วิสํทิตฺติ น สนฺถมฺภตฺติ น สกฺโกตฺติ พฺรหฺมจฺริยํ
สนฺททาเนตฺมํ, สิกฺขาทุพฺพลฺลํ อวิกิตฺวา สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺตตฺติ. อิทมฺสฺส
อุตฺตสาทนาย.

เสยฺยถาปํ โส โยธาซีโว สหติ รัชคํ, สหติ รัชคํ, อปฺปจ ไซ อุตฺตสาทณฺเฑว
ตฺตฺวา สํสํทิตฺติ วิสํทิตฺติ น สนฺถมฺภตฺติ น สกฺโกตฺติ สงฺคามํ โอทฺธิทํ, ตถูปโม อยํ
ปฺกคฺโล. เอวฺรูปํ อีเรกฺจโจ ปฺกคฺโล โหติ. อยํ ตตฺติโย โยธาซีวูปโม ปฺกคฺโล
สนฺโต สํวิชฺชมาโน ภิกฺขุสฺส.

[๑๘๗] ปุณ จปรํ อีเรกฺจโจ ภิกฺขุ สหติ รัชคํ, สหติ รัชคํ, สหติ
อุตฺตสาทณฺ, อปฺปจ ไซ สมฺปหาเร หณฺณตฺติ พฺยาปชฺชตฺติ. กิมฺสฺส สมฺปหารสฺมี? อิท
ภิกฺขุ อรณฺณคตํ วา รุกฺขมฺลคตํ วา สญฺญาคารคตํ วา มาตุคฺคาโม อปฺปสงฺกมิตฺวา
อภินิสํทิตฺติ อภินิปชฺชตฺติ อชฺโฆตฺตฺตฺติ. โส มาตุคฺคาเมน อภินิสํทิตฺติยมาโน, อภินิปชฺชิตฺติยมาโน
อชฺโฆตฺตฺตฺติยมาโน สิกฺขํ อปฺปจฺจกฺขาย ทุพฺพลฺลํ อนวิกิตฺวา เมตฺตํ ฐมฺมํ ปฏิเสวตฺติ.
อิทมฺสฺส สมฺปหารสฺมี.

เสยฺยถาปํ โส โยธาซีโว สหติ รัชคํ, สหติ รัชคํ, สหติ อุตฺตสาทณฺ,
อปฺปจ ไซ สมฺปหาเร หณฺณตฺติ พฺยาปชฺชตฺติ, ตถูปโม อยํ ปฺกคฺโล. เอวฺรูปํ อีเรกฺจโจ
ปฺกคฺโล โหติ. อยํ จตฺตฺโต โยธาซีวูปโม ปฺกคฺโล สนฺโต สํวิชฺชมาโน ภิกฺขุสฺส.

[๑๘๘] ปุณ จปรํ อีเรกฺจโจ ภิกฺขุ สหติ รัชคํ, สหติ รัชคํ, สหติ
อุตฺตสาทณฺ, สหติ สมฺปหาร. โส ตํ สงฺคามํ อภินิชิโนตฺวา วิชิตฺตฺตฺติมาโม ตเมว สงฺคามสํสํ
อชฺโฆตฺตฺตฺติ. กิมฺสฺส สงฺคามวิชยสฺมี? อิท ภิกฺขุ อรณฺณคตํ วา รุกฺขมฺลคตํ วา
สญฺญาคารคตํ วา มาตุคฺคาโม อปฺปสงฺกมิตฺวา อภินิสํทิตฺติ อภินิปชฺชตฺติ อชฺโฆตฺตฺตฺติ. โส
มาตุคฺคาเมน อภินิสํทิตฺติยมาโน อภินิปชฺชิตฺติยมาโน อชฺโฆตฺตฺตฺติยมาโน วินิเวเจตฺวา วินิ-
ไมเจตฺวา เยนกามํ ปกฺกมตฺติ.

โส วิวิตฺตํ เสนาสนํ ภษติ อรณฺณํ รุกฺขมฺลํ ปพฺพตํ กนฺทํ คิริคุหํ สฺถานํ
 วนปตฺถํ อพฺโกลาสํ ปลายปฺนุชฺ. โส อรณฺณคโต วา รุกฺขมฺลคโต วา สฺถวาคารคโต วา
 นิสิตฺติ ปลายปฺนุชฺ อากฺขิตฺวา อชฺชํ กายํ ปณฺธาย ปริมุขํ สตี อฺปฏฺฐเปตฺวา, โส อภิษณฺ
 โลเก ปหาย วิคทาภิษณฺ เจตฺสา วิหริติ, อภิษณฺาย จิตฺตํ ปริโสเรติ. พฺยาปาทปโทสํ
 ปหาย อพฺยาปนฺนจิตฺโต วิหริติ สพฺพปณฺณตฺติทานุกมฺปํ, พฺยาปาทปโทสา จิตฺตํ
 ปริโสเรติ. ถีนมิทฺธํ ปหาย วิคตถีนมิทฺธโร วิหริติ อาโลกสณฺณํ สโต สมฺปชาโน,
 ถีนมิทฺธา จิตฺตํ ปริโสเรติ. อุตฺตจฺจกุกฺกจฺจํ ปหาย อนฺนทฺธโต วิหริติ อชฺชตฺตํ
 วุสฺสนตฺตจิตฺโต, อุตฺตจฺจกุกฺกจฺจา จิตฺตํ ปริโสเรติ. วิจิกิฉณํ ปหาย ทิณฺณวิจิกิฉโน
 วิหริติ อกตฺตํ กุสฺเสสฺส ฐมฺเมสฺส, วิจิกิฉนฺาย จิตฺตํ ปริโสเรติ.

โส อิเม ปญฺจ นีวรณฺ ปหาย เจตฺโส อฺปฏฺฐิเลเส ปญฺญาย ทฺวพฺพลีกรณฺ
 วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกฺุสเลหิ ฐมฺเมหิ สวิตฺตํ สฺวิจารํ วิเวกชฺชํ ปิตฺธิสฺสํ ปจฺม
 ฌานํ อฺปสมฺปชฺช วิหริติ, วิคกฺกวิจารานํ วุสฺสมาย ทฺตฺติยํ ฌานํ ๖ เป๖ ตฺตฺติยํ ฌานํ
 ๖ เป๖ จตฺตํ ฌานํ อฺปสมฺปชฺช วิหริติ.

โส เอวํ สฺมาทิตฺเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทิตเต อนนฺทณฺเ วิคตฺตฺตฺตฺตฺต
 มฺกฏฺเต กมฺมณฺเ จิตฺเต อาเนญฺชปฺตฺเต อาสวานํ ชยณฺณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ.
 โส “อิทํ ทฺวขณฺ”ติ ยถากฺุทํ ปชานาติ, “อยํ ทฺวขณฺสมฺกฺโย”ติ ยถากฺุทํ ปชานาติ, “อยํ
 ทฺวขณฺนิโรธ”ติ ยถากฺุทํ ปชานาติ, “อยํ ทฺวขณฺนิโรธคามินี ปฏฺธิปทา”ติ ยถากฺุทํ ปชานาติ,
 “อิเม อาสวา”ติ ยถากฺุทํ ปชานาติ, “อยํ อาสวสมฺกฺโย”ติ ยถากฺุทํ ปชานาติ, “อยํ
 อาสวณฺนิโรธ”ติ ยถากฺุทํ ปชานาติ, “อยํ อาสวณฺนิโรธคามินี ปฏฺธิปทา”ติ ยถากฺุทํ
 ปชานาติ.

ตสฺส เอวํ ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสวาปํ จิตฺตํ วิมฺมจฺจติ, ภวาสวาปํ
 จิตฺตํ วิมฺมจฺจติ, อวิชฺชาสวาปํ จิตฺตํ วิมฺมจฺจติ, วิมฺมจฺจตฺตฺตฺตฺต “วิมฺมจฺจ”มฺติ ฌานํ โหติ,
 “ซีณา ชาติ, วุสฺสิตํ พฺรหฺมจฺจริยํ, กตํ กรณฺณํ, นาปรี อิตฺตฺตฺตฺตฺต”ติ ปชานาติ.

อิทมสฺส สงฺคามวิชัยสฺมี. เสยฺยถาปี โส โยธาชีโว สหติ รัชกํ, สหติ รัชกํ, สหติ
อุตฺตารนํ, สหติ สมฺปหารํ. โส ทํ สงฺคามํ อภิวินิฏฺฐา วิชิตสงฺคาโม ทเมว สงฺคามสึ
อชฺฉาวสติ, ทณฺฑปโม อยํ ปุกุคโล. เอวรูปปี อีเรกฺโข ปุกุคโล โหติ. อยํ ปณจโม
โยธาชีวปโม ปุกุคโล สนฺโต สํวิชฺชมานา ภิกฺขุสฺส. อิม ปณจ โยธาชีวปมา ปุกุคลา
สนฺโต สํวิชฺชมานา ภิกฺขุสฺส.

[๑๘๔] ทตฺถ กตเม ปณจ ปิณฺฑปาตिका? มนฺทตฺตา โมมฺหตฺตา ปิณฺฑปาติโก
โหติ, ปาปิจฺฉโณ อิจฺฉापโก ปิณฺฑปาติโก โหติ, อุมฺมาทา จิตฺตวิกฺเขปา ปิณฺฑปาติโก
โหติ, วณฺณตํ พุทฺเธติ พุทฺธสาวเกหิติ ปิณฺฑปาติโก โหติ, อปฺปิจฺฉนํ อปฺปิจฺฉนํ
นิสฺสาย สนฺตญฺจเยว นิสฺสาย สลฺลนํเยว นิสฺสาย อิทมตฺตํเยว นิสฺสาย ปิณฺฑปาติโก
โหติ. ทตฺร ยวฺวํ ปิณฺฑปาติโก อปฺปิจฺฉนํเยว นิสฺสาย สนฺตญฺจเยว นิสฺสาย สลฺลนํเยว
นิสฺสาย อิทมตฺตํเยว นิสฺสาย ปิณฺฑปาติโก, อยํ อิมสํ ปณจณฺณํ ปิณฺฑปาติกานํ
อคุโค จ เสฏฺโฐ จ ปาโมกฺโข จ อุตฺตโม จ ปวโร จ.

เสยฺยถาปี นาม กวา ชีรํ, ชีรฺมฺหา ทริ, ทริมฺหา นวนีทํ, นวนีทฺมฺหา
สปฺปี, สปฺปีมฺหา สปฺปีมฺณโ, สปฺปีมฺณํ ทตฺถ อคฺคมกฺขายติ. เอวเมว ยวฺวํ
ปิณฺฑปาติโก อปฺปิจฺฉนํเยว นิสฺสาย สนฺตญฺจเยว นิสฺสาย สลฺลนํเยว นิสฺสาย อิทมตฺตํ
เยว นิสฺสาย ปิณฺฑปาติโก โหติ, อยํ อิมสํ ปณจณฺณํ ปิณฺฑปาติกานํ อคุโค จ
เสฏฺโฐ จ ปาโมกฺโข จ อุตฺตโม จ ปวโร จ. อิม ปณจ ปิณฺฑปาติกา.

[๒๐๐] ทตฺถ กตเม ปณจ ขลฺปะจฺฉาภตฺติกา ๖เป ๖ ปณจ เอกาสนิกา ๖เป ๖
ปณจ ปัสสฺสูลิกา ๖เป ๖ ปณจ เทจฺจวีริกา ๖เป ๖ ปณจ อารณฺณิกา ๖เป ๖ ปณจ
รูกฺขมฺมูลิกา ๖เป ๖ ปณจ อพฺพโลกาสิกา ๖เป ๖ ปณจ เนสฺสชฺชิกา ๖เป ๖ ปณจ
ยถาสนฺนตฺติกา ๖เป ๖

[๒๐๑] ทตฺถ กตเม ปณจ โสธานิกา? มนฺทตฺตา โมมฺหตฺตา โสธานิโก

ทิกฺขุเจว ฐมฺเม ทุกฺขสฺสทนฺตโร โหติ, สวากปารมิตฺตํ ปาปฺณาติ, สารีปุตฺตโมกฺกสฺสณฺนา เตน ทฏฺฐพฺพา.

ตตฺร ยฺวายํ ปุกฺกโล ปุพฺเพ อนนฺตฺสฺสเทสฺ ฐมฺเมสฺ สามี สจฺจานิ อนภิสมฺ-
พฺชฺชติ, ทิกฺขุเจว ฐมฺเม ทุกฺขสฺสทนฺตโร โหติ, น จ สวากปารมิตฺตํ ปาปฺณาติ,
อวเสสา อรหฺนตา เตน ทฏฺฐพฺพา.

ตตฺร ยฺวายํ ปุกฺกโล ปุพฺเพ อนนฺตฺสฺสเทสฺ ฐมฺเมสฺ สามี สจฺจานิ อนภิสมฺพฺชฺชติ,
น จ ทิกฺขุเจว ฐมฺเม ทุกฺขสฺสทนฺตโร โหติ, อนาคามี โหติ อนาคนฺตฺวา อิตฺถตฺถํ,
อนาคามี เตน ทฏฺฐพฺโพ.

ตตฺร ยฺวายํ ปุกฺกโล ปุพฺเพ อนนฺตฺสฺสเทสฺ ฐมฺเมสฺ สามี สจฺจานิ อนภิสมฺ-
พฺชฺชติ, น จ ทิกฺขุเจว ฐมฺเม ทุกฺขสฺสทนฺตโร โหติ, อากนฺตฺวา อิตฺถตฺถํ, โสตา-
ปนฺนสกทาคามีโน เตน ทฏฺฐพฺพา.

ฉกฺกนินฺทเทโส.

๘. สัตตกปุกฺกอลปณฺณตฺติ

[๒๐๓] กถณฺจ ปุกฺกโล สกึ นิมฺมุโค นิมฺมุโคว โหติ? อิทฺเธจฺจ ปุกฺกโล
สมนฺนาคโต โหติ เอกนฺตกาพเกหิ อุกฺสเลหิ ฐมฺเมหิ. เอวํ ปุกฺกโล สกึ นิมฺมุโค
นิมฺมุโคว โหติ.

กถณฺจ ปุกฺกโล อุมฺมุชฺชิตฺวา นิมฺมุชฺชติ? อิทฺเธจฺจ ปุกฺกโล อุมฺมุชฺชติ
“สาธุ สทฺธา กุสฺเลสฺ ฐมฺเมสฺ, สาธุ หิริ กุสฺเลสฺ ฐมฺเมสฺ, สาธุ โอตฺถปโป กุสฺเลสฺ
ฐมฺเมสฺ, สาธุ วิริยํ กุสฺเลสฺ ฐมฺเมสฺ, สาธุ ปญฺญา กุสฺเลสฺ ฐมฺเมสฺ”ติ. ทสฺส सा
सत्था नैव तिष्ठति न वाच्यति हयतिเยव, तस्य सा ह्री नैव तिष्ठति न वाच्यति

หายติเยว, ทสฺส ทํ โอตฺตปฺปํ เนว ติฏฺฐติ โน วาฑฺฒติ หายติเยว, ทสฺส ทํ วีริยํ
เนว ติฏฺฐติ โน วาฑฺฒติ หายติเยว, ทสฺส สว ปณฺณว เนว ติฏฺฐติ โน วาฑฺฒติ
หายติเยว. เอวํ ปุคฺคโล อุมฺมุขชิตฺวา นิมุขชติ.

กถณฺจ ปุคฺคโล อุมฺมุขชิตฺวา จิตฺโต โหติ? อิเธกฺขจฺจ ปุคฺคโล อุมฺมุขชติ
“สาธุ สทฺธา กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, สาธุ หิริ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, สาธุ โอตฺตปฺปํ กุสเลสุ
ฐมฺเมสุ, สาธุ วีริยํ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, สาธุ ปณฺณว กุสเลสุ ฐมฺเมสุ”ติ. ทสฺส สว
สทฺธา เนว หายติ โน วาฑฺฒติ จิตฺตา โหติ, ทสฺส สว หิริ เนว หายติ โน วาฑฺฒติ จิตฺตา
โหติ, ทสฺส ทํ โอตฺตปฺปํ เนว หายติ โน วาฑฺฒติ จิตฺตํ โหติ, ทสฺส ทํ วีริยํ เนว
หายติ โน วาฑฺฒติ จิตฺตํ โหติ, ทสฺส สว ปณฺณว เนว หายติ โน วาฑฺฒติ จิตฺตา
โหติ. เอวํ ปุคฺคโล อุมฺมุขชิตฺวา จิตฺโต โหติ.

กถณฺจ ปุคฺคโล อุมฺมุขชิตฺวา วิปสฺสติ วิโลเกติ? อิเธกฺขจฺจ ปุคฺคโล อุมฺมุขชติ
“สาธุ สทฺธา กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, สาธุ หิริ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, สาธุ โอตฺตปฺปํ กุสเลสุ
ฐมฺเมสุ, สาธุ วีริยํ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, สาธุ ปณฺณว กุสเลสุ ฐมฺเมสุ”ติ. โส ติณฺณํ
สยฺโยชณฺณํ ปริกฺขยา โสตาปนฺโน โหติ อวินิปาตธมฺโม นียโต สมฺโพธิปรายโน.
เอวํ ปุคฺคโล อุมฺมุขชิตฺวา วิปสฺสติ วิโลเกติ.

กถณฺจ ปุคฺคโล อุมฺมุขชิตฺวา ปตรติ? อิเธกฺขจฺจ ปุคฺคโล อุมฺมุขชติ “สาธุ
สทฺธา กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, สาธุ หิริ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, สาธุ โอตฺตปฺปํ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ,
สาธุ วีริยํ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, สาธุ ปณฺณว กุสเลสุ ฐมฺเมสุ”ติ. โส ติณฺณํ
สยฺโยชณฺณํ ปริกฺขยา วากโทสโมหํ ทนฺตฺตา สกทาคามี โหติ, สกิทเว อิมํ
โลกํ อากนฺตฺวา ทุกฺขสฺสทนฺตฺกโร โหติ. เอวํ ปุคฺคโล อุมฺมุขชิตฺวา ปตรติ.

กถณฺจ ปุคฺคโล อุมฺมุขชิตฺวา ปฏิคารปฺปตฺโต โหติ? อิเธกฺขจฺจ ปุคฺคโล
อุมฺมุขชติ “สาธุ สทฺธา กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, สาธุ หิริ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ,

สาหุ โยตตปโป กุสเลสุ ฐมเมสุ, สาหุ วีริยํ กุสเลสุ ฐมเมสุ, สาหุ ปณณ
กุสเลสุ ฐมเมสุ”ติ. โส ปณณนํ โอรมภาคิยานํ สณโณชนนํ ปริกขยา โอปปาทิโก
โหติ ตตถ ปรีนิพพายี อนาวตติฐมโม ทสฺมา โลกา. เอวํ ปุกุคโล อุมมุชชิตฺวา
ปฏิการปตฺโต โหติ.

กถณฺจ ปุกุคโล อุมมุชชิตฺวา ตินฺนํ โหติ ปารงฺกโต ธเล ตินฺนจติ พุราหฺมณํ?
อิเธกฺโข ปุกุคโล อุมมุชชติ “สาหุ สทฺธา กุสเลสุ ฐมเมสุ, สาหุ หิริ กุสเลสุ
ฐมเมสุ, สาหุ โยตตปโป กุสเลสุ ฐมเมสุ, สาหุ วีริยํ กุสเลสุ ฐมเมสุ, สาหุ
ปณณ กุสเลสุ ฐมเมสุ”ติ. โส อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตํ ปณณวิมุตฺตํ
ทิกฺขเจว ฐมเม สยํ อภินฺนวา สจฺจิกฺขวา อุตฺตมปฺชช วิหริ. เอวํ ปุกุคโล อุมมุชชิตฺวา
ตินฺนํ โหติ ปารงฺกโต ธเล ตินฺนจติ พุราหฺมณ.

[๒๐๔] กถโม จ ปุกุคโล อุกฺโกภาคิวิมุตฺโต? อิเธกฺโข ปุกุคโล อญฺ
วิโมกฺเช กาเยน ผุสฺสิตฺวา วิหริ, ปณณาย จสฺส ทิสฺวา อาสวา ปริกฺขณา โหณฺติ.
อญํ วุจฺจติ ปุกุคโล อุกฺโกภาคิวิมุตฺโต.

[๒๐๕] กถโม จ ปุกุคโล ปณณวิมุตฺโต ะเปะ ภายสกฺขี ะเปะ
ทิกฺขิปปตฺโต ะเปะ สทฺธาวิมุตฺโต ะเปะ ฐมฺมานุสารี ะเปะ

[๒๐๖] กถโม จ ปุกุคโล สทฺธานุสารี? ยสฺส ปุกุคลสฺส โสตาปตฺติผล-
สจฺจิกิริยาย ปฏีปนฺนสฺส สทฺธินฺทฺริยํ อธิมตฺตํ โหติ, สทฺธาวาหิ สทฺธาปฺพุพฺพกมํ
อริยมคฺคํ ภาเวติ. อญํ วุจฺจติ ปุกุคโล สทฺธานุสารี. โสตาปตฺติผลสจฺจิกิริยาย
ปฏีปนฺโน ปุกุคโล สทฺธานุสารี. ผลे จิโต สทฺธาวิมุตฺโตติ.

สุตตกนิทฺเทโส.

๘. อฏฺฐกปุคฺคผลปณฺณตฺติ

[๒๐๗] กตเม จตฺตารโ มกฺกสมงฺกิโน, จตฺตารโ ผลสมงฺกิโน ปุคฺคลา? โสทาปนโน, โสทาปตฺติผลสจฺฉิการิยา ย ปฏิปนโน. สกทาคามี, สกทาคามีผลสจฺฉิการิยา ย ปฏิปนโน. อนาคามี, อนาคามีผลสจฺฉิการิยา ย ปฏิปนโน. อรหา, อรหตฺตผลสจฺฉิการิยา ย ปฏิปนโน. อิมะ จตฺตารโ มกฺกสมงฺกิโน, อิมะ จตฺตารโ ผลสมงฺกิโน ปุคฺคลา.

อฏฺฐกนิทฺเทโส.

๙. นวกปุคฺคผลปณฺณตฺติ

[๒๐๘] กตโม จ ปุคฺคโล สมฺมาสมพฺพุโร? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ปุพฺเพ อนนุสฺสเทสฺ ฐมฺเมสฺ สามี สจฺจานิ อภิสมฺพุชฺฌติ, ตตฺถ จ สพฺพณฺณตํ ปาปฺณาติ พลฺเลสฺ จ วสฺสาว. อโย วุจฺจติ ปุคฺคโล สมฺมาสมพฺพุโร.

กตโม จ ปุคฺคโล ปจฺเจกสมพฺพุโร? อิเธกฺโข ปุคฺคโล ปุพฺเพ อนนุสฺสเทสฺ ฐมฺเมสฺ สามี สจฺจานิ อภิสมฺพุชฺฌติ, น จ ตตฺถ สพฺพณฺณตํ ปาปฺณาติ น จ พลฺเลสฺ วสฺสาว. อโย วุจฺจติ ปุคฺคโล ปจฺเจกสมพฺพุโร.

กตโม จ ปุคฺคโล อุกฺกโตภาควิมฺุตฺโต? อิเธกฺโข ปุคฺคโล อฏฺฐ วิโมกฺเข กาเยน ผุสฺสิตฺวา วิหฺรติ, ปณฺณาย จสฺส ทิสฺวา อาสวา ปริกฺชีณา โหนฺติ. อโย วุจฺจติ ปุคฺคโล อุกฺกโตภาควิมฺุตฺโต.

กตโม จ ปุคฺคโล ปณฺณาวิมฺุตฺโต? อิเธกฺโข ปุคฺคโล น เหว โย อฏฺฐ วิโมกฺเข กาเยน ผุสฺสิตฺวา วิหฺรติ, ปณฺณาย จสฺส ทิสฺวา อาสวา ปริกฺชีณา โหนฺติ. อโย วุจฺจติ ปุคฺคโล ปณฺณาวิมฺุตฺโต.

กตโม จ ปุกุคฺคโล กายสกุขี? อิเธกฺขจฺโจ ปุกุคฺคโล อญฺจ วิโมกฺเช กาเยน
มุสฺสึทฺวา วิหฺรติ, ปณฺณาย จสฺส ทิสฺวา เอกฺกเจ อาสวา ปริกฺขีณา โหนฺติ. อญฺ วุจฺจติ
ปุกุคฺคโล กายสกุขี.

กตโม จ ปุกุคฺคโล ทิฏฺฐิปปตฺโต? อิเธกฺขจฺโจ ปุกุคฺคโล “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ
ปชานาติ ะเปว “อญฺ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏฺธิปทา”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ, ตถาคตฺตปฺปเวทิตา
จสฺส ธมฺมา ปณฺณาย ไวทิฏฺฐจา โหนฺติ ไวจริทา, ปณฺณาย จสฺส ทิสฺวา เอกฺกเจ
อาสวา ปริกฺขีณา โหนฺติ. อญฺ วุจฺจติ ปุกุคฺคโล ทิฏฺฐิปปตฺโต.

กตโม จ ปุกุคฺคโล สทฺธาวิมุตฺโต? อิเธกฺขจฺโจ ปุกุคฺคโล “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ
ปชานาติ ะเปว “อญฺ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏฺธิปทา”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ, ตถาคตฺตปฺปเวทิตา
จสฺส ธมฺมา ปณฺณาย ไวทิฏฺฐจา โหนฺติ ไวจริทา, ปณฺณาย จสฺส ทิสฺวา เอกฺกเจ
อาสวา ปริกฺขีณา โหนฺติ, โน จ โช ยถา ทิฏฺฐิปปตฺตสฺส. อญฺ วุจฺจติ ปุกุคฺคโล
สทฺธาวิมุตฺโต.

กตโม จ ปุกุคฺคโล ธมฺมานุสารี? ยสฺส ปุกุคฺคสฺส สโตปาตฺตติผลสจฺจฉิกริยาย
ปฏฺธิปนฺนสฺส ปณฺณินทฺริยํ อธิมตฺตํ โหติ, ปณฺณาวาหิ ปณฺณายปฺพพฺพคมํ อริยมกฺกํ
ภาเวติ. อญฺ วุจฺจติ ปุกุคฺคโล ธมฺมานุสารี. สโตปาตฺตติผลสจฺจฉิกริยาย ปฏฺธิปนฺโน ปุกุคฺคโล
ธมฺมานุสารี. ผลे จิโต ทิฏฺฐิปปตฺโต.

กตโม จ ปุกุคฺคโล สทฺธานุสารี? ยสฺส ปุกุคฺคสฺส สโตปาตฺตติผลสจฺจฉิกริยาย
ปฏฺธิปนฺนสฺส สทฺธินทฺริยํ อธิมตฺตํ โหติ, สทฺธาวาหิ สทฺธายปฺพพฺพคมํ อริยมกฺกํ ภาเวติ.
อญฺ วุจฺจติ ปุกุคฺคโล สทฺธานุสารี. สโตปาตฺตติผลสจฺจฉิกริยาย ปฏฺธิปนฺโน ปุกุคฺคโล สทฺธา-
नुสารี. ผลे จิโต สทฺธาวิมุตฺโต.

นวกนิตฺเตโส.

๑๐. ทสฺกปุคฺคผลปณฺณตฺติ

[๒๐๙] กตเมสํ ปณฺจณฺ्हํ อธิ นิฏฺฐา? สทฺตกฺขตฺตฺตฺตฺตฺตฺต, โกลํโกลสฺส, เอกพีขิสฺส, สกทากามิสฺส, โย จ ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม อรทา, อิมสํ ปณฺจณฺ्हํ อธิ นิฏฺฐา.

กตเมสํ ปณฺจณฺ्हํ อธิ วิหาย นิฏฺฐา, อนฺตรปรินิพฺพายิสฺส, อุปฺพจปริ-
นิพฺพายิสฺส, อสงฺขารปรินิพฺพายิสฺส, สสงฺขารปรินิพฺพายิสฺส, อุกฺกฺกสฺส, อกนิฏฺฐ-
คามินอ, อิมสํ ปณฺจณฺ्हํ อธิ วิหาย นิฏฺฐา.

เขตฺตาวตา ปุคฺคณํ ปุคฺคผลปณฺณตฺติ.

ทสฺกนิทฺเทโส.

ปุคฺคผลปณฺณตฺติปฺปกรณํ จภาณวารํ นิฏฺฐิตํ.

ธาตุกถาปาลย์
ปทานุภโม

ปทานุญกโม	ปหฺเห/อญฺเ	ปทานุญกโม	ปหฺเห/อญฺเ
[อ]		อณฺเฑทวีนฺทริเยน	๑๘๒/๓๐; ๑๘๒/๓๓;
อภฺสลา	๗๗/๑๓; ๒๕๗/๔๙		๒๐๐/๓๖; ๓๒๕/๖๒; ๓๖๑/๖๘;
อภฺสเลหิ	๒๑๐/๓๐; ๓๖๙/๗๐		๔๑๓/๗๙; ๔๒๓/๘๒; ๔๖๕/๙๓
	๔๕๑/๘๗; ๔๗๔/๙๔	อณฺเฑนฺทริยํ	๕๔/๑๐; ๒๔๐/๔๖
อภฺนุณฺเฑยฺหิ	๔๕๓/๘๙	อณฺเฑนฺทริเยน	๔๑๓/๗๙; ๔๒๓/๘๒;
อเจตฺติกา	๑๔๐/๒๒		๔๖๕/๙๓
อชฺฌทฺตพหิตฺฐา	๑๐๔/๑๗	อญฺจุจฺภิเกน	๑๘๔/๓๑; ๑๘๒/๓๓;
อชฺฌทฺตพหิตฺฐารมฺมณา	๑๐๗/๑๘;		๒๐๘/๓๗; ๓๓๔/๖๓;
	๒๗๕/๕๑		๓๖๖/๖๙; ๔๗๑/๙๔; ๔๑๖/๘๐
อชฺฌทฺตพหิตฺฐารมฺมณฺเฑหิ	๒๑๐/๓๙;	อญฺจุจฺภิโก	๒/๑; ๗๕/๑๓; ๒๕๒/๔๘
	๔๕๑/๘๘; ๔๘๓/๙๘	อทฺธิกา	๑๐๔/๑๗
อชฺฌทฺตทา	๑๐๔/๑๗	อทฺธิการมฺมณา	๑๐๖/๑๘; ๒๗๔/๕๑;
อชฺฌทฺตการมฺมณา	๑๐๗/๑๘; ๒๗๕/๕๑	อทฺธิการมฺมณฺเฑหิ	๒๑๐/๓๙; ๓๘๖/๗๒;
อชฺฌทฺตการมฺมณฺเฑหิ	๒๑๐/๓๙; ๔๕๑/๘๘;		๔๕๑/๘๘; ๔๙๒/๙๘
	๔๙๒/๙๘	อทฺธิเทหิ	๔๙๑/๙๘
อชฺฌทฺตติกา	๑๔๗/๒๓	อทฺทฺทชฺมสฺสชย	๘๐/๑๔; ๒๔๙/๔๙;
อชฺฌทฺตติเกหิ	๒๒๕/๔๒		๓๑๒/๕๘; ๓๓๙/๖๔;
อชฺฌทฺตเทหิ	๔๙๑/๙๘		๓๑๗/๗๐; ๔๓๗/๘๔; ๔๗๖/๙๕
อณฺเฑทวีนฺทริยํ	๕๔/๑๐; ๒๔๐/๔๖		

ปทานุภุโก	ปหฺเห/อรุณ	ปทานุภุโก	ปหฺเห/อรุณ
อิธิโมกฺเขน	๑๘๔/๓๑; ๑๙๒/๓๓;	อนิทฺตฺสนํ	๑๗๘/๒๙
๒๐๘/๓๘; ๓๑๑/๕๘; ๓๓๘/๖๔;		อนิทฺตฺสนา	๑๑๗/๑๙
๓๖๘/๗๐; ๔๑๖/๘๐; ๔๓๖/๘๔;		อนิยฺทา	๑๐๐/๑๗; ๑๗๐/๒๗
๔๗๓/๙๔;		อนิยฺเตหิ	๕๑๘/๑๐๓
อิธิโมกฺโข	๒/๑; ๗๕/๑๓; ๒๕๖/๔๘	อนิยฺยานิกา	๑๗๐/๒๗
อนนฺวาทนฺตฺตฺสํมิตฺตฺนฺทริยํ	๕๔/๑๐;	อนิยฺยานิกเห	๕๑๘/๑๐๓
๒๔๐/๔๖		อนิรวณิเยหิ	๔๕๓/๘๙
อนนฺวาทนฺตฺตฺสํมิตฺตฺนฺทริเยน	๑๗๖/๒๙;	อนฺตฺตฺรา	๑๖๘/๒๖; ๓๐๔/๕๖
๑๘๒/๓๐; ๑๙๒/๓๓; ๒๐๐/๓๖;		อนฺตฺตฺเรหิ	๒๒๗/๔๒; ๔๕๕/๙๐;
๓๒๕/๖๒; ๓๖๑/๖๘; ๔๒๓/๘๒;			๕๑๖/๑๐๓
๔๖๕/๙๓		อนฺปาทานิเยหิ	๔๕๕/๘๙
อนากฺตา	๑๐๔/๑๗	อนฺปาทินฺนา	๑๕๒/๒๔; ๒๘๓/๕๔
อนากฺตารมฺมณา	๑๐๖/๑๘; ๒๗๔/๕๑	อนฺปาทินฺนํอนฺปาทานิยา	๘๖/๑๕;
อนากฺตารมฺมณเห	๒๑๐/๓๙; ๓๘๖/๗๒;		๒๖๒/๔๙
๔๕๑/๘๘; ๔๙๒/๙๘		อนฺปาทินฺนํอนฺปาทานิเยหิ	๓๗๔/๗๑;
อนากฺเตหิ	๔๙๑/๘๙		๔๕๑/๘๘; ๔๗๘/๙๕
อนารมฺมณา	๑๓๖/๒๒; ๒๙๐/๕๔	อนฺปาทินฺเนหิ	๓๙๘/๗๕; ๕๐๕/๑๐๑
อนารมฺมณเห	๒๒๒/๔๑; ๓๙๗/๗๕;	อนฺปฺปนฺนา	๑๐๒/๑๗; ๒๗๓/๕๑
๔๕๔/๘๙; ๕๐๕/๑๐๑		อนฺปฺปนฺเนหิ	๓๘๕/๗๒; ๔๙๑/๙๘
อนาสฺวา	๑๒๘/๒๑; ๒๘๓/๕๓	อนฺพนฺนิเยหิ	๔๕๓/๘๙
อนาสฺเวหิ	๓๙๓/๗๔; ๔๕๓/๘๙;	อปจยคามิโน	๙๓/๑๖; ๒๖๙/๕๑
๕๐๐/๑๐๐		อปจยคามิเห	๒๑๐/๓๘; ๓๘๑/๗๒;
อนิทฺตฺสนสฺสปฏิมา	๑๑๐/๑๘;		๔๕๑/๘๘; ๔๘๕/๙๖
๒๗๖/๕๒		อปฺรํมฺมฺจา	๑๓๓/๒๑; ๒๘๗/๕๓
อนิทฺตฺสนสฺสปฏิเมหิ	๑๗๖/๒๙; ๒๑๑/๓๙;	อปฺรํมฺมฺเจหิ	๒๒๑/๔๑; ๓๙๕/๗๔;
๓๘๘/๗๓; ๔๙๑/๙๘			๕๐๓/๑๐๐

ปทานุกรกโม	ปหุเพ/ลจก	ปทานุกรกโม	ปหุเพ/ลจก
อปริยาปนุณา	๑๖๘/๒๖; ๓๐๔/๕๖	อริเยน	๑๘๔/๓๑; ๑๙๒/๓๓;
อปริยาปนุเนหิ	๒๒๗/๔๒; ๔๐๗/๗๖; ๔๕๕/๙๐; ๕๑๖/๑๐๓		๒๐๘/๓๗; ๓๓๔/๖๓; ๓๖๖/๖๙; ๔๑๖/๘๐; ๔๓๒/๘๓
อปปจายา	๑๑๕/๑๙; ๒๘๐/๕๒	อริโย	๒/๑; ๗๕/๑๓; ๒๕๒/๔๘
อปปจายะหิ	๑๘๕/๓๑; ๒๑๔/๓๙; ๓๙๐/๗๓; ๔๙๖/๙๙	อรุปรภาเวน	๒๐๕/๓๗; ๓๖๖/๖๙; ๔๕๐/๘๗; ๔๗๑/๙๔
อปปฏิฆา	๑๑๙/๑๙	อรุปรภาโว	๖๙/๑๒; ๒๔๖/๔๗
อปปมณฺญา	๗๕/๑๓; ๒๕๒/๔๘	อรุปรภาจรา	๑๖๙/๒๖; ๓๐๕/๕๖
อปปมณฺญาย	๑๘๔/๓๑; ๑๙๒/๓๓; ๒๐๘/๓๗; ๓๓๔/๖๓; ๓๖๖/๖๙; ๔๑๖/๗๙; ๔๓๒/๘๓; ๔๗๑/๙๔	อรุปรภาจเรหิ	๒๒๗/๔๒; ๔๐๘/๗๗; ๔๗๗/๙๐; ๕๑๗/๑๐๓
อปปมณฺญาโย	๒/๑	อรุปรปโน	๑๒๑/๒๐
อปปมณฺณา	๙๖/๑๖; ๒๗๐/๕๑	อรุปรปฺหิ	๒๑๗/๔๐; ๔๕๓/๘๙
อปปมณฺณารมมณฺหา	๙๘/๑๖; ๒๗๒/๕๑	อริจารรา	๑๖๑/๒๕; ๓๐๐/๕๕
อปปมณฺณารมมณฺเหหิ	๒๑๐/๓๙; ๒๑๑/๓๙; ๓๘๔/๗๒; ๔๕๑/๘๘; ๔๘๙/๙๗	อริจาเรหิ	๔๐๓/๗๖
อปปมณฺเหหิ	๒๑๐/๓๙; ๓๘๒/๗๒; ๔๕๑/๘๘; ๔๘๗/๙๗	อริชฺชา	๖๑/๑๑; ๒๔๐/๔๖
อปปตฺติกา	๑๖๓/๒๖	อริชฺชาปจฺจายา	๖๒/๑๑; ๑๘๒/๓๐; ๑๙๒/๓๓; ๒๐๐/๓๖; ๒๔๐/๑๔๖; ๓๒๖/๖๒; ๓๖๑/๖๘; ๔๑๓/๗๙; ๔๒๓/๘๒; ๔๖๒/๙๓
อพฺยูกถา	๗๘/๑๔; ๔๗๔/๙๕	อริชฺชาย	๑๘๒/๓๐; ๑๙๒/๓๓; ๒๐๐/๓๖; ๓๒๕/๖๒; ๓๖๑/๖๘; ๔๑๓/๗๙; ๔๒๓/๘๒; ๔๖๕/๙๓
อโยคณิเยหิ	๔๕๓/๘๙	อริทกฺกอริจารรา	๙๐/๑๕
อรุปรกฺขณฺธา	๓๕๒/๖๖	อริทกฺกอริจารมกฺกธา	๘๙/๑๕; ๒๑๐/๓๙; ๒๖๕/๕๐
อรุปรกฺขณฺโธ	๔๔๗/๘๖		
อรณฺหา	๑๗๐/๒๗		
อรณฺเหหิ	๓๑๘/๖๐; ๕๑๘/๑๐๓		

ปทานุภุโก	ปหฺเห/อญฺเ	ปทานุภุโก	ปหฺเห/อญฺเ
อวิตกกวจิารมฺมตฺเทหิ	๓๔๐/๖๔;	อสงฺกหิตานิ	๔๙/๙
	๓๗๗/๗๑; ๔๕๑/๘๘;	อสงฺกหิตเณ	๑/๑
	๔๓๗/๘๔; ๔๘๒/๙๖	อสงฺกหิตโ	๖/๒; ๖๖/๑๒; ๗๕/๑๓
อวิตกฺกา	๑๖๑/๒๕; ๓๐๐/๕๕	อสมฺมวณฺณวณ	๑๗๔/๒๘; ๒๐๖/๓๗;
อวิตกกวจิารมฺ	๓๗๘/๗๑		๓๖๕/๖๙; ๔๔๙/๘๗; ๔๗๐/๙๓
อวิตกฺเกหิ	๔๐๓/๗๖	อสมฺมวณฺโ	๗๐/๑๒; ๑๗๘/๒๙;
อสงฺกิลิฏฺฐจสงฺกิลิสฺสเกหิ	๔๕๑/๘๘;		๒๔๗/๔๗
	๔๘๐/๙๖	อสมฺมวณฺณวณฺ	๔๕๓/๘๘
อสงฺกิลิฏฺฐจสงฺกิลิสฺสกา	๒๖๓/๕๐	อเสกฺขา	๒๖๙/๕๑
อสงฺกิลิฏฺฐจสงฺกิลิสฺสเกหิ	๔๗๘/๙๕	อเสกฺขเหิ	๒๑๐/๓๘; ๓๘๑/๗๒;
อสงฺกิลิฏฺฐเจหิ	๔๕๕/๙๐; ๕๐๘/๑๐๑		๔๕๑/๘๘; ๔๘๕/๙๖
อสงฺกิลิสฺสกา	๑๕๖/๒๔; ๒๙๕/๕๕	อเหตุกฺกา	๑๑๒/๑๘
อสงฺกิลิสฺสเกหิ	๒๒๗/๔๒; ๔๐๐/๗๕;	อเหตุกฺเกหิ	๔๙๕/๙๙
	๔๕๕/๙๐		
อสงฺขทํ	๔๙/๙; ๑๑๐/๑๘; ๑๑๙/๑๙;		
	๑๖๑/๒๕; ๑๗๐/๒๗; ๑๘๑/๓๐;		
	๔๕๗/๙๐; ๔๙๒/๙๘		
อสงฺขทา	๑๑๕/๑๙; ๒๘๐/๕๒	อชยคามินิ	๙๓/๑๖; ๒๖๙/๕๐
อสงฺขเทหิ	๓๙๐/๗๓; ๔๙๖/๙๙	อชยคามินิ	๒๑๐/๓๘; ๓๘๑/๗๒;
อสงฺกหิตํ	๕๒/๑๐๓; ๖๕/๑๒;		๔๕๑/๘๘; ๔๘๕/๙๖
	๗๔/๑๓	อชยทณฺณสงฺกเทณ	๑๗๑/๒๘; ๑๗๖/๒๙;
อสงฺกหิตา	๒๐/๔; ๓๙/๗; ๔๕/๘;		๑๗๙/๓๐; ๑๘๔/๓๖; ๑๙๐/๓๒;
	๔๗/๙; ๕๕/๑๐; ๘๔/๑๔; ๙๒/๑๕;		๑๙๘/๓๖; ๒๐๔/๓๗; ๒๑๒/๓๘;
	๑๐๕/๑๗; ๑๒๘/๒๑; ๑๗๖/๒๙;		๔๐๙/๗๘; ๔๑๓/๗๙; ๔๑๖/๘๐;
	๑๙๙/๓๖; ๔๕๕/๙๐; ๔๖๑/๙๒		๔๔๘/๘๗

[๑๖]

ปทานุกรกโม

ปทพ/อจก

อายตเนหิ ๑๗/๓; ๔๔/๘; ๔๕/๙;
๗๘/๑๔; ๙๙/๑๗; ๑๒๔/๒๐;
๑๓๑/๒๑; ๑๖๑/๒๕; ๒๔๕/๔๗;
๒๘๑/๕๒; ๒๙๓/๕๔; ๓๐๐/๕๕;
๓๑๕/๕๘; ๓๘๕/๗๒; ๔๖๔/๙๒;
๕๐๑/๑๐๐

ยาสววิปยุตฺถา ๑๒๖/๒๐; ๒๘๓/๕๓

ยาสววิปยุตฺถเทหิ ๓๗๓/๗๔; ๔๕๓/๘๙;
๔๙๙/๙๙

ยาสวสมปยุตฺถา ๑๒๕/๒๐; ๑๒๙/๒๑;
๒๘๒/๕๓; ๒๘๔/๕๓

ยาสวสมปยุตฺถเทหิ ๑๘๖/๓๑; ๒๑๘/๔๐;
๓๔๔/๖๕; ๓๙๒/๗๔; ๔๑๖/๘๐;
๔๔๐/๘๔; ๔๕๓/๘๙; ๔๙๘/๙๙

ยาสวา ๑๒๕/๒๐; ๒๘๒/๕๓

ยาสเวหิ ๑๘๖/๓๑; ๑๙๒/๓๔; ๒๑๘/๔๐;
๓๔๔/๖๕; ๓๙๒/๗๔; ๔๑๖/๘๐;
๔๔๐/๘๔; ๔๕๓/๘๙; ๔๙๘/๙๙

[อิ]

อิทฺถินทฺธิยํ ๕๑/๙; ๒๓๖/๔๕

อิทฺถินทฺธิเยน ๑๗๓/๒๘; ๑๘๒/๓๐;
๑๙๒/๓๓; ๑๙๗/๓๕; ๓๕๗/๖๗;
๔๑๐/๗๘; ๔๔๙/๘๗; ๔๖๒/๙๒

อิทฺธิปาทา ๒/๑

ปทานุกรกโม

ปทพ/อจก

อิทฺธิปาเทน ๒๐๕/๓๗; ๓๓๒/๖๓;
๓๖๖/๖๙; ๔๓๐/๘๓; ๔๕๐/๘๗

อิทฺธิปาโท ๗๓/๑๓; ๒๕๐/๔๗

อินทฺธิเยหิ ๑๘๔/๓๑; ๑๙๒/๓๓;
๒๐๘/๓๗; ๓๓๔/๖๓; ๓๖๖/๖๙;
๔๑๖/๗๙; ๔๓๒/๘๓; ๔๗๑/๙๔

[อุ]

อุปตฺถิกเวณ ๔๖๘/๙๓

อุปตฺถิกโว ๖๗/๑๒

อุปาทา ๑๔๙/๒๓; ๑๗๘/๒๙; ๒๙๐/๕๔

อุปาทาธมฺเมหิ ๑๗๘/๒๙; ๒๒๒/๔๑;
๓๙๗/๗๕; ๔๕๔/๘๙; ๕๐๕/๑๐๑

อุปาทานปจฺจยา ๖๖/๑๒; ๑๘๒/๓๐;
๑๙๒/๓๓; ๒๐๔/๓๗; ๒๔๔/๔๖

อุปาทานวิปยุตฺถเทหิ ๔๕๕/๙๐

อุปาทานสมปยุตฺถเทหิ ๔๕๕/๘๙

อุปาทานํ ๖๖/๑๒

อุปาทานา ๒๙๔/๕๔

อุปาทานเนน ๑๘๒/๓๐; ๑๙๒/๓๓;

๒๐๔/๓๗; ๓๒๙/๖๒; ๓๖๓/๖๙;

๔๑๓/๗๙; ๔๖๗/๙๓

อุปาทานเหิ ๑๙๐/๓๒; ๑๙๒/๓๔;

๓๕๐/๖๖; ๓๙๙/๗๕; ๔๑๖/๘๐;

๔๔๖/๘๕; ๕๐๖/๑๐๑

ปทานกถโม	ปหฺเพ/ธฺเก
อุปาทินุนา	๑๕๑/๒๔
อุปาทินุปาทานิยา	๘๔/๑๔
อุปาทินุปาทานิเยหิ	๔๗๕/๙๕
อุปายาเสณ	๑๘๔/๓๑; ๑๙๒/๓๓; ๒๐๘/๓๗; ๓๓๑/๖๓; ๓๖๖/๖๙; ๔๑๖/๗๙; ๔๒๙/๘๓; ๔๗๑/๙๔
อุปายาโส	๗๒/๑๓; ๒๔๙/๔๗
อุเปกฺขาสทกฺกา	๙๒/๑๕; ๑๖๕/๒๖; ๒๖๘/๕๐; ๓๐๓/๕๖
อุเปกฺขาสทกฺเกหิ	๒๑๐/๓๘; ๒๒๗/๔๒; ๓๑๒/๕๘; ๓๔๑/๖๔; ๓๘๐/๗๑; ๔๐๖/๗๖; ๔๓๗/๘๔; ๔๔๗/๘๖; ๔๕๑/๘๘
อุเปกฺขินทฺริยํ	๕๔/๑๐; ๒๓๙/๔๖
อุเปกฺขินทฺริเยณ	๑๘๒/๓๐; ๑๙๒/๓๓; ๒๐๐/๓๖; ๓๐๙/๕๗; ๓๒๔/๖๑; ๓๖๐/๖๘; ๔๑๒/๗๘; ๔๒๒/๘๒; ๔๖๔/๙๒
อุปฺปนฺนา	๑๐๑/๑๗
อุปฺปนฺเนหิ	๔๙๑/๙๘
อุปฺปาทินโน	๑๐๓/๑๗

[๑๐]

เอกโวการภเวณ	๑๗๔/๒๘; ๒๐๖/๓๗; ๓๖๕/๖๙; ๔๔๙/๘๗; ๔๗๐/๙๓
เอกโวการภโว	๗๐/๑๒; ๑๗๘/๒๙; ๒๔๗/๔๗

ปทานกถโม	ปหฺเพ/ธฺเก
เอกาทสหายทเนหิ	๑๖/๓; ๕๑/๙; ๖๔/๑๒; ๗๕/๑๓; ๑๐๓/๑๗; ๑๑๕/๑๙; ๑๓๖/๒๒; ๑๗๘/๒๙; ๒๐๔/๓๗; ๔๑๘/๘๑; ๔๕๗/๙๑; ๕๐๔/๑๐๐
เอเกนายทเนน	๓๑/๖; ๕๐/๙; ๑๐๘/๑๘; ๒๓๖/๔๕; ๒๕๓/๔๘; ๒๗๗/๕๒; ๓๕๓/๖๗; ๓๘๐/๗๑; ๔๐๘/๗๗; ๔๑๖/๘๐; ๔๔๕/๘๕; ๔๕๗/๙๑

[โอ]

โอบา	๑๓๐/๒๑
โอบะหิ	๑๘๗/๓๑; ๑๙๒/๓๔; ๒๒๐/๔๑; ๒๘๖/๕๓; ๓๔๖/๖๕; ๓๙๔/๗๔; ๔๑๖/๘๐; ๔๔๒/๘๔; ๕๐๑/๑๐๐

[ก]

กทิหายทเนหิ	๖/๒; ๒๐/๔; ๕๐/๙; ๖๐/๑๑; ๗๗/๑๓; ๑๗๐/๒๗; ๑๗๘/๒๙; ๑๗๙/๓๐; ๑๙๐/๓๒; ๒๒๗/๔๓; ๒๕๗/๔๙; ๓๐๕/๕๖; ๓๑๖/๕๘; ๓๕๓/๖๗; ๔๐๘/๗๗; ๔๑๖/๘๐; ๔๔๗/๘๖; ๔๔๘/๘๗; ๔๕๕/๙๐; ๕๑๘/๑๐๓
กทิหิ	๖/๒; ๓๓/๖; ๑๗๐/๒๗; ๑๗๘/๒๙; ๕๑๘/๑๐๓

ปทานุกรกโม	ปทพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปทพ/องเก
กมมกวน	๑๘๒/๓๐; ๑๘๒/๓๓; ๒๐๔/๓๗; ๓๒๙/๖๒; ๓๖๓/๖๙; ๔๑๓/๗๙; ๔๒๗/๘๒; ๔๖๗/๙๓	กิลเลเทหิ	๑๙๐/๓๒; ๒๒๖/๔๒; ๓๕๐/๖๖; ๓๖๙/๗๐; ๓๙๙/๗๕; ๔๑๖/๘๐; ๔๔๖/๘๕; ๔๕๑/๘๗
กมมกโว	๖๖/๑๒; ๒๔๔/๔๖	กุกสลา	๗๗/๑๓; ๒๕๗/๔๙
กามาวจรา	๑๖๗/๒๖; ๓๐๔/๕๖	กุกสเลหิ	๒๑๐/๓๘
กามาวจเรหิ	๒๒๗/๔๒; ๔๐๗/๗๖; ๔๕๕/๙๐; ๕๑๕/๑๐๓	เกหิจิ	๑๖๗/๒๖
กายธาทุ	๓๒/๖; ๓๕/๗	[ข]	
กายวิณฺณธาตุ	๓๒/๖; ๓๗/๗; ๑๗๒/๒๘; ๔๕๙/๙๑		
กายายทณ	๒๓/๕	ขนฺธโท	๒๕/๕; ๓๓/๖; ๔๕/๘; ๘๖/๑๕; ๑๐๐/๑๗; ๑๑๐/๑๙; ๑๓๖/๒๒; ๑๘๘/๓๒; ๔๕๗/๙๑; ๔๙๒/๙๘; ๕๑๐/๑๐๑
กายินฺทริย	๕๑/๙; ๒๓๖/๔๕	ขนฺธสงฺกเทเห	๑๗๑/๒๘; ๑๗๖/๒๙; ๑๗๙/๓๐; ๑๙๐/๓๒; ๑๙๘/๓๖; ๒๐๔/๓๗; ๒๒๗/๔๓; ๔๐๙/๗๘; ๓๑๓/๗๙; ๔๑๖/๘๐
กายินฺทริเยน	๑๗๓/๒๘; ๑๙๙/๓๖; ๓๕๗/๖๗; ๔๖๒/๙๒	ขนฺธเน	๕๕/๑๐; ๑๓๐/๒๑; ๒๔๐/๔๖; ๓๘๐/๗๑
กาหิจิ	๙๙/๑๗; ๑๒๒/๒๐; ๑๖๗/๒๖	ขนฺธเวหิ	๒๑/๔; ๓๙/๗; ๔๔/๘; ๔๗/๙; ๖๘/๑๒; ๗๑/๑๓; ๙๒/๑๕; ๙๙/๑๗; ๑๗๐/๒๗; ๑๗๖/๒๙; ๑๗๙/๓๐; ๑๙๐/๓๒; ๒๓๕/๔๕; ๒๔๐/๔๖; ๓๐๐/๕๕; ๓๐๕/๕๖; ๓๑๖/๕๘; ๓๓๕/๖๓; ๔๐๘/๗๗; ๔๓๖/๘๔; ๔๕๕/๙๐; ๕๑๗/๑๐๑
กิลเลสวปยุทฺทา	๑๕๔/๒๔; ๒๒๗/๔๒; ๒๙๕/๕๕; ๔๐๐/๗๕; ๔๕๕/๙๐		
กิลเลสสมปยุทฺทา	๑๕๓/๒๔; ๑๕๗/๒๕; ๒๙๔/๕๔		
กิลเลสสมปยุทฺเทหิ	๑๙๐/๓๒; ๑๙๒/๓๔; ๒๒๖/๔๒; ๓๕๐/๖๖; ๓๙๙/๗๕; ๔๑๖/๘๐; ๔๔๖/๘๖; ๔๕๕/๙๐; ๕๐๗/๑๐๑		
กิลเลสา	๑๕๓/๒๔; ๑๕๗/๒๕; ๒๙๔/๕๔		

ปทานุภุโก	ปพเพ/องฺเก	ปทานุภุโก	ปพเพ/องฺเก
[ก]		จิตฺตวิปฺปยุตฺตา	๒๕๐/๕๔
กนฺธา	๑๓๐/๒๑; ๒๘๖/๕๓	จิตฺตวิปฺปยุตฺเตหิ	๒๒๒/๔๑; ๓๕๗/๗๕;
กนฺเถหิ	๑๘๗/๓๑; ๒๒๐/๔๑; ๓๔๖/๖๕;		๔๕๔/๘๙; ๕๐๕/๑๐๑
	๓๕๔/๗๔; ๔๑๖/๘๐; ๕๐๑/๑๐๐	จิตฺตวิสํสฺสา	๑๔๑/๒๒
กนฺธธาทู	๓๒/๖	จิตฺตสมฺมูจํจํ	๑๔๒/๒๒
กนฺธายทํ	๒๓/๕	จิตฺตสมฺมูจํจํเนหิ	๒๒๒/๔๑; ๔๕๔/๘๙
[จ]		จิตฺตสมฺมูจํจํ	๑๓๙/๒๒; ๒๕๒/๕๔
จกฺขุวาทคเนน	๑๗๑/๒๘; ๑๙๖/๓๕	จิตฺตสมฺมูจํจํเตหิ	๑๘๘/๓๒; ๒๒๔/๔๑;
จกฺขุขายทํ	๒๒/๔; ๒๓๑/๔๔		๓๑๔/๕๘; ๓๔๙/๖๕; ๓๕๖/๗๕;
จกฺขุขายคเนน	๓๕๕/๖๗; ๔๕๘/๙๑		๔๔๕/๘๕; ๕๐๔/๑๐๐
จกฺขุธาทู	๓๑/๖; ๓๘/๗; ๒๓๓/๔๕	จิตฺตสทฺทโน	๑๔๓/๒๓
จกฺขุธาทูยา	๑๗๑/๒๘; ๑๙๖/๓๕;	จิตฺตสทฺทนี	๑๘๙/๓๒; ๒๒๒/๔๑;
	๓๕๕/๖๗; ๔๕๘/๙๑		๔๕๔/๘๙
จกฺขุขุทฺธิ	๕๐/๙; ๒๓๖/๔๕	จิตฺตสํสฺสจฺจสมฺมูจํจํสทฺทโน	๑๔๕/๒๓;
จกฺขุขุทฺธิเยน	๑๗๓/๒๘; ๑๙๙/๓๖;		๒๕๒/๕๔
	๓๕๗/๖๗; ๔๖๒/๙๒	จิตฺตสํสฺสจฺจสมฺมูจํจํสทฺทนี	๑๘๘/๓๒;
จกฺขุวิมฺวณธาทู	๓๒/๖; ๓๖/๗;		๒๒๔/๔๒; ๓๑๔/๕๘; ๓๕๖/๗๕;
	๒๓๔/๔๕		๔๔๕/๘๕; ๕๐๔/๑๐๐
จกฺขุวิมฺวณธาทูยา	๑๗๒/๒๘;	จิตฺตสํสฺสจฺจสมฺมูจํจํ	๑๔๕/๒๓;
	๑๙๕/๓๕; ๓๐๗/๕๗; ๓๒๐/๖๑;		๒๕๒/๕๔
	๓๕๖/๖๗; ๔๑๘/๘๑; ๔๕๙/๙๑	จิตฺตสํสฺสจฺจสมฺมูจํจํปวิทฺธิโน	๒๕๒/๕๔
จกฺกโวการภเว	๒๐๕/๓๗; ๓๖๖/๖๙;	จิตฺตสํสฺสจฺจสมฺมูจํจํปวิทฺธินี	๑๘๘/๓๒;
	๔๕๐/๘๗; ๔๗๑/๙๔		๒๒๔/๔๒; ๓๑๔/๕๘; ๓๕๙/๖๕;
จกฺกโวการภโว	๖๙/๑๒; ๒๔๖/๔๗		๓๕๖/๗๕; ๔๔๕/๘๕; ๕๐๔/๑๐๐

ปทานุกรโม	ปหฺเพ/อฺงเก
จิตฺตสํสฺสจฺจสมฺมจฺจาเนหิ	๒๒๔/๔๑; ๓๑๔/๕๘; ๓๔๙/๖๕; ๔๔๕/๘๕; ๕๐๔/๑๐๐
จิตฺตสํสฺสจฺจสมฺมจฺเจหิ	๑๘๘/๓๒; ๓๙๖/๗๕
จิตฺตสํสฺสจฺจา	๑๓๙/๒๒; ๒๙๒/๕๔
จิตฺตสํสฺสจฺเจหิ	๑๘๘/๓๒; ๒๒๔/๔๑; ๓๑๔/๕๘; ๓๔๙/๖๕; ๒๙๖/๗๕; ๓๙๗/๗๕; ๔๔๕/๘๕; ๕๐๔/๑๐๑
จิตฺตํ	๒/๑; ๗๖/๑๓; ๒๕๕/๔๘
จิตฺตา	๑๓๗/๒๒; ๒๙๑/๕๔
จิตฺตานุปริวตฺติโน	๑๔๓/๒๓
จิตฺตานุปริวตฺตํ	๑๘๘/๓๒; ๒๒๒/๔๑; ๔๕๔/๘๘
จิตฺเตน	๒๐๙/๓๘; ๓๑๘/๕๗; ๓๓๗/๖๔; ๓๖๗/๖๙; ๔๓๕/๘๔; ๔๗๒/๙๔
จิตฺเตหิ	๒๒๒/๔๑; ๓๔๘/๖๕; ๓๙๖/๗๕; ๔๔๔/๘๕; ๔๕๔/๘๘; ๕๐๔/๑๐๐
เจตนา	๒/๑; ๗๕/๑๓; ๒๕๓/๔๘
เจตนาถ	๑๘๔/๓๑; ๑๙๒/๓๓; ๒๐๘/๓๘; ๓๑๐/๕๗; ๓๓๕/๖๓; ๓๖๗/๖๙; ๔๑๖/๘๐; ๔๓๓/๘๓; ๔๗๒/๙๔
เจตสิก	๑๓๙/๒๒; ๒๙๒/๕๔
เจตสิกํ	๑๘๘/๓๒; ๒๒๔/๔๑; ๓๑๔/๕๘; ๓๔๕/๗๕; ๔๔๕/๘๕; ๕๐๔/๑๐๐

ปทานุกรโม	ปหฺเพ/อฺงเก
[ช]	
ชรา	๗๑/๑๓; ๓๐๕/๕๖; ๔๐๘/๗๗
ชราย	๑๘๓/๓๑; ๔๔๘/๘๗
ชาติ	๗๑/๑๓; ๓๐๕/๕๖; ๔๐๘/๗๗
ชาติชราวมํ	๓๑๘/๖๐
ชาติยา	๑๘๓/๓๑; ๔๔๘/๘๗
ชีวหาธาตุ	๓๒/๖; ๓๕/๗
ชีวหาตนํ	๒๓/๕
ชีวหาวิมฺภาณธาตุ	๓๒/๖; ๓๗/๗
ชีวหาวิมฺภาณธาตุยา	๑๗๒/๒๘; ๔๕๙/๙๑
ชีวหิณฺทริยํ	๕๑/๙
ชีวํ	๓๑๘/๖๐; ๔๐๘/๗๗; ๕๑๘/๑๐๓
ชีวหิณฺทริยํ	๕๓/๑๐
ชีวหิณฺทริเยน	๑๗๓/๒๘; ๑๘๑/๓๐; ๑๙๗/๓๖; ๔๔๙/๘๗; ๔๖๒/๙๒
[ฌ]	
ฌานํ	๗๔/๑๓; ๒๕๑/๔๘
ฌานานิ	๒/๑
ฌาเนน	๑๘๓/๓๑; ๒๐๘/๓๘; ๓๓๓/๖๓; ๔๗๑/๙๔
[ฌ]	
ฌาเห	๖๖/๑๒; ๒๒๔/๔๖
ฌาหาปจฺจยา	๖๖/๒๒; ๑๘๒/๓๐; ๒๔๔/๔๖; ๓๒๙/๖๒; ๔๖๗/๙๓

ปทานุทุกโม

ปหฺเพ/องฺเก

ปทานุทุกโม

ปหฺเพ/องฺเก

ทณฺหยา

๑๘๒/๓๐; ๒๐๔/๓๗;

ทุกฺขสจฺจํ

๔๐/๘

๓๒๙/๖๒; ๔๖๗/๙๓

ทุกฺขสจฺเจน

๔๖๐/๙๒

ทํหาเยทเนหิ

๑๐๙/๑๘

ทุกฺขํ

๗๒/๑๓; ๒๔๘/๔๗

[ท]

ทุกฺขาย

๗๙/๑๔; ๒๕๘/๔๙; ๓๓๙/๖๔;

ทฺวาทสายนานิ

๒/๑; ๒๐/๔; ๔๓/๘;

๓๗๐/๗๐; ๔๕๑/๘๗; ๔๗๔/๙๔

๔๗/๙; ๗๘/๑๔; ๙๙/๑๗;

ทุกฺขินทฺวิยํ

๕๔/๑๐; ๒๓๘/๔๕

๑๖๗/๒๖; ๔๕๙/๙๑; ๔๗๔/๙๕;

ทุกฺขินทฺวิเยน

๑๘๒/๓๐; ๑๙๒/๓๓;

๔๙๒/๙๘; ๕๐๗/๑๐๑

๒๐๐/๓๖; ๓๒๓/๖๑; ๓๕๙/๖๘;

ทฺวิทฺหาเยทเนหิ

๒๖/๕; ๓๔/๖; ๕๕/๑๐;

๔๑๑/๗๘; ๔๒๑/๘๑; ๔๖๓/๙๒

๖๙/๑๒; ๗๓/๑๓; ๘๖/๑๕;

ทุกฺเขน

๑๘๔/๓๑; ๑๙๒/๓๓;

๙๒/๑๕; ๙๗/๑๖; ๑๑๙/๑๙;

๒๐๘/๓๗; ๓๓๐/๖๒; ๓๖๖/๖๙;

๑๖๙/๒๗; ๑๗๗/๒๙; ๑๙๖/๓๕;

๔๑๕/๗๙; ๔๒๘/๘๓; ๔๗๑/๙๔

๔๑๙/๘๑; ๔๓๔/๘๓; ๔๒๖/๘๔;

โทมนสฺสํ

๗๒/๑๓; ๒๔๘/๔๗

๔๕๑/๙๑; ๕๐๒/๑๐๐; ๕๑๘/๑๐๓

โทมนสฺสินทฺวิยํ

๒๓๘/๔๕

ทสฺสทฺหาเยทเนหิ

๓๔/๖; ๖๙/๑๒; ๑๑๘/๑๙;

โทมนสฺสินทฺวิเยน

๓๒๓/๖๑; ๓๕๙/๖๘;

๑๓๓/๒๑; ๑๖๘/๒๖; ๒๐๕/๓๗;

๑๘๒/๓๐; ๑๙๒/๓๓; ๒๐๐/๓๖;

๒๒๑/๔๑; ๒๒๗/๔๓; ๒๓๗/๔๕;

๔๑๑/๗๘; ๔๖๓/๙๒

๒๕๓/๔๘; ๒๖๘/๕๐; ๒๘๙/๕๔;

โทมนสฺสเณ

๑๘๔/๓๑; ๑๙๒/๓๓;

๓๐๕/๕๖; ๓๕๔/๖๗; ๓๘๐/๗๑;

๒๐๘/๓๗; ๓๓๐/๖๒; ๓๖๖/๖๙;

๔๐๑/๗๖; ๔๐๘/๗๗; ๔๑๖/๘๐;

๔๑๕/๗๙; ๔๒๘/๘๓; ๔๗๑/๙๔

๔๓๘/๘๔; ๕๐๓/๑๐๐

ทสฺสายนนา

๑๗๘/๒๙

[ฐ]

ทสฺสเนน

๙๓/๑๖; ๑๕๘/๒๕; ๒๑๐/๓๘;

ธมฺมธาทุ

๓๓/๖; ๓๘/๗; ๓๐๕/๕๖;

๒๒๗/๔๒; ๒๖๙/๕๐; ๒๘๘/๕๕;

๓๑๘/๖๐; ๔๐๘/๗๗;

๓๘๑/๗๒; ๔๐๑/๗๖; ๔๕๑/๘๘;

๔๕๕/๙๐; ๕๑๘/๑๐๓

๔๕๕/๙๐; ๔๘๕/๙๖; ๕๑๐/๑๐๒

ปทานุกรโม	ปพเพ/อจุเก	ปทานุกรโม	ปพเพ/อจุเก
ธมฺมธาศุยา	๔๔๙/๘๗	[น]	
ธมฺมสงฺกณี	๕/๑	นทุติ	๒๔๕/๔๗; ๒๖๙/๕๑,
ธมฺมา	๗๗/๑๓; ๙๒/๑๕; ๙๘/๑๖; ๑๐๔/๑๗; ๑๒๑/๒๐; ๑๓๗/๒๒; ๑๖๙/๒๗; ๑๗๖/๒๙; ๑๘๘/๓๒; ๑๙๒/๓๓; ๒๐๘/๓๗; ๒๒๔/๔๑; ๒๕๘/๔๙; ๒๗๒/๕๑; ๓๐๕/๕๖; ๓๑๐/๕๗; ๓๗๙/๗๑; ๓๘๘/๗๕; ๔๕๔/๘๙; ๔๗๓/๙๔; ๔๙๑/๙๘; ๕๐๔/๑๐๐; ๕๑๑/๑๐๒; ๕๑๗/๑๐๓	๒๙๐/๕๔; ๓๐๔/๕๖; ๓๐๕/๕๖	
ธมฺมายนํ	๒๕/๕; ๓๐๕/๕๖; ๓๑๘/๖๐; ๔๐๘/๗๗; ๔๕๕/๙๐; ๕๑๘/๑๐๓	นภานาย	๔๘๖/๙๗
ธมฺมายนเน	๑๙๗/๓๕; ๔๔๙/๘๗	นพาทยนเณหิ	๑๐๙/๑๘
ธมฺเมหิ	๑๗๖/๒๙; ๑๘๘/๓๒; ๑๙๘/๓๖; ๒๒๒/๔๑; ๓๑๖/๕๘; ๓๓๕/๖๓; ๓๗๙/๗๑; ๔๑๖/๘๐; ๔๕๑/๘๗; ๔๕๕/๙๐; ๔๗๔/๙๔; ๔๙๑/๙๘; ๕๐๔/๑๐๐; ๕๑๘/๑๐๓	นพทสฺสเททฺทา	๒๗๙/๕๒
ธาศุยา	๕๐/๙; ๑๑๑/๑๘; ๒๗๔/๕๑	นามรูปปจฺจายา	๖๕/๑๒; ๒๐๓/๓๗
ธาศุโย	๒/๑; ๓๙/๗; ๑๗๘/๒๙	นามรูปํ	๖๔/๑๒; ๓๐๕/๕๖; ๓๑๘/๖๐; ๔๐๘/๗๗; ๕๑๘/๑๐๓
ธาศุสงฺกเณ	๑๗๑/๒๘; ๑๗๖/๒๙; ๑๗๙/๓๐; ๑๙๐/๓๒; ๑๙๑/๓๓; ๑๙๘/๓๖; ๒๐๔/๓๗; ๒๒๗/๔๓; ๔๐๙/๗๘; ๔๑๓/๗๙; ๔๔๘/๘๗	นามรูปเน	๒๐๒/๓๖; ๔๔๙/๘๗
ธาศุหิ	๓๑๖/๕๘; ๔๓๖/๘๔; ๔๕๕/๙๐; ๕๑๑/๑๐๒	นียทา	๑๖๙/๒๖; ๓๐๕/๕๖
		นียเทหิ	๒๒๗/๔๒; ๔๐๘/๗๗; ๔๕๕/๙๐; ๕๑๗/๑๐๓
		นียยานิกา	๑๖๙/๒๖; ๓๐๕/๕๖
		นียยานิเกหิ	๒๒๗/๔๒; ๔๐๘/๗๗; ๔๕๕/๙๐; ๕๑๗/๑๐๓
		นิโรธสจฺจํ	๔๒/๘; ๒๓๖/๔๕
		นิโรธสจฺเจน	๑๘๐/๓๐; ๑๙๘/๓๖; ๓๕๗/๖๗; ๔๖๒/๙๒
		นัวรณนา	๑๓๐/๒๑; ๒๘๖/๕๓
		นัวรณเณหิ	๑๘๗/๓๑; ๑๙๒/๓๔; ๒๒๐/๔๑; ๓๔๖/๖๕; ๓๙๔/๗๔; ๔๑๖/๘๐; ๔๔๒/๘๕; ๕๐๑/๑๐๐
		เนวทสฺสเนน	๔๘๖/๙๗

ปทานกุกโม	ปหฺเพ/องฺเก	ปทานกุกโม	ปหฺเพ/องฺเก
เนววิปากนวิปากธมฺมมมา	๘๓/๑๔; ๒๖๒/๔๙	ปฏิจจสมุปปาโท	๒/๑
เนววิปากนวิปากธมฺมมเมหิ	๓๗๔/๗๑; ๔๗๘/๙๕	ปณิศา	๙๖/๑๖; ๒๑๐/๓๘; ๒๗๐/๕๑; ๓๘๒/๗๒; ๔๕๑/๘๘; ๔๘๗/๙๗
เนวสญญานาสญญากเวณ	๓๖๖/๖๕; ๔๗๑/๙๔	ปรามญฺจา	๑๓๐/๒๑; ๒๘๖/๕๓
เนวสญญานาสญญากโว	๖๙/๑๒; ๒๔๖/๔๗	ปรามญฺเจหิ	๑๘๗/๓๑; ๒๒๐/๔๑, ๓๔๖/๖๕; ๓๙๔/๗๔; ๔๔๒/๘๕; ๕๐๑/๑๐๐
เนวเสกขานาเสกขา	๙๔/๑๖		
เนวเสกขานาเสกขเหหิ	๔๘๖/๙๗	ปรามาสวิปยุตฺตทา	๑๓๑/๒๑; ๒๘๗/๕๓
เนววจยคามินาปยคามินโน	๙๔/๑๖	ปรามาสวิปยุตฺตเทหิ	๒๒๑/๔๑; ๓๙๕/๗๔, ๔๕๓/๘๙; ๕๐๒/๑๐๐
เนววจยคามินาปยคามินิ	๔๘๖/๙๗		

[ป]

ปจฺจุปปนฺนา	๑๐๔/๑๗	ปรามาสสมฺปยุตฺตทา	๑๓๔/๒๒
ปจฺจุปปนฺนารมฺมณา	๑๐๗/๑๘; ๒๗๕/๕๑	ปรามาสสมฺปยุตฺตเทหิ	๒๒๑/๔๑; ๓๙๔/๗๔; ๔๔๓/๘๕; ๓๔๗/๖๕; ๔๕๓/๘๙
ปจฺจุปปนฺนารมฺมณเหหิ	๒๑๐/๓๙; ๓๘๗/๘๓; ๔๙๓/๙๘		
ปญฺจโวการกเวณ	๔๖๘/๙๓	ปรามาสา	๑๓๐/๒๑; ๒๘๖/๕๓
ปญฺจโวการกโว	๖๗/๑๒	ปรามาสเหหิ	๑๘๗/๓๑; ๑๙๒/๓๔; ๒๒๐/๔๑; ๓๙๔/๗๔; ๔๑๖/๘๐; ๔๔๒/๘๕; ๕๐๑/๑๐๐
ปญฺจทายตเนหิ	๖๐/๑๑; ๖๘/๑๒; ๘๕/๑๕; ๑๐๒/๑๗; ๑๕๒/๒๔	ปริตฺตทา	๙๕/๑๖
ปญฺจกฺขนฺธา	๒/๑; ๒๑/๔	ปริตฺตการมฺมณา	๙๗/๑๖; ๒๗๑/๕๑
ปญฺจินฺทริยานิ	๒/๑; ๗๕/๑๓; ๒๕๒/๔๘	ปริตฺตการมฺมณเหหิ	๒๑๐/๓๘; ๓๘๓/๗๒; ๔๕๑/๘๘; ๔๘๗/๙๗
ปญฺฉินฺทริยํ	๕๔/๑๐; ๒๔๐/๔๖		
ปญฺฉินฺทริเยณ	๑๘๒/๓๐; ๑๙๒/๓๓; ๒๐๐/๓๖; ๓๒๕/๖๒; ๓๖๑/๖๘; ๔๑๓/๗๙; ๔๒๓/๘๒; ๔๖๕/๙๓		

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก				
ปริเทเวน	๑๗๕/๒๘; ๑๙๒/๓๓; ๒๐๗/๓๗; ๓๖๕/๖๙; ๔๑๔/๗๙; ๒๗๐/๙๓	ผลุเสน	๑๘๒/๓๐; ๒๐๔/๓๗; ๓๑๐/๕๗; ๓๖๗/๖๙; ๔๑๓/๗๙; ๔๗๒/๙๔				
ปริเทโว	๗๒/๑๓; ๑๗๘/๒๙; ๒๔๗/๔๗	ผลุโส	๒/๑; ๗๕/๑๓; ๒๕๓/๔๘				
ปริยาปนนา	๑๖๗/๒๖	โผฏฐพพฐาตุ	๓๒/๖; ๒๓๓/๔๕				
ปริยาปนเนหิ	๕๑๕/๑๐๓	โผฏฐพพฐาตุยา	๑๗๑/๒๘; ๓๕๕/๖๗; ๔๕๘/๙๑				
ปหาทพพเหตุกา	๙๓/๑๖; ๑๕๘/๒๕; ๒๖๙/๕๐; ๒๙๘/๕๕	โผฏฐพพายทน	๒๓/๕; ๒๓๑/๔๔				
ปหาทพพเหตุเกหิ	๒๑๐/๓๘; ๒๒๗/๔๒; ๓๘๑/๗๒; ๔๐๑/๗๖; ๔๕๑/๘๘; ๔๕๕/๙๐; ๔๘๕/๙๖; ๕๑๐/๑๐๒	โผฏฐพพายทเนน	๑๗๑/๒๘; ๓๕๕/๖๗; ๔๕๘/๙๑				
ปหาทพพา	๙๓/๑๖; ๑๕๘/๒๕; ๒๖๙/๕๐; ๒๙๘/๕๕	[พ]					
ปหาทพเพหิ	๒๑๐/๓๘; ๒๒๗/๔๒; ๓๘๑/๗๒; ๔๐๑/๗๖; ๔๕๑/๘๘; ๔๕๕/๙๐; ๔๘๕/๙๖; ๕๑๐/๑๐๒						
ปรามาสสมปยุตเทหิ	๕๐๑/๑๐๐						
ปิติสหคทา	๘๙/๑๕; ๑๖๒/๒๕; ๒๖๕/๕๐; ๓๐๑/๕๖						
ปิติสหคเทหิ	๒๑๐/๓๘; ๒๒๗/๔๒; ๓๕๑/๖๖; ๓๗๗/๗๑; ๔๐๔/๗๖; ๔๓๗/๘๔; ๔๔๗/๘๖; ๔๕๑/๘๘; ๔๕๕/๙๐; ๔๘๒/๙๖; ๕๑๓/๑๐๒						
[ผ]				[พ]			
ผลุสปรจุยา	๖๖/๑๒; ๒๐๔/๓๗; ๓๑๐/๕๗; ๓๖๒/๖๙; ๔๖๖/๙๓						
ผลุสปรจุเยน	๑๘๒/๓๐						
		[พ]					
ผลุสปรจุเยน	๑๘๒/๓๐						

[ผ]

[พ]

ภาวนาย ๙๓/๑๖; ๑๕๘/๒๕; ๒๒๗/๔๒;
๓๘๑/๗๒; ๔๕๑/๘๘; ๕๑๐/๑๐๒

ปทานุกรโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรโม	ปพเพ/องฺเก
[ม]		มนายกเนน	๑๕๕/๓๕; ๓๐๖/๕๗;
มกุศตจํ	๔๑/๘; ๒๓๕/๔๕		๓๒๐/๖๑; ๓๕๔/๖๗;
มกุศตจฺเจน	๑๗๘/๓๐; ๑๕๙/๓๓;		๔๑๘/๘๑; ๔๕๗/๙๑
	๓๒๑/๖๑; ๓๕๖/๖๗; ๔๐๙/๗๘;	มนินฺทุริยํ	๕๒/๑๐; ๒๓๗/๔๕
	๔๑๙/๘๑; ๔๖๑/๙๒	มนินฺทุริเยน	๑๕๕/๓๕; ๓๐๘/๕๗;
มกุศเทศุกา	๙๘/๑๖; ๒๗๒/๕๑		๓๒๒/๖๑; ๓๕๘/๖๘;
มกุศเทศุเกหิ	๒๑๐/๓๘; ๓๘๔/๗๒;		๔๒๐/๘๑; ๔๕๗/๙๑
	๔๕๑/๘๘; ๔๘๙/๙๗	มโนธาทู	๓๒/๖; ๓๗/๗; ๒๓๔/๔๕
มกุศาริพฺติโน	๙๘/๑๖; ๒๗๒/๕๑	มโนธาทูยา	๑๗๒/๒๘; ๑๕๕/๓๕;
มกุศาริพฺตีหิ	๒๑๐/๓๘; ๓๘๔/๗๒;		๓๐๗/๕๗; ๓๒๐/๖๑;
	๔๕๑/๘๘; ๔๘๙/๙๗		๓๕๖/๖๗; ๔๑๘/๘๑; ๔๕๙/๙๑
มกุศารมมณา	๙๘/๑๖; ๒๗๒/๕๑	มโนวิญญานธาทู	๓๒/๖; ๓๗/๗;
มกุศารมมณฺเหหิ	๒๑๐/๓๘; ๓๘๔/๗๒;		๒๓๔/๔๕
	๔๕๑/๘๘; ๔๘๙/๙๗	มโนวิญญานธาทูยา	๑๗๒/๒๘; ๑๕๒/๓๕;
มกุเคน	๑๘๔/๓๑; ๑๕๒/๓๓;		๓๐๗/๕๗; ๓๒๐/๖๑; ๓๕๖/๖๗;
	๒๐๘/๓๗; ๓๓๔/๖๓; ๓๖๖/๖๙;		๔๑๘/๘๑; ๔๕๙/๙๑
	๔๑๖/๘๐; ๔๓๒/๘๓	มรณํ	๗๑/๑๓; ๔๐๘/๗๗
มชฺฌิมา	๙๙/๑๗	มรณฺเนน	๑๘๓/๓๑; ๔๔๙/๘๗
มชฺฌิเมหิ	๔๙๐/๙๗	มทกุกทา	๙๘/๑๖; ๒๖๙/๕๑
มนตฺติการเณ	๑๘๔/๓๑; ๑๕๒/๓๓;	มทกุกทการมมณา	๙๘/๑๖; ๒๗๒/๕๑
	๒๐๘/๓๗; ๓๑๐/๕๗; ๓๓๕/๖๓;	มทกุกทการมมณฺเหหิ	๒๑๐/๓๘; ๓๘๔/๗๒;
	๓๖๗/๖๙; ๔๑๖/๘๐; ๔๓๓/๘๓;		๔๕๑/๘๘; ๔๘๙/๙๗
	๔๗๒/๙๔	มทกุกเทหิ	๒๑๐/๓๘; ๓๘๑/๗๒;
มนตฺติกาโร	๒/๑; ๗๕/๑๓; ๒๕๓/๔๘		๔๕๑/๘๘; ๔๘๕/๙๗
มนายกนํ	๒๔/๕; ๒๓๒/๔๔	มหาภาว	๓๐๕/๕๖; ๔๐๘/๗๗

ปทานุกรกโม	พหุเพ/องเก	ปทานุกรกโม	พหุเพ/องเก
มาติกา	๕/๑	โลกุตตเรหิ	๒๑๗/๔๐; ๓๕๑/๗๔;
มิจฺจนฺตนิยทา	๙๘/๑๖; ๒๗๒/๕๑		๔๙๖/๙๙
มิจฺจนฺตนิยเตหิ	๒๑๐/๓๘; ๓๘๔/๗๒;	[ว]	
	๔๕๑/๘๘; ๔๘๙/๙๗	วิญฺญาณกฺขนฺเรน	๑๙๕/๓๕; ๓๐๖/๕๗;
[ย]			๓๑๘/๖๐; ๓๒๐/๖๑; ๓๕๔/๖๗;
โยคา	๑๓๐/๒๑; ๒๘๖/๕๓		๔๑๘/๘๑; ๔๕๗/๙๑
โยเกหิ	๑๘๗/๓๑; ๒๒๐/๔๑; ๓๔๖/๖๕;	วิญฺญาณกฺขนฺโร	๑๐/๒; ๒๐/๔;
	๔๔๒/๘๔; ๕๐๑/๑๐๐		๒๓๐/๔๔
[ร]		วิญฺญาณธาตุโย	๓๕๒/๖๖; ๔๔๗/๘๖
รตฺธาตุ	๓๒/๖; ๓๕/๗	วิญฺญาณปจฺจยา	๖๔/๑๒; ๒๐๒/๓๖;
รตฺยตฺถํ	๒๓/๕		๔๕๙/๘๗
รูปกฺขนฺเรน	๑๙๓/๓๕; ๓๑๗/๖๐;	วิญฺญาณํ	๖๓/๑๑; ๒๔๑/๔๖
	๔๕๖/๙๑	วิญฺญาณเนน	๒๐๑/๓๖; ๓๑๐/๕๗;
รูปกฺขนฺโร	๖/๒; ๒๒๘/๔๔		๓๒๖/๖๒; ๓๖๒/๖๘;
รูปธาตุ	๓๕/๗		๔๒๔/๘๒; ๔๖๖/๙๓
รูปภเวน	๓๖๔/๖๙; ๔๗๐/๙๓	วิญฺญเญยฺยา	๑๒๔/๒๐
รูปภโว	๖๘/๑๒; ๒๔๕/๔๗	วิปากรมมฺมมา	๘๒/๑๔; ๒๖๑/๔๙
รูปายตฺถํ	๒๓/๕	วิปากรมมฺมเมหิ	๒๑๐/๓๘; ๓๗๓/๗๐;
รูปาวจรา	๑๖๙/๒๖; ๓๐๕/๕๖		๔๕๑/๘๘; ๔๗๗/๙๕
รูปาวจเรหิ	๒๒๗/๔๒; ๔๐๘/๗๗;	วิปากา	๘๑/๑๔; ๒๖๐/๔๙
	๔๕๕/๙๐; ๕๑๗/๑๐๓	วิปเกหิ	๒๑๐/๓๘; ๓๗๒/๗๐; ๔๕๑/๘๘
รูปีโน	๑๒๐/๒๐; ๒๘๐/๕๒	วิปฺปยุทฺถํ	๑/๑; ๒๕๑/๔๘
รูปีหิ	๒๑๖/๔๐; ๔๕๒/๘๘; ๔๙๖/๙๙	วิปฺปยุทฺธา	๒๓๔/๔๕; ๒๔๐/๔๖;
[ล]			๒๘๕/๕๓; ๓๑๘/๕๘; ๓๕๓/๖๗;
โลกิยา	๑๒๒/๒๐		๓๗๙/๗๑; ๓๙๖/๗๕; ๔๐๘/๗๗;
โลกิเยหิ	๔๘๗/๙๙		๔๑๖/๘๐; ๔๔๘/๘๗; ๔๕๕/๙๐;
โลกุตฺตารา	๑๒๓/๒๐; ๒๘๑/๕๒		๔๙๑/๙๘; ๕๐๐/๑๐๐; ๕๑๗/๑๐๓

ปทานุภุโก	ปหุเพ/องเก	ปทานุภุโก	ปหุเพ/องเก
วิปยุตฺเตน	๑/๑	[ส]	
วิปยุตฺเตหิ	๔๖๒/๕๒	สตฺยสุทฺตาร	๑๖๗/๒๖
วิปยุตฺโต	๒๒๘/๔๔; ๒๔๒/๔๖; ๒๕๓/๔๘	สตฺยสุทฺตเวหิ	๕๑๕/๑๐๓
วิปโยโค	๑/๑	สงฺกิลิฏฺฐสงฺกิลิฏฺฐิกา	๘๒/๑๔; ๒๖๑/๔๘
วิสภาค	๔/๑	สงฺกิลิฏฺฐสงฺกิลิฏฺฐิกเกหิ	๒๑๐/๓๘; ๓๗๓/๗๐; ๔๕๑/๘๘; ๔๗๗/๙๕
วิริยินฺทริยํ	๕๔/๑๐; ๒๔๐/๔๖	สงฺกิลิฏฺฐจา	๑๕๓/๒๔; ๑๕๗/๒๕; ๒๙๔/๕๔
วิริยินฺทริเยน	๑๘๒/๓๐; ๑๙๒/๓๓; ๒๐๐/๓๖; ๓๒๕/๖๒; ๓๖๑/๖๘; ๔๑๓/๗๙; ๔๒๓/๘๒; ๔๖๕/๙๓	สงฺกิลิฏฺฐเจหิ	๑๙๐/๓๒; ๑๙๒/๓๔; ๒๒๖/๔๒; ๓๕๐/๖๖; ๓๙๙/๗๕; ๔๑๖/๘๐; ๔๔๖/๘๖; ๔๕๕/๙๐; ๕๐๗/๑๐๑
เวทนา	๒/๑; ๖๖/๑๒; ๗๕/๑๓; ๒๕๔/๔๘	สงฺกิลิฏฺฐิกา	๑๕๓/๒๔; ๒๙๔/๕๔
เวทนามุขนฺเรน	๓๕๔/๖๗; ๔๕๗/๙๑	สงฺกิลิฏฺฐิกเกหิ	๑๙๐/๓๒; ๑๙๒/๓๔; ๒๒๖/๔๒; ๓๕๐/๖๖; ๓๙๙/๗๕; ๔๑๑/๘๐; ๔๔๖/๘๖; ๕๐๗/๑๐๑
เวทนามุขนฺโร	๗/๒; ๒๐/๔; ๒๒๙/๔๔	สงฺขชา	๑๑๔/๑๘
เวทนาปจฺจุยา	๖๖/๑๒; ๑๘๒/๓๐; ๑๙๒/๓๓; ๒๐๔/๓๗; ๒๔๔/๔๖; ๓๒๙/๖๒; ๓๖๓/๖๘; ๔๑๓/๗๙; ๔๒๗/๘๒; ๔๖๗/๙๓	สงฺขารมุขนฺเรน	๑๗๙/๓๐; ๑๙๔/๓๕; ๓๐๖/๕๗; ๓๑๘/๖๐; ๓๑๙/๖๑; ๓๕๔/๖๗
เวทนาย	๗๙/๑๔; ๑๘๒/๓๐; ๑๘๔/๓๑; ๒๐๔/๓๗; ๒๕๘/๔๙; ๓๑๐/๕๗; ๓๒๙/๖๒; ๓๓๖/๖๕; ๓๖๗/๖๘; ๓๗๐/๗๐; ๔๒๖/๘๒; ๔๓๔/๘๓; ๔๓๗/๘๔	สงฺขารมุขนฺโร	๙/๒; ๒๐/๔; ๒๒๙/๔๔
		สงฺขารปจฺจุยา	๖๓/๑๑; ๒๐๑/๓๖; ๒๔๑/๔๖; ๓๑๐/๕๗; ๓๒๖/๖๒; ๓๖๒/๖๘; ๔๒๔/๘๒; ๔๖๖/๙๓
		สงฺขาร	๖๒/๑๑; ๒๔๐/๔๖
		สงฺขารเณ	๑๘๒/๓๐; ๑๙๒/๓๓

ปทานุกรกโม	ปหฺเห/อญฺเ	ปทานุกรกโม	ปหฺเห/อญฺเ
สงฺกหิํ	๑/๑; ๕๒/๑๐; ๖๕/๑๒; ๗๖/๑๓	สฺกฺนฺทฺริยํ	๕๔/๑๐; ๒๔๐/๔๖
สงฺกหิตา	๒๐/๒; ๓๓/๖; ๓๙/๗; ๔๕/๘; ๔๗/๙; ๕๕/๑๐; ๘๔/๑๔; ๙๒/๑๕; ๑๐๕/๑๗; ๑๒๘/๒๑; ๑๖๘/๒๖; ๑๗๖/๒๙; ๑๗๙/๓๐; ๔๑๖/๘๐; ๔๓๕/๘๔; ๔๖๑/๙๒; ๔๙๐/๙๗; ๕๐๓/๑๐๐; ๕๐๗/๑๐๑	สฺกฺนฺทฺริเยน	๑๘๐/๓๐; ๑๙๒/๓๓; ๒๐๐/๓๖; ๓๒๕/๖๒; ๓๖๑/๖๘; ๔๑๓/๗๙; ๔๒๓/๘๒; ๔๖๕/๙๓
สงฺกหิตเณ	๑/๑	สฺกฺปฺจฺจํ	๗๒/๑๓; ๒๔๙/๔๗
สงฺกหิตฺโต	๖/๒; ๖๖/๑๒; ๗๕/๑๓	สฺกฺปฺจฺจํเนน	๑๘๔/๓๑; ๑๙๒/๓๓; ๒๐๘/๓๗; ๓๓๑/๖๓; ๓๖๖/๖๙; ๔๑๖/๗๙; ๔๒๙/๘๓; ๔๗๑/๙๔
สงฺกโ	๑/๑	สฺกฺทฺทฺยตฺเนหิ	๖๐/๑๑; ๖๘/๑๒; ๘๕/๑๕; ๑๐๒/๑๗; ๑๕๒/๒๔
สจฺจํ	๒/๑; ๔๙/๙	สฺกฺทฺนฺทฺริยา	๑๗๘/๒๙
สญฺญา	๒/๑; ๗๕/๑๓; ๒๕๔/๔๘	สฺกฺทฺทฺธา	๓๒/๖; ๓๕/๗
สญฺญาภุชฺเชน	๑๗๙/๓๐; ๑๙๐/๓๕; ๓๐๖/๕๗; ๓๑๘/๖๐; ๓๑๙/๖๑; ๓๕๔/๖๗; ๔๑๗/๘๑	สฺกฺทฺทฺยตฺนํ	๒๓/๕
สญฺญาภุชฺชโร	๘/๒; ๒๐/๔; ๒๒๙/๔๔	สฺกฺทฺนฺทฺริยํ	๕๔/๑๐; ๒๔๐/๔๖
สญฺญาภเว	๔๖๘/๙๓	สฺกฺทฺนฺทฺริเยน	๑๘๒/๓๐; ๑๙๒/๓๓; ๒๐๐/๓๖; ๓๒๕/๖๒; ๓๖๑/๖๘; ๔๑๓/๗๙; ๔๒๓/๘๒; ๔๖๕/๙๓
สญฺญาภโว	๖๗/๑๒	สฺนฺทฺสฺสนสฺสปฺปฏิมํ	๑๗๘/๒๙
สญฺญา	๑๘๔/๓๑; ๒๐๘/๓๘; ๓๑๐/๕๗; ๓๓๖/๓๔; ๓๖๗/๖๙; ๔๓๔/๘๓; ๔๗๒/๙๔	สฺนฺทฺสฺสนสฺสปฺปฏิมา	๑๐๘/๑๘; ๒๗๖/๕๒
สญฺญาชฺชา	๒๘๖/๕๓	สฺนฺทฺสฺสนสฺสปฺปฏิเมหิ	๑๗๕/๒๘; ๒๑๑/๓๙; ๓๘๘/๗๓; ๔๙๑/๙๘
สญฺญาชฺเชน	๑๘๗/๓๑; ๑๙๒/๓๔; ๒๒๐/๔๑; ๓๔๖/๖๕; ๓๙๔/๗๔; ๔๑๖/๘๐; ๔๔๒/๘๕; ๕๐๑/๑๐๐	สฺนฺทฺสฺสนา	๒๘๐/๕๒
		สฺนฺทฺสฺสเนหิ	๑๗๗/๒๙; ๒๑๕/๔๐; ๓๗๐/๗๓; ๔๙๖/๙๘
		สฺปฺปจฺจา	๑๑๔/๑๙

ปทานุญโก	ปทุเพ/อญเก	ปทานุญโก	ปทุเพ/อญเก
สปปฐิ	๑๗๘/๒๙	สมมปปฐานา	๒/๑
สปปฐิมา	๑๑๘/๑๙; ๒๘๐/๕๒	สมมปปฐานเน	๑๘๔/๓๑; ๑๙๒/๓๓;
สปปฐิเมหิ	๑๗๘/๒๙; ๒๑๕/๔๐;	๒๐๘/๓๗; ๓๓๑/๖๓; ๓๖๖/๖๙;	
	๓๙๐/๗๓; ๔๙๖/๙๙	๔๑๖/๗๙; ๔๒๙/๘๓; ๔๗๑/๙๔	
สปปฐิกา	๑๖๒/๒๕; ๓๐๑/๕๖	สรวณา	๑๖๙/๒๗; ๓๐๕/๕๖
สมาธิทวิย	๕๔/๑๐; ๒๔๐/๔๖	สรวณเห	๒๒๗/๔๒; ๓๑๘/๖๐;
สมาธิทวิเยน	๑๘๒/๓๐; ๑๙๒/๓๓;	๔๐๘/๗๗; ๔๕๕/๙๐; ๕๑๗/๑๐๓	
	๒๐๐/๓๖; ๓๒๕/๖๒; ๓๖๑/๖๙;	สวิจารว	๑๖๐/๒๕; ๒๙๙/๕๕
	๔๑๓/๗๙; ๔๒๓/๘๒	สวิจาเวหิ	๒๒๗/๔๒; ๓๑๕/๕๘;
สมุทยสจจ	๔๑/๘; ๒๓๕/๔๕	๓๕๑/๖๖; ๔๐๒/๗๖; ๔๔๗/๘๖;	
สมุทยสจเจน	๑๗๙/๓๐; ๑๙๑/๓๓;	๔๕๕/๙๐; ๕๑๒/๑๐๒	
	๑๙๘/๓๖; ๓๒๑/๖๑; ๓๕๖/๖๗;	สวิทกุกวิจารมทเทหิ	๓๗๖/๗๑
	๔๑๙/๘๑; ๔๖๑/๙๒	สวิทกุกสวิจารว	๘๘/๑๕; ๒๖๔/๕๐
สมุทยทุ	๑/๑; ๒๕๑/๔๘	สวิทกุกสวิจาเวหิ	๒๑๐/๓๘; ๓๑๓/๕๘;
สมุทยทุทา	๗๙/๑๔; ๒๓๔/๔๕;	๓๔๐/๖๔; ๔๕๑/๘๘; ๔๘๑/๙๖	
	๒๔๐/๔๖; ๒๘๕/๕๓; ๓๑๕/๕๘;	สวิทกุกา	๑๖๐/๒๕; ๒๙๙/๕๕
	๔๑๖/๘๐; ๔๓๗/๘๔; ๔๕๕/๙๐	สวิทกุกเกหิ	๒๒๗/๔๒; ๓๑๕/๕๘;
สมุทยทุเทน	๑/๑	๓๕๑/๖๖; ๔๐๒/๗๖; ๔๔๗/๘๖;	
สมุทยทุเทหิ	๒๑๐/๓๘; ๔๓๗/๘๔;	๔๕๕/๙๐; ๕๑๒/๑๐๒	
	๔๗๔/๙๕	สเหทุกา	๑๑๑/๑๘; ๒๗๗/๕๒
สมุทยทุโท	๒๒๙/๔๔; ๒๔๒/๔๖;	สเหทุกเกหิ	๑๘๔/๓๑; ๑๙๒/๓๓;
	๒๕๒/๔๘	๒๑๒/๓๙; ๓๘๙/๗๓; ๔๑๖/๘๐;	
สมุทโยโก	๑/๑	๔๓๘/๘๔; ๔๕๑/๘๘; ๔๙๔/๙๘	
สมุทยทุณียทา	๙๘/๑๖; ๒๗๒/๕๑	สพายทณปจจยา	๖๖/๑๒; ๑๘๒/๓๐;
สมุทยทุณียเทหิ	๒๑๐/๓๘; ๓๘๔/๗๒;	๑๙๒/๓๓; ๒๐๔/๓๗; ๒๔๒/๔๖;	
	๔๕๑/๘๘; ๔๘๙/๙๗	๓๑๐/๕๗; ๓๒๗/๖๒; ๓๖๒/๖๘;	
สมุทยปฐาน	๗๒/๑๓; ๒๔๙/๔๗	๔๑๓/๗๙; ๔๒๕/๘๒; ๔๖๖/๙๓	

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
สพายตน์	๖๕/๑๒; ๓๐๕/๕๖; ๓๑๘/๖๐; ๔๐๘/๗๗	โสทธธาตุ	๓๒/๖
สพายตเนน	๒๐๓/๓๗	โสทวิณณธาตุ	๓๒/๖
สวามมณา	๑๓๕/๒๒; ๒๘๙/๕๔	โสทวิณณธาตุยา	๑๗๒/๒๘; ๔๕๙/๙๑
สวามมณเฑ	๒๒๑/๔๑; ๓๙๖/๗๔; ๔๕๓/๘๙; ๕๐๔/๑๐๐	โสทยตน์	๒๓/๕
สวสา	๑๒๕/๒๐; ๒๘๒/๕๓	โสทินทุริย	๕๑/๙
สวสเว	๑๘๖/๓๑; ๒๑๘/๔๐; ๓๙๒/๗๔; ๔๔๐/๘๔; ๔๘๘/๙๙	โสทินทุริเยน	๑๗๓/๒๘; ๔๖๒/๙๒
สุชสทกทา	๙๑/๑๕; ๑๖๓/๒๖; ๒๖๗/๕๐; ๓๐๒/๕๖	โสมนสุทินทุริย	๕๔/๑๐; ๒๓๘/๔๕
สุชสทกเท	๒๑๐/๓๘; ๒๒๗/๔๒; ๓๕๒/๖๖; ๓๗๙/๗๑; ๔๐๕/๗๖; ๔๓๗/๘๔; ๔๔๗/๘๖; ๔๕๑/๘๘; ๔๕๕/๙๐; ๔๘๒/๙๖	โสมนสุทินทุริเยน	๑๘๒/๓๐; ๑๙๒/๓๓; ๒๐๐/๓๖; ๓๒๓/๖๑; ๓๕๙/๖๘; ๔๑๑/๗๘; ๔๒๑/๘๑; ๔๖๓/๙๒
สุชินทุริย	๕๔/๑๐; ๒๓๘/๔๕	โสพส	๓๕/๗; ๒๕๗/๙๔
สุชินทุริเยน	๑๘๒/๓๐; ๑๙๒/๓๓; ๓๒๓/๖๑; ๒๕๙/๖๘; ๔๑๑/๗๘; ๔๒๑/๘๑; ๔๖๓/๙๒	[ห]	
สกุขา	๙๓/๑๖; ๒๑๐/๓๘; ๒๖๙/๕๑; ๓๘๑/๗๒; ๔๕๑/๘๘; ๔๘๕/๙๖	หีน	๙๘/๑๖
โสเกน	๑๘๔/๓๑; ๑๙๒/๓๓; ๒๐๘/๓๗; ๓๓๐/๖๒; ๓๖๖/๖๙; ๔๑๕/๗๙; ๔๒๘/๘๓; ๔๗๑/๙๔	หีนเ	๒๑๐/๓๘; ๓๘๔/๗๒; ๔๘๘/๙๗
โสโก	๗๒/๑๓; ๒๔๘/๔๗	เหตุยเหตุเก	๔๙๕/๙๙
		เหตุวิปยุตทา	๑๑๒/๑๘
		เหตุวิปยุตเท	๔๙๕/๙๙
		เหตุสมปยุตทา	๑๑๑/๑๘; ๒๗๗/๕๒
		เหตุสมปยุตเท	๑๘๔/๓๑; ๒๑๒/๓๘; ๓๘๙/๗๓; ๔๓๘/๘๔; ๔๙๔/๙๘
		เหตุสเหตุเก	๔๙๔/๙๘
		เหตุ	๑๑๑/๑๘; ๒๗๗/๕๒
		เหตุ	๑๘๔/๓๑; ๒๑๒/๓๘; ๓๔๒/๖๔; ๔๑๖/๘๐

ປຸກຄຸລປວຍທຸຕິປາລີຍ໌

ปทานุกโม

ปทานุฎกโม	ปทแพ/องเก	ปทานุฎกโม	ปทแพ/องเก
[อ]		อชินกฐิโป	๑๗๔/๑๖๙
อถกฏกถิ	๑๘๒/๑๗๔; ๑๙๘/๑๘๔	อชินโน	๑๗๔/๑๖๙
อถกนิฏฐคามินโน	๒๐๙/๑๙๒	อเชพกปฏิญญิกถนา	๑๗๙/๑๗๒
อถกนิฏฐคามิ	๔๐/๑๒๔	อชฎกตทสณโฆชนโน	๘/๑๐๙; ๖๓/๑๒๙
อถกนิฏฐจ	๔๐/๑๒๔	อชฎกตท	๑๐/๑๑๔
อถกสิรลภา	๕/๑๑๘; ๗/๑๑๙	อชฎาวาสติ	๑๙๘/๑๙๓
อถกจิณณภา	๔/๑๑๘; ๖/๑๑๙	อชฎนุเปกขิตพโพ	๙/๑๑๐; ๑๒๕/๑๔๖
อถกนปฐมโม	๔/๑๑๘; ๗/๑๐๖	อชฎนุเปกขิตพ	๑๙๗/๑๙๓
อถกโกธโน	๘/๑๐๙; ๖๕/๑๒๙	อณณาทาวิญญู	๖/๑๐๖
อถกโกเสยยปี	๑๒๕/๑๔๖	อณณินทริย	๖/๑๐๖
อถกชาตา	๑๗๘/๑๗๑	อญฐปนา	๔๖/๑๒๕
อถกการวทา	๕๕/๑๒๗	อถกปนา	๔๐/๑๒๔
อถกาทะพุนนี	๑๑๕/๑๔๒	อถกตททโป	๑๐/๑๑๓; ๑๗๔/๑๖๘; ๑๗๗/๑๗๐
อถกตททวาโร	๘/๑๐๘; ๕๗/๑๒๗	อถกตทปริทาปนา	๑๐/๑๑๓; ๑๗๔/๑๖๘
อถกตททิ	๕๗/๑๒๗	อถกตทปริทาปนา	๑๐/๑๑๓; ๑๗๔/๑๖๘
อถกโคปนา	๕๗/๑๒๗	อถกตททิตาย	๑๐/๑๑๓; ๑๗๓/๑๖๗
อถกตททิตท	๕๐/๑๒๖	อถกตททิต	๘๘/๑๓๗
อถกเจสโก	๑๗๔/๑๖๘	อถกตททิต	๑๗๘/๑๗๒
อถกจาสรา	๕๒/๑๒๖; ๗๒/๑๓๐	อถกตททิต	๑๗๘/๑๗๒
อถกจณทิกกา	๑๒/๑๒๐		

ปทานุกรกโม

๒๑๓

ปทานุกรกโม	ปหฺเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปหฺเพ/องฺเก
อทินฺนาทานา	๑๓๙/๑๕๐	อนาคามี	๗/๑๐๗; ๓๕/๑๒๓
อทินฺนาทายี	๑๓๓/๑๔๘; ๑๔๑/๑๕๑	อนาทรตา	๕๕/๑๒๗
อธิปณฺณาธมฺมวิปัสสนาย	๑๐/๑๑๔; ๑๘๗/๑๗๖	อนารกฺโข	๕๗/๑๒๗
อธิมฺตํ	๒๙/๑๒๒	อนาวชฺชิตฺตมฺโม	๓๖/๑๒๓; ๓๙/๑๒๔; ๑๘๘/๑๗๗; ๒๐๓/๑๘๙
อนคารียํ	๑๗๗/๑๗๑	อนาวิกมฺมํ	๕๒/๑๒๖
อนนฺกณเ	๑๘๓/๑๗๔; ๑๙๙/๑๘๔	อนาสวํ	๙๓/๑๓๕; ๑๐๓/๑๓๘
อนนฺดาตตณฺณสฺสสามิตินฺทริยํ	๖/๑๐๖	อนิยฺโต	๗/๑๐๖
อนตฺตทนต์โป	๑๐/๑๑๓; ๑๗๗/๑๗๐	อนิสฺสํ	๘/๑๐๙; ๖๙/๑๓๐
อนตฺตมฺนตา	๔๕/๑๒๕	อนุกฺกหิตฺตสามิ	๑๒๓/๑๔๕
อนนฺุโพโธ	๖๐/๑๒๘	อนุกฺกทานิคมฺมํ	๕๒/๑๒๖; ๗๒/๑๓๐
อนนฺุวิจฺจ	๑๐/๑๑๒; ๑๖๔/๑๖๑	อนุกฺกทฺยา	๑๒๑/๑๔๔
อนนฺุสฺสเทสฺสุ	๑๒/๑๑๖; ๒๒/๑๒๑; ๒๐๒/๑๘๖; ๒๐๘/๑๙๐	อนุปฺนาหิ	๘/๑๐๙; ๖๖/๑๒๙
อนนฺุตรหิตาย	๑๗๖/๑๗๐	อนุปฺวาทกา	๑๘๔/๑๗๕
อนภิชฺฌาลุ	๑๓๘/๑๕๐	อนุปฺปพฺพธนา	๔๖/๑๒๕
อนภิสฺมพฺพชฺฌติ	๑๒/๑๑๖	อนุปฺยุวชนกฺกาหิ	๕๗/๑๒๗
อนรียา	๑๘/๑๒๐	อนฺุรฺกฺขนากพฺโพ	๗/๑๐๖; ๘/๑๑๙
อนริโย	๗/๑๐๗	อนฺุสฺสญฺเจเตติ	๗/๑๑๙
อนวกาโส	๖/๑๑๙	อนฺุสฺสํสนฺทนา	๔๖/๑๒๕
อนวชฺชตา	๗๘/๑๓๒	อนฺุเสติ	๑๑๓/๑๔๑
อนวชฺชตฺตํ	๑๘๐/๑๗๓	อนฺุโสตกามี	๑๐/๑๑๔; ๑๘๘/๑๗๗
อนวชฺโข	๑๐/๑๑๑; ๑๔๗/๑๕๒	อนเณววิหิตํ	๑๗๔/๑๖๙
อนวเสสฺสพฺปาย	๔๓/๑๒๔	อนเณพา	๑๓/๑๒๐
อนาคามีผลสฺสจฺฉนิกิริยาย	๗/๑๐๘; ๔๓/๑๒๔; ๒๐๗/๑๙๐	อนนฺุทตฺตปฺปิ	๘/๑๐๘; ๕๔/๑๒๗
		อนฺุทราปรินิพฺพายิ	๗/๑๐๗; ๓๖/๑๒๓

ปทานุภโกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุภโกโม	ปพเพ/องเก
อนโตปฐิ	๙๑/๑๓๔; ๑๒๔/๑๔๕	อปปสสุโต	๑๐/๑๑๔; ๑๘๙/๑๗๗
อนโร	๙/๑๑๐; ๑๐๔/๑๓๘	อปปทีโน	๔๕/๑๒๕; ๑๘๖/๑๗๕
อนวาสตเวยฺยํ	๕๗/๑๒๗; ๗๗/๑๓๑; ๑๘๑/๑๗๓	อปปิจฺจนํ	๑๙๙/๑๘๕; ๒๐๑/๑๘๖
อปรนุทโป	๑๐/๑๑๓; ๑๗๗/๑๗๐	อพฺภูกุจฺจนํ	๑๒๖/๑๔๖
อปรารํ	๔๖/๑๒๕	อพฺภุทฺธมฺมํ	๑๕๘/๑๕๔; ๑๘๙/๑๗๗
อปริโยคาหนา	๖๐/๑๒๘	อพฺภิกาสา	๑๘๒/๑๗๓; ๑๙๘/๑๘๔
อปริเสสา	๑๑/๑๑๔	อพฺภิกาสิกขา	๑๑/๑๑๕; ๒๐๐/๑๘๕
อปริหานมฺโม	๖/๑๑๙; ๗/๑๐๖	อพฺภิกาโส	๑๗๗/๑๗๑
อปลาสี	๘/๑๖๕; ๖๘/๑๒๙	อพฺยาปนฺนจิตฺโต	๑๓๘/๑๕๐; ๑๘๒/๑๗๓; ๑๙๘/๑๘๔
อพายํ	๑๖๘/๑๖๕	อพฺยาเสกฺขํ	๑๘๑/๑๗๓
อนิลาปนทา	๗๙/๑๓๒	อพฺรหฺมจารี	๙๑/๑๓๔; ๑๒๔/๑๔๕
อปปุกฺโข	๑๑๖/๑๔๓	อภพฺพาคมนโน	๗/๑๐๖; ๑๒/๑๒๐
อปปฏิกุลกาหิตา	๗๕/๑๓๑	อภฺยปรโต	๗/๑๐๖; ๑๑/๑๒๐
อปปฏินิสฺสํโก	๔๘/๑๒๕	อภิกฺกนํ	๑๕๙/๑๕๖
อปปฏิสงฺขา	๕๘/๑๒๘	อภิชฺฌาโทมนสฺสา	๕๗/๑๒๗; ๗๗/๑๓๑; ๑๘๑/๑๗๓
อปปฏิสฺสวทา	๕๕/๑๒๗	อภิชฺฌาตุ	๑๓๖/๑๔๙
อปปุทฺถํ	๓๖/๑๒๓	อภินฺญา	๙๑/๑๓๔
อปปนฺนปानโกชเน	๑๖๘/๑๖๔	อภินฺนนาเมติ	๑๘๕/๑๗๕
อปปเมยฺโย	๙/๑๑๐; ๑๒๐/๑๔๔	อภินิปรชฺชติ	๑๘๗/๑๘๓
อปปวชฺโส	๑๔๖/๑๕๑	อภินิพฺพุตฺตติ	๑๖๗/๑๖๘
อปปสาทนีเย	๑๐/๑๑๒; ๑๖๔/๑๖๑; ๑๖๕/๑๖๒	อภินิสฺสํทติ	๑๘๗/๑๘๓
อปปสาทํ	๑๐/๑๑๒	อภินิโต	๙๘/๑๓๗
อปปสวชฺโซ	๑๐/๑๑๑	อภิสมฺพชฺฌติ	๑๒/๑๑๖; ๒๒/๑๒๑; ๒๐๒/๑๘๖; ๒๐๘/๑๙๐

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
อภะชั	๑๐๓/๑๓๘	อวณณ	๑๐/๑๑๒
อมกัษี	๘/๑๐๙; ๖๗/๑๒๙	อวณณารหุส	๑๐/๑๑๒; ๑๖๔/๑๖๑;
อมจุณรี	๘/๑๐๙; ๗๐/๑๓๐		๑๖๕/๑๖๒
อมกุกณณ	๘/๑๐๘; ๕๘/๑๒๘	อวเสสา	๑๔/๑๒๐
อมายาวิ	๘/๑๐๙; ๗๒/๑๓๐	อวสสุโต	๙๑/๑๓๔
อมุส	๑๗๘/๑๗๑	อวิชชา	๙๔/๑๒๕
อมพานิ	๑๕๙/๑๕๕	อวิชชาปริยฎจัน	๖๐/๑๒๘
อมพูปมา	๑๐/๑๑๒	อวิชชาลึงกี	๖๐/๑๒๘
อโยนิโส	๕๘/๑๒๘	อวิชชาสวาปี	๑๘๕/๑๗๕; ๑๙๘/๑๘๔
อระณณกั	๑๙๖/๑๘๒; ๑๙๗/๑๘๓	อวินิปาครมโม	๓๑/๑๒๒; ๓๓/๑๒๓;
อระกุกผลสจุณิกิริยาย	๗/๑๐๘;		๑๙๐/๑๗๘; ๒๐๓/๑๘๘
	๔๔/๑๒๕; ๒๐๗/๑๙๐	อวิปจันนีกสาตก	๗๕/๑๓๑
อระหา	๗/๑๐๘; ๑๑๒/๑๔๑;	อวิสวาทโก	๑๗๘/๑๗๑
	๑๒๙/๑๔๗; ๒๐๙/๑๙๒	อวิหา	๔๐/๑๒๔
อริยธมมสุส	๑๐/๑๑๙	อวิทราโค	๙/๑๑๐; ๑๑๐/๑๔๑
อริยปุกกลา	๒/๑๑๘; ๑๔/๑๒๐	อสงขารปรินิพพายี	๗/๑๐๗; ๓๘/๑๒๓
อริยมกั	๒๙/๑๒๒; ๓๘/๑๒๔;	อสงคาหนา	๖๐/๑๒๘
	๒๐๘/๑๙๑	อสโจ	๘/๑๐๙; ๗๑/๑๓๐
อริโย	๗/๑๐๗; ๑๘/๑๒๐	อสนนุกุจิกา	๕๘/๑๒๘
อรุกุปมจิตุโต	๙/๑๑๐; ๑๐๑/๑๓๗	อสนปปริโส	๑๐/๑๑๑; ๑๓๒/๑๔๘
อรุปราโก	๔๔/๑๒๕	อสมยวิมุตโต	๒/๑๑๘; ๗/๑๐๖
อรุปสทกทาน	๗/๑๑๙	อสมปชณณ	๖๐/๑๒๘
อรุกุชชปณโณ	๙/๑๑๐; ๑๐๗/๑๓๙	อสมปชาโน	๘/๑๐๘
อรุกกนุติ	๑๐/๑๑๙	อสรณตา	๕๙/๑๒๘
อวชานาติ	๑๑/๑๑๕; ๑๙๒/๑๘๐	อสวโร	๕๗/๑๒๗

ปทานุภุโก	ปพเพ/อชฺเฏ	ปทานุภุโก	ปพเพ/อชฺเฏ
อสุจิ	๕๑/๑๓๔; ๑๒๔/๑๔๕	อามิสกัญจิกขุเหตุ	๙๙/๑๓๗
อสุโรโป	๔๕/๑๒๕; ๖๕/๑๒๙	อายตนปณณทติ	๓/๑๐๕
อเสกฺโข	๗/๑๐๗; ๑๙/๑๒๐	อายนาน	๓/๑๐๕
อสุสทฺธา	๑๒/๑๒๐; ๕๖/๑๒๗	อายุปปมาณ	๓๖/๑๒๓
อสุสมุข	๑๗๖/๑๗๐	อารณิก	๑๑/๑๑๕; ๒๐๐/๑๘๕
อิทธิโก	๘/๑๐๘; ๕๓/๑๒๖	อารภ	๑๑/๑๑๔
[อา]		อามุข	๑๙๑/๑๗๙
อาภินณ	๑๐๘/๑๔๐	อาราจรี	๑๗๘/๑๗๑
อาคทวิโส	๑๖๓/๑๖๐	อาโรห	๑๗๑/๑๖๗
อาจามภุโข	๑๗๔/๑๖๙	อาโลกสณณ	๑๘๒/๑๗๓; ๑๙๘/๑๘๔
อาชีโว	๑๖๗/๑๖๔	อาโลกิเต	๑๘๒/๑๗๓
อาคาปนปริทาปนนานุโยคมณฺยุทฺโต	๑๗๔/๑๖๙	อาวาสสมจฺญวีย	๕๐/๑๒๖
อาทิกถฺยณ	๑๐๗/๑๓๙; ๑๗๗/๑๗๑	อาสนปฏิกฺขิตฺโต	๑๗๔/๑๖๙
อาเรยฺยมุโข	๑๑/๑๑๕; ๑๙๒/๑๘๐	อาสนา	๑๐๙/๑๔๑
อาณนฺตริกา	๑๔/๑๒๐	อาสนวิโรธคามินี	๑๘๕/๑๗๕; ๑๙๘/๑๘๔
อาเนชฺชปฺปทฺธา	๑๘๓/๑๗๔; ๑๙๘/๑๘๔	อาสวปริยาทาน	๑๖/๑๒๐
อาปชฺชติ	๕๗/๑๒๗; ๗๗/๑๓๑; ๑๘๑/๑๗๓	อาสวสมุทโย	๑๙๘/๑๘๔
อาพาธา	๙๔/๑๓๕	อาสวา	๑/๑๑๘; ๘/๑๐๙; ๒๔/๑๒๑; ๘๗/๑๓๓; ๙๕/๑๓๖; ๒๐๘/๑๙๐
อามกธวณปฏิกฺกหนา	๑๗๙/๑๗๒	อาสวาน	๙๓/๑๓๔; ๑๒๐/๑๔๔
อามกมฺสปฏิกฺกหนา	๑๗๙/๑๗๒	อาสโธ	๙/๑๐๙; ๙๒/๑๓๔
อามวณฺณิ	๑๕๙/๑๕๕	อาสวีส	๑๖๓/๑๖๐
อาม	๑๕๙/๑๕๕	อาสวีสฺปมา	๑๐/๑๑๒
		อาหาเรติ	๕๘/๑๒๘; ๗๘/๑๓๒; ๑๗๔/๑๖๙

ปทานุกรกโม	ปทพ/องก	ปทานุกรกโม	ปทพ/องก
[อ]		อุณณทุณณโต	๑๖๙/๑๖๖
อิติวุตตกัม	๑๕๘/๑๕๔; ๑๘๙/๑๗๗	อุณณโตณโต	๑๐/๑๑๓; ๑๖๙/๑๖๖
อิติวุตทปสาโท	๑๙๒/๑๘๐	อุตตะทาโน	๑๖๑/๑๕๘
อิติวุตทภคตี	๑๙๒/๑๘๐	อุทกรหทา	๑๖๑/๑๕๘
อิติวุตทกัม	๑๒/๑๑๖; ๒๐๒/๑๘๗	อุทกรหทูปมา	๑๐/๑๑๒
อิติวุ	๑๙๕/๑๘๒	อุทกเลขูปโม	๙/๑๑๐; ๑๑๕/๑๔๑
อิติวุกุมารีปฏิกฤษณา	๑๗๙/๑๗๒	อุทกูปมา	๑๓/๑๑๖
อินทวียปณตติ	๖/๑๐๖	อุทโกโรหนานุโยกมนุยุทโต	๑๗๔/๑๖๙
อินทวียสวเรน	๑๘๑/๑๗๓	อุทปาที	๑๘๓/๑๗๔
อิติวินทวีย	๖/๑๐๖	อุทานัน	๑๕๘/๑๕๔; ๑๘๙/๑๗๗
อิสสุสา	๔๙/๑๒๖; ๖๙/๑๓๐	อุทาหฏเวลาย	๑๔๘/๑๕๒
อิสสุกั	๘/๑๐๘; ๔๙/๑๒๖	อุทิสส	๑๗๔/๑๖๙
[อุ]		อุทเทสโต	๑๕๐/๑๕๒
อุกโกฏนาวณจณิกิตติสาจิโยกา	๑๗๙/๑๗๒	อุทฐจกุกุกจัม	๑๘๒/๑๗๓; ๑๘๘/๑๘๔
อุกขลุปริมชชนัน	๑๑๖/๑๔๒	อุทฐจัม	๔๔/๑๒๕
อุกขมฏิตถณ	๑๐/๑๑๑; ๑๔๘/๑๕๒	อุทฐโสโต	๔๐/๑๒๔
อุจจารปัสสาวกมเม	๑๘๒/๑๗๓	อุทฐโสโตอกนิฏฐคามี	๗/๑๐๘
อุจจาตยณมหาตยนา	๑๗๙/๑๗๒	อุณนโพ	๑๑๘/๑๑๔
อุจจนกปณโณ	๙/๑๑๐; ๑๐๘/๑๔๐	อุปกุกิเลเส	๑๘๓/๑๗๔; ๑๘๘/๑๘๔
อุจเฉทวาโท	๑๓๑/๑๔๘	อุปกุจกัม	๙๔/๑๓๕
อุชชกขมทิ	๑๙๖/๑๘๓	อุปกุจิสสตี	๘/๑๐๙; ๗๙/๑๓๒
อุฏฐานผลุปชีวี	๑๐/๑๑๓; ๑๖๗/๑๖๓	อุปกุจิส	๑๗๔/๑๖๙
อุททายุนเวลา	๑๗/๑๒๐	อุปทิสทา	๑๐/๑๑๒; ๑๖๔/๑๖๑; ๑๖๕/๑๖๒
อุททาเยหุຍ	๑๗/๑๒๐	อุปนยุนา	๔๖/๑๒๕

ปทานกุกโฆ	ปพเพ/อญเก	ปทานกุกโฆ	ปพเพ/อญเก
อุปนยหิตกุกติ	๖๖/๑๒๙	เอกนตกาพเกหิ	๒๐๒/๑๘๗
อุปนาคี	๘/๑๐๘; ๔๖/๑๒๕	เอกพีชี	๗/๑๐๗; ๓๓/๑๒๓
อุปริฎฐิमानิ	๓๗/๑๒๓	เอกภทฺติโก	๑๗๙/๑๗๒
อุปวาทกา	๑๘๔/๑๗๕	เอกการิโก	๑๗๔/๑๖๙
อุปหจ	๓๗/๑๒๓	เอกาโลปีโก	๑๗๔/๑๖๙
อุปหจปรินิพพายี	๗/๑๐๗; ๓๗/๑๒๓	เอกาสนิกา	๑๑/๑๑๕; ๒๐๐/๑๘๕
อุปายาสพหุโล	๑๐๑/๑๓๘; ๑๒๕/๑๔๖	เอโกทิภาว	๑๘๓/๑๗๔
อุเปกขโก	๑๘๓/๑๗๔	เอวโคทฺโต	๑๘๓/๑๗๔
อุเปกขินทริย	๖/๑๐๖	เอวสุทฺทกฺขปฏิสเวท	๑๘๓/๑๗๔
อุปปณเทติ	๑๙๖/๑๘๓	เอหิภทฺทนฺติโก	๑๗๔/๑๖๘
อุพเพชิตา	๑๖๒/๑๕๙	เอพกมนฺตร	๑๗๔/๑๖๙
อุพภฏจโกปี	๑๗๔/๑๖๙	เอพา	๑๒/๑๒๐
อุภโตภาควิมุทฺโต	๗/๑๐๗; ๑๓/๑๑๗; ๒๔/๑๒๑; ๒๐๔/๑๘๙; ๒๐๘/๑๙๐	[โ]	
อุมมาทา	๑๙๙/๑๘๕		
อุมุขชฺชติ	๒๐๓/๑๘๗	โอโกฏิโก	๑๖๘/๑๖๕
อุฏฺฐกปฺกฺขมฺปิ	๑๗๔/๑๖๙	โอกฺกมฺติ	๙๔/๑๓๖
อุฏฺฐปฺติ	๑๙๖/๑๘๓	โอณฺตฺตฺตฺต	๑๐/๑๑๓; ๑๖๙/๑๖๖
อุสสา	๑๗๖/๑๗๐	โอณฺตฺตฺต	๑๐/๑๑๓; ๑๖๙/๑๖๖
อุสฺสยิตกุกติ	๔๙/๑๒๖; ๖๙/๑๓๐	โอตริทฺ	๑๙๕/๑๘๒
อุสฺสาทน	๑๙๓/๑๘๑; ๑๙๖/๑๘๒; ๑๙๗/๑๘๓	โอตฺตปโป	๒๐๓/๑๘๗
อุสฺสารถน	๑๙๖/๑๘๒	โอตฺตปโปตพเพน	๕๔/๑๒๗
[เอ]		โอตฺตปโป	๘/๑๐๙; ๗๔/๑๓๑
		โอปปาติกา	๘๒/๑๓๓
เอกกุกฺกิตฺโต	๑๑๙/๑๔๔	โอปปาติโก	๓๕/๑๒๓; ๔๐/๑๒๔;
เอกจกฺข	๙/๑๑๐; ๑๐๕/๑๓๙	โอรพฺภิโก	๑๘๘/๑๗๗; ๒๐๓/๑๘๙
			๑๗๕/๑๖๙

ปทานุกรกโม	ปทุเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปทุเพ/องเก
โอรฆภากิยานั	๓๕/๑๒๓; ๓๕/๑๒๔; ๑๘๘/๑๗๗; ๒๐๓/๑๘๘	กฤษณสมปวงโก	๑๒๑/๑๔๖
	[ก]	กฤษณโณ	๑๐/๑๑๑
กฤษพพา	๕๑/๑๒๖	กฤษพพาโท	๑๒๔/๑๔๕
กฤษพิยั	๗๑/๑๓๐	กฤษพพาโท	๕๑/๑๓๔
กฤษฏกฏจกตา	๕๐/๑๒๖; ๗๐/๑๓๐	กสิรวุทธิเก	๑๖๘/๑๖๔
กฤษาย	๑๐๑/๑๓๘	กโพนัฆา	๑๗๔/๑๖๕
กฤษภุโข	๑๗๔/๑๖๕	กาโณ	๑๖๘/๑๖๕
กฤษฏการปสสยโกปี	๑๗๔/๑๖๕	การวากพยาปาทา	๔๒/๑๒๔
กฤษฏมาโน	๑๗๖/๑๗๐	การาสวาปี	๑๘๕/๑๗๕; ๑๘๘/๑๘๔
กฤษณสุขา	๑๐๐/๑๓๗	การเมสุมิจนาจารา	๑๓๙/๑๕๐
กฤษณสุกสปปฎิกากโ	๑๐๔/๑๓๘; ๑๙๒/๑๘๐	การเมสุมิจนาจาริ	๑๓๓/๑๔๘
กฤษทา	๑๕๘/๑๕๕	การกมเมน	๑๔๔/๑๕๑
กฤษริยั	๕๐/๑๒๖	การธาตุ	๔/๑๐๕
กฤษุ	๑๘๒/๑๗๓; ๑๘๘/๑๘๔	การปริหาริเกน	๑๘๐/๑๗๒
กฤษโป	๑๗/๑๒๐	การวิณณณธาตุ	๔/๑๐๕
กฤษมนัเย	๑๘๘/๑๘๔	การสทธิ	๗/๑๐๗; ๙/๑๑๐; ๑๓/๑๑๗; ๒๖/๑๒๑; ๕๕/๑๓๖; ๒๐๕/๑๘๙; ๒๐๘/๑๙๑
กฤษมวารณน	๙๒/๑๒๐	การยายทนั	๓/๑๐๕
กฤษวิกฤษา	๑๗๙/๑๗๒	การิกวากสิโก	๖๑/๑๒๘
กฤษณั	๑๘๘/๑๘๔	การินทริยั	๖/๑๐๖
กฤษณธรมโม	๑๐/๑๑๑; ๘๙/๑๓๔; ๑๗๑/๑๔๓	การิ	๙/๑๑๑; ๑๒๘/๑๔๗
กฤษณณมิทโท	๘/๑๐๙; ๗๖/๑๓๑	การิกิริยั	๓๗/๑๒๓
		การณณ	๑๖๖/๑๖๓

ปทานุภกโม	ปหุเห/อจุเก	ปทานุภกโม	ปหุเห/อจุเก
กาลวาทิ	๑๗๘/๑๗๒	เกสภมพมปิ	๑๗๔/๑๖๙
กาสายานิ	๑๗๗/๑๗๑	เกสภมสสุโลจโกปี	๑๗๔/๑๖๙
กาสิกวตฺถุทานิ	๑๑๗/๑๔๓	เกสภมสสุ	๑๗๖/๑๗๐; ๑๗๗/๑๗๑
กาสิกวตฺถุปมา	๙/๑๑๐	โกธโน	๘/๑๐๙
กิตฺติสทฺโท	๑๒๔/๑๔๕	โกโร	๔๕/๑๒๕; ๑๑๓/๑๔๑
กุกกุจฺจายติ	๘๗/๑๓๓	โกโลโกโล	๗/๑๐๗; ๓๒/๑๒๒
กุกกุจฺจายายิตพฺพ	๘๖/๑๓๓		
กุกกุจฺจสฺสกรปฏิกุคฺคหณ	๑๗๙/๑๗๒	[ข]	
กุกฺคิปริหาริเกน	๑๘๐/๑๗๒	ขณฺโฆ	๑๖๘/๑๖๕
กุกฺคิ	๑๑๓/๑๔๑; ๑๖๓/๑๖๐	ขตฺติยมหาสาลกฺกุเล	๑๖๘/๑๖๕
กุกฺคินา	๔๕/๑๒๕	ขตฺติโย	๑๗๖/๑๗๐
กุกฺคิตฺตํ	๔๕/๑๒๕; ๖๕/๑๒๙	ขนฺธปณณตฺติ	๑/๑๐๕
กุกฺคิ	๑๖๘/๑๖๕	ขราชิน	๑๗๖/๑๗๐
กุกฺคิ	๑๐๑/๑๓๘; ๑๒๕/๑๔๖	ขลฺลปจฺจนาภตฺติกา	๑๑/๑๑๕; ๒๐๐/๑๘๕
กุกฺคิ	๓/๑๑๘; ๗/๑๐๖	ชีริ	๑๗๖/๑๗๐; ๒๐๑/๑๘๖
กุกฺคิ	๔/๑๑๘	เชตฺตวตฺถุปฏิกุคฺคหณ	๑๗๙/๑๗๒
กุกฺคิ	๑๙๕/๑๘๒	[ค]	
กุกฺคิ	๑๗๔/๑๖๙	กขฺธิกา	๑๕๗/๑๕๓
กุกฺคิ	๑๐/๑๑๒	กนฺธกรณฺฑาเก	๑๑๗/๑๔๓
กุกฺคิ	๑๐๗/๑๓๘	กนฺธธาตุ	๔/๑๐๕
กุกฺคิ	๖๒/๑๒๙	กนฺธายณฺ	๓/๑๐๕
กุกฺคิ	๑๗๕/๑๗๐	กพฺภินิยา	๑๗๔/๑๖๙
กุกฺคิ	๕๐/๑๒๖	กมฺภีโร	๑๖๑/๑๕๘
กุกฺคิ	๑๗๔/๑๖๙	กมฺภีโรภาโส	๑๖๑/๑๕๘

ปทานุกรกโม	ปทเห/องเก	ปทานุกรกโม	ปทเห/องเก
กวาง	๑๕๙/๑๘๕	ฆานธาทุ	๔/๑๐๕
กหปติปทุโต	๑๗๗/๑๗๑	ฆานวิณญาณธาทุ	๔/๑๐๕
กหปติมหาศาลกเถ	๑๖๘/๑๖๕	ฆานายทนต์	๓/๑๐๕
การ	๑๕๘/๑๕๔	ฆานินทริย	๖/๑๐๖
กามธมมา	๑๗๘/๑๗๑	ฆาสจุณาโท	๑๖๘/๑๖๔
กาเวีย	๑๗๖/๑๗๐	โฆรวิส	๑๖๓/๑๖๐
กิริกุก	๑๘๒/๑๗๓; ๑๕๘/๑๘๔	โฆสปปมาโน	๑๐/๑๑๓; ๑๗๑/๑๖๗
กิลานภท	๕๔/๑๓๕	[จ]	
กิลานภสช	๕๔/๑๓๕		
กิลานูปมา	๙/๑๑๐; ๕๔/๑๓๕	จกชวาทน	๓/๑๐๕
กุกทวารทา	๗๗/๑๓๑	จกชฐาทุ	๔/๑๐๕
กุกทวารโร	๘/๑๐๙	จกชุนทริย	๖/๑๐๖; ๕๗/๑๒๗; ๑๘๑/๑๗๓
กุกทิ	๗๗/๑๓๒	จกชมา	๑๐๒/๑๓๘
กุกฏโป	๑๒๕/๑๔๖	จกชวิณญาณธาทุ	๔/๑๐๕
กุกฎาณ	๙/๑๑๐; ๕๘/๑๓๗	จณฐาลกเถ	๑๖๘/๑๖๗
เกย	๑๕๘/๑๕๔; ๑๘๘/๑๗๗	จณเทิก	๔๕/๑๒๕; ๖๕/๑๒๙
โกฆาตโก	๑๗๕/๑๗๐	จิจุจิกายทิ	๑๒๕/๑๔๖
โกทรู	๗/๑๐๖; ๑๐/๑๑๙	จิฏิจิกายทิ	๑๒๕/๑๔๖
โกปนา	๗๗/๑๓๒	จิตทวิกเขปา	๑๙๙/๑๘๕; ๒๐๑/๑๘๖
โกมยภกไซ	๑๗๔/๑๖๙	จิฐจิกิภา	๑๑๔/๑๔๑
[ข]		จิฐป็นทปาทเสนาสนกิลานปจยภสช	
		ปริกขาร	๑๑๖/๑๔๒; ๑๙๒/๑๘๐
ฆฏโท	๑๖๗/๑๖๔	จิฐฐ	๑๗๒/๑๖๗
ฆฏฐโท	๑๐๑/๑๓๒; ๑๒๕/๑๔๖	จกฐปาทฆาณาย	๑๘๔/๑๗๔
ฆรวาโส	๑๗๗/๑๗๑		

ปหานกุกโม	ปหุเพ/องเก	ปหานกุกโม	ปหุเพ/องเก
เจตนาภพโพ	๗/๑๐๖	ชุหติ	๑๗๖/๑๗๐
เจโตวิมุกติ	๑๑/๑๑๔; ๕๑/๑๓๔; ๒๐๓/๑๘๕	โชติปราชโน	๑๐/๑๑๓; ๑๖๘/๑๖๔
เจโตสมถสฺส	๑๐/๑๑๔; ๑๘๗/๑๗๖	[ณ]	
โจรฆาตโก	๑๗๕/๑๗๐	ฉาติปริวฏฏ	๑๗๗/๑๗๑
โจโร	๑๗๕/๑๗๐	ฉาติมชฺชคโต	๕๘/๑๓๗
[ณ]		[จ]	
ฉทุเทณติ	๑๑๖/๑๔๒	จิตกปปี	๗/๑๐๗; ๑๗/๑๒๐
ฉนุทิกา	๑๓/๑๒๐	จิตตุโต	๑๐/๑๑๔
ฉวทุสฺสทานปี	๑๗๔/๑๖๕	[ค]	
ฉพภินฺนโย	๗/๑๐๗; ๒๑/๑๒๑	ทจฺฉิ	๑๐/๑๑๒
ฉิขฺชนฺท	๑๗๖/๑๗๐	ทณฺฑุลา	๑๐๘/๑๔๐
ฉนทวนรพนฺธวิปราโมสหาโลปสทสาการา	๑๗๕/๑๗๒	ทถากทปเปเวทิกา	๒๗/๑๒๑; ๒๘/๑๒๒; ๒๐๘/๑๙๑
[ช]		ทฏฺฏโม	๑๖๑/๑๕๕; ๑๗๐/๑๖๖
ชาตก	๑๕๘/๑๕๕	ทณฺฑุตา	๓๔/๑๒๓
ชาตรุปฺพรชทปฏิกุทหนา	๑๗๕/๑๗๒	ทณฺฑาวาย	๔๒/๑๔๒
ชาเนยฺย	๑๐๖/๑๓๕	ทปเปตา	๕๐/๑๓๔
ชิกฺขุฉิททโพ	๙/๑๑๐; ๑๒๔/๑๔๕	ทมปราชโน	๑๐/๑๑๓; ๑๖๘/๑๖๔
ชีวหาราตุ	๔/๑๐๕	ทโม	๑๐/๑๑๓
ชีวหายทน	๓/๑๐๕	ทาวทิจฺฉน	๘/๑๑๕
ชีวหาวิณฺณวณฺธาท	๔/๑๐๕	ทิจฺฉภททณฺทโก	๑๗๔/๑๖๕
ชีวหิณฺทวิย	๖/๑๐๖	ทินนภฺทโย	๑๗๔/๑๖๕
ชีวิตปรียาทาน	๑๖/๑๒๐	ทินนวิจิกิจฺฉโน	๑๘๒/๑๗๔; ๑๙๘/๑๘๔
ชีวิตินฺทวิย	๖/๑๐๖	ทินฺโท	๑๓/๑๑๖
		ทิตฺโต	๕๐/๑๓๔
		ทิตฺตายน	๖๒/๑๒๕

ปทานุกรโม	ปท/พ/อ/ง/เก	ปทานุกรโม	ปท/พ/อ/ง/เก
ติตถิยสาวกาน	๑๖๔/๑๖๑	ทาสีทาสปฏิบัติภคณา	๑๗๙/๑๗๒
ทินทุกาลาต	๑๒๕/๑๔๖	ทัญญานุกถิ	๑๑๗/๑๔๓
ติรฎานปี	๑๗๔/๑๖๕	ทัญญิกนทาโร	๖๒/๑๒๕
ตุจโน	๑๖๐/๑๕๗	ทัญญิปปุสโตะ ๗/๑๐๗; ๙/๑๑๐; ๑๔/๑๑๗; ๒๗/๑๒๒; ๒๐๕/๑๘๙; ๒๐๘/๑๙๑	
ตุลาภูฏกัสมุฏฐมานุฎฐาปฏิวิโร	๑๗๙/๑๗๒	ทัญญิวิปทติ	๖๒/๑๒๘
เทจวิริกา	๑๑/๑๑๕; ๒๐๐/๑๘๕	ทัญญิวิปนโน	๘/๑๐๙
เทวีชโย	๗/๑๐๗; ๒๐/๑๒๑	ทัญญิสมปทา	๘๒/๑๓๓
[ถ]		ทัญญิสมปนโน	๘/๑๐๙
ถเน	๑๗๖/๑๗๐	ทินนปาฏิกงขี	๑๗๘/๑๗๑
ถเล	๑๓/๑๑๖	ทินนทาฬิ	๑๗๘/๑๗๑
ถีนมิทุธา	๑๘๒/๑๗๓	ทุกกรการิก	๑๗๒/๑๖๗
ตุโสทก	๑๗๔/๑๖๕	ทุกขนิโรธคามินี	๒๗/๑๒๑; ๒๘/๑๒๒; ๙๖/๑๓๖; ๑๕๘/๑๕๔; ๑๖๐/๑๕๗; ๑๘๕/๑๗๕; ๑๙๘/๑๘๔; ๒๐๘/๑๙๔
เถกโต	๑๓๑/๑๔๘	ทุกขนิโร	๒๗/๑๒๑; ๒๘/๑๒๒; ๑๐๒/๑๓๘
[ท]		ทุกขสจจ	๕/๑๐๕
ทณฺฑาทชฺชิตา	๑๗๖/๑๗๐	ทุกขสมุทโย	๒๗/๑๒๑; ๒๘/๑๒๒; ๙๖/๑๓๖; ๑๕๘/๑๕๔; ๑๙๘/๑๘๔
ทณฺฑามนุสร์	๑๗๔/๑๖๕	ทุกขสมุสสุโส	๑๑๖/๑๔๒
ทททุลภกโช	๑๗๔/๑๖๕	ทุกขสสนทกโร	๑๒/๑๑๖; ๒๐๒/๑๘๗
ทริ	๑๙๙/๑๘๕; ๒๐๑/๑๘๖	ทุกขสสนท	๓๑/๑๒๒; ๓๔/๑๒๓
ทพพา	๑๗๖/๑๗๐	ทุกขินทริย	๖/๑๐๖
ทวาย	๕๘/๑๒๘; ๗๘/๑๓๒	ทุกขวิท	๕๒/๑๒๖; ๑๖๘/๑๖๔
ทวาคาริก	๑๗๔/๑๖๕		
ทวาลอปีโก	๑๗๔/๑๖๕		
ทวิจกข	๙/๑๑๐; ๑๐๖/๑๓๙		
ทพหิภมม	๔๖/๑๒๕; ๖๖/๑๒๙		

ปทานกถโม	ปท/อ/อ	ปทานกถโม	ปท/อ/อ
ทฎฐาธุโก	๑๐๑/๑๓๘	ธมมเทสนา	๕๔/๑๓๖
ทฎฐตปปยา	๘/๑๐๙; ๘๔/๑๓๓	ธมมธาทุ	๔/๑๐๕
ทฎฐทสิโก	๑๖๘/๑๖๕	ธมมปปมาโน	๑๐/๑๑๓; ๑๗๒/๑๖๗
ทฎฐปณณา	๑๒/๑๒๐; ๕๖/๑๒๗	ธมมปปสนโน	๑๐/๑๑๓; ๑๗๒/๑๖๗
ทฎฐปฏิปนนา	๑๖๔/๑๖๑	ธมมวาที	๑๗๘/๑๗๒
ทฎฐเมโย	๙/๑๑๐; ๑๑๙/๑๔๔	ธมมวิจโย	๘๐/๑๓๒
ทฎฐพโจ	๘/๑๐๘; ๕๕/๑๒๗	ธมมวินย	๕๔/๑๓๖
ทฎฐพณโณ	๑๑๖/๑๔๒; ๑๖๘/๑๖๕	ธมมสสุวนาย	๑๐๗/๑๓๙
ทฎฐพลีกรณ	๑๘๓/๑๗๔; ๑๙๘/๑๘๔	ธมมานุธมมปฏิปนโน	๑๘๙/๑๗๘
ทฎฐพลญ	๑๙๗/๑๘๓	ธมมานุสวรี	๗/๑๐๗; ๑๓/๑๑๗; ๒๙/๑๒๒; ๒๐๙/๑๘๙; ๒๐๘/๑๘๑
ทฎฐลภา	๘/๑๐๙	ธมมาภิสมโย	๑๕๐/๑๕๒
ทฎฐสีลา	๕๖/๑๒๗	ธมมายน	๓/๑๐๕
ทฎฐสีโล	๑๗๐/๑๖๖	ธาทุบัญญัติ	๔/๑๐๕
ทฎฐยบพินกมนานโยคา	๑๗๙/๑๗๒	ธารยโต	๑๕๑/๑๕๒
ทฎฐนา	๖๕/๑๒๙		
ทฎฐิตกถ	๔๕/๑๒๕; ๖๕/๑๒๙	[น]	
โทมนสฺสสินุทริย	๖/๑๐๖	นจกิตฺวาทิตฺวีสูกทสฺสนา	๑๗๙/๑๗๒
โทวาสสทา	๕๕/๑๒๗	นานุพฺยวฺชนกฺกาที	๑๘๑/๑๗๓
โทโส	๔๕/๑๒๕	นาภิหฺม	๑๗๔/๑๖๙
[ฐ]		นิกามลาภี	๓/๑๑๘; ๖/๑๑๙
ธชกถ	๑๙๓/๑๘๑; ๑๙๖/๑๘๒, ๑๙๗/๑๘๓	นิกุชฺโซ	๑๐๗/๑๓๙
ธมมกถิกา	๑๐/๑๑๒; ๑๕๖/๑๕๓	นิกฺขิปติ	๘๔/๑๓๓
ธมมจฺจนริย	๕๐/๑๒๖	นิจฺฉาโต	๑๐/๑๑๓
		นิจฺฉา	๑๖/๑๑๗; ๒๐๙/๑๙๒

ปทานุกรกโม	ปทุเพ/อจุเก	ปทานุกรกโม	ปทุเพ/อจุเก
นิฏฐุริยกมมัม	๔๗/๑๒๕; ๖๗/๑๒๕	[ป]	
นิพพุโต	๑๐/๑๑๓		๑๐๘/๑๔๐
นิมกุโค	๒๐๓/๑๘๗	ปฏิกมมทิ	๑๘๐/๑๗๒
นิมนทนัม	๑๗๔/๑๖๕	ปฏิกาวณณิ	๑๕๕/๑๕๕
นิมิตฺตคฺคกาทิ	๕๗/๑๒๗; ๗๗/๑๓๑; ๑๘๑/๑๗๓	ปฏิกัม	๑๕๕/๑๕๖
นิมกุโคว	๑๓/๑๑๖	ปฏิกขหโต	๑๖๘/๑๖๕
นิมฺมุชฺชติ	๒๐๓/๑๘๗	ปฏิกชี	๑๘๐/๑๗๒
นียโต	๗/๑๐๖; ๑๔/๑๒๐	ปฏิกจกฺขาย	๑๙๔/๑๘๑
นิราโส	๙/๑๐๙; ๙๑/๑๓๔	ปฏิกจจฺจาทิ	๑๖๘/๑๖๔
นิรุชฺฌนฺติ	๑๑/๑๑๔; ๑๙๑/๑๗๕	ปฏิกจกสมฺพุทฺโธ	๗/๑๐๗; ๑๕/๑๑๗; ๒๓/๑๒๑; ๒๐๒/๑๘๖
นิโรธสจฺจ	๕/๑๐๕	ปฏิกจนาทิ	๒๗/๑๒๑
นิเสวนา	๕๖/๑๒๗	ปฏิกจกฺขนฺธา	๒/๑๐๕
นิหิตทณฺโท	๑๗๘/๑๗๑	ปฏิกจกฺคฺติโย	๑/๑๐๕
นิหิตสทฺโธ	๑๗๘/๑๗๑	ปฏิกจกเปติ	๑๓๐/๑๔๗
นิวารภกฺโข	๑๗๔/๑๖๕	ปฏิกจกอาโลโก	๘๐/๑๓๒
เนยฺโย	๑๐/๑๑๑; ๑๕๐/๑๕๒	ปฏิกจกภา	๑๒๒/๑๔๕
เนรยิกา	๑๖๗/๑๖๔	ปฏิกจกขณฺธ	๑๒๓/๑๔๕
เนวเสกฺขนาเสกฺโข	๗/๑๐๗	ปฏิกจกปฺพุทฺทกมัม	๒๙/๑๒๒; ๒๐๘/๑๙๑
เนวเสกฺขานาเสกฺขา	๑๙/๑๒๐	ปฏิกจกาทนัม	๘๐/๑๓๒
เนสชฺชิกา	๑๑/๑๑๕; ๒๐๐/๑๘๕	ปฏิกจกวาทิ	๒๙/๑๒๒
เนสทกฺกุเล	๑๖๘/๑๖๔	ปฏิกจกวิมฺมุทฺติ	๑๑/๑๑๔; ๙๑/๑๓๔; ๒๐๓/๑๘๕
เนพา	๑๐๐/๑๓๗	ปฏิกจกวิมฺมุทฺโต	๗/๑๐๗; ๑๓/๑๑๖; ๒๕/๑๒๑; ๒๐๕/๑๘๗

ปทานกถโม	ปทเพ/องเก	ปทานกถโม	ปทเพ/องเก
ปณาสสมุปนโน	๑๗๓/๑๖๗	ปทตฐชัม	๑๗๒/๑๖๗
ปณาสสามณณกทานิ	๑๒๒/๑๔๕	ปทปรโม	๑๐/๑๑๑; ๑๕๑/๑๕๒
ปณวินทริยัม	๖/๑๐๖; ๒๙/๑๒๒	ปยิรุปาสติ	๘๘/๑๓๓
ปฏิการปุกโต	๑๓/๑๑๖; ๒๐๓/๑๘๘	ปยิรุปาสโต	๑๕๐/๑๕๒
ปฏิจจนนทมนนุโต	๙๑/๑๓๔	ปยิรุปาสนุติ	๑๑๖/๑๔๒
ปฏิจจาทนเหตุ	๕๒/๑๒๖; ๗๒/๑๓๐	ปยิรุปาสิตพุโพ	๙/๑๑๐; ๑๒๑/๑๔๔
ปฏิปทา	๑๕๘/๑๕๕	ปรกุกมทิ	๕๒/๑๒๖
ปฏิปนโนโก	๗/๑๐๖; ๑๕/๑๒๐	ปรกวาณโต	๑๖๒/๑๕๙
ปฏิปนโน	๑๐/๑๑๓	ปรโณมนาย	๑๗๑/๑๖๗
ปฏิปสสทฐา	๙๓/๑๓๕	ปรนิมิตตวสทฐิตเทเว	๑๖๗/๑๖๔
ปฏิวโร	๑๓๕/๑๔๙	ปรนุทโป	๑๐/๑๑๓; ๑๗๕/๑๖๙; ๑๗๗/๑๗๐
ปฏิวโรโร	๔๕/๑๒๕	ปรปริทาปนนานุโยกมณฺญุทโต	๑๐/๑๑๓; ๑๗๕/๑๖๙
ปฏิสตถิกขทิ	๑๗๗/๑๗๑	ปรปริต	๑๖๒/๑๕๙
ปฏิสเวติ	๑๙๗/๑๘๓	ปรปัสสนาย	๑๗๑/๑๖๗
ปฏิสทกคามิ	๑๐/๑๑๔; ๑๘๘/๑๗๗	ปรมมรณา	๑๖๘/๑๖๔
ปฏินทขามิ	๗๘/๑๓๒	ปรลภสทกการกรุการมานนนวนทนปฺชนาสุ	๔๙/๑๒๖; ๖๙/๑๓๐
ปรจวีเลชูปโม	๙/๑๑๐; ๑๑๔/๑๔๑	ปรวณฺณนาย	๑๗๑/๑๖๗
ปณทททิ	๕๒/๑๒๖	ปรวณฺณหาริกาย	๑๗๑/๑๖๗
ปณททริมฺมโต	๘/๑๐๙; ๘๙/๑๓๔	ปรหิตาย	๑๐/๑๑๓; ๑๗๓/๑๖๗
ปณทิจจัม	๘๐/๑๓๒	ปรเหตุ	๙๙/๑๓๗
ปทริ	๑๓/๑๑๖; ๒๐๓/๑๘๘	ปรามาโส	๖๒/๑๒๙
ปทริยทิ	๑๒๕/๑๔๖	ปริกขทฺธิยัม	๗๑/๑๓๐
ปทิตถียทิ	๑๐๑/๑๓๘		
ปโตโท	๘๐/๑๓๒		

ปทานุกรโม	ปหฺเพ/องฺเก	ปทานุกรโม	ปหฺเพ/องฺเก
ปริกฺขยา	๓๑/๑๒๒; ๓๖/๑๒๓; ๓๙/๑๒๔	ปฺลาสิ	๘/๑๐๘; ๔๘/๑๒๕
ปริกฺขีณา	๒๕/๑๒๑; ๒๐๔/๑๘๙	ปฺลฺลํ	๑๙๘/๑๘๔
ปริกฺขุหนา	๕๒/๑๒๖; ๗๒/๑๓๐	ปวทฺทมนฺติ	๑๙๑/๑๗๙
ปริจฺจาทนา	๕๒/๑๒๖	ปวทฺทผลโกชี	๑๗๔/๑๖๙
ปริณฺณ	๑๓๐/๑๔๗	ปวทฺทิตี	๑๒๒/๑๔๕
ปริณํ	๑๗๑/๑๖๗	ปเวทฺเทนฺติ	๘๒/๑๓๓
ปรีนิพฺพายี	๓๖/๑๒๓; ๓๙/๑๒๔; ๑๘๘/๑๗๗ ๒๐๓/๑๘๙	ปสทฺทนีเย	๑๐/๑๑๒; ๑๖๕/๑๖๒
ปรีปรีการี	๙/๑๑๐; ๑๒๗/๑๔๗	ปหฺทฺทชาทรปรชเท	๑๖๘/๑๖๕
ปรีปฺเรสฺสามิ	๑๒๓/๑๔๕	ปหฺทฺทธนธฺมเว	๑๖๘/๑๖๕
ปรีภาสฺสยฺยปี	๑๒๕/๑๔๖	ปหฺทฺทวิตฺทูปกรณ	๑๖๘/๑๖๕
ปรียาปฺนาคี	๑๕๘/๑๕๕	ปํสฺกุลิกา	๑๑/๑๑๕; ๒๐๐/๑๘๕
ปรียายภทฺทโกชนานุโยคมนุญฺจโต	๑๗๔/๑๖๙	ปาณาคีปาที	๑๓๒/๑๔๘; ๑๔๑/๑๕๑
ปรีโยทาเต	๑๙๘/๑๘๔	ปาปกา	๑๑/๑๑๔; ๗๗/๑๓๑
ปรีโยสถานกลฺยาณํ	๑๐๗/๑๓๙; ๑๗๗/๑๗๑	ปาปกิริยา	๕๒/๑๒๖; ๗๒/๑๓๐
ปรีสฺสกุโ	๙๘/๑๓๗	ปาปธฺมโม	๑๐/๑๑๑; ๘๘/๑๓๓; ๑๔๐/๑๕๐; ๑๗๐/๑๖๖
ปรีสฺสโจ	๕๑/๑๒๖	ปาปมิกฺโข	๘/๑๐๘; ๕๖/๑๒๗
ปรีสา	๑๕๖/๑๕๓	ปาปสมฺปวงฺโก	๑๒๔/๑๔๕
ปรีโสเรทฺธิ	๑๘๒/๑๗๓	ปาปสหาโย	๑๒๔/๑๔๕
ปรีทานธฺมโม	๕/๑๑๙; ๗/๑๐๖	ปาปิจฺจโน	๑๙๙/๑๘๕; ๒๐๑/๑๘๖
ปรีทาเยยฺย	๕/๑๑๙	ปาโป	๑๐/๑๑๑
ปรีทิสฺสทฺถายา	๑๗๖/๑๗๐	ปาโมกฺโข	๑๙๙/๑๘๕; ๒๐๑/๑๘๑
ปฺลาตปฺญชฺ	๑๘๒/๑๗๓; ๑๙๘/๑๘๔	ปายมานาย	๑๗๔/๑๖๙
ปฺลาสายิตฺทกํ	๔๘/๑๒๕	ปารกฺโข	๑๐/๑๑๔
		ปารงฺกโข	๒๐๓/๑๘๙

ปทานุทฺทโม	ปทฺเท/อฏฺเฐ	ปทานุทฺทโม	ปทฺเท/อฏฺเฐ
ปาริภุชทฺธิยํ	๕๑/๑๒๖	ปุพฺพเพณิवासานุสฺสทฺธิฆานาย	๑๘๓/๑๗๔
ปาริปุรี	๑๗๑/๑๖๗	ปฺริสทฺหมมฺมสารถิ	๑๗๗/๑๗๑
ปาสาณเลชฺฐปโม	๙/๑๑๐; ๑๑๓/๑๔๑	ปฺริสทฺนฺตรกทาย	๑๗๔/๑๖๙
ปาสาโณ	๑๐๓/๑๓๙	ปฺริสฺสินฺทฺริยํ	๖/๑๐๖
ปาสาทิกํ	๑๕๙/๑๕๖; ๑๖๐/๑๕๗	ปฺโรทฺธิเตน	๑๗๖/๑๗๐
ปิณฺณวาทกฺกโฆ	๑๗๔/๑๖๙	ปฺรคฺมชฺฌกฺโข	๙๙/๑๓๗
ปิณฺณปาทปฏิกฺกนฺโท	๑๘๒/๑๗๓	ปฺรูโร	๑๖๐/๑๕๗
ปิณฺณปาติกา	๑๑/๑๑๕	โปตฺตกา	๑๑๖/๑๔๒
ปิณฺณปาติโก	๑๙๙/๑๘๕	โปตฺตกุปฺมา	๙/๑๑๐
ปิลาปนทา	๕๙/๑๒๘	โปรี	๑๐๐/๑๓๗
ปิสุณฺวาโจ	๑๓๖/๑๔๙	[ผ]	
ปิสุณฺนาย	๑๓๙/๑๕๐		
ปิหิโต	๑๖๐/๑๕๗		
ปิหิสฺซํ	๑๙๙/๑๘๔		
ปุกฺกสฺสกุเล	๑๖๘/๑๖๔	ผรุสฺวาโจ	๑๓๖/๑๔๙
ปุกฺกอลปณฺณทฺธิ	๗/๑๐๖	ผรุสฺสาย	๑๓๙/๑๕๐
ปุกฺกโล	๙/๑๑๐; ๑๑/๑๑๔; ๒๑/๑๒๑; ๓๒/๑๒๒; ๔๙/๑๒๖; ๑๐๙/๑๔๐	ผรุสฺเสนปี	๑๑๕/๑๔๒
ปฺณณผลฺลปฺชีวี	๑๐/๑๑๓; ๑๖๗/๑๖๓	ผลฺลกจิรมฺปิ	๑๗๔/๑๖๙
ปฺญฺโจ	๑๕๓/๑๕๒	ผลฺลสมฺมกฺกิโน	๑๔/๑๑๗; ๑๕/๑๒๐; ๒๐๗/๑๙๐
ปฺนฺตฺตฺชนโน	๗/๑๐๖; ๙/๑๑๙	ผเลฏฺฐิจิทา	๑๕/๑๒๐
ปฺนฺตฺตปณฺโณ	๙/๑๑๐; ๑๐๙/๑๔๐	ผเลฏฺฐิจิโต	๗/๑๐๖; ๒๕/๑๒๒
ปฺนฺตฺตภาณิ	๙/๑๑๐; ๙๙/๑๓๗	ผาที	๑๐๔/๑๓๘
ปฺนฺตฺตพการิ	๘๓/๑๓๓	ผาสฺ	๑๒๒/๑๔๕
ปฺนฺตฺตเพณิวาสํ	๑๘๓/๑๗๔	ผาสฺวิหาโร	๗๘/๑๓๒
		ผกฺกุ	๑๗๐/๑๖๖
		ผกฺกุปฺริหาโร	๑๗๐/๑๖๖

ปทานุกรกโม	ปพเพ/อจก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/อจก
โผฏฐัพพธากุ	๔/๑๐๕	[ก]	
โผฏฐัพพ	๕๗/๑๒๗; ๗๗/๑๓๑; ๑๘๑/๑๗๓	ภขนา	๕๖/๑๒๗
โผฏฐัพพายทาน	๓/๑๐๕	ภขิตัพโพ	๙/๑๑๐; ๑๒๑/๑๔๔
[พ]		ภคิ	๗๖/๑๓๑
พทรา	๑๐๘/๑๔๐	ภพพาคมนโน	๗/๑๐๖
พนธนาการโก	๑๗๕/๑๗๐	ภยทชชิตา	๑๗๖/๑๗๐
พญาปชชติ	๑๒๕/๑๔๖; ๑๙๗/๑๘๓	ภยปรโต	๗/๑๐๖; ๑๑/๑๑๙
พญาปชชนา	๔๕/๑๒๕	ภวาสวาปี	๑๘๕/๑๗๕; ๑๙๘/๑๘๔
พญาปนนจิตโต	๑๓๖/๑๔๙	ภาเวติ	๓๐/๑๒๒
พญาปาทปโทสา	๑๘๒/๑๗๓; ๑๙๘/๑๘๔	ภุชชमानน	๑๗๔/๑๖๙
พรุหมจริย	๑๐๗/๑๓๙; ๑๗๗/๑๗๑; ๑๙๔/๑๘๑; ๑๙๘/๑๘๔	ภุทวาทิ	๑๗๘/๑๗๒
พรุหมจริยานุกุทาย	๗๘/๑๓๒	ภูรี	๘๐/๑๓๒
พรุหมจาริปฏิญโย	๙๑/๑๓๔	ภสชชานิ	๙๔/๑๓๕
พรุหมจารี	๑๗๘/๑๗๑	ภอกกขันธ์	๑๗๗/๑๗๑
พรุหมกุเทน	๑๐/๑๑๓	[ม]	
พราหมณมหาสาตกุล	๑๖๘/๑๖๕	มกชิกกา	๑๗๔/๑๖๙
พลิตพททา	๑๖๒/๑๕๙	มกชี	๘/๑๐๘; ๔๗/๑๒๕
พลิตพทรูปมา	๑๐/๑๑๒	มกคสจจ	๕/๑๐๕
พทวาพาโร	๑๖๘/๑๖๕	มกคสมงกิโน	๑๔/๑๑๗; ๑๕/๑๒๐; ๒๐๗/๑๙๐
พทิตุทธาสนโยชโน	๘/๑๐๙; ๖๔/๑๒๙	มจณมากโก	๑๗๕/๑๖๙
พทชนมนนาปา	๑๐๐/๑๓๗	มจณรายิตกุก	๕๐/๑๒๖; ๗๐/๑๓๐
พทสสุโต	๑๐/๑๑๔	มจณริโน	๕๖/๑๒๗
พีชคามภูกคามสมารมภา	๑๗๙/๑๗๒	มจณรี	๘/๑๐๘; ๕๐/๑๒๖

ปทานกฤโ	ปหฺเพ/อจุเก	ปทานกฤโ	ปหฺเพ/อจุเก
มจฺฉิ	๑๗๔/๑๖๕	มานุสํ	๓๓/๑๒๓
มชฺฌกถยาณํ	๑๐๗/๑๓๕; ๑๗๗/๑๗๑	มาโน	๔๔/๑๒๕
มณฺฑนายน	๕๘/๑๒๘; ๗๘/๑๓๒	มายา	๕๒/๑๒๖
มตฺตญญูตา	๗๘/๑๓๒	มายาวิทา	๗๒/๑๓๐
มตฺตญญู	๘/๑๐๕	มายาวิ	๘/๑๐๘; ๕๒/๑๒๖
มตฺตโส	๑๒๘/๑๔๗	มาลาคนฺธวิเลปนธารณมณฺฑนวิภูสนภูจฺจนา	
มทาย	๕๘/๑๒๘; ๗๘/๑๓๒		๑๗๙/๑๗๒
มรฺฐภาณิ	๙/๑๑๐; ๑๐๐/๑๓๗	มาลาคนฺธวิเลปนสฺส	๑๖๘/๑๖๕
มนสา	๑๖๘/๑๖๕	มิกฺวิสาณเน	๑๗๖/๑๗๐
มนสิกโรทิ	๑๐๙/๑๔๑	มิจฺฉนาทิจฺฉิ	๑๔๐/๑๕๐; ๑๔๑/๑๕๑
มนายทณํ	๓/๑๐๕	มิจฺฉนาทิจฺฉิกมมสสมาทนา	๑๘๔/๑๗๕
มนินฺทริย	๑/๑๐๖; ๕๗/๑๒๗; ๗๗/๑๓๑; ๑๘๑/๑๗๓	มิจฺฉนาทิจฺฉิกา	๑๔/๑๒๐
มโนธาทุ	๔/๑๐๕	มิจฺฉนาปฏิปนฺนา	๑๖๔/๑๖๑
มโนวิญญานธาทุ	๔/๑๐๕	มิจฺฉนาปโต	๖๒/๑๒๙
มนฺทททา	๑๙๙/๑๘๕	มฺภูจฺจสจฺจ	๕๙/๑๒๘
มนฺโท	๑๑/๑๑๕	มฺภูจฺจสสฺส	๘/๑๐๘
มสณฺณานิปี	๑๗๔/๑๖๕	มฺตฺตปฏิกฺขาโน	๑๕๒/๑๕๒; ๑๕๕/๑๕๓
มหานิสฺสํ	๑๑๖/๑๔๒	มฺตฺตาทาโร	๑๗๔/๑๖๘
มหาโกเก	๑๖๘/๑๖๕	มฺตฺตาทิสฺสโต	๑๗๖/๑๗๐
มเหสี	๑๗๖/๑๗๐	มฺสฺสทมนฺตรํ	๑๗๔/๑๖๙
มัสสิ	๑๗๔/๑๖๕	มฺสฺสวาทา	๙๙/๑๓๗; ๑๓๔/๑๔๙;
มากวิโก	๑๗๕/๑๖๕		๑๓๙/๑๕๐
มากุทโ	๑๙๖/๑๘๒; ๑๙๗/๑๘๓	มฺสฺสวาที	๙๘/๑๓๗
		มฺสฺสิกา	๑๕๘/๑๕๔

ปทานุกรกโม	ปหฺเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปหฺเพ/องฺเก
มฺฐิกูปมา	๑๐/๑๑๒	[ร]	
เมถุนํ	๑๙๗/๑๘๓	รชฺคํ ๑๙๓/๑๘๑; ๑๙๖/๑๘๒; ๑๙๗/๑๘๓	
โมทกา	๑๐๘/๑๔๐	รชาปโถ	๑๗๗/๑๗๑
โมมฺหฺตฺตา	๑๙๙/๑๘๕	รตนปฺลิเวจฺนํ	๑๑๗/๑๔๓
โมมฺโห	๑๑/๑๑๕; ๑๙๒/๑๘๐	รตฺตฺนุชการทมิสย	๑๐๒/๑๓๘
โมโห	๑๘๖/๑๗๖	รตฺตฺนุปรโถ	๑๗๙/๑๗๒
[ย]		รตฺการกฺเ	๑๖๘/๑๖๔
ยณฺณตฺถาย	๑๗๖/๑๗๐	รตฺธาตฺ	๔/๑๐๕
ยตฺถิจจกํ	๔/๑๑๘; ๗/๑๑๙	รตฺยตฺนํ	๓/๑๐๕
ยตฺวาธิกรณเมณํ	๑๘๑/๑๗๓	รคทิสโมหานํ	๓๔/๑๒๓; ๒๐๓/๑๘๘
ยถาภูทํ ๒๗/๑๒๑; ๒๘/๑๒๒; ๙๖/๑๓๖;		ราชกฺลฺมชฺคทโ	๙๘/๑๓๗
๑๐๒/๑๓๘; ๑๕๘/๑๕๕; ๒๐๘/๑๙๑		รฺกฺชฺมฺลคทํ	๑๙๖/๑๘๒; ๑๙๗/๑๘๓
ยถาสนฺตติกา	๑๑/๑๑๕; ๑๙๙/๑๘๕	รฺกฺชฺมฺลํ	๑๘๒/๑๗๓
ยทิจจกํ	๔/๑๑๘; ๗/๑๑๙	รฺกฺชฺมฺลิกา	๑๑/๑๑๕; ๒๐๐/๑๘๕
ยาเปติ	๑๗๖/๑๗๐	รฺกฺชฺมฺปมา	๑๐/๑๑๓; ๑๗๐/๑๖๖
ยาวทิจจกํ	๔/๑๑๘; ๗/๑๑๙	รฺกฺชฺนโร	๒/๑๐๕
ยิฏฺจํ	๖๒/๑๒๘; ๘๒/๑๓๓	รฺกฺชฺธาตฺ	๔/๑๐๕
ยฺกฺกคาโ	๔๘/๑๒๕; ๖๘/๑๓๐	รฺกฺชฺปมาโณ	๑๐/๑๑๓; ๑๗๑/๑๖๗
ยฺกฺกทปฺปิกานो	๑๐/๑๑๑; ๑๕๒/๑๕๒; ๑๕๕/๑๕๓	รฺกฺชฺปสนโน	๑๐/๑๑๓; ๑๗๑/๑๖๗
ยฺกฺกทฺถาย	๑๗๖/๑๗๐	รฺกฺชฺรคอรฺกฺชฺรคามาณอฺกฺชฺจจวิชฺชย	๔๔/๑๒๕
โยธาชีวา	๑๙๓/๑๘๐	รฺกฺชฺราโ	๔๔/๑๒๕
โยธาชีวปมา	๑๑/๑๑๕	รฺกฺชฺสทฺททานํ	๖/๑๑๙
โยธาชีโว	๑๙๘/๑๘๕; ๑๙๗/๑๘๓	รฺกฺชฺพายตฺนํ	๓/๑๐๕
		รฺกฺชฺปาวจรสมาปฺตฺติยา	๑๓๐/๑๔๗

ปทานุกรโม	ปพเพ/ลจก	ปทานุกรโม	ปพเพ/ลจก
[ด]		วณฺณิโก	๒๐๑/๑๘๖
ลชฺช	๑๗๘/๑๗๑	วนปญฺโญ	๑๘๒/๑๗๓; ๑๘๘/๑๘๔
ลาภมจฺจนวียํ	๕๐/๑๒๖	วนมุลผลาหาโร	๑๗๔/๑๖๙
ลาภี	๑๐/๑๑๔; ๑๖๘/๑๖๔	วลาหกา	๑๕๗/๑๕๓
ลชฺชชติ	๑๑๔/๑๔๑	วลาหกุปฺมา	๑๐/๑๑๒
ลชฺชโท	๑๗๕/๑๖๙	วสิทา	๑๕๘/๑๕๕
ลชฺชปฺปมาโน	๑๐/๑๑๓; ๑๗๒/๑๖๗	วสิภาว	๑๕/๑๑๖; ๒๓/๑๒๑;
ลชฺชปฺปสนฺโน	๑๐/๑๑๓; ๑๗๒/๑๖๗		๒๐๒/๑๘๖; ๒๐๘/๑๙๐
ลชฺชนฺท	๑๗๖/๑๗๐	วสฺสิตา	๑๕๗/๑๕๓
เลขา	๑๑๒/๑๔๑	วากจิร์มปิ	๑๗๔/๑๖๙
โลกวิทู	๑๗๗/๑๗๑	วาจา	๑๗๘/๑๗๒
โลกุตฺตรมกฺกสฺส	๑๘๗/๑๗๖	วายมโท	๑๖๗/๑๖๔
โลโล	๑๑/๑๑๕; ๑๙๒/๑๘๐	วาทกมฺพลมฺปิ	๑๗๔/๑๖๙
[ว]		วิกาลโกชนา	๑๗๙/๑๗๒
วจิกมฺเมน	๑๔๖/๑๕๑	วิกิณฺณวาโจ	๑๘๘/๑๔๔
วจฺจโก	๑๗๖/๑๗๐	วิกิรณา	๕๒/๑๒๖
วจฺจทริโย	๑๗๖/๑๗๐	วิกตณฺณมิกฺโข	๑๘๒/๑๗๓; ๑๘๘/๑๘๔
วชิรฺูปมจิกฺโข	๙/๑๑๐; ๑๐๓/๑๓๘	วิกทาโส	๙/๑๐๙; ๙๓/๑๓๔
วชฺชพฺพโล	๑๐/๑๑๑; ๑๔๕/๑๕๑	วิกทฺฐปฏิกิเลเส	๑๘๓/๑๗๔; ๑๘๘/๑๘๔
วณฺจนา	๕๒/๑๒๖	วิจิกิจฺจ	๑๘๒/๑๗๔
วณฺณโปกฺขรทาย	๑๖๘/๑๖๕; ๑๙๔/๑๘๑	วิชิตฺสงฺกาโม	๑๙๓/๑๘๑; ๑๙๘/๑๘๕
วณฺณมจฺจนวียํ	๕๐/๑๒๖	วิชฺชติ	๕/๑๑๙
วณฺณารทสฺส	๑๐/๑๑๒; ๑๖๔/๑๖๑;	วิชฺชนฺตริกาย	๑๐๒/๑๓๘
	๑๖๖/๑๖๒	วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน	๑๗๗/๑๗๑
		วิชฺฐปมจิกฺโข	๙/๑๑๐; ๑๐๒/๑๓๘

ปทานุกรกโม	พหุเห/อญเก	ปทานุกรกโม	พหุเห/อญเก
วิมฺภณนกุชนโร	๒/๑๐๕	วิธีสุปรตยา	๗๘/๑๓๒
วิทกุกวิจารานํ	๑๙๘/๑๘๔	วีตราโค	๙/๑๑๐; ๑๑๒/๑๔๑
วินยวาที	๑๗๘/๑๗๒	วีริยนุทริย	๖/๑๐๖
วินิปาท์	๑๖๘/๑๖๕	วุฏฐาติ	๕/๑๑๘; ๘/๑๑๙; ๙๔/๑๓๕
วิปจิตถณฺณ	๑๐/๑๑๑	วุฏฐิโกปิ	๑๐๙/๑๔๐
วิปจฺจนิกสาตทา	๕๕/๑๒๗	วุปนฺนทิจิตฺโต	๑๘๒/๑๗๔; ๑๙๘/๑๘๔
วิปริเยสสุคคาโ	๖๒/๑๒๙	เวณกุลเ	๑๖๘/๑๖๔
วิปาการวณน	๑๓/๑๒๐	เวหนากุชนโร	๑/๑๐๕
วิปฺปฏิภูลกาหิกา	๕๕/๑๒๗	เวทลลํ	๑๕๘/๑๕๔; ๑๘๙/๑๗๗
วิปฺปฏิสารชา	๑๙๑/๑๗๙	เวมชฺฌ	๓๖/๑๒๓
วิปฺปฏิสารี	๑๑/๑๑๔; ๑๙๑/๑๗๙	เวย์ยากरणํ	๑๕๘/๑๕๔; ๑๘๙/๑๗๗
วิพุณฺณทจิจิตฺโต	๑๑๘/๑๔๔	เววจินํ	๕๐/๑๒๖
วิภูสนาย	๕๘/๑๒๘; ๗๘/๑๓๒	โวจวิทา	๒๗/๑๒๒; ๙๖/๑๓๖; ๒๐๘/๑๙๑
วิมุฑฺดาสา	๙๓/๑๓๕	โวจนาทานา	๕๒/๑๒๖
วิมุฑฺธิฆาณทสฺสันตมฺปนโน	๑๗๓/๑๕๗	โวทิฎฺฐา	๒๗/๑๒๒; ๙๖/๑๓๖; ๒๐๘/๑๙๑
วิมุฑฺธิสมฺปนโน	๑๗๓/๑๖๗		
วิโมกฺเช	๑/๑๑๘; ๒๔/๑๒๑; ๙๕/๑๓๖		
วิโรโร	๔๕/๑๒๕	[ส]	
วิโลกิทํ	๑๕๙/๑๕๖	สกกวาจณฺโท	๑๖๒/๑๕๙
วิลเลกั	๑๓/๑๑๖; ๒๐๓/๑๘๘	สกทาคามีผลสตฺถุนิกรียาย	๗/๑๐๘;
วิวโฏ	๑๖๐/๑๕๗		๔๒/๑๒๔; ๒๐๗/๑๙๐
วิวาทฎฺฐานํ	๔๘/๑๒๕; ๖๘/๑๓๐	สกทาคามิ	๗/๑๐๘; ๓๔/๑๒๓
วิวิตฺถ	๑๘๒/๑๗๓	สกปรีสํ	๑๖๒/๑๕๙
วิเวกขํ	๑๘๓/๑๗๔; ๑๙๘/๑๘๔	สกชิปปุโจ	๙๘/๑๓๗
วิสัทฺธิ	๑๙๓/๑๘๐; ๑๙๖/๑๘๒	สงฺกပ္ปติ	๕๒/๑๒๖

ปหานุคณโ	ปหเพ/อชเ	ปหานุคณโ	ปหเพ/อชเ
สงกสสรสมาจารโ	๙๑/๑๓๔; ๑๒๔/๑๔๕	สททกษทตฺพรโม	๗/๑๐๗; ๓๑/๑๒๒
สงการกฏ	๑๑๖/๑๔๒	สททากาวิโก	๑๗๔/๑๖๙
สงกิตฺตีส	๑๗๔/๑๖๙	สททาโลปีโก	๑๗๔/๑๖๙
สงขลิกขิต	๑๗๗/๑๗๑	สโทโส	๑๐/๑๑๔
สงฆารกษนโร	๒/๑๐๔	สทททาท	๔/๑๐๕
สงคามสึ	๑๙๓/๑๘๑; ๑๙๘/๑๘๓	สททาทน	๓/๑๐๕
สงคาม	๑๙๖/๑๘๓	สททาทน	๗/๑๐๗; ๑๓/๑๑๗;
สงฆาปฏิปตฺตจิวรรณ	๑๕๙/๑๕๖; ๑๖๐/๑๕๗	สททาทน	๓๐/๑๒๒
สงฆาปฏิปตฺตจิวรรณ	๑๘๒/๑๗๓	สททาทน	๓๐/๑๒๒; ๒๐๖/๑๘๙;
สจฺจปณตติ	๕/๑๐๕	สททาทน	๒๐๘/๑๙๑
สจฺจวาที	๑๗๘/๑๗๑	สททาทน	๓๐/๑๒๒
สจฺจาน	๕/๑๐๕; ๒๒/๑๒๑	สททาทน	๗/๑๐๗; ๙/๑๑๐;
สณฺฑเนติ	๓๗/๑๒๓	สททาทน	๒๘/๑๒๒; ๙๗/๑๓๗; ๒๐๕/๑๘๙;
สณฺฑนากษนโร	๒/๑๐๕	สททาทน	๒๐๖/๑๘๐; ๒๐๘/๑๙๑
สณฺฑนากษนโร	๓๑/๑๒๒; ๓๔/๑๒๓;	สททาทน	๖/๑๐๖; ๓๐/๑๒๒
สณฺฑนากษนโร	๒๐๓/๑๘๘	สททาทน	๑๙๕/๑๘๒
สณฺฑนากษนโร	๙/๑๑๙; ๔๑/๑๒๔	สททาทน	๑๘๒/๑๗๓
สโ	๘/๑๐๘; ๕๑/๑๒๖	สททาทน	๒๐๑/๑๘๖
สณฺฑปนา	๔๖/๑๒๕; ๖๖/๑๒๙	สททาทน	๑๘๐/๑๗๒
สณฺฑจัน	๑๗๑/๑๖๗	สททาทน	๑๙๓/๑๘๐; ๑๙๖/๑๘๒
สณฺฑสณฺฑาจารย์	๑๗๔/๑๖๙	สททาทน	๑๗๖/๑๗๐
สทิ	๗๙/๑๓๒	สททาทน	๑๑๕/๑๔๒
สทินทวิ	๖/๑๐๖	สททาทน	๑๘๐/๑๗๒
สทิสฺมโมสา	๑๐๘/๑๔๐	สททาทน	๗๕/๑๓๑
สททกษทตฺพรโม	๒๐๙/๑๙๒	สททาทน	๑๗๖/๑๗๐

ปทานุกรกโม	ปหเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปหเพ/องเก
สปรีมณโฑ	๑๙๙/๑๘๕; ๒๐๑/๑๘๖	สโมโห	๑๐/๑๑๔
สปรุริโส	๑๓๔/๑๔๙	สมปชฌณ	๘๐/๑๓๒
สพพณณต	๑๒/๑๑๖; ๒๓/๑๒๑; ๒๐๒/๑๘๖; ๒๐๘/๑๙๐	สมปชานการี	๑๘๒/๑๗๓
สพพปาดณฐาทิตานุกุมบี	๑๗๘/๑๗๑; ๑๘๒/๑๗๓; ๑๙๘/๑๘๔	สมปชานมุตสา	๙๙/๑๓๗
สพยณช	๑๐๘/๑๔๐	สมปชานโน	๘/๑๐๙
สภกโก	๙๘/๑๓๗	สมปวงกทา	๕๖/๑๒๗; ๗๖/๑๓๑
สมกณนที	๑๗๘/๑๗๒	สมปหาร	๑๙๓/๑๘๑
สมณปฏิณโณ	๙๑/๑๓๔	สมปทาเร	๑๙๗/๑๘๗
สมณปทุโม	๑๐/๑๑๔; ๑๙๐/๑๗๘	สมปปลปา	๑๓๘/๑๕๐; ๑๗๘/๑๗๒
สมณปณทริโก	๑๐/๑๑๔; ๑๙๐/๑๗๘	สมพาโร	๑๗๗/๑๗๑
สมณมจโล	๑๐/๑๑๔; ๑๙๐/๑๗๘	สมโพธิปราชโน	๓๑/๑๒๒; ๓๓/๑๒๓; ๑๙๐/๑๗๘; ๒๐๓/๑๘๘
สมณสุชมาโล	๑๐/๑๑๔; ๑๙๐/๑๗๘	สมภชนา	๗๖/๑๓๑
สมยวิมกุโ	๑/๑๑๘; ๗/๑๐๖	สมมกต	๑๓/๑๒๐
สมสสี	๗/๑๐๖; ๑๖/๑๒๐	สมมาทิจิ	๘๐/๑๓๒; ๑๓๙/๑๕๐; ๑๔๒/๑๕๑
สมาทเปติ	๑๔๓/๑๕๑	สมมาทิจิกมสมาทานา	๑๘๔/๑๗๕
สมาธิกษณ	๑๒๓/๑๔๕	สมมาปฏิปทา	๑๖๔/๑๖๑
สมาธินุทริย	๖/๑๐๖	สมมาปฏิปนนา	๑๖๕/๑๖๒
สมาธิสมปโน	๑๗๓/๑๖๗	สมมาสมพุทโ	๗/๑๐๗; ๒๒/๑๒๑
สมาธิสามณณกทาน	๑๒๒/๑๔๕	สมมิณชิ	๑๕๙/๑๕๖
สมาโน	๑๐/๑๑๔	สมโมททิเมว	๑๑๕/๑๔๒
สมาปชชติบี	๕/๑๑๘	สราโค	๑๐/๑๑๔; ๑๘๖/๑๗๕
สมาปชติน	๓/๑๑๘; ๖/๑๑๙	สรูปจฉาย	๑๗๖/๑๗๐
สมุทยสจ	๕/๑๐๕	สฤเลช	๒๐๑/๑๘๖

ปทานุภุโก	ปทุเพ/อญเ	ปทานุภุโก	ปทุเพ/อญเ
ตสงขารปรินิพพายิสฺส	๒๐๙/๑๙๒	สีนํ	๑๕๓/๑๕๒
ตสงขารปรินิพพายี	๗/๑๐๘; ๓๙/๑๒๔	สีทิฏฺโฏ	๑๐/๑๑๓; ๑๗๗/๑๗๐
สทิตาสทิตสฺส	๑๕๖/๑๕๓	สีลคณ	๑๒๒/๑๔๕
สํวณฺณววิณฺณกปเป	๑๘๓/๑๗๔	สีลกฺขณํ	๑๒๓/๑๔๕
สํวรํ	๕๗/๑๒๗; ๗๗/๑๓๑	สีลวิปทฺติ	๖๑/๑๒๘
สํวิชฺชนฺติ	๑๙๑/๑๗๙	สีลวิปฺนโน	๘/๑๐๙
สํวฺทินทฺวิโย	๑๑๙/๑๔๔	สีลสมปทา	๘๑/๑๓๒
สํสนทฺทิมว	๑๑๕/๑๔๒	สีลสมปฺนโน	๘/๑๐๙; ๑๗๓/๑๖๗
สํสํทิต	๑๙๓/๑๘๐; ๑๙๖/๑๘๒	สีลสํมณฺณคทํ	๑๒๒/๑๔๕
สํเสวนา	๕๖/๑๒๗	สูกฺกทฺทุกฺกณํ	๖๒/๑๒๘; ๘๒/๑๓๓
สากกฺโก	๑๗๔/๑๖๙	สฺสขปฺปฺปิตฺเวทํ	๑๐/๑๑๓; ๑๗๗/๑๗๐
สากฺกนิโก	๑๗๕/๑๖๙	สฺสขวิหารํ	๑๘๓/๑๗๔
สาเจยฺยํ	๗๑/๑๓๐	สฺสขสมฺผลํ	๑๑๗/๑๔๓
สากฺกํ	๑๐๘/๑๔๐	สฺสขินทฺวิยํ	๖/๑๐๖
สาเถยฺยํ	๕๑/๑๒๖	สฺสจฺริทํ	๑๖๘/๑๖๕
สากฺกทฺทิตา	๗๕/๑๓๑	สฺสญฺญการกํ	๑๙๖/๑๘๒; ๑๙๗/๑๘๓
สํมาภกฺโก	๑๗๔/๑๖๙	สฺสทปฺปยา	๘/๑๐๙; ๘๕/๑๓๓
สํยทฺทิตกมฺปิ	๑๗๔/๑๖๙	สฺสทํ	๑๕๘/๑๕๔; ๑๘๙/๑๗๗
สํปรวิวโร	๑๗๐/๑๖๖	สฺสทฺธิปทา	๑๖๔/๑๖๑
สํวกปารมี	๑๒/๑๑๖; ๒๐๒/๑๘๗	สฺสทฺธิปฺนนา	๑๖๕/๑๖๒
สํวชฺชานวชฺเช	๑๐๔/๑๓๘; ๑๙๒/๑๘๐	สฺสทฺธิปเมยโย	๙/๑๑๐; ๑๑๘/๑๔๔
สํวชฺโช	๑๐/๑๑๑; ๑๔๔/๑๕๑	สฺสวํ	๑๗๔/๑๖๙
สํกฺขาทพฺพลฺยํ	๑๙๔/๑๘๑	สฺสวเมรยมชฺชปมาทฺฐจายี	๑๓๓/๑๔๙
สํกฺขาสาขีวสํปนโน	๑๗๘/๑๗๑	สฺสวโจ	๘/๑๐๙
		สฺสสถานํ	๑๘๒/๑๗๓; ๑๙๘/๑๘๔

ปทานุกรกโม

๒๓๗

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
สุกรโก	๑๗๕/๑๖๕	สสุสทวาโท	๑๓๑/๑๔๘
เสกฺขา	๑๑/๑๑๕	สสุสมณพฺรหฺมาหฺมณี	๑๗๗/๑๗๑
เสกฺโข	๗/๑๐๗	[ห]	
เสนาสนนฺตฺธิ	๑๗๒/๑๖๗		
เสนาสนํ	๑๕๘/๑๕๔		
เสยฺยาวสถปทีเปยฺยสฺส	๑๖๘/๑๖๕		
เสวิทพฺโพ	๕/๑๑๐; ๑๒๑/๑๔๔	หญฺฉติ	๑๕๗/๑๘๓
โสทฐาตุ	๔/๑๐๕	หญฺฉนฺตุ	๑๗๖/๑๗๐
โสทวณฺณวณฺธาทุ	๔/๑๐๕	หญฺฉกฺโข	๑๗๔/๑๖๕
โสทวปทฺติผลสจฺฉนิกิริยา	๗/๑๐๘; ๑๗/๑๒๐; ๓๐/๑๒๒; ๔๑/๑๒๔	หตฺถาวเลฆโน	๑๗๔/๑๖๘
โสทวปนฺนสททาคามี	๑๒/๑๑๖	หตฺถิกวาสฺสวพวปฏิกุกฺกหนา	๑๗๕/๑๗๒
โสทวปนฺโน	๔๑/๑๒๔	หทยงฺกมา	๑๐๐/๑๓๗; ๑๗๘/๑๗๒
โสทวทณฺ	๓/๑๐๕	หริทฺฐปทิกฺกทาย	๑๗๖/๑๗๐
โสทินฺทริยํ	๖/๑๐๖	หิริมา	๘/๑๐๕
โสมนตฺตสินฺทริยํ	๖/๑๐๖	หิริยิตฺถพฺเพน	๕๓/๑๒๖
โสวสฺสทา	๗๕/๑๓๑	หิริ	๗๓/๑๓๑; ๒๐๓/๑๘๗
โสทานิกา	๑๑/๑๑๕; ๒๐๑/๑๘๕	หิริยติ	๕๓/๑๒๖
		หีนปฺปณฺเฑ	๑๐๕/๑๓๕
		หีนาริฏฺกโต	๘/๑๐๕; ๘๘/๑๓๓
		หีนายาวทฺตติ	๑๕๔/๑๘๑
		หุทํ	๖๒/๑๒๘; ๘๒/๑๓๓

บุคคลพลวัติปาลิย์
รวมแปลโท

มาตรา	พหุ/อง	มาตรา	พหุ/อง
บุคคลา	[ทุก]	บุคคลา	๑๐/๑๑๑
	๘/๑๐๖; ๘๓/๑๓๓	ผลสมงคิโน	๒๐๗/๑๙๐
		พลิตพททา	๑๖๒/๑๕๕
		ภุมมา	๑๖๐/๑๕๗
กาสิกวตถา	[ติก]	มุตติกา	๑๕๘/๑๕๕
	๑๑๗/๑๔๓	รูกขา	๑๗๐/๑๖๖
	๕๔/๑๓๕	วลาหกา	๑๕๗/๑๕๓
	๕/๑๐๗	สจจานิ	๕/๑๐๕
โปตถกา	๑๑๖/๑๔๒	[ปลงก]	
สคคาโร	๑๓๐/๑๔๗		
อุมพานิ	[จตุกก]	ชนธา	๒/๑๐๕
	๑๕๕/๑๕๕	ปิณฑปาติกา	๑๕๕/๑๕๕
		บุคคลา	๑๑/๑๑๔
		มจุนริยานิ	๗๐/๑๓๐
อาสิวิสา	๑๖๓/๑๖๐	โสธานิกา	๒๐๑/๑๘๕
อุทกรททา	๑๖๑/๑๕๘		
ธมมกถิกา	๑๕๖/๑๕๓		

รวมประเภท

๒๓๔

ชาติ	ประเภท/เลข	ชาติ	ประเภท/เลข
	[ฤกษ์]		[ทศก]
ปทุมชาติโย	๑/๑๐๕	ปทุมชาติ	๑๖/๑๑๗
ปทุมชาติ	๑๒/๑๑๖		[ทศก]
	[สดก]		[ทศก]
ปทุมชาติ	๑๓/๑๑๖	ยายทศก	๓/๑๐๕
	[ฤกษ์]		[ฤกษ์]
ปทุมชาติ	๑๔/๑๑๗	ราชโย	๔/๑๐๕
	[นก]		[พาว์สติก]
ปทุมชาติ	๑๕/๑๑๗	อินทโย	๖/๑๐๖

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทร. ๒๒๔-๘๒๑๔, ๒๒๑-๘๘๙๒

โทรสาร ๒๒๔-๘๒๑๔

